

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**«ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ»**

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції молодих вчених і студентів**

2 листопада 2012

Маріуполь 2012

УДК 316.7:004(063)

ББК 73я431

Проблеми формування інформаційної культури особистості: Зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., Маріуполь, 2 листопада 2012 р. / за загал. редакцією Г. І. Батичко. – Маріуполь: МДУ, 2012. – 168 с.

Редакційна колегія:

Г. І. Батичко, к.н з мист., доцент;.; **І. О. Петрова**, к.і.н., доцент; **Ю. М. Нікольченко**, доцент; **Ю. В. Рябуха**, к.і.н., доцент,.

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених і студентів з проблем формування інформаційної культури особистості, яка відбулася 2 листопада 2012 року. До збірника увійшли тези доповідей, присвячених дослідженню інформаційних процесів та формуванню інформаційної культури у суспільстві.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

**Редакція не несе відповідальності за авторський стиль праць,
опублікованих у збірнику**

© Автори тез
© МДУ

Вітання
учасникам Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих
вчених і студентів «Проблеми формування інформаційної культури
особистості»

Шановні друзі!

Сердечно вітаю учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми формування інформаційної культури особистості», яка традиційно проходить на історичному факультеті Маріупольського державного університету.

Загальна тема і напрямки роботи конференції з кожним наступним роком її проведення, викликають зростаючий інтерес у наукових колах України. В нинішньому році її учасниками є доктори і кандидати наук, професори і доценти, викладачі і студенти вузів, співробітники науково-дослідних центрів, керівники і працівники державної структур з Києва, Івано-Франківська, Дніпропетровська, Донецька, Луганська, Львова, Миколаєва, Рівного, Харкова, Маріуполя, та інших міст України. Їх об'єднує одна загальна мета – вирішення важливих питань, пов'язаних з розвитком інформатизаційної культури особистості.

Враховуючи виключну роль інформаційних технологій у світовому глобалізаційному процесі, висловлюю впевненість, що результати роботи конференції будуть слугувати для їхнього широкого застосування в українському суспільстві.

Щиро бажаю учасникам авторитетного наукового форуму в творчих дискусіях і толерантному спілкуванні знайти вирішення всіх важливих проблем, передбачених його програмою.

З глибокою повагою

ректор МДУ,
доктор політичних наук,
професор

К.В.Балабанов

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

Інформація Це слово на сьогодні має привабливість та наділяється неабиякою. магічною силою. Її називають і «зброєю», пов'язуючи з інформаційними війнами, і «ключем до успіху», вважаючи запорукою успішної самореалізації, і джерелом влади («хто володіє інформацією – той володіє світом»), і головною ознакою нового, інформаційного суспільства. Кожен з цих дискурсів є правомірним, оскільки розкриває різні грані інформації як потужного засобу суспільного впливу, здатного докорінно змінити ситуацію протягом лічених хвилин. Доступ до інформації в цьому сенсі, як і управління складними системами, вимагає від людини не тільки сформованості професійних навичок, а і певного рівня свідомості, оскільки інформація, як і атомна енергія, може стати як джерелом прогресу, так і засобом руйнації. Не випадково, що проблема формування нового типу свідомості, інформаційної культури, як свідомого та відповідального ставлення до управління інформацією, на сьогодні не втрачає актуальності, а набуває нового забарвлення, повною мірою відповідаючи викликам ХХІ, «інформаційного», століття.

Протягом останніх чотирьох років стало доброю традицією наприкінці осені зустрічатися для обговорення культурологічних та інформологічних проблем в стінах Маріупольського державного університету в рамках Всеукраїнської конференції «Проблеми формування інформаційної культури особистості». Неодноразове повернення до обговорення означеної проблематики, розширення кола учасників, поява нових ракурсів висвітлення проблеми, - все це ознаки правильності і важливості обраного шляху.

Наступного, 2013 року, відбудеться святкування десятиріччя існування спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» в МДУ. Протягом останніх чотирьох років щорічне проведення наукового форуму, як комунікативного заходу, стало важливим засобом професійної підготовки фахівців інформаційно-документаційного спрямування. В цьому сенсі конференція стала експериментальним майданчиком і для апробації студентських робіт, і для становлення професійних навичок. Учасники перших конференцій на сьогодні перейшли з розряду студентства до молодих науковців і готуються вже до захисту дисертаційних досліджень. Деякі теми, що були заявлені як виступ на конференції, стали основою дипломних та магістерських досліджень. Виступи провідних науковців спонукали студентську молодь до більш ґрунтовного вивчення заявленої тематики, викликали бурхливі дискусії. Так, полемічний виступ доктора політичних наук, професора І.Г.Оніщенко у 2011 році щодо співвідношення фундаментальної і прикладної науки став приводом для бурхливого обговорення в мережі Інтернет, що наочно підтвердило тезу про дієвість інформаційного впливу. Отже, немає сумніву в тому, що конференція «Проблеми формування інформаційної культури особистості» посіла чільне місце в інформаційному просторі сучасної України,

Розглядаючи розвиток конференції в історичному аспекті необхідно зазначити, що вона не змогла б отримати істотного поштовху для розвитку без

колективу кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ. Кафедру було створено в 2003 році для підготовки фахівців за напрямом «Документознавство та інформаційна діяльність» і забезпечення викладання дисциплін культурологічного спрямування в масштабах університету. Щасливе поєднання в назві кафедри двох понять «культура» та «інформація», наявність ініціативних та глибоко професійних фахівців запрограмувало інтерес до всебічного дослідження трансформаційних процесів в сучасному світі, дозволили розглянути їх системно і панорамно не тільки на теоретичному, а й прикладному рівні, поклавши в основу концепції підготовки фахівців-документознавців в МДУ.

Інформаційне середовище мінливе і складне. Саме тому й підготовка професіоналів інформаційної сфери вимагає постійного пошуку нових методик, оновлення технологій, що неможливо без тісного й плідного співробітництва з колегами по цеху. Протягом дев'яти років кафедра налагодила і підтримує стійкі стосунки с професіоналами документно-інформаційного спрямування всіх регіонів України: Рівного, Острога, Харкова, Києва, Донецька, Луганська. Це дозволило сформувати власний погляд на особливості професійної підготовки документознавців, створити авторську концепцію фахової підготовки, головним показником успішності якої є рівень працевлаштування випускників спеціальності в умовах економічної кризи. Як свідчить аналіз ситуації працевлаштування, випускники нашої спеціальності успішно реалізуються в професійній діяльності, сформованість навичок управління інформацією стає запорукою їх конкурентоспроможності на ринку праці і сприяє кар'єрному росту.

Підтвердженням значущості події завжди є якісно-кількісні показники, мова цифр. Аналіз конференції в цьому ракурсі, дозволяє виявити позитивну динаміку. Так, кількість учасників конференції протягом чотирьох років збільшилася вдвічі, а географія розширилася, поєднавши всі регіони України. На сьогодні в роботі конференції беруть участь представники різних наукових шкіл з Рівного, Львову, Івано-Франківська, Києва, Дніпропетровська, Миколаєва, Харкова, Донецька, Луганськ і Миколаєва,. А це переконує, що царина науки є тим середовищем, де регіональні розбіжності успішно долаються під час обговорення значущих проблем

Що ж побажати заходів в майбутньому? Сприятливого свіжого вітру для наповнення вітрил, бурхливих емоційних дискусій, опанування вершин, пошуків істини під час конференції і до зустрічі на традиційній щорічній в наступному, ювілейному для кафедри і спеціальності 2013 році.

Г.І.Батичко, завідувач кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, кандидат наук з мистецтвознавства, доцент

ЕРНСТ ПОЗНЕР ТА ІНШІ АМЕРИКАНСЬКІ ВЧЕНІ: ПЕРСОНАЛЬНИЙ ВНЕСОК У ЗАСНУВАННЯ ПРОФЕСІЇ МЕНЕДЖЕРА З УПРАВЛІННЯ ДОКУМЕНТАЦІЄЮ

У своїй більшості американські архіви почали створюватись у штатах США із заснування історичних товариств, які як «гриби» виникали протягом усього ХІХ ст. Саме історики взяли на себе відповідальність за збирання і зберігання архівних документів і становлення професії архівіста у США. 1884 року було засноване Американське історичне товариство, 1899 року - Комісія публічних архівів. Члени Комісії працювали у всіх штатах США, описуючи архівні матеріали і сприяючи заснуванню архівних установ там, де їх ще не було. Проте на федеральному рівні Національний архів США був заснований тільки 1934 року: до цього часу федеральні відомства були просто завалені документами, так як вважалось, що слід зберігати абсолютно все, що установа напрацювала протягом своєї діяльності. Величезна кількість документів була накопичена американськими як федеральними, так і місцевими (штатів, округів, міст) органами влади і їх структурами протягом Першої Світової війни. У США на той час не існувало ні професійних архівістів, ні менеджерів з управління документацією, не було навчального закладу, який готував би спеціалістів цих професій, ніхто навіть не мав уявлення про можливість здійснення експертизи цінності (ЕЦ) документів та виділення нецінних документів до знищення. Власна архівна наука і школа архівістів фактично започаткована з 1936 року, тобто з моменту створення Товариства американських архівістів. Значний вплив на становлення теорії архівістики у США мав підручник голландських архівістів Самюеля Мюллера, Якоба Фейса і Роберта Фруїна «Систематизація і описування архівів» (1898), у якому експертиза як архівна функція не розглядалась. Згодом з'явилась праця англійця Хіларі Дженкінсона «Manual of Archive Administration» (1922), яка, за словами Олівера Холмса, стала «Біблією Національного архіву» [1, с.345-347]. Х.Дженкінсон категорично заперечив ЕЦ і знищення архівів минулого, але, з огляду на досвід воєнного часу та зростаючу тенденцію до накопичення документів у безнадійно гігантських масштабах, експертизі документів теперішніх і майбутніх документів він сказав – так. Х.Дженкінсон довіряв цю роль не архівісту, робота якого – «фізичне і моральне збереження архіву», не історику, який завжди буде знаходитись під підозрою, що у прийнятті свого рішення він надав переваги власним науковим інтересам, а адміністратору. Головна проблема, як вважав Дженкінсон, була тільки в тому, щоб видалити з його дій будь-яку мотивацію, яка б спиралася на підозри передбачити історичні вимоги майбутнього. Принаймні, зазначав Х.Дженкінсон, ми будемо впевнені, що майбутнє забезпечене легітимним органом, який залишить «неупереджений» архів [2, с.145,147-148,150-151]. Проте, в цілому, Х.Дженкінсон лише теоретизував. На практиці він прохолодно ставився до ЕЦ і знищення документів.

Як реакція на його погляди на теренах США у середині 1930-х – середині 1950-х рр. виникають концепції ЕЦ документів, які спиралися на розуміння особливостей архівів США. Американські вчені вважали, що європейський досвід не може вирішити нагальні проблеми їх країни: швидке розпорядження величезними обсягами документації, більша частина якої представляла документи сучасних установ. Перші спроби розробити власну теорію ЕЦ та реалізувати її на практиці належать Маргарет Кросс Нортон, Філіпу Бруксу, Еммету Ліхі.

М.К.Нортон (1891-1984), завідувача архівом штату Іллінойс, видатний американський вчений, перший віце-президент (1936-1937), член ради (1937-1942), президент (1943-1945) Товариства американських архівістів, редактор журналу «Американський архівіст» (1946-1949) розглядала архіви перш за все як документи, що мають юридичну цінність і можуть виступати як доказ у суді. Вона вважала, що сучасні їй установи взагалі не можуть встановити цілі, для яких вони зберігають документи і тому ЕЦ, відбір документів для постійного зберігання в архівах – це справа архівіста. Здійснювати цю експертизу слід вже у

діловодстві, навіть у момент створення документу. До 1936 року Нортон розвинула систему класифікації документів, поділивши їх на три рівні архівного контролю і адміністрування: 1) поточні документи, які вимагались для щоденної діяльності установи; 2) напівпоточного використання; 3) непоточні документи, які слід було направляти під опіку архівіста. Керівники департаментів мали вирішувати коли документ втрачає свою цінність для поточної адміністративної діяльності і може бути переданий до архіву. Цей метод архівного контролю і розпорядження документами послужив базою для створення Національним архівом США інтегрованої системи управління документами. До 1944 року М.К.Нортон запропонувала підхід до архівної ЕЦ, що складався із трьох процесів під час яких архівіст: 1) на моменті утворення і первинного використання документів попереджував укладання непотрібних документів та сприяв документуванню усієї адміністративної діяльності належним чином; 2) сприяв зменшенню кількості документів на паперовій основі такими засобами як мікрографія; 3) виконував науковий відбір документів, які не мають жодної подальшої цінності в адміністративних або дослідницьких цілях [3,с.68-75; 4,с.18-27]. Таким чином, Нортон фактично запровадила першу на теренах США програму управління документацією у своєму штаті Іллінойс, поставила питання про ЕЦ, а здійснення цієї функції довіряла архівісту.

Ф.К.Брукс (?-1977), перший секретар Товариства американських архівістів (1936-1942), перший директор президентської бібліотеки Гаррі С.Трумена (1957-1971), 1940 року представив концепцію «життєвого циклу документу» від моменту його створення до стану «бездіяльності» в архіві та «ідеальної програми», яка б дозволила проводити ЕЦ документів поступово і на моменті передачі їх до архіву легко відділити документи постійного зберігання від нецінних, більше того така «ідеальна програма» забезпечувала б періодичне виділення до знищення документів тимчасових термінів зберігання ще до того як граничний строк передачі цінних документів до архіву наступить [5,с.221-234]. Виконавцем «ідеальної програми» Брукс, так само як і Нортон, призначив архівіста.

У ході Другої Світової війни, коли американські вчені на власні очі бачили накопичення величезних обсягів документів у діяльності як військових, так і цивільних установ, проблема розпорядження документами загострилась ще сильніше. Її вирішенню було приділено увагу на 6-й щорічній зустрічі Товариства американських архівістів у Річмонді, штат Вірджинія, у жовтні 1942 року. Забезпечення зберігання офіційних документів архівісти США планували вирішити шляхом створення системи репозиторіїв: на регіональному рівні, федерально-регіональному рівні, а також організувати централізоване зберігання у Вашингтоні документів з постійними термінами зберігання. Крім того, планувалось створити тимчасові центри документації для концентрації документів і здійснення у межах центрів експертизи цінності, відбору на постійне зберігання, систематизації, описування документів з постійними термінами та виділення до знищення нецінних документів. Ця пропозиція прозвучала у виступі одного із засновників Товариства американських архівістів, людини, яка прийшла працювати до Національного архіву США у роки Великої депресії (1935), виконавчого директора Національної комісії по публікації історичних документів (1961-1972) Олівера У.Холмса [6,с.248-250] «Planning a Permanent Program for Federal Records in the States» (Планування програми постійного зберігання федеральних документів у штатах) [7,с.19-27]. Фактична реалізація програми розпочалася спонтанно Військовим департаментом США з 1 грудня 1942 року, коли було засновано центр документації у Омасі. Великий обсяг документації, створеної у ході Другої Світової війни, був розосереджений поза Вашингтоном: засновані центри зберігання документів військовослужбовців, управлінських документів періоду Другої Світової війни у Хай Поїнт, Саванні, Сент-Луїсі, Канзас-Сіті, Гарден-Сіті [8,с.112-130]. Ці центри документації дали початок створенню системи федеральних центрів документації¹, а згодом на їх базі - філіалів

¹ Існує 17 федеральних центрів документації у 9 регіонах США для здійснення тимчасового зберігання документів, ЕЦ та виділення документів для знищення. Вони обслуговують

Національного архіву США у регіонах (1968). Ідею створення центрів документації пізніше реалізував кожен штат США. На цій же зустрічі Ф.Брукс вказав на необхідність уведення до штатного розпису кожної установи посадової особи, відповідальної за збереження її архіву, ЕЦ документів, відбір документів постійної цінності і передачу їх на зберігання до Національного архіву.

Поспіль із своїми колегами Е.Ліхі (1910-1964) розробив власні вимоги щодо відбору документів на знищення. При чому його концепція виявилася настільки вдалою, що видатний американський вчений, один із фундаторів Національного архіву США У.Г.Ліланд у своєму президентському адресі Товариству американських архівістів «The Archivist in Times of Emergency» [9,с.1-12] (Архівіст у час небезпеки) відмітив, що проведення ЕЦ і знищення документів потрібно виконувати за рекомендаціями, розробленими Е.Ліхі. Видатний американський вчений Е. Ліхі був піонером у галузі управління документацією, головою Комітету з управління документацією Товариства американських архівістів (1936-1940-і рр.), членом Гуверівської комісії (1947-1948), одним із ініціаторів прийнятого 1950 року Конгресом США федерального Закону «Federal Records Act» (Закон про федеральні документи). Ідеї Комітету Ліхі 1940-х рр. були взяті за основу при підготовці Закону США «Paperwork Reduction Act» (Про скорочення обсягів роботи з документами) (1980). 1948 року Е.Ліхі організував Національну раду документації, некомерційну організацію для сприяння управлінню документацією. 1953 року покинув пост в Національній раді документації, щоб заснувати власні компанії «Бізнес-архів Ліхі», «Ліхі енд Компані», компанію, яка надавала консультації з менеджменту документації. Обидві компанії очолював до своєї смерті. Основна праця Е.Ліхі написана ним у співавторстві з Крістофером Камероном «Сучасний менеджмент документації»[10]. 1967 року на честь Ліхі у США заснована нагорода за видатні професійні досягнення у галузі документаційного і інформаційного менеджменту. Саме Е.Ліхі запропонував укладання типових переліків документів органів державної влади зі строками їх зберігання (впроваджено у законодавстві США виданням закону «Record Disposal Act», 1943), публікацію списків документів, виділених до знищення тощо. Вчений вважав за необхідне внести до законодавства положення про співробітництво архівіста і адміністратора у відборі цінних документів на зберігання, укладання і оприлюднення списку нецінних [11,с.13-38].

І нарешті, Ернст Познер (1892-1980), який насправді був спочатку німецьким архівістом, захистив докторську дисертацію у Берлінському університеті, працював у Пруському Статс Архіві у Берліні. 1939 року після декількох тижнів перебування у в'язниці через своє нечисто арійське походження, йому вдалося емігрувати з Німеччини до США, де протягом 1939-1960 рр. він викладав у Американському університеті у Вашингтоні та інших навчальних закладах. У ході Другої Світової війни Познер склав список архівних репозиторіїв Німеччини «Archival Repositories in Germany», очолював роботу по укладанню списків архівів та топографічного атласу європейських країн, на якому зазначалось місце розташування архівних установ (використовувався американськими вояками щоб уникнути бомбардувань архівів цих країн), 1949 року Департамент Армії США направив Познера до Німеччини для здійснення огляду німецьких архівів в американській зоні окупації та здійснення ЕЦ документів Військового управління США у Німеччині. Познер був Президентом Товариства американських архівістів (1955-1956), очолював проект Національного архіву США по збиранню усної історії (1973). 1982 року Товариством американських архівістів засновано нагороду на честь Е.Познера за найкраще есе,

більше 400 установ федерального рівня, розташованих у штатах. Кількість документації, що зберігається у центрах, дорівнює 27 мільйонам кубічних футів. Щорічно центри виконують 13 мільйонів запитів, виділяють до знищення 18000 тон документів, їх штатна чисельність складає приблизно 1100 федеральних службовців. Центри здійснюють передавання документів федеральних установ на постійне зберігання до NARA або його філій у регіонах. // Електронний ресурс Національного архіву США: <http://www.archives.gov/frc/about.html>.

опубліковане на сторінках «Американського архівіста», з архівної адміністрації, історії, теорії і методології [12,с.323-332; 13,с.304-312].

Напередодні 1940-х рр. та й до цього дня у США тривають суперечки про те як слід навчати архівіста, на якому факультеті (бібліотечному чи архівному) і які саме курси включати до навчальної програми. 1938 року Бакк, Нортон та інші спробували викладати курси архівознавства у Колумбійському (Нью-Йорк, Манхеттен), Іллінойському, Гарвардському і Чиказькому університетах, проте ці спроби виявилися не зовсім вдалим (курс Бакка відвідувало лише 14 студентів, та й самі ВНЗ були розташовані далеко від Вашингтону, де знаходився Національний архів США) [14,с.243-254]. Очоливши Національний архів США, Солон Дж.Бакк встановив дружні стосунки з Американським університетом у Вашингтоні, де восени 1939 року створив спеціальний центр для підготовки архівістів.

1937 року Познер прийняв рішення про еміграцію і приїхав до США у пошуках роботи. Друг Познера, Юджин Андерсонс, на початку 1938 року познайомив його з С.Дж.Бакком та У.Г.Ліландом. Того ж року Познер прочитав лекцію про німецьку архівну адміністрацію англійською мовою для співробітників Національного архіву, але архів не міг запропонувати роботу іноземцю, та ще й з країни з фашистським режимом. Познер звернувся до університетів у Кембріджі, Нью-Гавені, Гарварді, Йелі, Нью-Йорку в надії отримати роботу, але вимушений був повернутись до Німеччини, де вже у листопаді 1938 року був заарештований. Завдяки його дружині Кес (Käthe), яка змогла вмовити високопоставлених нацистських чиновників, Познера тимчасово відпустили. У січні 1939 року Солон Бакк запропонував йому викладати в Американському університеті. Через Швецію і Великобританію за допомогою родини Андерсонсів сім'ї Познерів вдалося перебратися до США [15,с.304-312]. Восени 1939 року вчений вже розпочав свою двосеместрову програму «Історія і управління архівами» (три лекційні години щотижня) в Американському університеті, її слухачами у більшості були співробітники Національного архіву США [16,с.84-90].

Володіючи значним європейським досвідом і знаннями, Ернст Познер мав широкий погляд на підготовку спеціалістів у галузі архівної справи. Він вважав, що архівна освіта повинна відповідати стандартам вищої школи і бути настільки всеохоплюючою, щоб людина, яка її отримала, сама змогла б адаптувати себе до будь-яких нових викликів обраної професії. У цьому контексті Познер почав наполягати на уведенні до програми підготовки архівістів курсу управління поточною документацією державних установ [17,с.138; 18,с.59]. 1954 року він створив перший в Америці Інститут менеджерів по управлінню документацією у структурі Американського університету. Цьому сприяв грант від корпорації Карнегі. Познер запросив викладати архівознавчі курси видатного американського вченого-архівіста Теодора Р.Шелленберга (він походив з менонітської родини, яка емігрувала до США у другій половині XIX ст. з м.Молочанськ сучасної Запорізької області) та О.У.Холмса, а курси управління документацією довірив ад'ютанту Офісу Генерального штату Департаменту армії США Сеймору Дж. Помрінжу. З 1955 року університет розпочав видачу дипломів випускникам, які засвоїли вісім історичних курсів, у тому числі два з архівної справи і два з управління документацією. 1961 року Познер залишив пост декана в Американському університеті: інтегрована програма, започаткована ним, була розділена на дві, архівну і управління документацією. Програма Американського університету послужила моделлю для формування аналогічних в навчальних закладах по всій території США. Таким чином, у США виникла професія менеджера з управління документацією і розпочалася підготовка фахівців.

Чарльз Доллар вказав, що історичні корені управління документацією, «records management», у США беруть свій початок у 1940-х рр. Вони мають спільне походження з управлінням і організацією архівів. З часом управління документацією виокремлюється в окрему самостійну галузь. Архівіст в основі своїй залишається істориком, менеджер з управління документацією - адміністратором документальних процесів в установі [19,с.37-

52]. У виконанні своїх функцій менеджер передре архівісту, прокладає йому шлях до ефективної ЕЦ документів установи, здійснює «ідеальну програму» Брукса.

Разом із першим випуском спеціалістів, 1955 року у США була заснована Американська асоціація менеджерів з управління документацією. Сьогодні кількість її членів сягає майже 11 тисяч рекордз-менеджерів, архівістів, бібліотекарів, юристів, спеціалістів у галузі інформаційних технологій з США, Канади та ще 30 країн світу [20].

Е.Познер у 1960-1970-ті рр. спрямовував свої зусилля на практичне впровадження програм управління документацією в установах. На початку 1960-х рр. під його керівництвом здійснено огляд архівних установ п'ятидесяти штатів США щодо впровадження цих програм. 1964 року на щорічній зустрічі Товариства американських архівістів він оприлюднив результати огляду [21,с.189].

Сьогодні програми управління документацією впроваджено у кожній державній установі Сполучених Штатів, здійснення контролю і координації цих програм покладено або на архіви або на окремі служби управління документацією (Records Management Services). Національний архів та Адміністрація документації США (повна назва Національного архіву США - the National Archives and Records Administration) є відповідальним органом за встановлення правил, процедур управління документацією і здійснення програм розпорядження (ЕЦ, передача на постійне зберігання до архіву, виділення до знищення, передача на зберігання архівам навчальних закладів або іншим зацікавленим архівним інституціям) документами федеральних установ, затвердження Генерального переліку документів зі строками зберігання. У заснуванні архівів і формуванні професії архівіста у США провідну роль відіграли історики, а базові основи управління документацією, як і професії рекордз-менеджера були закладені вже архівістами, провідна роль серед яких належить Ернсту Познеру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Holmes W. Oliver. Sir Hilary Jenkinson, 1882-1961. // *The American Archivist*. - Vol.24. – July 1961. - № 3.
2. Jenkinson Hilary. *A Manual of Archive Administration*. New and revised edition. – London: Percy Lund, Humphries and Co LTD, 1937. – 256 p.
3. Klumpenhower Richard. *Concepts of value in the archival appraisal literature: an historical and critical analysis*. A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of master of archival studies in the faculty of arts. School of library, archival and information studies and the Department of history the University of British Columbia, October 1988. – 168 p.
4. Norton Margaret Cross. *Establishing Priorities for State Records: Illinois Experience*. // *American Archivist*. – Vol. 5. - January 1942. - № 1.
5. Brooks Philip Coolidge. *The selection of records for preservation*. // *The American Archivist*. – Vol. 3. - October 1940. –№ 4.
6. Rundell Jr. Walter. Oliver W. Holmes. // *American Archivist*. –Vol. 45. - Spring 1982. - № 2.
7. Burt S. Harold. *The sixth annual meeting of the Society of American Archivists*. Richmond, Virginia. October 26 and 27, 1942. // *American Archivists*. – Vol. 6. – January 1943. – № 1.
8. Докладніше про створення центрів документації та управління документацією у США див.: Левченко Л.Л. Деякі аспекти науково-технічного опрацювання та комплектування архівних інституцій США документами сучасної епохи. // *Архіви України: науково-практичний журнал*. – К., 2012. – Вип. 3 (279): травень-червень.
9. Leland Waldo G. *The archivist in times of emergency*. // *American Archivist*. - Vol.4. - January 1941. – № 1.
10. Emmett J. Leahy, Christopher A. Cameron. *Modern records management: a basic guide to records control, filing, and information retrieval*. - McGraw-Hill, 1965. – 236 c.

11. Emmett J. Leahy. Reduction of Public Records. // The American Archivist. – Vol.3. - January 1940. – № 1.
12. Menne-Haritz Angelika. Ernst Posner's Archives and the Public Interest. // The American Archivist. – Vol. 68. - Fall-Winter 2005. – № 2.
13. Ross A. Rodney. Ernst Posner: The Bridge Between the Old World and the New. // The American Archivist. – Vol. 44. - Fall 1981. –№ 4.
14. Goggin Jacqueline. That We Shall Truly Deserve the Title Of "Profession". The Training and Education of Archivists, 1930-1960. // American Archivists. – Vol.47. - Summer 1984. – № 3.
15. Ross A. Rodney. Ernst Posner: The Bridge Between the Old World and the New. // The American Archivist. – Vol.44. - Fall 1981. – № 4.
16. Buck Solon J. The Training of American Archivists. // American Archivists. – Vol.4. – April 1941. – № 2.
17. Jones H. G. Archival Training in American Universities, 1938-68. // American Archivists. – Vol. 31. - April 1968. – № 2.
18. Evans Frank B. Postappointment Archival Training: A Proposed Solution for a Basic Problem. // American Archivists. – Vol. 40. - January 1977. – № 1. – P. 57-74.
19. Dollar M. Charles. Archivists and Records Managers in the Information Age. // Archivaria 36. – Autumn 1993. – P.37-52. Стаття розміщена на сайті Асоціації Канадських архівістів: <http://journals.sfu.ca/archivar/index.php/archivaria/issue/view/395/showToc>.
20. Електронний ресурс American Records Management Association (ARMA International): <http://www.arma.org/about/overview/index.cfm>.
21. Levine David. The Management and Preservation of Local Public Records: Report of the State and Local Records Committee. // American Archivists. – Vol. 40, № 2. - April 1977. – P. 189-199.

СЕКЦІЯ ОСОБИСТІТЬ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

УДК 316.772.5(043)

Г.В. Бардаков
/м.Маріуполь/

ЧЕЛОВЕК В СЕТЕВОМ ОБЩЕСТВЕ: ПРОБЛЕМА ИДЕНТИЧНОСТИ

Проблема идентичности является актуальной проблемой на стыке сразу нескольких научных дисциплин. В структуре идентичности выделяют индивидуальный и социальный уровни. Индивидуальный уровень – это личные характеристики, делающие данного индивида уникальным, а социальный уровень связан с идентификацией индивида с нормами и ожиданиями социальной среды, в которую он погружен. Эти два уровня взаимосвязаны, так как на представления человека о самом себе влияет общественная оценка, получаемая в результате социального взаимодействия. Представления индивида о себе могут не совпадать как с мнением других людей, так и с теми социальными ролями, которые индивиду приходится выполнять. Для формирования устойчивой идентичности необходимо достижение определенного баланса индивидуального и социального уровней. Индивидуальное “я” стремится к целостности, но последняя может быть нарушена в результате кризиса идентичности. Этот кризис усугубляется особенностями сетевого общества.

В основе концепции сетевого общества лежит представление об информации как знании, порождающем конструктивные изменения какой-либо системы. Знание – это информация, которая получена определенным способом, упорядочена, каким-то способом оформлена и имеет социальное значение. Первоначально сеть воспринималась как сугубо технический феномен коммуникационных технологий. Сегодня понятие сетевого общества для своего исследования предполагает обращение к информатике и к социологии с опорой на философскую методологию.

Современные компьютерные технологии представляют сеть не только в связи со способом транспортировки информации, но и с точки зрения возможности ее обработки. Человеческая коммуникация все более плотно охватывается сетью технических стандартов, которые опосредуют социальные взаимодействия и заключают их в специфический технологический каркас, который можно именовать сетевой моделью. Основные свойства коммуникационной сети - многоканальность, полимагистральность, высокая плотность логистических путей перемещения информации, ячеистая, повторяемая структура. Социальные сети не сводятся только к коммуникационным сетям, к перемещению имеющейся информации. Коммуникационным узлом здесь является какой-либо социальный субъект, способный, подобно ЭВМ в компьютерных сетях, обрабатывать и накапливать, создавать новую информацию. Это может быть сетевая структура индивидов, сеть организаций, сеть институтов. Не только сети объединяют социальных субъектов, но и эти субъекты, включаясь в сети, способны их соединять. Современные сети могут расширяться и сжиматься, открываться и закрываться, включать новых участников и освободиться от них. С точки зрения теории сетей атомом общества является не индивид, а “сообщения”, из которых складывается жизнь индивидов, институтов, классов. Социальные связи операционализируются, становятся все более безличностными и мимолетными, скоротечными. Человек выглядит как генератор сообщений. Чтобы быть включенным в жизнь сетевого общества, человек должен быть мобильным, активным, отлично ориентироваться в огромном потоке сообщений.

Ключевым, но не единственным механизмом формирования сетей является Интернет. Он породил новый тип социальных сетей, которые превратили случайные человеческие контакты в устойчивую коммуникацию (благодаря форумам, блогам, Интернет-

конференціям). Вместе с тем, с развитием современных информационных технологий реальный мир в представлениях человека начинает отходить на второй план по сравнению с миром виртуальным. Правда, некоторые исследователи отмечают нарастание “реалистичности” сетевой идентичности. Для обозначения своего сетевого “я” пользователи начинают все чаще использовать приближенные к реальным “аватары”, технологии, благодаря которым возможно общение с собеседниками как бы “вживую”, представлять реальные биографии.

Сетевая жизнь, хотя и ограничена определенными рамками правил поведения, является воплощением давней мечты об абсолютной свободе, так как любому предоставлены все возможности для проявления своего “я” (несмотря на то, что существуют механизмы “банов” - запретов доступа на различные ресурсы, системы, требующие регистрации и т.п.). Но сетевая жизнь не может заменить реальную. Она может являться реализованной возможностью использования различных я-образов, которые человек хотел бы иметь, но не осмеливается показать это другим. Интернет может играть положительную роль для человека, испытывающего кризис идентичности. Однако это не приводит к окончательному преодолению кризиса.

В связи с развитием современных коммуникационных технологий возникают понятия “сетевого я” и “файлового я”. Один и тот же “файл”, относящийся к человеку, может находиться в одно и то же время в разных местах, поэтому можно говорить, что мое “файловое я”, оставаясь уникальным, в то же время существует во многих экземплярах. Человек может одновременно присутствовать в различных местах интернет-пространства и совершать активные действия. Система блогов способствует устойчивости этих я-образов и обрастанию их сетевыми “социальными” связями. Так сетевые коммуникации показывают потребность и возможность формирования человеком одновременно нескольких псевдоидентичностей. Нормальная идентичность представляет собой сбалансированную систему “я”, где все я-образы связаны друг с другом, и индивид осознает их как принадлежащие ему и отражающие часть его сознания. Кризисная идентичность выражается в нарушении связей между различными я-образами, в том, что некоторые я-образы уже не вписываются в существующую систему, и требуется переструктурирование “я”. Вместе с тем, это можно рассматривать как толчок к дальнейшему развитию. Человеческое “я” состоит из множества я-образов, каждый из которых соответствует определенному аспекту внешней реальности и внутренней индивидуальности человека, но лишь они все вместе, складывая свои картины мира в единую картину, создают полноценную человеческую личность. Познание окружающего мира также осуществляется с различных я-позиций, что позволяет субъекту каждый раз осваивать конкретный аспект реальности с разных точек зрения, получая в целом наиболее полную картину. Множественность и разнообразие я-позиций не менее важны для познания, чем сводящее их вместе единое “я”. Проблема идентичности, таким образом, превращается в проблему организации многообразного индивидуального опыта.

УДК 005.941(045)(043)

К.В. Варламова

/м.Маріуполь/

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СКЛАДОВА КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ

Важливою тенденцією суспільного розвитку стає інтеграція України до світового інформаційного суспільства - суспільства, в якому діяльність людей здійснюється на основі послуг, що надаються за допомогою засобів електронного зв'язку та комп'ютерних технологій. Інформаційне суспільство визначається зростанням ролі інформації у соціальних відносинах, швидкістю її опрацювання за рахунок електронно-обчислювальної (комп'ютерної) техніки та впровадженням заснованих на ній нових інформаційних

технологій у всі сфери суспільного життя. Наслідком інтеграції України у світовий інформаційний простір стає інформатизація, яка є нагальною потребою на даному етапі розвитку українського суспільства.

Сутність поняття «інформатизація» відповідно до ст.І Закону України «Про національну програму інформатизації»:

Інформатизація – це сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі створення, розвитку і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, які побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки [4]. Саме інформатизація породжує нові вимоги до окремих фахівців та організацій в діловому середовищі. Не випадково, що, завдяки, інформатизації підвищується увага до корпоративної культури як показника ефективності організації.

Інформатизація підвищує ефективність ведення бізнесу, водночас і породжує нові загрози.

З інформатизацією бізнесу, інтернетизацією багатьох сфер підприємницької діяльності, впровадженням комп'ютерних технологій управління висуваються на перший план проблеми інформаційної безпеки організації, створюють необхідність адаптації традиційної професійної та корпоративної культури до нової інформаційної ситуації, тому невід'ємною частиною корпоративної культури організації стала стратегія інформаційної безпеки. Інформаційна безпека організації - стан захищеності інформаційного середовища організації, що забезпечує її формування, використання і розвиток. У сучасному соціумі інформаційна сфера має дві складові: інформаційно-технічну (штучно створений людиною світ техніки, технологій тощо) та інформаційно-психологічну (природний світ живої природи, що включає і саму людину). Відповідно, в загальному випадку інформаційну безпеку суспільства можна представити двома складовими частинами: інформаційно-технічною безпекою і інформаційно-психологічною безпекою[2, с.22]. Важливу роль в дотриманні безпеки організації відіграє людський фактор. Саме тому у формуванні інформаційної культури та інформаційної безпеки одним із засобів є корпоративна культура.

На думку, О.С.Віханського та О.І.Наумова «корпоративна культура» - це набір найважливіших спрямованих на членів колективу припущень, що набувають вираження у цінностях, декларованих організацією, і задають людям орієнтири їхньої поведінки та дій. [1,с.9].

Багато компаній мають конкретно визначені, чіткі правила збереження офісних матеріалів та їх безпеки. Очевидно, що відповідальні співробітники стежать за безпекою документів, які існують в електронному вигляді, встановлюючи спеціальні коди, шифри, паролі тощо.

Корпоративна культура, як базові цінності, повинна сприяти формуванню свідомого ставлення до виконання обов'язків. В кожній організації є певні групи співробітників, які відповідають за інформаційну безпеку на різних рівнях управління працівниками, та саме вони, створюють та підтримують корпоративну культуру на підприємстві. Тому, у багатьох країнах є така престижна професія, як корпоративний секретар. В іноземних державах така посада є у кожній акціонерній компанії. Що ж стосується України, то вона з'явилась нещодавно. Отже, корпоративний секретар – це центральна ланка взаємодії акціонерів компанії як з її виконавчими органами (внутрішньокорпоративна взаємодія), так із представниками зовні (зовнішня взаємодія). Він відповідає за розробку, дотримання та періодичний перегляд політики компанії у сфері корпоративного управління. Корпоративне правління – це комплекс правил та культура, що склалася, що забезпечує таке управління компанією та контроль над нею, при яких вона діє строго у інтересах акціонерів та інших сторін, які заінтересовані: співробітників, населення, клієнтів та постачальників [3,с.30-31].

Згідно до міжнародної практики специфікою функціонала корпоративного секретаря визначається особливостями конкретної компанії. До найбільш важливих для усіх акціонерних товариств відносяться наступні функції корпоративного секретаря компанії:

- Забезпечення дотримання компанією умов законодавства, статуту та внутрішніх документів, що регулюють дотримання інтересів акціонерів;
- Ведення корпоративних протоколів, забезпечення їх збереженості та доступу до них у випадках, що передбачені законодавством і внутрішніми положеннями компанії;
- Розробка і контроль за дотриманням кодексу корпоративного управління та інші.

Саме корпоративний секретар допомагає новим директорам розібратися у особливостях бізнесу корпорації, прийнятих процедурах корпоративного управління.

Згідно з правилами Асоціації незалежних директорів України, для отримання статусу експерта з корпоративного управління (тобто статусу корпоративного секретаря) необхідно мати вищу освіту чи досвід роботи у області корпоративного управління та успішно пройти анкетування з питань корпоративного управління. [3,с.32;34;36].

Саме тому, від правильних дій корпоративного секретаря залежить як співробітники будуть відноситися до своїх обов'язків та підтриманні цінностей. Корпоративний секретар повинен донести до співробітників значення корпоративної культури в організації та контролювати, щоб цінності компанії у тому числі і важлива інформація не виходила за її межі. Повинен забезпечити за допомогою корпоративної культури інформаційну безпеку на підприємстві.

Отже, з інформатизацією суспільства стає проблема інформаційної безпеки в організації. Щоб інформаційна безпека підтримувалась на належному рівні, треба, щоб на підприємстві була висока корпоративна культура, бо саме вона формує ставлення співробітників до цінностей та обов'язків в організації. Саме тому, на кожному підприємстві повинен бути співробітник, який відповідає за її дотримання, краще за все, щоб це був корпоративний секретар, який буде відповідальний за корпоративне управління, та створить певні умови для того, щоб була певна взаємодія між працівниками та керівництвом. І завдяки цьому, підвищить та укріпить інформаційну безпеку, та корпоративну культуру на фірмі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виханский О.С. Менеджмент / О.С. Виханский, А.Й. Наумов. – М.: «Гардарики», 2003. – 528 с.
2. Галатенко В.А. Основи інформаційної безпеки. Інтернет-університет інформаційних технологій [Електронний ресурс] / В.А. Галатенко. – Режим доступу: ІНТУІТ.ру. 20.09.2012
3. Дубовик А. Есть такая профессия: корпоративный секретар / А. Дубовик // Секретарь-референт. - №10.- 2010. – С.30-36
4. Закон України "Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки" Вісник Книжкової Палати.- № 12.-2007.

УДК 316.472.4:004.738.5(043)

З.М. Караберова
/м.Маріуполь/

ВІРТУАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК НОВИЙ ВИД СПІЛКУВАННЯ

Наприкінці ХХ ст. завдяки розвитку комп'ютерних технологій з'явився новий вид спілкування — так зване віртуальне спілкування (on-line), тобто спілкування з віртуальним співрозмовником у віртуальному просторі за допомогою електронних засобів. Такий вид спілкування дуже швидко набув визнання серед широких мас населення і став невід'ємною частиною нашого життя. І це є зрозумілим, оскільки таке спілкування дозволяє людині зекономити свій час та кошти, але, чи все так райдужно як нам здається? Адже, все в світі має дві сторони: позитивну та негативну. Тож, розглянемо особливості віртуального спілкування, та той вплив, який він має на людину.

Актуальність даного питання зростає з кожним роком, причиною чого є безконтрольне збільшення кількості соціальних мереж та чатів. Людина все більше часу проводить за монітором ніж на вулиці і це не може не хвилювати, оскільки завдає шкоди не тільки фізичному але й психічному здоров'ю населення. Вивченням даної проблеми займалися багато науковців, серед яких Белінська Є.П. [3], Бондаренко С.В. [1], Жичкіна А.Е. [2] та інші. Але досі залишається багато аспектів, які потребують детального вивчення.

Сьогодні існує дуже багато засобів спілкування в Інтернет, серед них електронна пошта, різноманітні конференції, чати, форуми, соціальні мережі тощо.

Електронна пошта (англ. e-mail, або email, скорочення від electronic mail) – засіб спілкування, за допомогою якого здійснюється обмін даними будь-якого змісту (текстові документи, аудіо-відео файли, архіви, програми тощо). Перевагами електронної пошти є її безкоштовність та можливість отримати чи відіслати повідомлення за лічені хвилини.

Інтернет-конференція - це можливість прямого спілкування однієї особи з цільовою інтернет-аудиторією за допомогою комунікаційних програм в мережі Інтернет.

Чат (походить від англ. chat - «базікати») - це миттєвий обмін повідомленнями по інтернету в онлайн-режимі між двома або кількома людьми. Повідомлення можуть бути текстовими, голосовими або у форматі відео, що імітує особисте спілкування, якщо люди знаходяться на відстані один від одного.

Форум - популярний вид спілкування в інтернеті, де розмова будується за певною тематикою.

Соціальні мережі - інтерактивні багатокористувацькі веб-сайти, контент яких наповнюється самими учасниками мережі. Вони являють собою автоматизоване соціальне середовище, що дозволяє спілкуватися групі користувачів, об'єднаних спільними інтересами.

І це лише незначна частина існуючих на сьогодні форм віртуального спілкування. Кожна з яких має свої особливості, переваги та недоліки. Наприклад, деякі з них надають можливість спілкуватися, як в on-line так і в off-line режимі (електронна пошта, форуми, соціальні мережі), інші в основному потребують on-line спілкування (чати, інтернет-конференції, тощо), що робить їх дуже популярними серед людей, оскільки дозволяє вести розмову в реальному часі, знаходячись на будь-якій відстані [2].

Беручи до уваги таке різноманіття засобів віртуального спілкування стало цікаво провести соціальне опитування серед мешканців міста Маріуполь на предмет того, якими засобами Інтернет-комунікації вони користуються частіше за все, і від чого залежить їх вибір. Кількісні результати опитування наведені в Таблиці 1.

Таблиця 1.

Показники використання засобів віртуальної комунікації

	15-25 років	26-35 років	36-45 років	більше 45 років
Електронна пошта	9%	22.5%	38%	69%
Інтернет конференція	18%	20%	17%	27%
Чат	29%	18%	13%	1%
Форум	15%	17%	16%	2%
Соціальні мережі	29%	22.5%	16%	1%

В результаті проведення експерименту, в якому прийняли участь 200 людей різної вікової категорії (по 50 з кожної), можна зробити висновок, що вибір форми спілкування напряму залежить від потреби користувача та його вікової категорії. Наприклад, молодь у віці 15-25 років віддає перевагу соціальним мережам та чатам, тому що вони дають можливість спілкуватися будь з ким в режимі реального часу, а також надають своїм користувачам безліч додаткових розважальних функцій, таких як відео, аудіо програвачі тощо. Люди від 26 до 35 років частіше користуються електронною поштою та соціальними

мережами, але також часто використовують Інтернет-конференцію, яка дозволяє співрозмовникам бачити один одного під час розмови, що є дуже зручним, якщо вони знаходяться на великій відстані один від одного. Проаналізувавши переваги людей більш старшого віку можна побачити, що популярними серед них є електронна пошта та Інтернет-конференція, оскільки дані засоби вони найчастіше використовують не для розваги, а для роботи чи звичайного спілкування з друзями та близькими. А такі форми віртуальної комунікації, як чати, форуми чи соціальні мережі, які носять більш розважальний характер, не мають для них великого значення.

Проведене дослідження підтверджує той факт, що сучасний Інтернет надає масу переваг для спілкування. Серед яких: можливість вести розмову один з одним, або долучитися до певної групи та підтримувати бесіду водночас з необмеженою кількістю людей, скористатися конференцією, що дозволить співрозмовників бачити один одного тощо. Все це робить життя людей зручним та функціональним, оскільки не потребує очної зустрічі. Достатньо натиснути клавішу на комп'ютері і ти потрапиш у світ комунікацій, де можливо майже все. І це дійсно добре, це є результатом технічного та інформаційного прогресу. Але не слід забувати про негативні сторони даного аспекту.

Занурюючись у віртуальний світ людина ризикує втратити зв'язок з реальністю, втратити саму себе як особистість. Оскільки це світ цілковитої анонімності, людина може видати себе ким завгодно і перевірити дійсність неможливо. З одного боку це дозволяє закомплексованій в реальному житті людині розкритися, показати себе з кращої сторони, але з іншої це ще більше віддаляє її від справжнього життя, їй здається що вона нікому не потрібна, що її ніхто не розуміє і тільки в віртуальному світі вона стає сама собою.

Також, проблемою є спотворення розуміння дружби, що можна прослідити на прикладі соціальних мереж, де в тебе може бути декілька сотень друзів, але в реальному житті людині буває ні з ким зустрітися, вийти на прогулянку чи запросити на день народження. І це справді лякає, оскільки кожна людина є соціокомунікабельною особою, вона потребує спілкування, потребує дружби та підтримки.

Під час on-line комунікації втрачають своє значення невербальні засоби спілкування. Фізична відсутність учасників взаємодії призводить до того, що справжні почуття можуть приховуватися або подаються зовсім не ті, які людина у цей момент відчуває. Тому в Інтернеті легше вести серйозну розмову; можна спілкуватися з тією людиною, яка би при зустрічі могла не сподобатися, скажімо, через зовнішність. Можна говорити з людьми незалежно від їх віку, статі, статусу тощо. Але при цьому неможливо зрозуміти які емоції викликають у співрозмовника ті чи інші слова, як він відноситься до цього, в якому настрої знаходиться. Оскільки почуття (будь то радість, сум, гнів тощо) мають безліч відтінків, які не можливо передати словами. А їхня відсутність робить наше спілкування механічним та обезбарвленим.

До того ж, віртуальний світ розмиває рамки загальноприйнятих понять: добре/погано, пристойно/непристойно, красиво/вульгарно тощо. Людська психіка не завжди захищена перед світом, де здається, що можна все і ніхто ніколи про це не дізнається. І це віртуальне розуміння люди часто переносять у реальність, що призводить до багатьох катастроф, злочинів, актів вандалізму тощо. Людина не бачить що вона коїть, та які наслідки це має на життя інших людей. Не розуміє, що їй доведеться нести відповідальність за свої вчинки, які можуть зруйнувати все життя.

Так, Інтернет дає нам масу можливостей, які значно спрощують наше життя, але ніколи не потрібно забувати про те, що людина є живим створінням, яке потребує «живого» спілкування, а не механічного обміну повідомленнями. Потрібно вміти бачити межу між віртуальним та реальним світом, намагатися обмежувати себе в Інтернет-спілкуванні і пам'ятати про людей, що оточують нас в реальному житті. Оскільки, яким зручним би не було віртуальне спілкування, справжніх емоцій від «живої» розмови воно все одно не замінить.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко С.В. Модель социализации пользователей в киберпространстве [Электронный ресурс] / С.В. Бондаренко. – Режим доступа: <http://banderus2.narod.ru/101171.html/>. – Загл. с экрана.
2. Жичкина А.Е. Социально-психологические аспекты общения в Интернете [Электронный ресурс] / А.Е. Жичкина. – Режим доступа: <http://flogiston.ru/articles/netpsy/refinf/>. – Загл. с экрана.
3. Жичкина А.Е., Белинская Е.П. Стратегии самопрезентации в Интернет и их связь с реальной идентичностью [Электронный ресурс] / А.Е. Жичкина, Е.П. Белинская. – Режим доступа: <http://flogiston.ru/articles/netpsy/strategy/>. – Загл. с экрана.

УДК 101:308:316.6(043)

Т.М. Кармадонова

/м. Київ/

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Інформатизація як складний соціальний процес, пов'язана зі значними змінами в способі життя населення, системі цінностей, значенні культурного дозвілля по відношенню до матеріальних цінностей. Більш того, інформатизація несе в собі як позитивні так і негативні наслідки. Серед яких можна виділити такі як: уніфікація смаків, сприйняття; безпосереднє знайомство зі способом життя, звичаями, нормами поведінки в інших країнах; поширення уніфікованих комп'ютерних технологій, Інтернету; а також якісна трансформація комунікативної і пізнавальною діяльності, і навіть стилю спілкування.

Процеси інформатизації не можуть не впливати на буття окремої людини, проте саме вона стає джерелом цих змін, як універсальна духовна істота. Зміни в суспільстві провокують зміни в особистості, за якими остання часто не встигає. Таким чином, вихід з даного положення можна знайти в розробці шляхів соціальної адаптації як найбільш ефективного способу та механізму, який враховує специфіку кожної окремої людини.

У масштабах світового співтовариства створюються передумови для розкриття потенціалу справді вільної, творчої особистості, але водночас розвиток гармонійно розвинутої особистості потребує від неї якісної соціальної адаптації до нових, наданих умов існування у глобалізованому соціумі [4, с.100]. Так, Кароліна Ходжес відзначає, що «соціалізація є одним з головних процесів у суспільному житті» [6, с.106]. Це результат процесу їх пристосування до нового соціального оточення.

Показниками успішності соціальної адаптації є: зближення ціннісних орієнтацій індивіда та групи, досягнення індивідом високого соціального статусу в даному середовищі, задоволеність новим середовищем в цілому та його окремими елементами: характером своєї діяльності, морально-психологічною атмосферою в колективі. Успішність активної і пасивної соціальної адаптації залежить як від самого індивіда, його комунікабельності, так і від характеру соціального середовища. Одному типу особистості легше адаптуватися в невеликому колективі, стійко функціонуючому, з хорошою моральною атмосферою, а іншому в більш аморфних і неорганізованих соціальних групах.

В інформаційному суспільстві популярним засобом комунікації стає комп'ютер, який сприяє спілкуванню людей шляхом використання Інтернет-технологій. Як зазначає В.Мармуров: «Інформаційний аспект розвитку сучасного суспільства не міг не відобразитися на моральних цінностях та внутрішньому світі людини. Віртуальна реальність торкнулася таких загальнолюдських цінностей як любов та дружба, які є одними з найважливіших гуманістичних основ особистості, та вже встигла значною мірою їх трансформувати» [3, с.191]. Так, Інтернет суттєво полегшив вирішення проблеми знайомства для людей.

Останнім часом менш популярними стали дослідження впливу інформатизації на успішність соціальної адаптації молоді. Блек та Крішнакумер наголошують, що «у всьому

світі, стрімка глобалізація та розмивання культурних меж зіставляється з молоддю, а саме зі зростаючим числом розв'язаних проблем в них»[5, с. 642]. Молодь проходить процес соціальної адаптації досить гостро і тому сформуванню у неї відчуття власної гідності і відповідальності за майбутнє держави є досить важливим моментом.

Через глобальну телекомунікаційну мережу, за допомогою Інтернету можливий миттєвий доступ до світових інформаційних ресурсів, так і спілкування людей з одного кінця земної кулі з іншою особистістю, яка знаходиться на протилежному кінці. За допомогою спеціальних програм розроблено спеціальні програми для спілкування в реальному режимі часу, що дозволяють після встановлення зв'язку передавати різного роду тексти, звуки і зображення. М.Г. Абрамов вказує, що «сучасні Інтернет-технології знижують ступінь соціалізації особистості». Він зазначає, що «людина перед комп'ютером вступає в інтелектуально-комунікативну взаємодію не тільки і не стільки з певною програмою, скільки із колективним суб'єктом, що стоїть за нею, реальною спільнотою людей, чий досвід і знання є «згорнутими» [1, с.87].

Проблема соціальної адаптації особистості в умовах інформатизації прослідковується в роботі доктора філософії В. Чена, який провів ряд досліджень, щодо виявлення зв'язку між використанням Інтернету та міжкультурною адаптацією. В.Чен встановив, що «відмінності в використанні Інтернету впливають на соціальну адаптацію особистості, більш того використання Інтернету допомагає імігрантам успішно адаптуватися в приймаючій країні. Виступаючи в якості платформи для пошуку інформації і засобу спілкування, Інтернет має потенціал зміцнення міжособистісних відносин, а отже сприяє адаптації імігрантів» [11, с.397].

Інший китайський дослідник Янг встановив, що засоби масової інформації також мають величезний вплив на особистість та її адаптацію в епоху глобалізації. Так Янг стверджує, що ЗМІ робить більше, ніж просто передає інформацію про поточні події та надає розваги - ЗМІ передають важливе значення в суспільстві, таких понять як норми і традиції [7, с. 90]. Суверлі-Велез також заявив, що доступ, вплив та використання засобів масової інформації допомагає викликати міжкультурну адаптацію [14, с.92].

Завдяки інформатизації у людини з'являється багато нових можливостей для повного розкриття своєї індивідуальності, але є і небезпека, що людина може нівелюватися, тому що комп'ютерні, телекомунікаційні технології, роблячи більш доступними для людини досягнення цивілізації, нівелюють вдавану свободу тим, все більше перетворюючи особистість на об'єкт інформаційної та духовної експансії. Людина в інформаційному суспільстві стає одним із засобів кіберпростору, що впливає на її підсвідомість, внутрішній світ та дає широкі можливості для цілеспрямованого маніпулювання [2, с.13]. Уїнн припускає, що «досвід від перегляду телебачення себе обмежує. Коли люди дивляться телевизор, не має значення яку програму вони дивляться, вони є лише спостерігачами та не отримують ніякого іншого досвіду від перегляду телебачення. Телебачення поміщає людину у пасивні ситуації, коли вона не має можливості говорити, взаємодіяти, експериментувати, досліджувати або робити що-небудь активне, переглядаючи невеликі рухомі зображення на екрані. Так чи інакше, це дослідження свідчать про зростаючу важливість телебачення як засобу соціалізації, хоча очевидно, що це лише один з низки прикладів» [12, с.10].

В умовах глобалізації особистість, замість того, щоб реалізувати свої внутрішні творчі потенції, може бути засліплена могутністю науки і техніки та епохою споживання, у гонитві за примарним щастям людина підриває свої власні підвалини життя і зовсім не піклується про майбутнє, яке може взагалі не настати, якщо особистість не адаптується до нових умов існування, а просто порине у ранньо сформований віртуальний світ.

Найчастіша тема вивчення серед антропологів це вплив не тільки комп'ютерів, але й телебачення на антисоціальну поведінку особистості. Дослідження Комстока підтверджують думку, що «спостереження дитиною насильства на телебаченні збільшують ймовірність того, що дитина буде агресивною» [7, с.21]. Більш того, Уїнн підкреслює: «дітям потрібно розвивати сімейні взаємовідносини, можливості для самостійного спрямування, і основні

навички спілкування (такі як: читання, письмо і говоріння), щоб виявити свої сильні і слабкі сторони, а також дізнатися певних правил, як зберегти соціальну взаємодію» [12, с. 11].

Значну роль у процесі соціальної адаптації, відіграє адаптаційний потенціал людини. Тобто спроможність особистості увійти в нові умови соціального середовища, а також адаптуватися в умовах постійних змін, тобто стійкість людини до екстремальних чинників. Ця спроможність пов'язана з адаптивною підготовкою особистості, тобто тими вміннями та навичками пристосування, які індивід набуває в процесі життєдіяльності. Якщо ж дані навички не були сформовані і людина свідомо відмовляється від адаптування до нових умов існування, заперечує усе нове, натомість живе у своєму примарному світі, то в результаті особистість не зможе розвиватися, а у подальшому буде не спроможна до нових якісних змін. Соціальна адаптація як динамічний системний процес, залежить від взаємодії людини й ситуації. Об'єктивні властивості ситуації, без сумніву, впливають на її успішність і на адаптаційні механізми, які лежать в основі поведінкових стратегій, спрямованих на пристосування індивіда до ситуації.

Позитивними критеріями соціальної адаптації є також здатність особистості до самосприйняття, саморозвитку та позитивне світосприйняття. Проблема впливу інформатизації на особистість, а саме впливу Інтернету та ЗМІ є на сьогоднішній день однією з самих актуальних. Наведені приклади дають основу вважати, що інформаційні системи можуть відігравати як роль маніпуляторів, так і бути механізмом соціальної адаптації особистості. В останньому випадку даний вплив може бути як прихованим так і усвідомленим. Отже, для успішної соціальної адаптації в умовах становлення інформаційного суспільства є прийняття особистістю себе та навколишній світ, прагнення розвитку та самореалізації власних можливостей, віра в світле майбутнє та переконання в ефективності власного життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамов М. Г. Влияние информационных технологий на старшеклассников / М. Г. Абрамов // Человек. - 2007. - № 3. - С. 85-92.
2. Бутенко О.П. Глобалізація сутність і сучасні проблеми / О.П. Бутенко // Соціально-гуманітарні знання. - 2002. - № 3. - С.3-18.
3. Мармуров В.В. Вплив освіти на формування ціннісних орієнтирів особистості в контексті інформаційного суспільства / В.В.Мармуров //Філософія науки: традиції та інновації.- 2009. - №1. - С. 189-194.
4. Шепелев М. Особистість і глобалізація / М. Шепелев // Соціальна психологія. – 2003. – №2. – С. 99-111.
5. Black, M. M., Krishnakumar, A. Children in low-income, urban settings: Interventions to promote mental health and well-being. *American Psychologist* 1998, 53: 635–646.
6. Caroline Hodges Persell. *Becoming a Member of Society Through Socialization. Understanding Society: An Introduction to Sociology*. 3rd ed. New York, NY: Harper & Row, Publishers, 1990, 5: 98-107.
7. Comstock G. *Television & Human Behavior*. Columbia University Press 1978, 1: 581.
8. Li-Hua Lin, Chich-Hsiu Hung. Vietnamese Women Immigration, Social Support, and Depression. *Journal of Nursing Research* 2007, 15 (4): 243-253.
9. Subervi-Velez FA. The mass media and ethnic assimilation and pluralism: A review and research proposal with special focus on Hispanics. *Communication Research* 1986; 13:71–96.
10. Tai, C. Y., Chung, U.L. Factors affecting adaptation of perinated foreign brides in Taiwan and implications for nursing. *The Journal of Nursing* 2002, 49(1): 34-38.
11. Wenli Chen. Internet-Usage Patterns of Immigrants in the Process of Intercultural Adaptation. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*. August 2010, 13(4): 387-399.
12. Winn M., *The Plug-in Drug: Television, Computers, and Family Life*. Penguin Putnam, Inc., New York: Penguin Books, 2002:10.
13. Yaacov B. Yablon. Student-teacher relationships ans students willingness to seek help for school violence. *Journal of Social and Personal Relationships* 2010, 27: 1110-1123.

14. Yang C, Wu H, Zhu M, Southwell GB. Turning in to fit in. Acculturation and media use among Chinese students in the United States. *Asian Journal of Communication* 2004; 14:81–94.

УДК 070+159.98(043)

О.В. Кошелюк
/м.Луцьк/

МАРГІНАЛЬНА ОСОБИСТІТЬ ЯК ВИКЛИК ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВУ

Проблема маргіналізації в сучасному світі не постала раптово: цьому передувала низка стихійних явищ соціокультурного та психоінформаційного характеру, які переживав і продовжує переживати глобалізований світ. На думку дослідників, початок маргіналізації як процесу апелює до явища соціальної аномії, коли „втрачають силу старі цінності, норми поведінки, що об'єднували суспільство, а на утвердження й закріплення нових потрібні десятиліття /.../ Аномія призводить до кризи ідентифікації, а вона – причина маргінальності та формування маргінального типу особистості” [1, с. 94].

Поняття маргінальної особистості увійшло до широкого наукового обігу завдяки Р. Парку та його праці „Людська міграція і маргінальна особистість” (1928), згодом було більш детально розроблено у розвідках Е. Стоунквіста. Обидва дослідники відзначали, що маргінала створюють умови його існування, а саме культурний конфлікт між ним та соціумом. Як результат, твердив Р. Парк, індивід набуває рис замкненості, невпевненості, егоцентричності, агресивності чи й цілої низки психічних комплексів (від неповноцінності до власної унікальності). Маргінальний тип особистості в межах існуючих термінологічних парадигм мислиться як „людина, що внутрішньо поділяє традиції різних народів, характеризується дуалізмом самосвідомості /.../, відсутністю чітко виражених культурних параметрів, нестійкістю і протиріччям думок і дій” [1, с. 95].

Суспільство, на якому би цивілізаційному щаблі не знаходилося, постійно поглиблює прірву між центральним і маргінальним, створюючи, за висловом А. Маслоу, „цілі маргінальні групи, суспільні прошарки, а в загальноцивілізаційному контексті і маргінальні народи” [4, с. 4], витісняючи маргінальну особистість до периферії.

Інформаційне суспільство, з легкої руки Д. Белла назване спочатку постіндустріальним, цьому не виняток, а радше навпаки – сьогодні його можна вважати „лакмусовою стрічкою” маргінальності. І справа навіть не в тому, чому так склалося (тут дослідники філософії і соціології маргінальності проявляють неабияку наполегливість у прагненні знайти причини – див. праці Г. Баршацької, В. Броннікова, Е. Грушко, Д. Дюрби, Т. Журчевої, А. Йосипіва, Л. Кемалової, А. Лантуха, А. Маслоу та ін.), а чому епоха інформатизації з усіма породженнями інформаційного суспільства не намагається вирішити нагальних проблем особистості, все більше наближаючи останню до маргінального як утілення сили, неординарності, окремішності. У цьому немає нічого дивного: особистість ХХІ століття формується під впливом перенасиченості інформацією, тож цілком „нормально” не встигати за зміною інформаційних циклів і не відслідковувати глобальні інформаційно-комунікаційні процеси. Доцентровий характер інформації витісняє пересічного споживача на інформаційні маргінеси. Але чи тільки інформаційні?

Інформаційне суспільство й глобалізований інфопростір, помітив Д. Мак-Квейл, створили „спільний символічний простір і /.../ часово-просторові межі” [3, с. 223], але поза тим ідеться також і про невидимі бар'єри, рамки, які, з одного боку, дають людині відчуття причетності до всього на світі (узяти, приміром, звичайного інтернет-юзера), а з іншого – актуалізують, подібно до кантівського, «буття-в-собі», обертання навколо власної осі, найчастіше у світі ірраціональному, вигаданому, віртуальному, релаксаційному (не-напружено-емоційному, що виходить на „гедонізм, продукований НЗМК (новими засобами масової комунікації), і /.../ продовжує навіювати уявлення про гротескно-умовну реальність, нагадуючи цим міфологізовані фантастичні світи ” [2, с. 21]). Утворюється замкнене коло,

фатичний уроборос, що не „відпускає” особистість, не показує кінця й початку її інформаційних та психічних страждань.

Ось тут і криється небезпека: в таких умовах народжуються сучасні маргінали. Процес відбувається несвідомо, повільне перетворення передбачає існування так званих «прихованих маргіналів», які на рівні раціо не усвідомлюють, що вони перебувають «на межі чи поза нею» і все ще «вписують» себе у звичні для них психосоціальні параметри. Як приклад, наведемо явище інтернет-залежності.

Новий різновид маргіальності в інформаційному суспільстві, новий спосіб створити окремий час і простір для людини ХХІ століття. Інтернет, поза всілякими сумнівами, явно не показував подібних намірів, але сьогодні практика освоєння всесвітньої павутини привела людство до такого собі кіберсховку, де можна відгородитися від реальності і жити іншим життям, сконструйованим за власними правилами. Зручно, чи не так? Можна створити цілі маргіальні віртуальні спільноти, ділитися досвідом, обговорювати події, висловлювати думки, обирати ніки і не соромитись у виборі слів. Можна прожити десятки життів, віртуальних, звісно, і пережити сотні справжніх емоцій. Однак у такому житті завжди є щось протиприродне, ірраціональне, антилюдське і, як не дивно, жертвне. Спробую пояснити.

Маргіальність як така передбачає жертву, і тією жертвою завжди є сам маргінал. Класична теорія називає маргіналами тих, хто перебуває на межі (чи у міфічно-уявному межевому просторі) в силу певних обставин, які склалися незалежно від них і на які останні повпливати ніяк не можуть. Чи справді не можуть? Чи йдеться про дещо інше?

Інформаційне суспільство принесло в жертву людину та її внутрішню сутність. Вона дедалі частіше свідомо / напівсвідомо (а психоаналітики ствердять таки абсолютно несвідомо інтенцію, що походить з індивідуального, як у З. Фрейда і фрейдистів, чи колективного несвідомого, за К. Г. Юнгом) відмежовується від реалій, проводить невидиму грань, за якою залишається одне життя і починається інше – маргіальне. З-поза того межового простору маргінал кидає виклик інформаційному суспільству одним тільки фактом свого існування. Така екзистенція – чим би не вимірювалася – виступом, викликом, табу чи епатажем, однаково психічно „розхитує” цілісний інформаційно-комунікаційний всесвіт окремого індивіда і людства загалом.

Маргіальність ХХІ століття уподібнюється до первісного обряду ініціації, суто інформаційної, через яку мусить пройти особистість, аби стати і вправду причетною до „глобального села” (за М. Маклюеном), відображати приписи мозаїчності та резонансності. Власна ідентичність – данина і, якщо хочете, все та ж, але жертва-виклик інформаційному суспільству.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кемалова Л. Маргинальная личность : социально-психологический портрет / Л. Кемалова // Вісник СевДТУ. Серія : Філософія. – Севастополь : Вид-во СевНТУ, 2008. – Вип. 86. – С. 94-97.
2. Косюк О. Гра – інформація – комунікація : генетичний розтин розважальної продукції електронних мас-медіа : монографія / О. Косюк. – Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2009. – 232 с.
3. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації / Д. Мак-Квейл ; пер з англ. О. Возьної, Г. Сташків. – Львів : Літопис, 2010. – 538 с.
4. Маслов А. Маргіальна особистість як предмет соціально-філософського аналізу : автореферат дисертації на здобуття наук ступеня кандидата філософських наук / А. Маслов. – Київ, 2004. – 17 с.

РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В АДАПТАЦІЇ НОВИХ СПІВРОБІТНИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Культура є невід'ємною складовою діяльності підприємства. На сьогоднішній день багатьма вченими виділено окреме місце проблемі корпоративної культури і відмічено нагальність її вивчення. Так розробка теоретичних питань корпоративної культури, вирішення практичних проблем її функціонування створять можливість застосування отриманих знань та розробок для покращення діяльності організації, утворення якісної системи управління, налагодження професійної трудової комунікації [3, 101].

З огляду на вищезазначене, на наш погляд, корпоративна культура є тим елементом в роботі підприємства, якому необхідно приділяти увагу. Так проблема впливу корпоративної культури на адаптацію нових працівників грає велику роль для роботи трудового колективу і підприємства, саме тому вона потребує вивчення та нових розробок в цій галузі. Розробкою даної теми займаються вітчизняні та зарубіжні вчені, такі як Є.А. Капітонов [2], В.А. Співак [4], С.Є. Орехова [3], Р.С. Гіляровський, В.А. Мінкіна [5], І.М. Жоган, Л.М. Савчук [1] та ін. Однак в основному дослідження полягають у виробленні теоретично-практичної бази створення та розвитку корпоративної культури на підприємстві, які спрямовані на організацію в цілому, а не на кожного працівника окремо. В даній роботі метою є аналіз основних факторів, утворюючих корпоративну культуру, та виявлення основних засобів пізнання корпоративної культури підприємства та входження в трудовий колектив для нового працівника.

Корпоративна культура підприємства - це система колективно поділених цінностей, переконань, традицій і норм поведінки працівників. Вона виражається в символічних засобах духовного й матеріального оточення людей, що працюють у даній організації [6, 58]. Корпоративна культура є багаторівневою системою і, відповідно, має свою структуру. Е. Шейн, дослідивши цю проблему, виявив три її рівні [7, 139]. На першому рівні знаходяться артефакти – матеріальні об'єкти. До них можна віднести форму одягу, символіку, обряди, навіть архітектуру офісу. На нашу думку, цей рівень також можна назвати корпоративним етикетом. Наступний рівень – рівень проголошуваних цінностей. Цей рівень відображує загальні цінності та впевнення, основні положення стратегії компанії, тобто її цілей та напрямків їх досягання. Цей етап також можна назвати корпоративна мораль. Останнім етапом корпоративної культури є її вищий рівень – базові уявлення, тобто основа. Базові уявлення знаходяться на підсвідомому рівні працівників, вони не відображаються в артефактах і навіть навряд чи можуть бути охарактеризовані. Це так званий корпоративний дух, ідея. Даний етап можна також назвати корпоративна ідеологія. Отже, культура, на наш погляд складається з етикету, етики та ідеології.

Під час найму нового співробітника перед компанією постає важке завдання – організація повної адаптації нової людини не лише в трудовий процес, але і в культуру підприємства. Що необхідно для позбавлення від зайвих проблем цього процесу? В першу чергу, завдання компанії – високоякісна робота HR-служби: в її завдання входить ознайомлення нового працівника з двома першими рівнями корпоративної культури – артефактами та проголошуваними цінностями (або етикетом та етикою компанії).

Ознайомлення з базовими поняттями корпоративного етикету відбувається вже під час співбесіди, оскільки цей рівень помітний будь-кому, хто приходить в організацію. Надалі, вже під час трудової діяльності, у нової людини має бути так званий наставник, який навчатиме не лише трудовим обов'язкам, а й культурі корпоративних манер, одягу, комунікації тощо. Вже під час ознайомлення з етикетом, працівник формуватиме уявлення і про мораль фірми, або етику, оскільки всі ці рівні певним чином переплітаються між собою.

Розуміння другого рівня відбувається двома шляхами – через ознайомлення з основними цілями, ідеями, законами та нормами компанії через наставника, а також через

спілкування з трудовим колективом – як формальне, так і неформальне. Якщо перший період має певну часову межу, то другий рівень важко обмежити часовими рамками, оскільки багато чого залежить від компанії. Так, наприклад, якщо у компанії є певні цінності, які її трудовий колектив не поважає або не сприймає, то, отримуючи протилежну інформацію з двох сторін, у людини виникає внутрішній дисонанс – протиріччя сприйняття. Тому важливу роль грають не лише ідеї компанії, але і загальна атмосфера в трудовому колективі. Не менш важливу роль грає організація документування напрямків та форм діяльності організації, її моральних та культурних принципів. Статут, накази та розпорядження керівництва, посадові інструкції та інша документація та її донесення до відома трудового колективу, тобто налагоджена система комунікації дають змогу покращення роботи колективу, а, відповідно, і роботи нових співробітників підприємства.

Проаналізувавши вищезазначене, можна виявити певні поради, яких слід дотримуватись новому працівнику задля кращого розуміння та злиття з корпоративною культурою компанії. В першу чергу, перед тим, як іти на співбесіду, кандидат на посаду має бути заздалегідь ознайомленим із організацією, її діяльністю, основними принципами її стратегії та культури. Оскільки даний етап ознайомлення проводиться поза організацією, то в першу чергу, необхідно звертатись до корпоративного сайту. Ця процедура полегшить і подальше сприйняття особою компанії, і допоможе з'ясувати, чи підходить вона конкретно йому, а також покращить статус кандидата під час співбесіди, оскільки він вже знатиме основну інформацію про організацію.

Під час співбесіди важливо приділяти увагу словам керівника, оскільки саме він надаватиме вам перші настанови щодо робочих обов'язків, корпоративних норм, основної діяльності організації та способів досягнення поставленої стратегічної мети. Надалі безпосередній керівник сповіщатиме вас в основному вже про поточний курс діяльності, завдання, напрямки дій. Саме тому дуже важливо одразу зрозуміти загальний «дух» організації зі слів її вищого керівництва. Також під час першого приходу до організації є необхідність звертати увагу на атрибутику організації – наявність форми або бейджів, будь-яких робочих інструментів з символікою організації, інтер'єр, - все це вказує на рівень єдності в організації, наявність корпоративної культури.

Не менш важливим на першому етапі є ознайомлення з документацією організації. Вона дає змогу вже не на словах, а в затвердженій офіційній письмовій формі побачити діяльність організації, зрозуміти роботу та функції власного відділу та посади. Крім того завдяки цій процедурі працівник завжди зможе точно знати, що входить до його компетенції, в чому його трудова діяльність, на що він має право.

Ще один етап має зтяжний характер, він починається одразу з початком роботи і може тривати довгий час – злиття з колективом та його цінностями. І хоча цей процес залежить від багатьох факторів, деякі з них зосереджені саме в перші дні або тижні роботи на підприємстві. В першу чергу це залежить від створення власного образу новим працівником – в основному більшість дослідників даної проблеми пропонують принаймні перший час не намагатись надто виділитись, оскільки в цей період головним завданням є прислухатись і вчитись у більш досвідчених колег. Ще один не менш важливий фактор – з приходом нової людини позитивна атмосфера в колективі не має бути порушена, тобто працівник повинен будь-якими способами намагатись приходити на роботу з позитивним налаштуванням та не псувати колегам настрій, оскільки від цього залежать і стосунки між працівниками, і загальний робочий процес в колективі.

Можна сказати, що рівень корпоративної культури залежить від багатьох чинників, а особливості її впровадження в компанії грають велику роль для адаптації нових людей. Отже одним із обов'язкових завдань керівництва під час набору нових спеціалістів є діяльність по їх посвяті в корпоративну культуру підприємства, що значно покращуватиме як роботу компанії в цілому, так і відносини в рамках трудового колективу. З боку ж нового працівника необхідним є його максимальне старання зрозуміти корпоративну культуру, адаптуватись в

ній та порозуміться з трудовим колективом. Саме в такому випадку він стане частиною організації, а не її непотрібним елементом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жоган І.М. Корпоративна культура в системі управління підприємством / І.М. Жоган, Л.М. Савчук // Економічний вісник НТУУ "КПІ". – 2009. - №6. – с.216-219.
2. Капитонов Э.А. Корпоративная культура. Теория и практика / Э.А. Капитонов, Г.П. Зинченко, А.Э. Капитонов. – М.: Альфа-Пресс, 2005. – 352 с.
3. Орехова С.Є. Корпоративна культура як інструмент управління персоналом компанії / С.Є. Орехова // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: філософія, культурологія, соціологія. – 2011. - №1. – С. 101-104.
4. Спивак В.А. Корпоративная культура / В.А. Спивак. – СПб.: Питер, 2001. – 345 с.
5. Справочник информационного работника / Р.С. Гиляровский, В.А. Минкина и др.; под. ред. Р.С. Гиляровского. – СПб.: Профессия, 2005. – 552 с.
6. Тимцуник В.І. Корпоративна культура як основа формування мотиваційного механізму у стратегічному управлінні підприємством // Науковий вісник Академії муніципального управління. СЕРІЯ «УПРАВЛІННЯ». – 2011. - №2. – С. 57-63.
7. Шейн Э. Организационная культура и лидерство / Э. Шейн. – СПб.: Питер, 2001. – 336 с.

УДК 159. 923. 2(043)

І.Р. Латик
/м. Львів/

СТАНОВЛЕННЯ САМООЦІНКИ ОСОБИСТОСТІ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Одним із аспектів особистісного розвитку людини є становлення самооцінки – найважливішого органу душевного життя, яким регулюється поведінка і діяльність людини [4, с. 5].

Об'єктивна самооцінка – провідна внутріособистісна детермінанта формування прагнення до самопізнання, самовиховання, самовдосконалення особистості. Аналіз дослідження самооцінки, а також механізмів регуляції поведінки особистості засвідчує, що в полі зору дослідників опинилися в основному психологічні й соціально-педагогічні її аспекти.

Значна частина робіт присвячена дослідженню соціально-психологічної природи самооцінки (дослідження Б.Г. Ананьєва, А.Г. Спіркіна, І.І. Чеснокової, О.В. Шорохової). Проблемам структури самооцінки присвячені дослідження Т.Ю. Андрущенко, В.А. Горбачової, В.Д. Леві, Н.М. Трунової.

Усвідомлення людиною світу не зводиться до відображення лише зовнішніх об'єктів. Фокус свідомості може бути спрямований й на самого суб'єкта, на його власну діяльність, його внутрішній світ. Таке усвідомлення людиною самої себе отримало в психології статус особливого феномена – самосвідомості.

Самосвідомість особистості, її самооцінка в сучасному суспільстві об'єктивно пов'язані з інформацією, яку особистість сприймає та усвідомлює. Сучасне суспільство насичене великою кількістю інформації, яка подається через ЗМІ, Інтернет, та ін. форми. Молода людина, зі ще несформованою самооцінкою, піддається їх впливу.

Самосвідомість являє собою складний психічний процес, сутність якого полягає у сприйнятті особистістю численних образів самої себе в різних ситуаціях діяльності і поведінки, в усіх формах взаємодії з іншими людьми і в поєднанні цих образів в єдине цілісне утворення – уявлення, а потім у поняття свого власного «Я» як суб'єкта, що відрізняється від інших суб'єктів [5, с. 131].

Нормальний розвиток самосвідомості і її центрального структурного елементу – самооцінки – базується на об'єктивних даних та аналізі людиною результатів своєї діяльності, вчинків і взаємин з іншими людьми [1, с. 25].

Результати інтегративної роботи в сфері самопізнання, з одного боку, й у сфері емоційно-ціннісного ставлення до себе – з іншого, поєднуються в особливе утворення самосвідомості особистості – її самооцінку. Дитина починає оцінювати себе за допомогою оцінок інших людей, переважно дорослих, але поступово, з переходом на вищі генетичні рівні психічного розвитку в неї формується більш або менш адекватна й стійка самооцінка. Процес її формування не має меж, бо особистість постійно розвивається і, як наслідок, змінюються її уявлення, поняття про себе, емоційно-ціннісне ставлення до себе. З розвитком особистості змінюються способи утворення самооцінки, її зміст, міра участі в регуляції поведінки особистості.

Зміст самооцінки має багато аспектів, так само складною та багатоаспектною є сама особистість. Він охоплює світ її моральних цінностей, стосунків, можливостей. Єдина цілісна самооцінка особистості формується на основі самооцінки окремих сторін її психічного світу. Кожен з компонентів самооцінки, що відображає ступінь знання особистістю відповідних її якостей і ставлення до них, має свою лінію розвитку, через що весь процес утворення загальної самооцінки має суперечливий і нерівномірний характер. Самооцінка різних компонентів особистості може перебувати на неоднакових рівнях стійкості, адекватності, зрілості. Форми взаємодії самооцінок – єдність, узгодженість, взаємодоповнення, конфліктні стосунки – передують процесові утворення єдиної самооцінки, супроводжують його і виявляються в постійних, іноді болісних і невдалих пошуках особистістю самої себе, в безперервній увазі до свого внутрішнього світу з метою зрозуміти свою цінність у суспільстві, знайти своє місце у складній системі соціальних, професійних, сімейних і особистісних стосунків.

За внутрішнім устроєм самооцінка включає змісти, що можуть мати різні рівні усвідомлення. Це пов'язане з тим, що результати самопізнання і ставлення до себе, на основі яких формується самооцінка, також можуть виявлятися на різних рівнях усвідомленості. Тобто знання себе й емоційно-ціннісне ставлення до себе мають неоднаковий ступінь яскравості й виразності. Вони можуть існувати й на рівні неусвідомлених думок і почуттів, у формі інтуїції – неясного усвідомлення, що не знайшло адекватного вираження, у вигляді певного передчуття. Іноколи перевага експресивного моменту в складі самооцінки позбавляє її внутрішньої логіки, аргументованості, послідовності, співвіднесеності зі справжніми особливостями особистості.

У процесі формування єдиної самооцінки особистості провідна роль належить її раціональному компоненту. Саме на основі самоаналізу відбувається немовби виявлення недостатньо чітких компонентів самооцінки та їх переведення зі сфери неусвідомлюваного в сферу свідомого. Самооцінка формується за більш або менш активної участі самої особистості та відображає якісну специфіку її психічного світу, не збігаючись іноді в деяких елементах, а зрідка й повністю, з об'єктивною оцінкою особистості; її адекватність, істинність, логічність і послідовність устанавлюються на основі реальних проявів особистості в діяльності, поведінці.

Самооцінці належить роль одного з провідних механізмів саморегулювання поведінки особистості. Виступаючи стрижнем усього процесу саморегулювання поведінки на всіх етапах його перебігу, вона включається до структури мотивації, визначає спрямованість саморегулювання, вибір засобів його здійснення і значно впливає на інтеграцію досягнутого ефекту поведінки.

Отже, з самого початку свого виникнення самооцінка імпліцитно існує в структурі регуляції поведінки. Людина не завжди усвідомлює її присутність, але саме вона є основою порівняння себе і своїх можливостей з тими вимогами та завданнями, що висувуються різними ситуаціями соціальної взаємодії. Самооцінка надає специфічної спрямованості всьому процесові саморегулювання поведінки. Результат цього процесу прямо

співвідноситься з адекватністю, стійкістю й глибиною самооцінки. Тільки високий рівень розвитку цих властивостей та їх інтеграція забезпечують саморегулювання на адекватному рівні [5, с. 161-164].

Самооцінка – це особиста думка про власну цінність. Вона складається на основі не лише думок індивіда про себе, але й думок інших людей. Кожен прагне до позитивної самооцінки, вона необхідна для самоповаги, без якої неможливе його психічне здоров'я.

Самооцінка – це процес оцінювання дитиною власної діяльності на різних етапах здійснювання її.

Від самооцінки учня залежить його більша або менша впевненість у собі, ставлення до власних помилок і складностей навчальної роботи, рівень домагань особистості дитини в цілому. Так, молодші учні з об'єктивною самооцінкою відзначаються активністю, прагненням до успіху в навчанні, проявом максимальної самостійності. Діти з низькою самооцінкою, навпаки, проявляють невпевненість у собі, бояться вчителя, більше слухають, ніж висловлюються в ситуації обговорювання навчального матеріалу, очікують невдачі в навчальній діяльності [3, с. 154].

Самооцінка відіграє важливу роль в управлінні об'єкта своєю поведінкою, визначення ним свого рівня домагань, забезпечує впевненість у собі, та успішність своїх дій. Процес її становлення не є кінцевим, оскільки особистість постійно розвивається [2, с. 56].

ЛІТЕРАТУРА

1. Балютіна К. Засоби формування у школярів самооцінних суджень // Початкова школа. – 2004. – №7. – С.25-26
2. Вітюк О. Ю. Міжособистісна атракція як основа рівня самооцінки особистості // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – №8. – С. 55 -57
3. Власова О. І. Педагогічна психологія: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
4. Пеньковська Н. Роль самооцінки у формуванні особистості дитини // Початкова школа. – 2002. – №10. – С.5-8
5. Трофімов Ю. Л. Психологія: Підручник. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.

УДК 316.324.8(043)

С.О. Марченко
/м. Маріуполь/

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА НА ЛЮДИНУ

В останні роки ми все частіше стали говорити про те, що суспільство вступило в новий етап свого розвитку, для якого характерний новий спосіб виробництва – інформаційний. Це пов'язано, насамперед, із процесами інформатизації, впровадженням інформаційних технологій у різні сфери людського життя. Все це призводить до утворення нового суспільства – інформаційного. Генерування, обробка й передача інформації стали фундаментальними джерелами продуктивності й влади, інформація перетворилася в головний стратегічний ресурс.

Становленню інформаційного суспільства, його розвитку й проблемам вже присвячено чимало праць як зарубіжних вчених, зокрема М. Кастельса, Д. Лайона, О. Тофлера, так і вітчизняних: Л. Винарика, М. Згуровського, О. Рубанця та інших. В них розглянуті загальні аспекти інформаційного суспільства, методологія, проблеми та перспективи. Однак й досі залишається не вивченим питання про сутність людини в майбутньому суспільстві.

Валентин Володимирович Бугрим зазначає, що нове суспільство (іносфера), основою якого є інформація і людина, потребує також нового переосмислення наших уявлень та розуміння сутності процесів розвитку цієї взаємодії, статусу самої людини, що є дуже складним, різноаспектним, поліпроблемним і багатовимірним явищем, яке має біотехнологічний зміст та універсальний характер [1, с. 30].

Найдетальніше модель інформаційного суспільства (ІС) спрогнозував Олвін Тофлер у книзі «Третя хвиля». Відповідно до його бачення, у світі починається третій цивілізаційний

етап. Він один із перших, який детально висвітлив питання «люди майбутнього – очікувані громадяни, якщо можна так висловитися, майбутню цивілізації Третньої хвили». В своїй праці він намагається роздивитися з'являючі контури особистості майбутнього – появу «нової людини». Він виділяє, що Третя хвиля не створює якогось ідеального супермена, якийсь героїчний різновид, існуючий серед нас, а докорінно змінює риси, властиві всьому суспільству. Створюється не нова людина, а новий соціальний характер. Тому треба шукати не міфічну «людину», а ті риси характеру, які з найбільшою ймовірністю цінуватимуться цивілізацією завтрашнього дня. Ці риси характеру виникають не тільки під впливом зовнішнього тиску на людей. Вони породжуються напругою, що існують між внутрішніми потребами і бажаннями багатьох індивідів і зовнішніми потребами або тисками суспільства. Але, сформувавшись одного разу ці спільні риси характеру впливають на економічний і соціальний розвиток суспільства. Всі зміни, які відбуваються в новому світі зічіпають повністю все: виховання дітей, освіта, юність, роботу і навіть те, як формується образ нашого "я". Неможливо змінити все це, не змінюючи весь соціальний характер майбутнього.

За представленням Олвіна Тофлера, люди в майбутньому – це дитина, яка буде рости в суспільстві, яке набагато менше зосереджено на дитині. Тому юнацький період не буде таким затягнутим і болючим процесом. Третньої хвилі може надавати перевагу зовсім іншим рисами характеру у молодих, таким, як незалежність від думок однолітків, менша орієнтація на споживання і менше гедонистичне зацікнення на самому собі. Так це чи ні, вірно одне: дорослішання буде проходити по-іншому. І в результаті з'являться інші особи [2].

Він вважає, що люди будуть набагато сильніше відрізнятися один від одного. Багато хто з них будуть дорослішати раніше, раніше брати на себе відповідальність, краще адаптуватися і проявляти більше індивідуальності. Вони будуть більш схильні, ставити під сумнів авторитети. Їм будуть потрібні гроші, і вони будуть їх заробляти.

І, що ми бачимо? Олвін Тофлер був правий, його передбачення збулося. Люди змінилися, змінилися цінності, світ змінився. Що б зайняти гідне місце в суспільстві, треба боротися, навчатися, працювати над собою і адаптуватися до постійних змін.

Ганна Камаралі вважає, що перехід до інформаційного суспільства вимагає підготовки людини до швидкого сприйняття й обробки великих обсягів інформації, оволодіння сучасними засобами, методами і технологією роботи.[3, с. 60]. Щоб людина змогла виконувати всі ці процеси, вона повинна змінитись, зміти свої погляди, життя, звички, стати машиною, яка завжди безупинно повинна працювати: швидко, якісно та результативно. Реалії інформаційного суспільства ставлять людині нові вимоги.

Дослідження даної проблеми продукує базову модель людини ІС, яка передбачає:

- вільне вираження своїх переконань; пошук, отримання, поширення інформації та ідей;
- постійне збагачення свого досвіду й майстерності, безперервність освітнього процесу;
- достатнє володіння інформаційно-комунікаційними технологіями;
- наявність здатності та готовності до зміни діяльності, мобільності;
- швидко адаптуються до нових обставин.

За подальшого розвитку інформаційного суспільства постає проблема вдосконалення самої людини, продуктивної життєдіяльності. Інформаційні технології, проникаючи в усі області життя соціуму, починають істотно впливати на способи і форми буття окремої людини.

Таким чином, можна сказати, що в сучасному інформаційному суспільстві знання й інформація визначаються як домінуючі цінності, і саме це дуже впливає на людину. І якщо людина хоче вижити в цьому «рухливому світі», то їй слід звикати до гнучкості, стійкості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бугрим В. В. Людина в інформаційній цивілізації: концепт-гіпотеза / В. В. Бугрим // Інформаційне суспільство. – К., 2008. – Вип. 8. – С. 30-37.
2. Тофлер Елвін. Третя хвиля / Елвін Тофлер. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Toffler/_Index.php.

3. Цимбаленко Є. С. Інформаційне суспільство: стан розбудови і проблеми / Є. С. Цимбаленко // Інформаційне суспільство. – К., 2011. – Вип. 14. – С. 59-65.

УДК 316 (043)

С.Є.Орехова
/м. Донецьк/

ІНФОРМАЦІЙНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ЯК СЕРВІСНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Стратегія розвитку економіки України припускає комплексний підхід до аналізу нових господарських взаємовідносин між суб'єктами ринку в усіх галузях економіки, формування ефективної системи управління і створення умов, необхідних для прибуткової підприємницької діяльності. Існують дві взаємозалежні системи – сфера матеріального виробництва і невиробнича сфера, у межах якої започаткується процес обслуговування споживачів та надання різноманітних послуг.

Удосконалення управління невиробничою сферою та діючого в її межах ринку послуг вимагає впровадження сучасних методів і прийомів, що дозволяють забезпечити на належному рівні задоволення потреб людини, соціальних груп і суспільства в цілому з урахуванням раціонального використання наявних ресурсів і вирішити завдання максимально можливої збалансованості між попитом та пропозицією галузі послуг. При цьому ринок послуг розглядається як сфера обміну послугами, що є результатом роботи підприємств невиробничої сфери. Рівень розвитку невиробничої сфери є одним із найважливіших показників розвитку соціально-економічного комплексу будь-якої країни. Формуючись під впливом складних суспільних процесів, він відображає всю сукупність соціально-економічних проблем, їх динаміку і перспективи. Невиробнича сфера на сучасному етапі розвивається стрімкими темпами. Послуги складають значну частину відсотка в структурі валового національного продукту (ВНП) економіки таких держав, як США – 76,8% (2010 р.), Японія – 75,7% (2010 р.), Франція – 77,4% (2008 р.), Швейцарія – 64,5 % (2007 р.), Росія – 60,6% (2011 р.). В Україні сфера послуг також випереджає виробництво за темпами зростання та наявністю нових видів послуг, її пристосовуваністю до потреб ринку та споживачів, доля доходів від сфери послуг становить 56,2% (2011 р.) від ВНП[10].

Вивчення питання – «сервіс та сервісна діяльність» привертає увагу провідних зарубіжних і вітчизняних дослідників: філософів, економістів, соціологів, маркетологів, фахівців відділів документації, інформації та реклами – Брежнева В.В., Мінкіна В.О. [1], Родіонов І.І., Гіляровський Р.С. [9], Матвієнко О.В. [2], Пащук О.В. [8].

Сервісна діяльність пов'язана з наданням особливої продукції – послуг, які задовольняють загальні (типові, стандартні) або індивідуалізовані потреби людей. Її специфіка полягає в обов'язковості участі в ній споживача послуг. Серед різних видів сервісу інформаційний сервіс та індустрія інформатики, яка його забезпечує, розвиваються стрімкіше всіх. Об'єктами купівлі/продажу на інформаційному ринку виступають інформаційні продукти та послуги, які надаються за результатами: документаційного, бібліографічного, фактографічного обслуговування, проведення інформаційних досліджень. Разом з тим в низці інформаційних послуг розглядається розробка програмних засобів, формування баз даних, надання доступу до мережі Internet, включаючи організацію Internet-кафе і клубів, консультації в галузі програмного забезпечення, телекомунікаційні послуги (електронна пошта, дошки оголошень), а також інформаційні системи, ресурси, технології, товарні знаки, різного роду інформація та інші види інформаційних ресурсів.

Постачальниками інформаційних продуктів/послуг є інформаційно-аналітичні центри, науково-дослідницькі інститути, бібліотеки, центри, які створюють та зберігають бази даних та інші інформаційні агенції, які акумулюють інформацію з конкретної сфери діяльності, здійснюють аналіз, узагальнення та прогнозування (консалтингові компанії, біржі та інші). Структура розвиненого ринку послуг включає ринок інформаційних продуктів та

послуг, який є системою економічних, правових, організаційних відносин у сфері торгівлі продуктами інтелектуальної праці на комерційних засадах. Рівень і перспективи розвитку інформаційного ринку визначає відповідність інформаційної інфраструктури ринковим вимогам [2, с. 80]. Отже, інформаційний ринок це економічне явище, яке поєднує та продукує комплекс питань виробництва, розподілу, обміну, постачання й споживання інформаційних продуктів та послуг усіма суб'єктами – учасниками інформаційного ринку.

Сучасний стан інформатизації в Україні характеризується тим, що сформована і реалізується державна інформаційна політика, створена та удосконалюється нормативно-правова та нормативно-технічна база сфери інформатизації та інформаційної діяльності, зокрема прийнято Закони України «Про інформацію», «Про інформаційні агентства», «Про Концепцію Національної програми інформатизації», «Про Національну програму інформатизації», ряд інших нормативних актів Кабінету Міністрів України та Указів Президента України [3 – 7]. Ці та інші законодавчі та нормативно-правові акти регулюють діяльність сучасних інформаційних агенцій, які забезпечують інформаційне обслуговування.

Таким чином, вивчення питання інформаційного обслуговуванняксервісноїдіяльностідозволяєконстатуватиперспективи розвиткуінформаційних агенційтаслужбінформації, атакожзасвідчуватитіпроблеми, з якими неминуче доведеться стикатися. Всебільша складністьунікальністьзавдань, що вирішуютьсявходінаукової, виробничо-практичної, освітньої та іншої інформаційноїдіяльностіприведе довсебільшої індивідуалізаціїінформаційних потреб.Необхідно відзначити, що сервісна діяльність – це елемент, безпосередньо пов'язаний із споживачем, а ознакою, що дозволяє виділяти невиробничу сферу в єдиний самостійний комплекс, є її соціальна спрямованість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брежнева В.В. Информационное обслуживание и услуги, предоставляемые библиотеками и службами информации предприятий / В.В. Брежнева, В.А. Минкина. – СПб.: Профессия, 2004. – 304 с.
2. Матвієнко О.В. Основи інформаційного менеджменту. Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 128 с.
3. Про інформаційні агентства: Закон України // Відом. Верховної Ради України. – 1995. – № 13.
4. Про інформацію: Закон України // Відом. Верховної Ради України. – 1993. – №48.
5. Про науково-технічну інформацію: Закон України // Відом. Верховної Ради України. – 1993. – №33.
6. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України // Відом. Верховної Ради України. – 1998. – № 27 – 28.
7. Про Національну програму інформатизації: Закон України // Відом. Верховної Ради України. – 1998. – № 27.
8. Пащук О.В. Маркетинг послуг: стратегічний підхід / О.В. Пащук; [навч. посіб.]. – К.: ВД „Професіонал”, 2005. – 560 с.
9. Родионов И.И. Рынок информационных услуг и продуктов / Родионов И.И., Гиляровский Р.С., Цветкова В.А., Залаев Г.З. – М.: МК – Периодика. 2002. – 549 с.
10. <http://ru.www.wikipedia.org>.

УДК 007:316.7(043)

А.В. Охоцька
/м. Маріуполь/

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ В АСПЕКТІ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

Сьогодні, коли людство перейшло рубіж ХХІ ст. цілком очевидним є те, що становлення інформаційного суспільства є процесом невідворотнім. Інформаційні потоки

вже настільки опутують наше життя, що можна з впевненістю казати, що інформація - це основний ресурс сьогодення. «Інформаційний ресурс у різноманітних його формах (документах, аналітичних таблицях, електронних повідомленнях, даних і знаннях) призначений для задоволення інформаційних потреб споживача, розглядається як одне з основних багатств держави, яке постійно зростає» [1, с.3].

Метою роботи є визначення інформаційної грамотності в аспекті розвитку інформаційної культури особистості. Тому завданнями є:

- визначити сутність інформаційного суспільства;
- окреслити роль міжнародних організацій (ALA, ЮНЕСКО, ІФЛА) в проблемі вивчення інформаційної грамотності;
- встановлення різниці між термінами «інформаційна культура», «інформаційна грамотність», «комп'ютерна грамотність», «інформаційна компетентність».

Розглянемо тлумачення поняття «інформаційне суспільство». За твердженням А. Костіної інформаційне суспільство – «це таке суспільство, основною ознакою та якісним параметром якого є особлива роль знань і побудованих на них технологій, домінування інформації, пришвидшення технічного прогресу, зменшення частки матеріального виробництва у валовому суспільному продукті, розвиток сфери послуг, підвищення якості життя» [2]. Вивченням питання інформаційного суспільства займаються багато вчених. Серед них Г. Беккер, Д. Белл, З. Бжезинський, Е. Тоффлер, П. Дракер, Ф. Фукуяма, С. Хантінгтон та ін. Суть і прояви інформаційного суспільства висвітлені і у працях вітчизняних учених: В. Андрущенко, І. Бойченко, В. Геєць, В. Кухаренко, С. Мочерний, В. Павлов, В. Скальський, Л. Сохань та інших.

Знаковим етапом переходу до інформаційного суспільства можна вважати підписання на міжнародному рівні в 1999 р. Окінавської хартії глобального інформаційного суспільства, де за допомогою наукового опрацювання даних і підтримки знань будуть прийматися більш продумані й обгрунтовані рішення з метою покращення якості життя. Головною ідеєю Окінавської хартії є необхідність скорочення розриву в доступі до інформаційних технологій (далі ІТ) між розвинутими країнами і тими, що розвиваються.

Таким чином, у сучасному розумінні «інформаційне суспільство» – це передусім гуманітарна категорія, яка описує якісні суспільні трансформації, зміщення акцентів із виробничої до невиробничої сфер, зміну характеру інформаційних потоків, групових та індивідуальних ідентичностей. Тому в сучасному житті якісна та професійна робота з інформацією стає найважливішою вимогою в сучасному житті.

Як вже було зазначено, в сучасному ритмі розвитку інформаційних процесів значну роль відіграє здатність професійної роботи з ними. Тобто вирішальне значення набувають якість і кваліфікація праці. В зв'язку з цим виникає питання інформаційної культури, оскільки інформаційному працівнику надзвичайно важливо бути насамперед освіченою людиною. Питання інформаційної культури інформаційного працівника досить складне. Основна проблема пов'язана з багатозначністю самого терміну, в основі якого лежать полісемічні поняття «інформація» та «культура».

Для того, щоб чітко вирізнити ці поняття необхідно розглянути тлумачення цих термінів й позначити кордон між ними. Інформаційна культура – це полісемічне поняття, яке вміщує в себе вищезазначені. Тобто є більш містким. «Это совокупность норм, правил и стереотипов поведения, связанных с информационным обменом в обществе; понятие, характеризующие культуру с точки зрения кумулируемой, обрабатываемой и транслируемой в её рамках информации» - це поняття надається в Енциклопедії культурології [3, с. 158]. Але існує також технократичний аспект інформаційної культури, який підкреслює визначення інформатики, рівень інформатизація, ступінь її освоєння і якість її використання людиною; володіння методами і засобами інформатики. Тому складовою частиною інформаційної культури є комп'ютерна грамотність. Сьогодні цей термін означає сукупність знань та навичок, які дозволяють людині використовувати ЄОМ в своїй професійній діяльності та кожен день.

В зв'язку із сучасним розвитком інформаційного суспільства виникає новий термін «інформаційна грамотність» (надалі ІГ). Тому дуже часто ці два поняття ототожнюють, хоча їх тлумачення відрізняються один від одного. Сьогодні найбільш цитованим визначенням ІГ є термін, який запропонувала в 1989р. Американська бібліотечна асоціація (ALA): «Інформаційно грамотною є людина, яка розуміє, коли їй потрібна інформація, а також вміє знаходити, оцінювати та ефективно використовувати цю інформацію» [4, с.55].

Також значну роль в питаннях, зв'язаних з ІГ, інформаційним суспільством та іншими аналогічними поняттями в інформаційній сфері відіграють такі міжнародні організації, як ЮНЕСКО та ІФЛА.

Наприклад, за ініціативою ЮНЕСКО було проведено тематичні дебати з ІГ, що проходили під час засідання 8го Бюро Міжурядової Ради Програми ЮНЕСКО «Інформація для всіх» 5 квітня 2005р. й обговорювався круг питань пов'язаних з ІГ. Також в звіті Міжурядової Ради програми ЮНЕСКО «Інформація для всіх» за 2004-2005 рр., був створений спеціальний розділ, який освічував питання ІГ. Ось деякі моменти з цього розділу: «ІГ позволяет человеку понижать информацию и выносить обоснованные суждения в качестве пользователя информационных источников, она также дает ему возможность стать более влиятельным сторонником общественной жизни. ИГ создает основу для обучения на протяжении всей жизни. Чтобы быть информационно грамотным, необходимо знать зачем, когда и как использовать все эти инструменты и уметь критически осмысливать эту информацию, которую можно получить с их помощью» [5].

Що стосується діяльності ІФЛА, то в 2002р. у Глазго, на 68й Сесії Генеральної конференції ІФЛА було створено секцію з ІГ. Її завданням було вияв стандартів ІГ, що були сформульовані в різних бібліотеках та країнах, й створення на цій основі міжнародного стандарту з ІГ. Тому в 2004р. при підготовці 70ї Генеральної сесії та конференції ІФЛА А.Абідом (програмним спеціалістом з проблем інформаційного суспільства) для обговорення було представлено розгорнуте поняття терміну ІГ. Він вкладає в це поняття три аспекта: знання всього спектру сучасних джерел інформації (традиційних та електронних); знання засобів пошуку та використання різноманітних інформаційних ресурсів; вміння ефективно оцінити та проаналізувати інформацію.

Таким чином, можна сказати, що ІГ має відношення до всіх сфер діяльності сучасного суспільства й цей термін може трактуватися достатньо широко. Тому можна виділити наступні аспекти ІГ (див. Рис. 1).

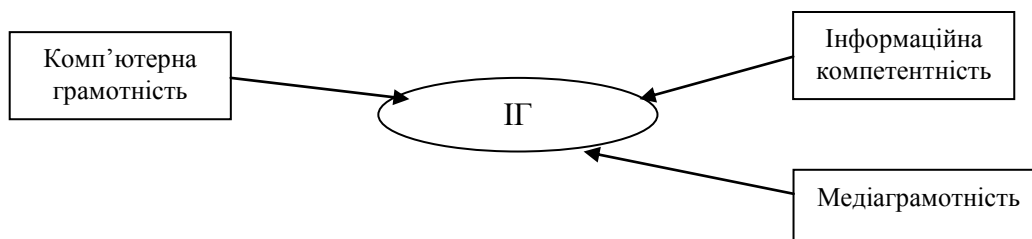

Рис. 1. Складові інформаційної грамотності

Як вже було зазначено, в інформаційну епоху як ніколи стає життєво необхідним вміння ефективної роботи з інформацією. Тому вирішальне значення набувають якість і кваліфікація праці; різко зростає потреба в широко освічених працівниках з високою професійною кваліфікацією. Кваліфікованим фахівцем вважатися лише людина, яка, крім своїх професійних знань, умінь та навичок, володіє також й здатністю ефективно використовувати у своїй діяльності ті нові можливості, що відкриває інформаційне суспільство. Головним вмінням сьогодні є вміння роботи з інформаційними технологіями.

Відповідно до визначення, прийнятого ЮНЕСКО, інформаційна технологія - це комплекс взаємозалежних, наукових, технологічних, інженерних дисциплін, що вивчають методи ефективно організації праці людей, зайнятих опрацюванням і збереженням інформації; обчислювальну техніку і методи організації і взаємодії з людьми і виробничим

устаткуванням, практичні додатки, а також пов'язані з усім цим соціальні, економічні і культурні проблеми.

Розвиток інформаційних технологій чинним образом спричинив таку інформаційну еволюцію за останні десятиріччя, що нещодавно вченими Університету Південної Кароліни було встановлено, що загальний обсяг збережених даних до 2007 року склав 295 ексабайт (295 мільярдів гігабайтів). Й з кожний роком цей обсяг лише збільшується.

З сучасним ритмом життя нормальній людині такі обсяги інформації неможливо обробити, що прямо доказує наявність інформаційної епохи сьогодення й про становлення інформаційного суспільства. Тому з цією проблемою можна поставити поряд питання роботи з інформацією, а саме ІГ (як було зазначено на початку роботи). Також можна говорити про формування нової культури суспільства, а також її поширення в світовому масштабі. Нова культура – це завжди нові прототипи поведінки, нові моральні цінності, нові пріоритети, новий сенс життя. А це, з свою чергу, приведе до формування нової етики глобального інформаційного суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Татарчук М.І. Корпоративні інформаційні системи: навчальний посібник / М.І. Татарчук. – К.: КНЕУ, 2005. – 291 с.
2. Костина А. В. Тенденции развития культуры информационного общества: анализ современных информационных и постиндустриальных концепций / А.В. Костина // Электронный журнал «Знание. Понимание. Умение». – 2009. – № 4. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: [http://zpu-journal.ru / e-zpu / 2009 / 4 / Kostina_Information Society](http://zpu-journal.ru / e-zpu / 2009 / 4 / Kostina_Information_Society)
3. Культурология. XX век : Энциклопедия / Гл. ред., сост. С.Я. Левит. - СПб. : Университет. кн., 1998. – Т. 1: А-Л. – 1998. – 446 с.
4. Information Power: Building Partnerships for Learning / American Association of School Librarians and Association for Educational Communications and Technology. – Chicago ALA, 1998. – 205 p.
5. Программа ЮНЕСКО «Информация для всех». Отчёт за 2004-2005: пер. с англ. / Л.В. Петрова; Российский комитет программы ЮНЕСКО «Информация для всех». – М., 2006. – 165 с.

УДК316.612(043)

В.І. Пелінас

/м. Маріуполь/

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК СПОСІБ ВХОДЖЕННЯ В ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО

Відмінною рисою життя сучасного суспільства стає все зростаюча мінливість навколишнього світу. Зміни, що характеризують етап розвитку цивілізації, корінним чином відрізняються від тих, що відбувалися у минулому. Їм властиві: безперервність, нестримність, тенденція до прискорення, глобальний характер. Вони стосуються всієї планети і практично всіх сторін життя людини і суспільства.

За твердженням фахівців, часові рамки оновлення інформації сьогодні нестримно скорочуються при одночасному грандіозному зростанні її. В результаті приріст знань випереджає темпи зміни поколінь. Отже, для всіх членів суспільства зростає необхідність постійного занурення у нові інформаційні потоки, оновлення знань, підвищення кваліфікації, освоєння нових видів діяльності.

Серйозне вирішення цих проблем неможливе без глибокого оволодіння постійно зростаючими і потоками різноманітної інформації. Цим визначається особлива важливість ролі інформаційної культури у сучасному суспільстві. Сьогодні стало очевидне, що наймогутніші комп'ютери і комп'ютерні мережі, гігантські накопичені інформаційних ресурсів не приведуть до вирішення проблем, які стоять перед людиною і суспільством,

якщо суспільством не буде усвідомлена глобальна значущість феномену інформаційної культури.

Актуальність розвитку такого наукового напрямку, як вивчення інформаційної культури особистості, визначається необхідністю дозволу ряду соціальних суперечностей. Одне з них пов'язане з перспективами входження в інформаційне суспільство і різким посиленням розриву між зростаючим потоком інформації і можливостями отримання суми знань, необхідних людині для професійної діяльності, для комфортного існування у новому інформаційному середовищі. Цю обставину загострює потреба підготовки таких фахівців, що можуть мислити масштабно, передбачають весь накопичених інформаційних ресурсів у традиційному й електронному видах, а також вміють будувати раціональну інформаційну поведінку і здійснювати процеси інформаційної діяльності.

Соціальне замовлення на підготовку таких фахівців суспільство адресує системі освіти, яка поки не здатна повною мірою його реалізувати. Так звана інформаційна освіта, що розвивається в даний час, більшою мірою орієнтується на ліквідацію відставання у навчанні комп'ютерним технологіям, залишаючи за бортом гуманітарну складову цього процесу – інформаційну культуру. Проте давно доведено, що суб'єктом усіх інформаційних процесів у суспільстві є людина. Усі інформаційні системи, комунікації та ресурси підкоряються можливостям людини сприймати, засвоювати, переробляти, використовувати та передавати інформацію у просторі і часі. Людина – визначальний початок системи взаємодії інформації з її суб'єктом. Таким чином, інформація, інформаційна техніка і технологія, існуючи для людини, можуть успішно розвиватися і вивчатися тільки відповідно до можливостей і потреб людей.

Глобальна інформатизація загострює суперечності між технічними та гуманітарними цінностями. Для подолання цих суперечностей треба добитися гармонійної рівноваги між процесами гуманізації інформаційних технологій і формування інформаційної культури суспільства та кожної особистості. Таке завдання постіндустріальної інформаційної цивілізації. Вчені стверджують, що цю задачу може вирішити тільки гуманітарна культура. Люди, що усвідомлюють пріоритет душі в еволюції суспільства, бачать небезпеку дії бездушної техніки на свідомість. Технологічна культура, яка направлена тільки на засоби, приводить до дегуманізації й абсолютного раціоналізму. У результаті у сучасному суспільстві відбувається втрата людяності, етичних ідеалів, естетичних переживань, а зростає споживання, егоїзм, агресивність.

УДК 02:008(043)

Ю.Є. Петрухно
/м. Харків/

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ

В бібліотеках зараз відбувається багато змін. В першу чергу це пов'язано з інформаційно-комунікаційними технологіями: з'являються можливості надавати нові послуги, все більш процесів стають автоматизованими, в т.ч. обслуговування читачів, та ін. Також з'явилося багато інформації – на різних носіях, різної якості (особливо в Інтернеті) перед читачем бібліотек є дуже великий вибір необхідних йому даних. Але, крім цього, вони користуються інформацією з Інтернету, в якому, крім корисної інформації, є неперевірені, неактуальні, шкідливі дані.

Тому стало актуальним таке поняття як «інформаційна культура». Зараз існує багато тлумачень цього поняття. Наведемо деякі з них:

1. обумовлена рівнем розвитку інформаційного суспільства система знань, умінь і навичок в області інформаційних відносин, використовуваних для забезпечення практичної діяльності і надання різноманітних послуг у суспільстві;
2. сукупність форм придбаної поведінки та образу життя, які характерні для певного суспільства і передається з покоління до покоління

3. одна з найважливіших загальних характеристик рівня соціалізації особистості;
4. система концентрації та передачі життєвої енергії (енергетична теорія);
5. сукупність матеріальних та духовних надбань людства;
6. здатність суспільства ефективно використовувати власні інформаційні ресурси та засоби інформаційних комунікацій, а також вміння застосовувати для цієї мети передові досягнення розвитку засобів інформатизації та інформаційних технологій;
7. сукупність принципів та реальних механізмів, які забезпечують позитивну взаємодію етнічних та національних культур;
8. фундаментальне поняття, яке містить у собі історичні механізми само адаптації до мінливого інформаційно-комунікативного середовища, які дозволяють адаптувати соціальну практику, залишати в минулому віджилі традиції, затверджуючи замість них нові поведінкові норми й духовні цінності світу;
9. специфічний аспект культури, який об'єднує все, що безпосереднє стосується зв'язку зі світом інформації (процеси виробництва, передачі інформації);
10. система матеріальних і духовних засобів забезпечення єдності та гармонії у взаємовідносинах людини, суспільства й інформаційного середовища.

На наш погляд, інформаційна культура – це цілеспрямоване виборче споживання інформації з метою задоволення освітніх, наукових, культурних, етичних, естетичних та духовних потреб.

Зараз в літературі дається така класифікація інформаційної культури: інформаційна культура особистості та загальносоціальна (на певному етапі розвитку суспільства в конкретних соціально-економічних умовах) [2, с. 106]

Інформаційна культура, як і будь-яка інша, є одним з різновидів загальної культури. Тому не можна її розглядати окремо від культури загальнолюдської. На думку фахівців, «культура (лат. cultura – виховання, освіта, розвиток) – сукупність, процес створення й розподілу матеріальних і духовних надбань, комплекс характерних інтелектуальних і емоційних рис суспільства, що включає в себе не тільки різні мистецтва, а й спосіб життя, основні правила людського буття, система цінностей, традицій і вірувань. У вузькому сенсі – сфера духовного життя. Що охоплює мову, виховання, науку, освіту, літературу, різні види мистецтв, систему релігійних вірувань, політичну, правову, побутову культуру, а також установи і організації, що забезпечують їхнє функціонування. Водночас культури використовують для визначення рівня освіченості, вихованості людини, ступеня оволодіння якоюсь галуззю знань або діяльності (культура мови, культура особистої поведінки, культура побуту тощо)» [1, с. 79].

Тому на рівень інформаційної культури особистості (РІКО) впливають наступні фактори:

1. загальна культура;
2. інтелект людини;
3. духовність;
4. почуття прекрасного;
5. її оточення;
6. аналітичне мислення;
7. логіка;
8. здібність приймати та обробляти інформацію, отриману з різних джерел.

Тільки при наявності цих факторів можливий високий рівень інформаційної культури особистості в інформаційному суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Корінний, М. М. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури [текст] / М. М. Корінний, Г. Г. Потапов, В. Ф. Шевченко – К. : Україна, 2000. – 184 с.
2. Коряковцева, Н. А. Хрестоматия по информационной культуре [текст] / Н. А. Коряковцева. – М. : Либериябиблиоформ, 2007. – 144 с. – Сер. Библиотекарь и время. XXI век.

СОВРЕМЕННЫЕ ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ И КУЛЬТУРНОЕ РАЗВИТИЕ ЧЕЛОВЕКА

В связи с переходом к информационному обществу (информационной цивилизации), увеличением масштабов, усложнением содержания и структуры информационных потоков, информационная среда многократно усиливает свое влияние на психику человека, а темпы этого влияния стремительно возрастают.

Помимо психики человека существенное изменение происходит в культурном пространстве, в котором и формируется человек как личность. Влияние культуры на развитие человека, в частности на формирование его высших психических функций (мышление, память, воображение, внимание), рассматривал в своих научных трудах известный психолог Л. С. Выготский на заре становления советской психологии как материалистической науки в первой половине XX века. Так, Л. С. Выготскому отмечал, что «в процессе своего развития ребенок усваивает не только содержание культурного опыта, но приемы и формы культурного поведения, культурные способы мышления. В развитии поведения ребенка следует, таким образом, различать две основных линии. Одна – это линия естественного развития поведения, тесно связанная с процессами общеорганического роста и созревания ребенка. Другая – линия культурного совершенствования психологических функций, выработки новых способов мышления, овладения культурными средствами поведения» [2, с. 191].

Ученый исследовал культурное развитие ребенка с помощью разработанного им инструментального метода, позволяющего в ходе эксперимента выявить использование ребенком культурнообусловленных приемов для решения поставленных перед ним задач. В ходе таких экспериментов выяснилось, что часть задач ребенок решает самостоятельно, а для решения более сложных ему требуется помощь, подсказка, которую он получал от экспериментатора и в дальнейшей постановке подобных задач применял схожий способ решения даже с другим опытным материалом.

Это послужило основой для выявления в развитии ребенка определенных возрастных стадий, обусловленных ведущей деятельностью, характерной для этого возраста. Также Л. С. Выготский вводит новое понятие – «зону ближайшего развития», под которой понимает те методы и способы определенных действий, которые ребенок еще не может использовать самостоятельно, но они возможны в сотрудничестве со взрослым.

Используя результаты научной деятельности Л. С. Выготского, светскими психологами и педагогами во главе с В. В. Давыдовым и Д. Б. Элькониным были разработаны положения и методика так называемого развивающего обучения.

В настоящее время в эту систему все активнее внедряются современные средства информационных технологий – видеоуроки, дистанционное обучение, использование компьютерных средств, интернет-технологий, использование мобильных средств связи (программное обеспечение для смартфонов). Все это в значительной степени расширяет возможности культурного развития личности ребенка, но и несет в себе определенные недостатки из-за специфики современных информационных технологий.

Специфика детской психики состоит в том, что в ней еще не полностью развились произвольные стороны психических функций: внимания, мышления, воображения, памяти. Вследствие этого дети быстро приспосабливаются к окружающему миру, и к миру компьютеров тоже, получая большую часть информации в виде уже сформированных образов, зачастую более привлекательных и доступных для понимания, требующих меньше усилий в их усвоении, чем в реальной действительности. Детская психика из-за большого количества информации и подобного способа усвоения – без личного участия в формировании – претерпевает существенные изменения. Многие из таких перемен можно не заметить сразу. Например, это может отражаться на их эмоциональном плане, может

наблюдается повышенная агрессивность, вспышки насилия. Дети перестают фантазировать, становятся неспособными создавать собственные визуальные образы, с трудом обобщают и анализируют информацию.

Но есть и положительные стороны использования современных информационных технологий в обучении. В настоящее время довольно значительная часть одаренных детей и подростков не только положительно относится к компьютерам, но и проводит немало времени за работой с ними. Это обусловлено рядом причин. Среди этих причин – свойственная таким детям и подросткам высокая познавательная мотивация, которая выражается в их тяге ко всему новому, еще не познанному; осознание уникальных возможностей применения современных ИТ для познания, общения или развлечения; самостоятельное выполнение ими творческой работы в рамках проектов, вызывающих у них специальный (повышенный) интерес и т.п. Не следует забывать и о такой причине, как наличие характерных для одаренных детей и подростков психологических проблем и затруднений – к примеру, трудностей в установлении и поддержании контактов с окружающими [1].

Как видим, проблема влияния информационных технологий на культурное развитие ребенка довольно существенна. И важным фактором в этом процессе выступает сама личность человека, которая, как отмечал Л. С. Выготский, в определенный возрастной период (подростковый) выступает ведущим фактором культурного развития.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бабаева Ю. Д., Войскунский А. Е. Психологические аспекты одарённости детей и подростков в применении информационных технологий. / Ю. Д. Бабаева, А. Е. Войскунский. – М.: Из-во МГУ, 2002. – с. 145.
2. Выготский Л.С. Психология развития человека. / Л. С. Выготский– М.: Изд-во Смысл; Изд-во Эксмо, 2005. – с. 1136.

СЕКЦІЯ ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

УДК 159.922.1(043)

М.В.Доскоч
/м. Львів/

СТАТЕВО-РОЛЬОВА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ВІСІ

У широкому розумінні *статеву - рольову соціалізація* – це формування особистості як представника певної статі. Проблема статево-рольової соціалізації не є новою, проте актуальність її не тільки не зменшується, а, навпаки зростає.

Стать – це комплекс анатомічних, репродуктивних, поведінкових та соціальних ознак, що визначають індивіда як чоловіка або жінку. Процес формування та розвитку статевої функції в людини є складним. Під формуванням статі розуміють послідовну, узгоджену дію біологічних та соціальних детермінант [3, с. 300–301].

В залежності від аспекту дослідження розрізняють: біологічну стать – це сукупність контрастуючи генеративних ознак осіб одного виду; психологічну стать – це характеристика особистості і поведінки індивіда з точки зору маскулінності – фемінності.

Дослідження психологічних відмінностей між статями здійснюється диференціальною психологією. Статева диференціація визначається як сукупність генетичних, морфологічних і фізіологічних ознак, на основі яких розрізняється чоловіча та жіноча стать. *Статева диференціація* – це універсальна властивість живого, яка пов'язана з функцією відтворення собі подібних. У людини статева диференціація обумовлена соціокультурно.

Наявність суттєвих психологічних відмінностей між чоловіками та жінками не викликає сумніву. Вчені виявили середньо - статистичні відмінності в ряді моторних і когнітивних функцій. Жінки, в середньому, демонструють більш високі показники в тестах на швидкість мовлення, правопис, швидкість письма і читання, перцептивну швидкість, арифметичний рахунок і соціальну пам'ять. Чоловіки, в середньому, краще справляються з тестами на математичні судження, абстрактне мислення, розуміння просторових відносин, цілеспрямовану моторику [4, с. 317–318].

Статева диференціація заснована, в першу чергу, на різній ролі чоловічого і жіночого організму у здійсненні репродуктивної функції. Одним з перших, хто намагався теоретично пояснити природу відмінностей чоловіка та жінки, є французький дослідник А. Фул'є (1896 р.). Суть його теорії полягає у принциповій відмінності метаболізму (обмінного процесу) у чоловіків і жінок.

Статеву – рольову соціалізація охоплює широке коло проблем:

- статево-рольова поведінка – це не біологічне, а соціальне явище;
- статево-рольова поведінка та установки індивідів зумовлені соціонормативною культурою суспільства;
- статево-рольова поведінка, з одного боку, зумовлена біологічною природою людини, а з другого детермінована логікою культури як системного цілого;
- статево-рольова поведінка індивідів різних суспільств і культур має багато спільного, проте вона різноманітна, історично мінлива;
- різні соціальні групи можуть істотно відрізнятися за своїми установками і поведінкою, а тому існують чисельні статеві, вікові, етнічні та інші гендерно-рольові культури;
- окремі елементи гендерної культури пов'язані з більш загальними соціокультурними явищами (гендерна культура пов'язана з загальною культурою) [4, с. 322].

В соціально-рольовій соціалізації можна виокремити такі функції: *соціальну адаптацію*, яка означає стандартизацію мови, жестів характерних для індивідів певної статі, сприйняття гендерних стереотипів, засвоєння гендерних цінностей; *інкультурацію* – засвоєння традицій гендерної культури суспільства з метою передачі їх наступному поколінню; *інтерпретацію особистості*, що включає розвиток специфічної ієрархії мотивів,

цінностей, інтересів, формування гендерної ідентичності, відповідності між психічною статтю і гендерною роллю [1, с. 23].

Юнацький вік (за Е. Еріксоном) пов'язаний з таким показником, як взаємостосунки між юнаками та дівчатами. В своїх інтеракціях молоді люди намагаються виявити, хто вони такі, ведучи розмови про свої істинні почуття, погляди, дії, очікування. Поряд з цим часто не співпадають потреби в саморозкритті, людській близькості і підвищена чуттєвість, пов'язана з фізичним дозріванням. Тому взаємостосунки між юнаками та дівчатами супроводжуються рядом моральних проблем.

У західній психології процес статево-рольової соціалізації також пов'язується з процесом формування гендерної ідентичності.

Стосовно цього Е. Еріксон вважав, що *криза ідентичності* включає ряд протистоянь: визначена чи не визначена часова перспектива; впевненість у собі чи сором'язливість; експериментування з різними ролями чи фіксація на одній ролі; сексуальна поляризація чи бісексуальна орієнтація; ідеологічна переконаність чи заплутаність системи цінностей [2, с. 218–219].

Гендерна ідентичність – це усвідомлення індивідом своєї статевої належності, суб'єктивне осмислення, переживання статевої ролі, яке виявляється у єдності статевого усвідомлення та поведінки.

Статево-рольова соціалізація включає також інтимно-особистісне спілкування між статями. Зростає потреба у спілкуванні, збільшується час на спілкування й розширюється коло спілкування – сім'я, навчальний заклад, вулиця. Паралельно з розширенням сфери спілкування відбувається його поглиблення та індивідуалізація. У молодих людей розвивається здатність встановлювати більш вибіркові, тісні та глибокі стосунки [4, с. 325].

Отже, процес статево-рольової соціалізації здійснюється як єдність змін у всіх трьох визначених сферах. У сукупності вони створюють для індивіда дійсність, яку він розширює, де він спілкується, засвоюючи не тільки своє мікросередовище, але й всю систему соціальних відносин. Статево-рольова соціалізація має вплив на процес гендерного виховання юнаків та дівчат, що зумовлює її провідну роль у становленні статевих ознак індивідів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бутурлим Т. До проблеми формування гендерної культури старшокласників // “Рідна школа”. – 2009. – №12. – С.22 – 25.
2. Долинська Л.В., Скрипченко О.В., Огороднійчук З.В. Вікова і педагогічна психологія: Навч. посіб.(друге видання) – К.: “Каравела”, 2007. – С. 218 – 233.
3. Коцур Н. І., Гармаш Л. С. Психогігієна: Навч. Посібник. – Чернівці: Книги XXI, 2005. – С.299 – 305.
4. Москаленко В. В. Соціальна психологія: Підручник. – К.:Центр навчальної літератури, 2005. – С. 316 – 362; С. 369 – 394.

УДК 004.738.5:316.7(043)

О.В. Кірова

/м. Маріуполь/

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК ТРАСФОРМАЦІЙ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Стрімкий розвиток обчислювальної техніки та впровадження в різні сфери людської діяльності новітніх інформаційних технологій – інформаційно-комп'ютерна революція – в останній третині ХХ ст. призводить до глибоких трансформацій в сучасній культурі. Навколо нас формується нова культура, відбуваються значні зміни суспільної свідомості й індивідуального мислення, нових установок по відношенню до праці, дозвілля, спілкування, ідентичності особистості тощо. Формується принципово інший тип виробництва, поширення

і збереження культури, інші принципи її функціонування, інша структура духовного життя, у якій переважне місце починають займати новітні засоби інформатики.

Інформаційно-комп'ютерні технології - технології, що забезпечують процеси пошуку, збору, передачі, збереження, накопичення і обробки інформації та процедури доступу до неї за допомогою комп'ютерних та комунікаційних засобів.

Одним із відомих дослідників їх впливу на соціокультурні трансформації сучасного суспільства є М. Кастельс. Він вважає, що з причини новизни мультимедіа важко всебічно оцінити їх вплив на культуру суспільства, однак можна стверджувати, що насуваються дійсно фундаментальні зміни [3]. Отже, всебічно оцінити ці зміни поки що неможливо. Розглянемо деякі з найбільш очевидних тенденцій трансформації культури під впливом процесів інформатизації і комп'ютеризації різних сфер людської діяльності.

Найбільш значні зміни відбуваються в системі комунікацій, комунікативному просторі, в якому живе людина. В комунікативних технологіях закладена унікальна можливість – визначати особливості сприйняття людиною тих чи інших подій, формувати її смаки, уподобання, поведінку, світогляд.

Починаючи з 80-х років ХХ ст. нові технології суттєво змінюють комунікативний простір культури. Комп'ютерні технології, супутникове телебачення, мережа Інтернет стали підґрунтям створення глобального комунікативного простору. Важливим елементом нової системи комунікації стає комп'ютер як особливе явище культури знакових систем. На основі комп'ютерної техніки формується нова комунікаційна система, яка характеризується інтеграцією різних засобів комунікації та своїм інтегральним потенціалом (мультимедіа), новий тип символічного існування людини, культури, соціуму.

Особливе місце в цій системі займає мережа Інтернет. Саме Інтернет з 90-х років ХХ ст. стає основою глобальної комунікації, поступово пов'язуючи між собою велику кількість мереж і людей, та отримуючи критичну вагомість в формуванні майбутньої культури.

Культура, що формується на основі мережі Інтернет, глобальна по своїй природі і легко перетинає національно-державні кордони, вона має планетарний, загальнолюдський характер. Уже зараз ми спостерігаємо як павутина Інтернету в буквальному сенсі слова втягує у свої тенета величезну кількість користувачів [1], багато в чому видозмінюючи стереотипи їх світосприймання і спосіб життя. Покоління, яке виросло в тісному спілкуванні з комп'ютерами, мобільним зв'язком, Інтернетом значно відрізняється в духовно-світоглядному аспекті, живе в іншому соціально-культурному вимірі.

Дослідження Інтернет дає підстави стверджувати, що ця мережа сприяє реалізації основних типів потреб людей: потреб в спілкуванні, в пізнанні та розвагах [4]. Тому в мережі Інтернет можна “зустріти” інших людей, розважально-ігрові комплекси і пізнавальні масиви (в основному в вигляді веб-сторінок).

Під впливом нового символічного середовища, що створюється на підґрунті інформаційно-комп'ютерної технології, радикально трансформується простір і час, фундаментальні виміри людського життя. Час наче зникає в новій комунікативній системі: минуле, сьогодення, майбутнє можна програмувати так, щоб вони взаємодіяли одне з одним в одному і тому ж повідомленні. Це дає підставу М. Кастельсу стверджувати, що матеріальним фундаментом нової культури стає простір потоків та безчасовий час [3], як домінуючі форми соціального простору і часу в мережевому суспільстві.

Доступність і розмаїтість інформації, яку можна отримати по сучасних каналах масової комунікації, призводять, з одного боку, до значної однорідності всесвітнього культурно-інформаційного простору, до ослаблення і зняття всіх бар'єрів, і, з іншого боку – до величезної розмаїтості цієї інформації, з якої людина може вибирати те, що відповідає її потребам. Особливу цінність набувають риси відмінності, що несуть із собою додаткову інформацію, здатну викликати цікавість в інших місцях інформаційної мережі.

Використовуючи Інтернет, ми занурюємося в простір світової інфосфери, який, як дотепно зауважив Дуглас Рішккофф, виявився живим та все більш втягує нас в себе,

замінюючи всі види спілкування [4]. Спілкування, що опосередковане сучасними інформаційно-комп'ютерними та телекомунікаційними технологіями, витісняють живе спілкування. Відбувається заміна реального спілкування ілюзією спілкування в різноманітних чатах, віртуальних конференціях тощо, є безособистісним обміном блоками інформаційних текстів. Це може сприяти, з одного боку, аутизації дітей та підлітків (замкненості, відсутності інтересу до інших людей, незрозумінню їх дій, почуттів, мотивів), призводити до неадекватних ефектів в процесах соціальної рецепції, з іншої – на деяких сором'язливих людей може стати корисним анонімність спілкування в віртуальних реальностях.

Поява принципово нової форми взаємодії, інтерактивного досвіду, вважають деякі з дослідників цього феномену, – це головна культурна подія, що може накласти на нашу свідомість настільки ж сильний відбиток, як все, що відбувалося дотепер [2].

Переживання в віртуальних реальностях по силі та реалістичності можна порівняти з психоделічними впливами. Дослідження проведені спеціалістами в Станфордському університеті і в університеті Карнегі-Меллона в США, свідчать, що інтенсивне використання Інтернету веде до звуження соціальних зв'язків аж до самотності, скорочення сімейного спілкування, розвитку депресивних станів [1]. Це дає привід говорити про те, що намічається небезпечна тенденція шаблонізації людини, її зомбування, втрати індивідуальності.

Таким чином, аналіз проблем трансформації соціокультурної реальності під впливом сучасної інформаційно-комп'ютерної технології наглядно демонструє суперечливість цього процесу, його неоднозначність. Зважаючи на те, що розвиток інформаційно-комп'ютерної технології має досить коротку історію, остаточні висновки підводити занадто рано, можна вести мову про певні тенденції трансформації соціокультурної реальності під їх впливом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабаева Ю.Д., Войскунский А.Е., Смыслова О.В. Интернет: воздействие на личность // Гуманитарные исследования в Интернете. М., 2000, с.11-39.
2. Дэвис Э. Техногнозис: мир, магия и мистицизм в информационную эпоху. Екатеринбург. 1998.
3. Кастельс М. Информационная эпоха. Экономика, общество и культура. М., 2000.
4. Миронов В.В. Коммуникационное пространство как фактор трансформации современной культуры и философии // Вопросы философии. №2, 2006.

УДК 159.92(043)

О.О. Морозова
Ім. Київ/

ІНТЕРТЕЙМЕНТ ЯК МЕТОДИКА ВПЛИВУ НА АУДИТОРІЮ: СОЦІАЛЬНО – ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

За останні роки український медіа-ринок зазнав суттєвих змін. З'явилися українськомовні суспільно-політичні видання, які працюють у жанрі інфотеймент (*англ. information, entertainment*) – розважання інформуванням, або дослівно – «інформуй і розважай». Деякі науковці сприймають інфотеймент як ознаку таблоїдизації, жанр «бульварної» періодики.

Читацький попит на глянцеві журнали, які працюють у жанрі інфотеймент, зумовлений низкою чинників. По-перше, для українців саме така інформаційно-розважальна періодика – явище нове, а тому цікаве. По-друге, її популярність пояснюється загальносвітовими тенденціями. Так, представник Стокгольмської школи економіки і політичних наук футуролог Р. Йенсен у своїй роботі «Суспільство мрії» [СПб. : Стокгольмская школа економіки в Санкт-Петербурзі, 2002] висловив гіпотезу про поступовий перехід світової спільноти до «постматеріального» суспільства.

Подібний розвиток подій свого часу передбачали й інші теоретики інформаційного суспільства – М. Маклюен, Е. Тофлер, Ф. Уебстер. В одній з колонок для французької газети «Liberation» У. Еко назвав таку тенденцію «карнавалізацією звичаїв». У своїй роботі «Мистецтво в практиках культури» [К.: Інститут соціології НАНУ; Інститут філософії НАНУ, 2008] Р. Шульга зазначає, що сьогодні особливим форматом спілкування ЗМІ й аудиторії є телеконкурс, тому що він надає глядачу унікальну можливість відчувати себе співучасником подій, впливаючи на результат за допомогою телефонного або sms-голосування. При цьому, важливу роль відіграє складник, який раніше був характерним винятково для спортивних змагань, – це елемент «уболівання», переживання за власного фаворита. Тож, як правило, аудиторія відгукується на пропозицію побачити відомих артистів, діячів культури та політики у незвичних для них обставинах і охоче робить власний внесок в їхній успіх, активно голосуючи за своїх улюбленців.

У науковий обіг термін «інфотейнмент» увів американець Н. Постман, відомий дослідник і критик медійної культури. Вивченням цього феномену також займалися професор Гарвардського університету Т. Патерсен, науковці М. Нісбет, Л. Тай [2].

Інформація стає розвагою – так її простіше продати. Для суспільно-політичних тижневиків, які працюють у жанрі інфотейнмент, і зміст повідомлень, і сам текст – речі другорядні. При підготовці номеру увага зосереджується передовсім на формі подання новин, доборі ілюстративного матеріалу (світлина, інфографіка). Інфотейнмент адаптувався до специфіки журнальної індустрії, і нова концептуальна позиція: «читачам має бути цікаво дивитись, а не тільки читати» стала провідною в інформаційно-розважальних тижневиках.

ЛІТЕРАТУРА

1. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості : підручник / Володимир Здоровега. — 3-тє вид. — Львів : ПАІС, 2008. — 276 с.
2. Зорков Н. Н. Инфотейнмент: возникновение, функции, способы воздействия [Електронний ресурс] / Н. Н. Зорков. — www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main?level=authors&userid=187. — Лист. — 2009.
3. Гід журналіста : зб. навч. матеріалів, склад. за фр. методикою вдоскон. працівників ЗМІ / адапт. та упорядкув. А. Лазаревої ; Центр підготов. й вдоскон. журналістів (Париж), Ін-т мас. інформації (Київ). — К. : [б. в.], 1999. — 96 с.
4. Григораш Д. С. Журналістика у термінах і виразах : довідник / Д. С. Григораш. — Львів : Вища шк., 1974. — 295 с.
5. Гриценко О. М. Основи теорії міжнародної журналістики : підруч. для студ. гуманіт. спец. вищ. закл. освіти / О. М. Гриценко, В. І. Шкляр ; [за ред. Різуна В. В.] ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т журналістики. — К. : Київ. ун-т, 2002. — 304 с.

УДК 316.614(043)

Б.П. Носаченко, О.Ф. Коваль
/м. Харків/

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

Формування особистості та фактори, які на неї впливають, завжди були актуальними питаннями, що цікавлять соціологів, психологів та, навіть, деяких зацікавлених політиків. Ми ж пропонуємо розглянути такий чинник соціалізації як інформатизація.

Актуальність теми полягає в тому, що в наш час розвитку інформаційних технологій не можливо не помітити впливу інформатизації суспільства на розвиток та формування молоді особистості. Кожен бачить в цьому як позитивні, так і негативні риси. А сам процес соціалізації молоді на сьогоднішній день має важливе значення для України та її розвитку в майбутньому.

Перед тим, як детальніше приступити до розкриття цього питання, розглянемо визначення деяких термінів. Інформатизація – це сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних,

виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі створення, розвитку і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, які побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки. "Соціалізація особистості являє собою процес формування особистості у певних соціальних умовах, опанування людиною соціального досвіду, у ході якого людина перетворює соціальний досвід у власні цінності й орієнтації, вибірково вводить у свою систему поведінки ті норми і шаблони, що прийняті в суспільстві або групі. Норми поведінки, норми моралі, переконання людини визначаються тими нормами, що прийняті в даному суспільстві" (Ерік Еріксон). Закон України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні" дає таке визначення терміну молодь: громадяни України віком від 14 до 35 років (ст. 1, абзац другий від 23.03.2003)". Наведемо приклади чинників соціалізації молодого покоління:

- 1) сукупність статусів і ролей, що пропонує кожне окреме суспільство;
- 2) сукупність соціальних інститутів і організацій;
- 3) сукупність соціальних цінностей, норм, знань, які домінують у суспільстві й успадковуються молодшими поколіннями від старших;
- 4) виховання – це діяльність, що передає новим поколінням суспільно-історичний досвід, вона спрямована на формування особистості, її підготовки до суспільного життя і продуктивної праці.

Візьмемо для прикладу окремого індивідуума – це особистість, яка формується під впливом соціальних чинників, наведених вище, пережитих ситуацій та набутого досвіду. Повернемося до інформатизації, це похідне слово від інформація. Іншими словами, – це процес створення умов для легкості та доступності будь-якої інформації, яка може цікавити людину. Процес розвитку будь-якої країни в сучасному світі супроводжується розвитком ІТ-технологій. Ми вже не уявляємо свого життя без цих незамінних помічників людства: комп'ютерів, смартфонів, планшетних комп'ютерів, проекторів та ін. Ця галузь невпинно розвивається, впливаючи на розвиток та формування особистості. Кожна або майже кожна молода людина має свій власний мобільний телефон або смартфон, що забезпечує вільний вихід в інтернет. Саме це, на нашу думку, є яскравим прикладом інформатизації.

Молодь – суспільно активний прошарок населення, молодим людям цікаве все нове та динамічне. Знаходження нової інформації зараз не проблема. Але чи завжди ця інформація є корисною? Один мій знайомий сказав так: "Інтернет – інформаційний смітник, де можна знайти все, як корисне й необхідне, так й всякий непотріб", але кому що. Та найбільше, на нашу думку, на нас впливає інформація розважального характеру. Сьогодні, коли на першому місці в світі стоїть тенденція розвитку демократії та свободи вибору, в інтернеті ми реально можемо спостерігати всездозволеність, якою користуються всі: ті, хто цю інформацію шукає, і ті, хто її викладає. Ми ведемо до того, що у "всесвітній павутині" досить важко не знайти інформації негативного характеру, саме її, за нашими спостереженнями, в більшості випадків шукає молодь, і саме вона найсильніше впливає на свідомість.

Під час нашого дослідження були отримані такі висновки: найбільш поширеним видом впливу зараз є "ефект папуги", тобто, почувши щось в інтернеті, здебільшого, якусь нецензурну лайку, яку, дозвольте наголосити, ледве що не рекламують (саме джерело декілька раз її промовило, потім вона виплила в якійсь соціальній мережі), молода людина, відчуваючи наростання популярності того слова чи словосполучення, не довго думаючи, додає її до свого словникового запасу. Також під час спостереження було помічено, що найчастіше більшого впливу зазнають молоді особи з меншим коефіцієнтом інтелектуального розвитку, але бувають й виключення. Можна зробити висновок, що це новий вид інформаційної моди. Чому саме моди? Тому що як в моді існує неписане правило, все що старе забувається, знецінюється, таке ж правило, як було помічено, діє і в інтернеті, якщо з'являється щось нове, то старе швидко виходить з моди і зникає в небуття.

Це все були негативні риси, але ж в цьому процесі інформатизації і позитивні сторони, найбільша з них – це інтелектуальний розвиток молоді, компактність і зручність отримання

необхідної інформації. Наприклад, молода людина любить читати книжки, в більшості випадків вона не піде до бібліотеки, а швидше за все спробує знайти їх в інтернеті. Ще одна позитивна риса – свій особистий інтелектуальний розвиток: стоїть у когось вдома, скажімо, піаніно і в один момент юнак або ж дівчина захотіла навчитися чомусь на ньому, але не маючи ні найменшого розуміння, як поводитись з цим музичним інструментом, може ввімкнути інтернет, знайти он-лайн уроки гри на піаніно і навчитися на ньому грати, до того ж абсолютно не витрачаючи кошти. Або інший приклад, студент, який не зміг досконально зрозуміти тему, яку пояснював викладач, але через ті або інші причини не підійшов до викладача за допомогою, може знайти інформацію про цю тему в світовій павутині та почитати більш детально про неї, а це краще, ніж відкладати її у довгу шухляду.

Існує ще одна позитивна функція інформатизації – це комунікативна. Знову ж таки, звернімося до інтернету. З розвитком сучасного програмного забезпечення в мережі можна не лише відсилати електронні листи або дивитися зображення, а й в режимі реального часу розмовляти з іншою людиною. Це також може бути як спілкування з рідними, так і обмін інформацією, звичаями (хоча б мовними) з іноземцями.

Підсумовуючи все вище сказане, можна впевнено говорити, що інформатизація без сумнівів впливає на формування особистості молодшої людини. І на нашу думку, вона дійсно заслуговує статусу соціального чинника.

УДК 007.001.11 (043)

М.Ю.Пономаренко

/м. Маріуполь/

СУТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасне суспільство все більше набуває рис інформаційного, необхідною умовою життя в якому є розвиток інформаційно-аналітичної діяльності. Складність і неоднозначність процесів, що протікають в світі, ризик і прагнення отримати відмінний результат, різноманіття і надмірність інформації, необхідність її селекціонування, відсутність достовірного знання змушують суспільство застосовувати інформаційно-аналітичну діяльність у повсякденному житті, вона стає найважливішою характеристикою сучасного суспільства. Терміни «інформаційно-аналітична діяльність», «аналітична діяльність», «аналіз», «аналітика» досить популярні. Сенс цієї діяльності розкривається через розуміння додатків «інформаційна» і «аналітична». При цьому дослідники відзначають відсутність сутнісної концепції аналітичної діяльності. Перед тим, як надати тлумачення поняттю «інформаційно-аналітична діяльність», розглянемо такі поняття, як «інформація», «інформаційна діяльність», «аналітика», «аналітична діяльність».

Існує безліч способів визначення поняття «інформація», як і спроби взагалі відмовитися від його визначень. Кожне з визначень відбиває той факт, що саме поняття мінливе. Варто підкреслити умовність і конвенціональність будь-якого терміна і поняття. Зміст і сенс поняття залежить від контексту його використання. У зв'язку з цим, поняття інформація визначається в кожній області і для кожного оригінального завдання спеціальним чином. В Законі України «Про інформацію» надається таке визначення поняттю «інформація» - це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [8].

У філософському розумінні інформація забезпечує зменшення або зняття невизначеності наших уявлень про досліджуваних явищах (процесах) в результаті отримання повідомлення (знака) [2]. Інформація як об'єкт наукового дослідження і вивчення передбачає виділення технічних, семантичних і прагматичних аспектів. Людина отримує інформацію про навколишнє дійсності за допомогою різних знакових систем. Передача інформації за допомогою символів і образів надає процесу спілкування характеристику феномена культури. Будучи об'єктом перетворення і використання, інформація характеризується властивостями синтаксису, семантики і прагматики.

Інформаційна діяльність – діяльність із забезпечення посадових осіб відомостями, необхідними для вирішення покладених на них завдань [5, с. 18].

Аналітика – це цілісна сукупність принципів методологічного, організаційного та технологічного забезпечення індивідуальної та колективної розумової діяльності, що дозволяє ефективно обробляти інформацію з метою вдосконалення якості наявних і придбання нових знань, а також підготовки інформаційної бази для прийняття оптимальних управлінських рішень [6, с. 28].

Аналітична діяльність – це складова частина творчої діяльності. Вона призначена для оцінки інформації і підготовки прийняття рішень. Складає основний зміст повсякденної роботи кожного керівника і працівника. Аналітична діяльність, як процес пізнання об'єктивної реальності, здійснюється за законами діалектики, формальної логіки, з застосуванням загальнонаукових методів дослідження [5, с. 18]. В ХХ столітті аналітична діяльність отримала широке поширення і перетворилася у професійну діяльність. У багатьох країнах існують «фабрики думки», інформаційно-аналітичні відділи та служби в державних органах, компаніях, банках, політичних партіях. Стрімко розвиваються ринки аналітичної інформації, інтелектуального продукту, методичного та програмного забезпечення його отримання. Незважаючи на те, що аналітична діяльність застосовувалася здавна, її класифікація і точне визначення ще не склалися.

У ДСТУ 5034:2008 «Інформація і документація. Науково-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять» наводиться таке визначення поняттю «інформаційно-аналітичної діяльності» – це створення нового знання на основі якісно-змістовного опрацювання документальної інформації з метою оптимізації прийняття рішень [3].

Інформаційно-аналітична діяльність – це особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації переважно у сфері управлінської, політичної та економічної діяльності [6].

Сілкова Г. В. у своїй статі під поняттям «інформаційно-аналітична діяльність» має на увазі, що це вид інформаційної діяльності, спрямований на оптимізацію прийняття управлінських рішень шляхом якісно-змістовного опрацювання інформації і розробки варіантів впливу на розладнання в системі базової діяльності користувача інформації [9, с. 16]. Кузнецов І. М. у своєму підручнику надає таке визначення поняттю «інформаційно-аналітична діяльність» - це процес семантичної обробки даних, в результаті якого розрізнені дані перетворюються в закінчену інформаційну продукцію - аналітичний документ» [2].

Передумови становлення інформаційно-аналітичної діяльності у суспільстві виникли ще на початку ХХ століття, активний розвиток якої відбувається і досі, про це свідчать різноманітні наукові праці в галузі розвитку інформаційно-аналітичної діяльності, дискусії з приводу визначення її сутності як зарубіжних фахівців так і вітчизняних. Інформаційно-аналітична діяльність полягає в узагальненні одержаної інформації, що добувається в результаті проведення оперативної діяльності, її оцінці, аналітичній обробці первинних інформаційних матеріалів і поданні кінцевої інформаційної продукції відповідним інстанціям-споживачам. Як будь-який вид людської діяльності інформаційно-аналітична діяльність також складається з таких компонентів, як: об'єкт, суб'єкт, мети та засоби.

Об'єктом інформаційно-аналітичної діяльності є система «первинна інформація – споживач інформації». Суб'єктом інформаційно-аналітичної діяльності можуть бути окремі інформаційні посередники, інформаційні підрозділи та інформаційні установи як універсального профілю, так і галузеві інформаційні структури, створені на рівні національних, регіональних або локальних структур. Метою є інформаційне забезпечення управлінських рішень, створення системи інформаційного забезпечення політичної та економічної діяльності. Засоби інформаційно-аналітичної діяльності – це методи опрацювання і поширення інформації і технічні засоби роботи з інформацією [10, с. 15]. Інформаційно-аналітична діяльність складається з системи певних інформаційно-аналітичних робіт.

Інформаційно-аналітична робота – це комплекс заходів, які проводяться з метою збору та обробки необхідних відомостей з ряду питань та на підставі проведеної роботи – розробки інформаційних (інформаційно-аналітичних) документів для споживача інформації [1, с. 9].

Головними елементами інформаційно-аналітичної роботи є:

- збір та пошук інформації (головний і визначаючий елемент);
- попереднє вивчення, інформаційно-аналітична обробка, формулювання висновків, облік;
- підготовка інформаційно-аналітичних документів [1, с. 9].

Для інформаційно-аналітичної діяльності особливої ваги набуває систематичність визначення кола питань, що виникають у процесі базової діяльності споживача інформації, їх аналіз та прогнозування тенденцій розвитку. Саме орієнтація на передбачення, виявлення тенденцій розвитку ситуації обумовлює переважне застосування різних аналітичних методів опрацювання інформації: інформаційний аналіз, ситуаційний, контент-аналіз тощо. Передбачення шляхів розвитку ситуації потребує узагальнення відомостей та їх оцінки, тобто використання методів узагальнення, абстрагування, моделювання. Для створення інформаційних документів такого напрямку інколи необхідно провести самостійне соціологічне, статистичне, маркетингове дослідження [4].

Таким чином, інформаційно-аналітична діяльність – це сукупність процесів збирання, аналізу, перетворення, зберігання, пошуку і поширення документної інформації. Вона спрямована на якісне оперативне забезпечення споживачів інформацією відповідно до їх потреб.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акаєв Ш. М. Інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень / Ш. М. Акаєв. – Донецьк, 1999. – 23 с.
2. Гайдамак Е. С. Информационно-аналитическая деятельность специалиста в области образования [Электронный ресурс] / Е.С. Гайдамак // Электронный научный журнал «Вестник Омского государственного педагогического университета». – 2006. – Режим доступа: <http://www.omsk.edu/article/vestnik-omgpu-83.pdf>
3. Інформація і документація. Науково-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять: ДСТУ 5034:2008. – Чинний від 2009-01-01. – К.: Держспоживстандарт України, 2009. – 38 с.
4. Конотопов П. Ю. Информационно-аналитическая работа и модель мира эксперта-аналитика / П. Ю. Конотопов [Электронный ресурс] // Тиара. – 2005. – Режим доступа: <http://www.collegian.ru/index.php/tiara/2005/132-2009-10-06-20-48-00.html>
5. Кузнецов И. Н. Информация: поиск, анализ, защита: учебник по информационно-аналитической работе / И. Н. Кузнецов. – М.: Яуза, – 2002. – 320 с.
6. Курносоев Ю. В. Аналітика: методологія, технологія і організація інформаційно-аналітичної роботи / Ю. В. Курносоев, П. Ю. Конотопов. – М.: Русаков, 2004. – 512 с.
7. Про захист інформації в автоматизованих системах: закон України за станом на 05 липня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 80/94-ВР.
8. Про інформацію: закон України за станом на 13 січня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 2657-ХІІ.
9. Сілкова Г. В. Інформаційно-аналітична діяльність як напрям інформаційної діяльності / Г. В. Сілкова // Вісник Книжкової палати. – 1999. – № 3. – С. 15-16.
10. Сілкова Г. В. Інформаційно-аналітичні дослідження в структурі інформаційних ресурсів / Г. В. Сілкова // Вісник Книжкової палати. – 2001. – № 2. – С. 14-15.

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ТА МОЛОДЬ. ВПЛИВ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ НА ПІДЛІТКІВ

Швидкі темпи розвитку інформації призвели до багатьох проблем пов'язаних з суспільством. Насамперед, сприйняття тієї, чи іншої інформації. Рівень сучасного технічного розвитку дозволяє отримувати нову інформацію користувачеві з Інтернету, телебачення, тощо. Тому питання впливу цих факторів є одним з найважливіших у наш час. Проаналізувавши безліч літературних джерел необхідно зробити висновки які були би вирішенням даної проблеми, та знайти можливі заходи для її вирішення. Тож основні питання які слід розглянути, це: який вплив на молодь справляє Інтернет?, та які саме заходи необхідно вчинити для вирішення, можливого, негативного впливу цих ресурсів на молодь?

Інформація завжди несе у собі подвійний зміст. З однієї сторони вона корисна, адже нова інформація дає поштовх до саморозвитку, отримання нових знань з тієї чи іншої галузі, підвищення кваліфікації. Але є ще і інша сторона, яка має зовсім протилежне значення, а саме негативний вплив. В наш час все більше уваги громадськості та науковців привертають актуальні для українського суспільства проблеми, зокрема посилення негативного впливу через засоби масової інформації (і в першу чергу Інтернету). Ці фактори, останнім часом, стали основним джерелом інформації [3].

Тож, для початку необхідно виділити позитивні сторони Інтернету в цілому. Позитивна сторона полягає в тому, що, перш за все, молоді люди можуть навчитися користуватися інформаційними, комп'ютерними технологіями і ресурсами. Студент може отримувати об'ємну актуальну, сучасну інформацію, має можливість увійти в банк даних і інформаційний каталог всіх бібліотек світу. Також учні можуть користуватися новинками творів літератури, мистецтва. Інтернет дозволяє здійснювати різного роду платежі в той момент, коли часу на шлях до банку або каси зовсім не залишається. Ще одна перевага полягає у можливості спілкуватися між людьми, він сприяє об'єднанню. Для цього є цілий ряд можливостей: електронна пошта, Skype, ICQ та інші програми. За допомогою Глобальної Мережі можна здійснювати покупки. Численні Інтернет-магазини не тільки пропонують продукцію, але й здійснюють доставку до конкретного адресата. Загалом можна сказати, що Інтернет полегшує наше життя.

Але, якими б не були «барвистими» позитивні сторони, є ще й не менш важливі-негативні. Сучасні Інтернет ресурси для приваблювання уваги широкої публіки та отримання більших прибутків від реклами схильне транслювати насильницькі чи еротичні сюжети. Якщо дорослий ще може критично оцінювати всю цю продукцію та відрізнити уявну реальність від дійсності, то підліток часто ці схеми сприймає як план для реалізації в реальному житті і у неї поступово формується інший, негативний тип мислення. Особливо небезпечно показувати фільми з сценами насилля чи розпустити дітям. Результат цього впливу проявляється у насильницькому ставленні щодо оточуючих [3]. Небезпечний вплив може нести також комп'ютерні ігри. Науковці вважають, що вони викликають звикання чи навіть залежність і це звикання може виникнути досить швидко, навіть через півроку. Фахівці відзначили, що у цьому найбільш вразливими є підлітки 11-17 років. Вони нашоувуються на такі ризики, як потрапляння у віртуальний світ, зменшення соціальних контактів, соціальну дезадаптацію, що може призвести до депресії та самогубства. Інтернет-залежний не може контролювати кількість часу, проведеного перед монітором, у нього з'являється сухість очей, розлади сну, зникає апетит [3].

На рівні з іграми велику шкоду причиняють і веб-сайти. Зараз стали популярними багато блогів, в яких школярі виливають свою душу незнайомим людям, а ті в свою чергу, дають пораду. Так може бути це проблема батьків, які не приділяють своїй дитині потрібну кількість часу? Можливо, але, іноді, підлітки, не хочуть засмучувати батьків, або соромляться обговорити якісь життєві проблеми. Так само багато залежні від популярних сайтів, таких як: «Вконтакте», «Однокласники», «Facebook» та інші. Ці сайти відрізняються від блогів. На них можна подивитися фільми, кліпи, послухати музику, вести діалог з цікавими людьми.

Незчисленна кількість непотрібної для свідомості дитини знаходиться саме у них [1]. Деякі експерти пропонують створити «чорний» та «білий список» веб-сайтів. Але створення «чорних списків», які б забороняли певні веб-сайти є хибним шляхом та марним витрачанням часу та зусиль, адже хоч сайти з небезпечним контентом постійно закривають, вони так само регулярно з'являються знову. Деякі науковці вважають, що є необхідним створювати «білі списки» веб-сайтів, які рекомендуватимуть для відвідування. Визначити веб-сайти, які не містять небезпечного контенту, і рекомендувати їх для перегляду. До «білого списку» необхідним є включити освітні та інформаційні ресурси.

Невід'ємним від мережі Інтернет необхідно роздивитися рекламу. Для підлітка реклама – це перш за все найпростіша спосіб знайомства з суспільством. Причиною тому слугують декілька чинників. По-перше, час і гроші. Реклама – задоволення дороге, і ціна не розташовує рекламодавця до докладних характеристик товару, його мета – якомога лаконічніше викласти суть. У споживача теж немає часу на міркування про товар, його мета – отримати максимум інформації в стислі терміни. Реклама інформативна і легко запам'ятовується. Причому підлітки запам'ятовують її легше, ніж дорослі, так як їх голова не так забита різною інформацією. По-друге, скажений ритм життя сучасних міст. У батьків просто не залишається ні часу, ні сил на виховання дітей, на довгі пояснення, що таке добре і що таке погано. Дорослі звикли до коротких фраз, а діти під них підлаштовуються і в результаті починають мислити слоганами так само, як їхні батьки колись мислили приказками і прислів'ями [2].

Підводячи підсумок проведеної роботи треба зазначити, що Інтернет безумовно має багато позитивних моментів які полегшують наше життя, розвиває знання про навколишній світ, дає можливість спілкуватися на відстані. Але негативні сторони, у наш час, переважають над позитивними. Не відсортована інформація калічить, підліткове розуміння світу, процесів, які відбуваються у суспільстві, закладають невірне розуміння навколишнього середовища та штовхають на нерозважливі дії. Інтернет не має належної фільтрації поданої інформації, тому своїми діями змушують майбутнє нашої країни виконувати погані речі. Це джерела, яке ми вважаємо досить корисним, в якійсь мірі, для дітей несе зовсім протилежний характер. Воно розбещує дітей і підлітків, знижує культурний рівень молоді, штовхає дітей на купівлю алкоголю та тютюну, заподіяння шкоди здоров'ю та майну оточуючим. І якщо цей вплив не змінити, то з часом наша молодь взагалі забуде, що таке «реальний» світ сповнений позитивних моментів, суспільство почне деградувати і ми втратимо себе, своїх дітей, як частину суспільства та себе самого. Тож, щоб запобігти руйнуванню свідомості молоді необхідно обмежити час, який підліток проводив в Інтернеті, зайняти його цікавою та корисною справою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Влияет ли интернет на подростков в XXI веке? [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://shkolazhizni.ru/archive/0/n-48585/> – назва з екрана.
2. Увага! Діти! Вплив реклами на дітей. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://ratusha.com.ua/vplyv-reklamy-na-ditey.html> – назва з екрана.
3. Чупрій Л.В. Вплив телебачення та Інтернету на моральне та фізичне здоров'я дітей. [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://sd.net.ua/2010/08/17/children_tv_violence.html – назва з екрана.

УДК 316.77(043)

Х. О. Феоктістова
/м. Маріуполь/

ФОРМУВАННЯ САМОСТАВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ПІД ВПЛИВОМ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ І КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ

Особистість людини - це поняття, що виражає соціальну сутність особи, комплекс характеризуючих цю особу ознак, властивостей, зв'язків, відносин, його моральний і

духовний світ, що були набуті у взаємодії з соціальними та індивідуальними життєвими умовами. На сучасному етапі комунікація і набуття особистісних якостей відбувається не тільки у реальному житті, а й у всесвітній системі об'єднаних комп'ютерних мереж – у глобальному інформаційному просторі. Особистість людини формується під впливом загальносвітової інформатизації і комп'ютеризації, чим і зумовлена актуальність обраної теми.

У сучасному суспільстві відбуваються зміни у всіх сферах життєдіяльності. За словами О. Л. Колчиної ці зміни характеризуються загостренням протиріч між потребою затвердити себе в навколишньому світі, реалізувати себе в суспільстві й необхідністю адаптації до складних життєвих реалій [1].

Сучасна позиція провідних психологів і педагогів (О. К. Тихоміров, Е. І. Машбиц, В. В. Фляків, Б. С. Гершунский й ін.) полягає в тому, що засоби інформаційних технологій розглядаються як універсальні засоби впливу на психіку людини. Підкреслюється, що однією з якостей сучасної особистості є здатність до не адаптивної самозміни, коли особистість змушена пристосовуватися до динамізму соціального життя. Тобто розвиток глобальної комп'ютеризації, постійне оновлення інформаційних та комп'ютерних технологій безпосередньо пов'язаний з розвитком самоствавлення особистості.

Загальноприйнято виділяти наступні типи користувачів комп'ютера і комп'ютерних, інформаційних технологій: а) початківець; б) просунутий користувач; в) експерт. Визначимо як співвідносяться у реальному житті тип до якого належить користувач із самоствавленням тієї ж людини. Звернемося до результатів дослідження, що проводилось у Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля [2].

Дослідження призвело до наступних результатів. Починаючий користувач незадоволений своїми можливостями, відчуває почуття слабкості й сумнівів у здатності викликати повагу й у наявності в себе якостей особистості, гідних поваги й симпатії. Починаючий користувач може демонструвати захисну поведінку у вигляді відсторонення й байдужності до себе, втрати інтересу до внутрішнього миру. У цілому не схильний до самозвинувачення, але готовий ставити собі в провину промахи, невдачі й власні недоліки. Просунутий користувач відрізняється вираженою мотивацією соціального схвалення. Оволодіння комп'ютерними технологіями для такої людини і є успішністю. Самоствавлення просунутого користувача – наслідок успішної реалізації стратегії відходу від проблем повсякденної реальності шляхом удосконалювання у віртуальному світі. У цьому позитивний підсумок оволодіння комп'ютерними технологіями. Експерта відрізняє найбільша критичність, глибоке усвідомлення себе, внутрішня чесність, відкрите самоствавлення, і, разом з тим, найбільша незадоволеність своїми можливостями. Експерт не має ілюзій просунутого користувача, тому що багато чого знає про віртуальний світ, про себе й своє місце в ньому. Він завжди готовий поставити собі за провину промахи й невдачі, а також власні недоліки [3].

Тож, легко дійти висновків, що ступінь захоплення комп'ютером прямо залежить від самоствавлення особистості. Залежність від глобального інформаційного простору комп'ютера простежується в розвитку самоствавлення. Розвиток самоствавлення полягає в позитивній зміні ставлення до себе у просунутого користувача в порівнянні з початківцем. А у експерта в порівнянні із просунутим користувачем полягає у негативній зміні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колчина О. Л. Психологические условия развития самоотношения в процессе профессиональной подготовки будущих воспитателей / О. Л. Колчина // Автореферат диссертации.-2005. [электронный ресурс] - Режим доступа. - URL: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/207545.html#download>
2. Абрамов М. Г. Изменение самоотношения пользователей при освоении информационных технологий / М. Г. Абрамов // Вестник университета управления. Развитие отраслевого и регионального управления. – Москва. – 2007. - №5(5). – С. 354-359.
3. Шарков Ф. І. Соціологія масової комунікації / Ф. І. Шарков, О. О. Родіонов – М.: ІД Соціальні відносини, 2003. – 378с.

СЕКЦІЯ ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ УСТАНОВ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

УДК:004.91(043)

С.О. Александрова
/м. Маріуполь/

ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ГАЛУЗІ ПОШТОВОГО ЗВ'ЯЗКУ

Поштовий зв'язок розглядається в усьому світі як один з найважливіших видів комунікації для забезпечення управління державою, потреб підприємств, організацій і населення. Складність поштового підприємства як соціально-економічної системи, його зовнішнє оточення, умови життєдіяльності, динамічність процесів та інші фактори вимагають постійного нарощування й інтегрування зусиль для забезпечення конкурентоспроможності послуг зв'язку.

Дослідження обраної теми є актуальним, для розвитку України як інформаційної держави, оскільки пошта є невід'ємним елементом сфери обслуговування. Поштовий зв'язок є однією з пріоритетних і важливих підгалузей зв'язку в Україні, основна мета функціонування якого полягає у наданні користувачам, органам державної влади, місцевого самоврядування, оборони й безпеки держави широкого спектру послуг, з орієнтацією на задоволення їхніх потреб у ринкових умовах.

Між тим, з розвитком мережі Інтернет, мобільного зв'язку, розширенням можливостей систем передачі даних, підгалузей поштового зв'язку потребує вдосконалень виробничих процесів та суттєвих змін. Особливо це стосується впровадження інформаційних систем управління, які базуються на новітніх технологіях.

Діяльність підприємства регламентується наступною законодавчою та нормативно-правовою базою: Комплексною програмою створення Єдиної національної системи зв'язку України (Постанова Кабінету Міністрів України від 23 вересня 1993 р. № 790), Програмою реструктуризації Українського об'єднання поштового зв'язку "Укрпошта" (Постанова Кабінету Міністрів України від 4 січня 1998 р. № 1), Концепцією розвитку зв'язку України (Постанова Кабінету Міністрів України від 9 грудня 1999 р. № 2238), якими передбачено суттєве підвищення ефективності поштового зв'язку України [1; 38].

Крім того, у багатьох областях економіки, фінансів, виробництва і побуту важливе значення мають системи спеціального виду, що реалізують багаторазове виконання однотипних задач. Подібні системи називають системами масового обслуговування (СМО). Як приклади СМО у фінансово-економічній сфері можна навести системи, що є банками різних типів (комерційні, інвестиційні, іпотечні, інноваційні, ощадні), страховими організаціями (державні, акціонерні товариства, компанії, фірми, асоціації, кооперативи). У системі органів зв'язку це – канали зв'язку [3; 41].

Предмет теорії масового обслуговування є встановлення залежності між характером потоку заявок, продуктивністю окремого каналу, кількістю каналів і успішністю обслуговування. Як характеристики ефективності обслуговування можуть застосовуватися різні величини і функції, наприклад: середній відсоток заявок, що одержують відмовлення і залишають систему не обслугованою; середній час «простою» окремих каналів і системи в цілому; середній час чекання в черзі; закон розподілу довжини черги і т. д. [там само].

Робота будь-якої СМО складається з виконання потоку вимог, що надходить до неї, або заявок. Заявки надходять одна за одною в деякі випадкові моменти часу. Обслуговування заявки продовжується якийсь час, після чого канал звільняється і знову готовий для приймання наступної заявки. Кожна СМО, залежно від кількості каналів і їх продуктивності, має пропускну здатність, що дає можливість їй більш-менш успішно справлятися з потоком заявок.

Якість обслуговування є характерною рисою поштового зв'язку. Тому усе більшого значення набуває організація обслуговування, що забезпечує задані норми якості. Визначення необхідної кількості робочих місць в операційних залах підприємств зв'язку, вікон у сортувальних вузлах і поштамтах, розробка засобів автоматизації і механізації виробничих процесів з обробки поштовик відправлень і визначення штату працівників, зайнятих технічним обслуговуванням цих засобів – усе це далеко не повне коло задач, розв'язати які можна, застосовувати теорію систем масового обслуговування.

В Укрпошті діє одна з найбільших в Україні корпоративних інформаційних мереж, упроваджено ряд автоматизованих систем для підтримки управлінських, технологічних бізнес-процесів та автоматизації надання послуг. Швидкими темпами впроваджується комп'ютерна техніка на робочих місцях обслуговування клієнтів, що дає змогу розширювати номенклатуру послуг та підвищувати їх якість. Стрімко розвиваються послуги на основі інформаційних технологій, зокрема електронна пошта, електронний переказ, грошовий переказ через Інтернет та передплата через Інтернет.

Пріоритетні напрямки розвитку пошти сьогодні – це, в першу чергу, програми впровадження, вдосконалення розвитку інформаційних технологій у поштовому зв'язку. Враховуючи позитивну світову динаміку на Інтернет – послуги, УДППЗ “Укрпошта” розпочала протягом останніх 3 – 4 років активне впровадження on-line сервісів на своєму корпоративному порталі. Нині Укрпошта пропонує своїм користувачам кілька on-line послуг, якими можна скористатися, не виходячи з власного будинку. Поміж них: on-line послуги “Поштовий переказ через Інтернет”, “Електронне повідомлення через Інтернет”, on-line сервіси “Відстеження пересилання поштових відправлень”, “Калькулятор послуг”, “Пошук поштових індексів”. Кожен з цих on-line сервісів створений для того, щоб зробити контакт між споживачем і Укрпоштою спрощеним, а процес надання послуг більш оперативним.

Таким чином метою усіх проектів розвитку поштового зв'язку виступає суттєве скорочення витрат на функціонування мережі поштового зв'язку, піднесення якості надання послуг поштового зв'язку, підвищення конкурентоспроможності національного оператора поштового зв'язку України, створення нових сервісів і додаткових послуг, розробка цільових функціональних комплексів з метою надання клієнту в одному операційному вікні відділення зв'язку широкого спектру послуг поштового зв'язку.

Література

1. Комплексна програма створення єдиної національної системи зв'язку України (ЄНСЗ). Служби і мережі зв'язку загального користування (до 2010 року).// Державний комітет зв'язку та інформатизації України. – Київ, друга редакція, лютий 2002. – 96 с.
2. Оптимізація поштового зв'язку України: Монографія. – П.П. Воробієнко, С.О. Довгий, В.А. Коляденко, В.М. Мороз, В.Г. Мухін, О.Л. Нечипорук, Л.О. Яшук. / За заг. ред. С.О. Довгого. – К.: Укрпошта, 2002. – 160 с.
3. Поштовий зв'язок: Підруч. для вищ. навч. закл. для спец. за напрямком «Телекомунікації» / С.М.Скляренко, В.К.Стеклов, Л.Н.Беркман; за заг. Ред.. В.К.Стеклова. – К.: Техніка, 2003. – 904 с.
4. www.ukrposhta.com – УДППЗ “Укрпошта”.
5. <http://www.dn.ukrposhta.com/> - УДППЗ “Укрпошта” Донецька дирекція.

УДК 004.614(043)

І.О.Басюр
/м. Харків/

КУЛЬТУРА ЮРИСТА В АСПЕКТІ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Термін «інформація» походить від латинського слова «informatio», (яке має декілька значень: роз'яснення; виклад фактів, подій; витлумачення тощо). Отже інформація - це

документальні або публічно оголошені відомості про події та явища, які відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі. З даного визначення випливають базові ознаки інформації - корисність, повнота, достовірність, новизна, цінність. Для юриста особливого значення набуває така властивість інформації, як достовірність. У юридичній практиці трапляються випадки, коли під виглядом подачі достовірних фактів через ті чи інші причини насаджується дезінформація. Тоді юрист повинен вдатися до реінформації - відновлення природної достовірності фактів.

Інформаційна культура юриста - це ступінь володіння належним обсягом інформації для забезпечення прав і свобод громадян, вміння одержати й ефективно реалізувати її у юридичній діяльності. Вона, певною мірою пов'язана з іншими видами культур - національною, духовною, політичною, моральною, інтелектуальною, психологічною, педагогічною, естетичною, логічною, технічною тощо.

Функціонування інформаційної культури юриста значною мірою зумовлюється: а) законністю, б) етичністю, в) своєчасністю.

- Законність залежить від видів інформації (офіційної чи неофіційної, відкритої чи з обмеженим доступом);

- Етичність забезпечується високими моральними якостями суб'єктів інформаційних відносин, вимогами загальнолюдських цінностей (це своєрідний захист від моральних збитків, яких завдяки дезінформації можуть зазнати як юристи, так і громадяни);

- Своєчасність інформації виконує узагальнюючу функцію у процесі її одержання, використання та зберігання.

Культура юриста може взаємодіяти разом з інформаційним суспільством у таких формах як: буденне спілкування; ознайомленні з матеріалами засобів масової інформації; отриманні офіційних статистичних даних. Звичайне буденне спілкування є традиційним обміном інформацією між людьми. Людське суспільство не можливе без спілкування, тому накопичена таким чином інформація передається від покоління до покоління. На динаміку та розвиток інформаційної культури суспільства значною мірою впливають засоби масової інформації (радіо, телебачення, преса, всевітня мережа Інтернет). Але рівень об'єктивності задоволення інформаційних запитів населення залишає бажати кращого. Засоби масової інформації не завжди використовують достовірні джерела. В деяких випадках вони зорієнтовані на односторонній безадресний зв'язок. Така інформація, а точніше, дезінформація, знижує рівень інформаційної культури суспільства. В інформаційних взаєминах часто використовуються офіційні зведення, статистичні документи тощо. Точність інформації, яка міститься в них, має досить важливе значення. При цьому важливу роль відіграють компетентність, інтелектуальна культура суб'єктів інформації.

Інформаційна культура юриста сприяє його професійній діяльності, дає змогу приймати відповідні юридичні рішення, прогнозувати правоохоронну діяльність, зберігає психологічну рівновагу, оскільки великий масив інформації втомлює, і призводить до втрати працездатності.

Підсумовуючи усе вищезазначене, можна з упевненістю сказати, що інформаційна культура юриста є запорукою дотримання законності і правопорядку в державі та розвитку правосвідомості суспільства.

УДК 004.738.5:(=161.2)(71)(043)

Х. М. Вінтонів
/м. Івано-Франківськ/

УКРАЇНСЬКА СПІЛЬНОТА У ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРИ КАНАДИ: КЛАСИФІКАЦІЯ ТА КОНТЕНТ ВЕБ-САЙТІВ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Історія українців за кордоном знаходить дедалі ширше відображення в сучасних соціогуманітарних дослідженнях. Така зацікавленість українською діаспорою (яку можна пояснити довготривалим періодом цілеспрямованого замовчування даної проблематики в

радянській науці) спричинила появу великої кількості українознавчих осередків як в Україні, так і за її межами, більшість з яких представлені власними веб-сайтами в глобальній інформаційній мережі Інтернет.

Метою нашого дослідження є аналіз контенту рубрик веб-сайтів українських організацій у Канаді та їх класифікація для виявлення джерел інформації про діяльність українських канадців. Тема дослідження є новою і поки що не висвітленою в українських наукових розвідках.

Веб-сайти українських організацій у Канаді можна поділити на такі групи відповідно до установи-утворювача:

1) веб-сайти громадських установ: Світовий Конгрес Українців; Конгрес українців Канади; Ліга Українців Канади; Ліга Українок Канади; Канадсько-Українська Фундація; Організація української молоді Канади «Пласт»; Союз Українського Студентства Канади; Канадське Товариство Приятелів України; Канадсько-Українська Імміграційна Служба; Канадський Фонд «Діти Чорнобиля» та багато інших;

2) веб-сайти науково-освітніх установ: Українсько-Канадський Дослідчо-Документаційний Центр; Наукове товариство імені Т. Шевченка в Канаді; Інститут Св. Володимира; Дослідний інститут «Україніка»; Канадський інститут українських студій; Центр українського та канадського фольклору імені Доріс та Петра Кулів; Український культурно-навчальний центр «Осередок»; Колегія Св. Андрея у Вінніпезі та ін.;

3) веб-сайти релігійних установ: Українська Православна Церква в Канаді; Українська Католицька Архиепархія в Вінніпегу; Українська Католицька Семінарія Святого Духа; Фундація Української православної церкви Канади; Ліга Українських Католицьких Жінок; Українська Католицька Єпархія Торонто і Східної Канади та ін.;

4) веб-сайти культурно-спортивних установ: Музей Тараса Шевченка; Село спадщини української культури; Музей отців Василіан; Українсько-Канадський Архів-Музей Альберти; Канадсько-Українська Мистецька Фундація; Альбертська асоціація українського танцю; Канадська Капелла бандуристів; Український музичний фестиваль; Спортивне Товариство «Україна»; Українська гольфова асоціація Канади та ін.;

5) веб-сайти бізнесових установ: Канадсько-Українська Торгова Палата; Українська Кредитова Спілка; Українське Допомогове Братство Св. Миколая в Канаді; Кредитова Кооператива Північного Вінніпегу та ін.;

6) веб-сайти приватних осіб: «Достойний сенатор Павло Юзик: слідами будівників держави»;

7) веб-сайти засобів масової інформації: «Поступ» – український католицький часопис; газети «Гомін України», «Український голос»; журнали «Всесміх», «Е-пошта»; радіопрোগрама «Наш голос».

Аналіз діяльності українських організацій у віртуальному просторі Канади дає можливість нам зробити певні висновки: по-перше, сталими для всіх веб-сайтах є рубрики «про організацію», «новини», «посилання» та «контакти»; по-друге, найбільше в Інтернеті представлено українські науково-освітні та культурні установи, що свідчить про активну діяльність українців у цих сферах; по-третє, рубрики на веб-сайтах, як правило, супроводжуються фотографіями, які задокументовують та пропагують українську громаду в Інтернеті; по-четверте, інформаційне наповнення веб-сайтів залежить від активності організацій в українській спільноті; по-п'яте, всі організації представлені англomовними веб-сайтами (лише декілька організацій створили україномовну версію), що свідчить про прагнення репрезентувати себе світовій віртуальній громадськості; по-шосте, порівняно невелика кількість електронних журналів та газет, у той час як розповсюдження інформаційних ресурсів у електронному форматі невинно зростає.

Українські організації в Канаді представлені в Інтернеті численними веб-сайтами, які можна назвати віртуальною спадщиною українців. Різноманіття віртуального представництва українських установ (релігійні, культурні, освітні, наукові тощо) демонструє активну діяльність української громади і засвідчує, що українці не розчинились у багатокультурному просторі, а утвердилися як повноцінний невід'ємний компонент канадського суспільства.

Веб-сайти українських організацій у Канаді лише частково представляють українську віртуальну спільноту, оскільки етнокультурні процеси в Інтернеті можна також аналізувати на прикладі соціальних мереж, форумів, чатів, гостьових книг, блогів, що може стати темою подальших досліджень.

НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЛОВОДСТВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Для сучасної України вдосконалення організації діловодства є одним з актуальних завдань, що потребує науково обґрунтованих підходів. Належна організація процесів, від яких залежить успішний розвиток сфери діловодства, забезпечує також соціально-економічну та політичну стабільність розвитку установи.

Необхідність проведення наукових досліджень з питань організації діловодства наприкінці ХХ сторіччя значно зростає та була обумовлена переходом від постіндустріального до нового етапу розвитку людства – інформаційного суспільства, основними ресурсами якого є знання та інформація. Діловодство в сучасних умовах потребує системного удосконалення та постійної уваги з боку відповідних державних структур і органів, а також наукових установ та вищих навчальних закладів.

Проблема врегулювання науково-методичної бази стала об'єктом дослідження в роботі О. М. Загорецької «Нормативне та науково-методичне забезпечення організації діловодства в Україні у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття»[2].

Важливим організаційним проривом в українському документознавстві, діловодстві стало заснування галузевої наукової інституції згідно з наказом начальника Головного архівного управління при Кабінеті Міністрів України 1 листопада 1994 р. № 45 на підставі Постанови Верховної Ради України від 24 грудня 1993 р. № 3815-ХІІ «Про порядок введення в дію Закону України «Про Національний архівний фонд і архівні установи» та Постанови Кабінету Міністрів України від 16 травня 1994 р. № 311 «Про створення в м. Києві Українського державного науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства»(УДНДІАСД, а з 2001 р. – УНДІАСД). Так у системі дослідних установ в Україні вперше з'явився інститут, орієнтований на розроблення документознавчої проблематики, історія становлення якого вже знайшла місце серед інших досліджень[5].

Одним з основних напрямів діяльності УНДІАСД стало розроблення теоретичних та прикладних проблем діловодства; нормативне, організаційно-методичне та інформаційно-аналітичне забезпечення державних установ та органів влади; координація наукової діяльності державних архівних установ України; міжнародне співробітництво з профільними установами та організаціями; підготовка наукових кадрів для архівної та діловодної галузі; підготовка матеріалів для випуску періодичних та неперіодичних видань з документознавства, архівознавства, діловодства та інших спеціальних галузей історичної науки; проведення конференцій, симпозіумів, семінарів, у тому числі міжнародних; участь у формуванні та експертизі змісту навчання і підвищення кваліфікації фахівців у галузі архівної справи, документознавства та діловодства.

Передбачалося, що УНДІАСД розроблятиме державні стандарти на документацію, готуватиме інструкції, рекомендації, положення, типові та примірні номенклатури справ та інші нормативно-методичні документи для державних установ, організацій чи підприємств. Особливу ланку в діяльності УНДІАСД становить розробка нормативних та методичних документів з питань уніфікації та стандартизації управлінської документації.

Перші серйозні науково-методичні й нормативно-правові розробки УНДІАСД датуються 1997 р. і присвячені унормуванню праці архівних установ і методичній основі раціонального ведення діловодства, визначення єдиних термінів зберігання однотипних справ, упорядкування обліку та формування документів у справах на рівні установи. Це – «Методичні рекомендації з розробки та застосування примірних та типових номенклатур справ» (упорядники – Г. В. Портнов, В. П. Ляхоцький), «Методичні рекомендації щодо складання відомчих (галузевих) переліків документів із зазначенням термінів їхнього зберігання» (упорядники – Г. В. Портнов, В. П. Ляхоцький) та «Типові норми часу і виробітку на основні види робіт з управлінською документацією та документами особового походження на паперових носіях, що виконуються державними архівними установами» (керівник – Г. В. Портнов, упорядники – В. П. Ляхоцький, Г. П. Рижкова А. Є. Філіпович).

Їх поява стала виявом реалізації прийнятого в грудні 1993 р. закону України «Про національний архівний фонд і архівні установи України», а також окремих підзаконних актів – «Типового положення про експертну комісію державного органу, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи й організації» (1996), «Положення про принципи та критерії визначення цінності документів, порядок створення та діяльності експертних комісій із питань віднесення документів до національного архівного фонду» (1995) [4].

Дбаючи про забезпечення організації діловодства в установах держави, відділ документознавства УНДІАСД фактично став основним розробником тематичних методичних посібників, а саме альбомів стандартних форм документів, планово-звітної документації з роз'ясненнями їх укладання, взірцевої інструкції з діловодства [5].

Важливим чинником діяльності УНДІАСД є проведення всеукраїнських та міжнародних конференцій, тематика яких стосується проблемних питань архівної галузі й документознавства в умовах сучасних інтеграційних тенденцій. В результаті цієї співпраці розробляється нормативно-методична база функціонування архівної справи і діловодства, запроваджуються новітні інформаційні технології та інші інтеграційні доробки [1, С. 24].

Завершаючи можна сказати, що УНДІАСД є першим і єдиним галузевим науково-дослідним центром в Україні, що координує діяльність у галузі архівної справи і діловодства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бездрабко В. В. Управлінське документознавство : навч. посіб. / В. В. Бездрабко. – К., 2006. – 208 с.
2. Загорецька О.М. Нормативне та науково-методичне забезпечення організації діловодства в Україні у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.10 / О.М. Загорецька ; Держкомархів України; УНДІАСД. – К., 2005. – 16 с.
3. Загорецька О. Сучасні проблеми організації діловодства в міністерствах та державних комітетах України / О. Загорецька // Студії з архів. справи та документознавства. – К., 1998. – Т. 3. – С. 80–81.
4. Офіційний веб-сайт Державної архівної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua>.
5. Офіційний веб-сайт Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua/Archives/IASD/>

УДК 651.92+352(043)

І.В. Гуровська

/м. Івано-Франківськ/

ПРОФІЛЬНЕ ДОКУМЕНТАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УСТАНОВ НАФТО- ТА ГАЗОДОБУВНОЇ ГАЛУЗІ

Інформація, що використовується в системі сучасного управління, переважно оформлена документально. За допомогою документа інформація зберігається і передається у часі та просторі, а тому значна частина дій здійснюється у процесі управління шляхом створення і використання різноманітних документів. Документування та організація роботи з документами як складові процесу управління є важливими чинниками забезпечення результативності діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. З середини 70-х років ХХ століття поряд із традиційним поняттям «діловодство», що характеризує роботу з документами з'являється термін «документаційне забезпечення управління» (далі – ДЗУ, документозабезпечення). Вважається, що поява цього терміна зумовлена впровадженням в управлінську діяльність автоматизованих систем управління.

Проблеми створення науково-технічної документації (далі – НТД) та організація роботи з нею в юридичних особах в Україні ще не обиралась об'єктом документознавчого дослідження. Втім, це не означає, що зазначені проблеми відсутні. Вони мають місце, але

зважаючи на традиційну пріоритетність управлінської документації, дослідники зосереджували досі увагу на процесах її створення, а в організації роботи зі службовими документами НТД, як профільна їх частина, не виокремлювалась. Існує певна вітчизняна нормативна база, що регламентує процеси створення НТД та процеси організації роботи з нею. Однак, попередній аналіз свідчить, що в Україні вона є недостатньою і організація зазначених процесів утруднена за рахунок відсутності відповідних нормативно-правових актів та нормативно-методичних посібників, що впливають на рівень підготовки науково-технічних документів, забезпечення їх збереженості, користування ними. Типовим представником класів НТД є клас документації нафто – та газодобувної галузі. Вирішення проблем організації створення та функціонування цієї профільної НТД зумовлюється також необхідністю вирішення Україною своїх енергетичних проблем за рахунок відкриття та освоєння власних родовищ нафти і газу.

Об'єкт дослідження: вітчизняна НТД нафто – та газодобувної галузі.

Предмет дослідження: процеси створення НТД нафто – та газодобувної галузі та організації роботи з нею в Україні.

Мета: визначити основні проблеми організації створення НТД нафто – та газодобувної галузі та роботи з нею в Україні та окреслити можливі шляхи їх вирішення.

Основні завдання:

- 1) Розглянути історіографію дослідження та його джерельну базу.
- 2) Здійснити класифікування вітчизняної НТД нафто – та газодобувної галузі.
- 3) Охарактеризувати нормативну базу створення НТД нафто – та газодобувної галузі та організації роботи з нею.
- 4) Визначити проблеми організації і здійснення процесів створення НТД нафто – та газодобувної галузі та організації роботи з нею.
- 5) Окреслити шляхи вирішення проблем організації і здійснення процесів створення НТД нафто – та газодобувної галузі та організації роботи з нею.

Документаційне забезпечення управління є самостійною функцією установи поряд із такими управлінськими функціями, як: забезпечення персоналом, матеріально-технічне забезпечення, фінансове забезпечення тощо. Воно властиве кожній установі, незалежно від її організаційно-правової форми, характеру і напрямків діяльності, насамперед тому, що передбачає здійснення діяльності у процесі роботи з документами. Однак, не в кожній установі цей процес є налагодженим. Тому з часом виникає потреба у необхідності організації в установі ефективної системи документаційного забезпечення шляхом запровадження посади для працівника, який буде безпосередньо займатися систематизацією документів, або ж відповідного підрозділу установи.

У процесі роботи з документами в тій чи іншій мірі задіяні всі працівники незалежно від того, до якої категорії вони належать. Керівники і фахівці здійснюють переважно творчу роботу: вивчають документи, аналізують, збирають необхідну інформацію, готують проекти документів, приймають рішення стосовно підготовлених документів і ін.; технічні виконавці виконують переважно організаційно-технічні операції, пов'язані з обробкою документів.

Оскільки в Україні створена власна система органів нафто- та газодобувної галузі, процес формування та функціонування якої супроводжується виробленням певної системи її документаційного забезпечення, то можна стверджувати, що дослідження документаційного забезпечення в установах нафтогазового комплексу та організаційно-правових засад його функціонування є надзвичайно актуальним.

Питання документаційного забезпечення викликає постійний науковий інтерес, проте ґрунтовних, комплексних наукових розробок у даному напрямі ще надто мало.

Тому надзвичайно важливим надбанням у дослідженні проблем діяльності з документування та організації роботи з документами є наукові праці сучасних українських вчених О.М. Загорецької, Ю.І. Палехи, В.Т. Савицького та деяких інших.

Вагомим внеском у наукову розробку теоретико-методологічних проблем даної теми, організаційно-правових аспектів, нормативно-правового регулювання та практичної

реалізації документаційного забезпечення управління є праці науковців Г. Беспяньської, М.І. Додонової, Т. В.Іванової, Л.П. Піддубної, Т.В.Кузнецової, Н.М.Кушнарєнко, Н.М. Поліщук, С. Сельченкової, О.В. Цимбалюк та інших вчених.

У результаті системного аналізу наукових праць, нормативно-правової бази, сукупності національних стандартів у галузі діловодства та архівної справи, практики документування та організації роботи з документами можна сказати, що документаційне забезпечення в установах нафто- газового комплексу вивчене недостатньо і потребує системних наукових досліджень, що і зумовило актуальність теми дипломної роботи.

УДК 352.085 (477.62-2)(043)

О.В. Жиліяєва
/м. Маріуполь/

ІНФОРМАЦІЙНА ТА ТЕХНОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СПЕЦІАЛІСТІВ ЗАГАЛЬНОГО ВІДДІЛУ МАРІУПОЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

Інформаційне суспільство визначає ступінь розвитку сучасної цивілізації, що характеризується збільшенням ролі інформації і знань в житті суспільства, створенням глобального інформаційного простору, який забезпечує ефективну інформаційну взаємодію людей, їх доступ до світових інформаційних ресурсів.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій (ІТ), вміння працювати з інформацією стає одним із найбільш необхідних і важливих факторів сьогодення. На сьогодні, жодну галузь людської діяльності не можливо уявити без використання передових технологій, що дають змогу суттєво підвищити рівень індивідуалізації людини.

Актуальною залишається проблема підвищення підготовки людини для швидкого сприйняття та обробки великих обсягів інформації, володінню інформаційною та технологічною компетентністю, визначеною напрямками професійної діяльності.

Професор А.В. Хуторський вважає, що компетентність включає сукупність взаємопов'язаних якостей особи (знань, умінь, способів діяльності, досвіду особи) і є насамперед необхідною для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері, тобто особове ставлення до неї і предмету діяльності [1, с. 33-34].

Детально представлена інформаційна та технологічна компетентність спеціалістів в роботі загального відділу маріупольської міської ради. Саме володіння інформаційною та технологічною компетентністю є сильною мотивацією до набуття нових знань та умінь, використання сучасних вимог в роботі зі службовою документацією, з залученням інформаційних технологій.

На базі загально відділу маріупольської міської ради, успішно встановлена і функціонує система електронного документообігу іTs-Office - програмний комплекс для організації повноцінного електронного документообігу на підприємстві будь-якого масштабу або територіального розподілу. Діюча програма охоплює великі обсяги діяльності підрозділів, потребує активної участі їх в автоматизованому процесі. Дозволяє побудувати ефективну систему управління інформаційними потоками і документами в відділі, а також містить весь необхідний інструментарій для успішної автоматизації документообігу [3].

Спеціалісти загального відділу, в інтерв'ю запропонували, для покращення використання програми, поліпшити пошукову систему, для швидкого пошуку документів не тільки за вихідними номерами, а за прізвищами, містами, підприємствами. На майбутнє, для економії часу, витрат, для ефективної роботи потрібно впровадити програму ІTs-Office в сільських поселкових радах. Вкрай необхідно підключити до локальної мережі селищні та поселкові ради, для швидкої передачі даних. Така процедура є дорогою, вимагає значних витрат, але є ефективною.

Зробивши одне корисне нововведення (впровадження діючої програми), отримуємо одразу низку корисних результатів, а головний - спеціалісти значно менше витрачають час на паперовий документообіг, та набувають швидкості та нових знань з технологічної

компетентності. Процес впровадження є витратний і незвичний для багатьох працівників, які звикли працювати з паперовою документацією.

Як аналог, для роботи загального відділу можна запропонувати систему електронного документообігу «Діло», яка успішно використовується державними організаціями в Україні, Росії, Білорусі та країнах СНД [2].

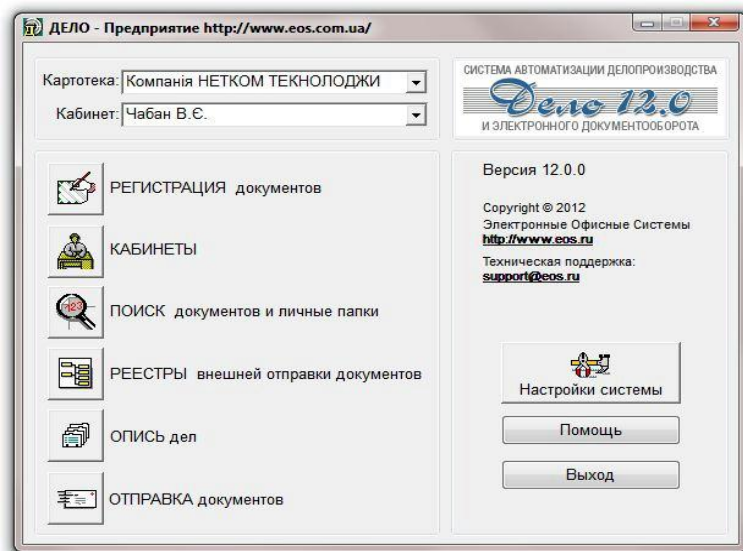

Рис. 1 Вікно системи «Діло»

Програма «Діло», здатна до автоматизації повного циклу роботи з документами. Підтримує основні функції в області документообігу: реєстрація, контроль виконання, маршрутизація, звіти, повноцінний пошук за прізвищами, датою надходження, списання в справу і інше.

Доречно запропонувати, щоб на базі органів місцевого самоврядування, щомісяця проходило навчання всього апарату міської ради, для співробітників організації, поселкових і сільських рад, всі, хто має відношення до міського виконавчого комітету, для більш відкритої та плідної роботи.

Результатом ефективного державного управління є сформована інформаційна компетентність яка формується завдяки систематичному навчанню та стажуванню спеціалістів в Донецькій облдержадміністрації, є мотивацією до засвоєння нових знань і вмінь у галузі інформаційних технологій з використанням програмних засобів систем електронного документообігу. Технологічна компетентність, що передбачає комп'ютерну грамотність завдяки відвідуванню курсів з розробниками програм автоматизації діловодства.

Таким чином, володіння інформаційною та технологічною компетентністю в державному управлінні, для спеціалістів, вимагає значного підвищення якості професійної підготовки вже сьогодні, регулярне підвищення кваліфікації робітників за допомогою відвідування стажувань, систематичних навчань, проведення семінарів які дадуть впливовий результат на спеціаліста впродовж його усієї професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Хуторський А.В. Ключові компетенції про освітні стандарти [Електронний ресурс] / А.В. Хуторський // Інтернет-журнал «Ейдос». - 2002. - С.33-35 Режим доступу: <http://www.eidos.ru.journal/2002/.htm>.
2. Система автоматизації діловодства та електронного документообігу «Діло» [Електронний ресурс] / [Портал НеТом Текнолоджи]. - 1995 Режим доступу: <http://www.eos.com.ua/eos/ua/products/delo>
3. Система електронного документообігу «iTs – Office» [Електронний ресурс] / [Електронний портал о СЕД]. - 2001.- Режим доступу: <http://www.doc-online.ru/software/its-office/>

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ: ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ

Наш світ вступає в інформаційну еру. Цей процес характеризується швидким розвитком інформаційних технологій, зростанням ваги інформаційних продуктів над продуктами матеріального виробництва. В Україні вже робляться окремі кроки на шляху до інформатизації: прийнято закон про інформатизацію, створюються окремі ланки системи електронного урядування, стрімко розвивається мережа Інтернет. Інформаційна культура органічно входить в реальну тканину суспільного життя, надаючи їй нову якість. Вона призводить до зміни багатьох соціально-економічних, політичних і духовних уявлень, вносить якісно нові риси в образ життя людини.

Сьогодні існує велика кількість визначень інформаційної культури. Найбільш повне визначення надано М. Желдаком: «інформаційна культура – це оптимальні засоби маніпулювання зі знаками, даними, інформацією та подання їх зацікавленому споживачу для рішення теоретичних і практичних задач; механізми вдосконалення технічних середовищ виробництва, зберігання і передачі інформації; розвиток системи навчання, підготовки людини до ефективного використання інформаційних засобів та інформації». Основи інформаційної культури мають методологічний, світоглядний, загальноосвітній та загальнокультурний характер, що проявляється у використанні в загальній практиці універсальних процедур пошуку, обробки та представлення інформації на базі відповідної системи наукових понять, принципів та законів, як необхідних факторів системно-цілісного пізнання та відображення об'єктивної реальності, та пов'язаного з такою системою фактографічного матеріалу (бази даних, бази знань, тощо), і повинні формуватися в процесі вивчення комплексу всіх навчальних дисциплін [6].

Однією з складових частин широкого впровадження інформаційних технологій є приведення органів державної влади у відповідність до стану інформаційної доби.

Держава набуває в інформаційному суспільстві нових ознак, нового значення. Саме тому державні службовці повинні усвідомити цінність інформації як необхідної складової управлінської діяльності, як основного елемента аналізу та прогнозування. Саме це обумовлює актуальність обраної тематики.

Метою дослідження є проведення історіографічного аналізу даної теми.

Дослідженням цієї проблематики займаються такі вчені, як Ю. Зубов, Н. Гендіна [2]. У своїх роботах вище зазначені науковці проводять аналіз різних аспектів інформаційної культури, котрі пов'язані з перспективами, що відкриваються перед людиною в інформаційному суспільстві.

Вирішенню завдань розвитку інформаційної культури державних службовців присвячено роботи Л. Василенко [1], Д. Дубова [3], О. Матвієнко [13], І. Рибаквої [1], М. Цивіна.

Теоретичні підходи до дослідження інформаційно – комунікативної складової державного керування містяться в дослідженнях П. Візира, О. Захарової, В. Козловського, В. Кулінченко.

Інформаційна культура стала предметом дискусій і міждисциплінарних досліджень. Концепцію формування інформаційної культури викладено в програмних курсах «Інформаційна культура», «Інформаційне право», «Інформаційна соціологія». Теоретичне осмислення проблеми формування інформаційної культури фахівців з різними аспектами розвитку комунікацій в інформаційному просторі представлено роботами таких соціологів, як Н. Коритнікової, О. Лобовікової [11], О. Личковської, В. Щербини.

Одним із основних аспектів формування «інформаційної культури» є інформаційна поведінка, інформаційна етика та інформаційна компетенція, які є складовими

узагальнюючого поняття – інформаційна культура. Інформаційна поведінка, з одного боку, відображає активність особистості, як суб'єкта у процесі пізнання, його вміння орієнтуватись у інформаційному просторі. З іншого боку, інформаційна поведінка значною мірою залежить від міри доступності і комфортності використання інформаційних ресурсів, доступності інформаційних каналів і засобів для їх використання, тобто інформаційно-технологічних можливостей. Таким чином, інформаційна поведінка - це спосіб дій, сукупність зусиль, застосовуваних для одержання, опрацювання та засвоєння наявної інформації, одержання нових знань. Поняття «інформаційна етика» пов'язане з питаннями доступу до інформації інтелектуальної власності, невтручання у приватне життя громадян. В органах державної влади формування у державних службовців високого рівня інформаційної етики набуває особливого значення, адже в разі порушення її принципів (недбалоного використання методів опрацювання інформації, неухважного документування даних, розголошення (навмисне чи не навмисне) конфіденційної інформації тощо) рівень відповідальності перед громадянами та суспільством значно вищий ніж в комерційних компаніях. Інформаційна компетентність особистості значною мірою пов'язана з комп'ютерною компетентністю, а отже йдеться про формування інформаційно-технологічної компетентності особистості [10].

Саме наукові праці С. Дубенко [4], К. Інгрема [7], В. Кальниша [8], Д. Карнеги [9], Ю. Кальниша [8], В. Лугового [12], О. Оболенського [14], В. Троня [15] та інших науковців свідчать про наявність проблеми розвитку ділової комунікації управлінців в системі державної служби [16].

Отже, огляд вітчизняних і зарубіжних джерел щодо інформаційної культури державних службовців свідчить про те, що ця тема є однією з актуальних та найважливіших теоретичних і практичних проблем. Всебічний аналіз опрацьованої у ході дослідження наукової літератури доводить, що ця сфера потребує ретельного вивчення. Сьогодні гостро відчувається необхідність в комплексних дослідженнях історіографічного аспекту інформаційної культури особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василенко Л. А. Информационная культура в контексте глобальных изменений / Л. А. Василенко, И. Н. Рыбакова. - [Електроний ресурс] – Режим доступа: <http://spkurdyumov.narod.ru/D48VasilinkoRybakova.htm>
2. Гендина Н. И. Концепция формирования информационной культуры личности: опыт разработки и реализации / Н. И. Гендина // Открытое образование. – 2005. - № 6. – С. 74-82.
3. Дубов Д. В. Роль інформаційної культури в діяльності органів державного управління / Д. В. Дубов // Вісник книжкової палати. – 2003. - № 8. – С. 26 – 28.
4. Дубова С. Інформаційна культура державних службовців як чинник якості впровадження та функціонування автоматизованих інформаційних систем (АІС) // Вісник Книжкової палати. – 2005. –№ 4. – С.35-37.
5. Дубенко С. Д. Державна служба і державні службовці в Україні : навч.-метод. посіб. / С. Д. Дубенко ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Н. Р. Нижник. – К. : Ін Юре, 1999. – 244 с.
6. Іванова І. Д. Інформаційна культура державних службовців як чинник розвитку інформаційного суспільства / І. Д. Іванова, П. С. Клімушин. - [Електроний ресурс] – Режим доступа: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Trpu/2011_3/doc/1/08.pdf.
7. Інграм К. Стратегічний підхід до підготовки державних службовців у Великобританії / К. Інграм // Управління сучасним містом. – 2001. - № 4. – С. 148-152.
8. Кальниш В. Роль деяких специфічних, психологічно-особистісних якостей у професійній кар'єрі державного службовця: мак'явелізм / В. Кальниш, Ю. Кальниш // Вісник НАДУ. – 2004. – № 1. – С. 77–85.
9. Карнеги Д. Как завоевывают друзей и оказывают влияние на людей. Как развивать уверенность в себе и влиять на людей путем публичных выступлений. Как

перестать беспокоиться и начать жить / Д. Карнеги ; [пер. А. А. Позднякова]. – М. : Изд-во «ЗАО Славянский дом книги», 2004. – 594 с.

10. Клімушин П. С. Кваліфікаційні вимоги до інформаційної компетентності державних службовців [Електроний ресурс] – Режим доступа: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Trpdu/2011_2/doc/4/03.pdf.

11. Лобовікова О. О. Формування інформаційної культури в умовах сучасного інформаційно – комунікативного простору / О. О. Лобовікова // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*: зб. наук. пр. – Х.: ВЦ ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2008. – С. 340-343.

12. Луговий В. І. Професійна підготовка державно-управлінських кадрів у контексті сучасних тенденцій / В. І. Луговий // *Вісник НАДУ*. – 2004. – № 3. – С. 11–20.

13. Матвієнко О. Ціннісно-прагматичні контексти інформаційної культури особистості // *Рідна Школа*. – 2004. – № 10. – С.13-15.

14. Оболенський О. Ю. Державна служба: навч. посіб. / О. Ю. Оболенський. – К.: КНЕУ, 2003. – 344 с.

15. Тронь В. П. Механізм приборкування некомпетентності і безвідповідальності в управлінні ієрархією / В. П. Тронь // *Управління сучасним містом*. – 2001. – № 7– 9 (3). – С. 3–18.

16. Яценко С. С. Шляхи підвищення комунікативної компетентності державних службовців [Електроний ресурс] – Режим доступа: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2009-2/doc/3/03.pdf>.

УДК 004 [352.07:331.56] (043)

Є.А. Курган

/м. Маріуполь/

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ МАРІУПОЛЬСЬКОГО МІСЬКОГО ЦЕНТРУ ЗАЙНЯТОСТІ

Сучасний стан зайнятості населення України, який характеризується зниженням попиту на працю, закриттям чи припиненням діяльності підприємств, скороченням працівників, і як наслідок – поповненням безробітних, безпосередньо обумовлений фінансово-економічною кризою, яка почалася у другій половині 2008 р. та триває понині.

Зайнятість населення представляє собою досить складну у технічному відношенні галузь, тому її вивченням займається велика кількість науковців, які приділили свою увагу дослідженню проблемам розвитку ринку праці в Україні з різних наукових точок зору. В.В. Онікієнко, Л.Г. Ткаченко, Л.М. Смельяненко розробили пропозиції щодо механізму створення нових робочих місць. Теоретичні та прикладні аспекти проблем зайнятості населення набули розвитку в працях Д. Богині та В.В. Дмитрієва-Заруденко [4].

У 1990 році була створена Державна служба зайнятості, за допомогою якої здійснюються заходи щодо реалізації працевлаштування громадян. Правове регулювання зайнятості населення здійснюється цілим рядом нормативних актів, які діють в державі та мають різну юридичну силу.

Правове забезпечення є одним з основних напрямів державного регулювання зайнятості, а головним державним документом правового забезпечення є Конституція України. Крім Конституції України засади регулювання зайнятості населення визначаються законом України «Про зайнятість населення» 1991 року [6]. Згідно з цим законом, зайнятість – це діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих та суспільних потреб і така, що, як правило, приносить їм прибуток у грошовій або іншій формі. Положення про Державну службу характеризує головні завдання державної служби зайнятості на сучасному етапі.

Важливим кроком в працевлаштуванні суспільства стало створення Інтернет-порталу державної служби зайнятості (www.dcz.gov.ua) – комплексної системи, що забезпечує можливість підбору вакансій та претендентів на роботу, отримати консультації, розмістити резюме та ознайомитися з переліком послуг, які надає служба зайнятості.

Єдина технологія обслуговування незайнятого населення (ЄТОНН) є передовим напрацюванням у соціальній сфері для підвищення ефективності роботи всіх центрів зайнятості в Україні по наданню соціальних послуг шукачам роботи і роботодавцям [2]. Єдина інформаційно-аналітична система (ЄІАС) – це глобальна інформаційна система, яка об'єднує всі центри зайнятості. Саме такий моніторинг в своїй діяльності здійснює Маріупольський міський центр зайнятості (далі - Центр). В своїй діяльності Центр керується трьома основними законами, це Конституція України, Закон України «Про зайнятість населення» та Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття».

Центр в своїй діяльності керується Положенням про Маріупольський міський центр зайнятості, згідно з яким надає такі послуги, як:

- пошук відповідної роботи і сприяння в працевлаштуванні;
- інформаційні, консультаційні послуги, пов'язані з працевлаштуванням, у тому числі за кордоном;
- профорієнтація, професійна підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації;
- виплата допомоги по безробіттю [5].

Серед інформаційних технологій, які діють у Центрі, вагомим є використання профорієнтаційного терміналу. Він є сучасною формою та інструментом професійної орієнтації і передбачає знайомство зі змістом професій, їх вимогами до робітників, станом та перспективами розвитку ринку праці, заходами законодавства про працю та зайнятість населення, послугами державної служби зайнятості.

Професійно-інформаційна робота з населенням будується на принципах безкоштовного надання інформаційних послуг всім без винятку верствам населення, а саме:

- молоді, яка навчається, дорослому зайнятому і незайнятому населенню;
- особам з обмеженою працездатністю;
- самообслуговування громадян, що супроводжуються відповідною консультаційною допомогою;
- комплексного характеру послуг, що надаються;
- постійного оновлення і актуалізації інформаційних матеріалів;
- сприяння усвідомленому індивідуальному професійному вибору та оптимальному працевлаштуванню конкретної особи.

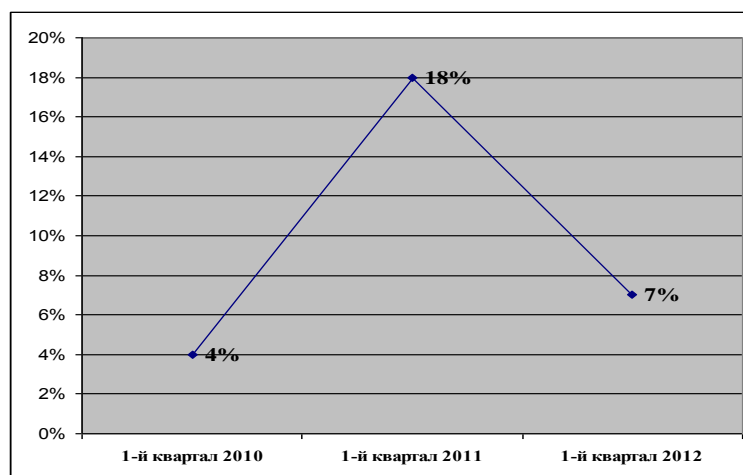

Рис. 1.1. Динаміка працевлаштованого населення в Маріупольському міському центрі зайнятості за 1-і квартали 2010-2012 рр.

Згідно із результатами діяльності з працевлаштування громадян протягом перших кварталів 2010 – 2012 рр. можна зробити висновки що, з кожним роком професійно незайнятих громадян у Центрі зменшується, тому що після 2010 року простежується менша кількість зареєстрованих у Центрі громадян, що характеризує ріст працевлаштованих громадян, які здобули нову професію та

знайшли роботу. Наочні показники діяльності Маріупольського міського центру зайнятості за 1-і квартали 2010-2012 рр. відображено на Рис.1.1.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильченко В.С. Державне регулювання зайнятості: Навч. посіб. – К. : КНЕУ, - 2003. - 252 с.
2. Державна служба зайнятості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/index>.
3. Державна служба зайнятості – виконавча дирекція фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття: шляхом інновацій. – Київ, 2006. - 32 с.
4. Маршавін Ю.М. Технологізація процесу надання соціальних послуг центрами зайнятості в умовах сучасного ринку праці / Ю.М. Маршавін // Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України. – Київ. – 14 с.
5. Положення про Маріупольський міський центр зайнятості: розпорядження міського голови від 1 січня 2011р. – Маріуполь. – 7 арк.
6. Про зайнятість населення: Закон України від 1 березня 1991року // Відомості Верховної Ради. – 1991. – №.14. – 171 с.

УДК 651.4:35.07(043)

В.В. Літовченко
/м. Маріуполь/

СЛУЖБА ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ФУНКЦІЇ, ВИДИ, НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ

На сьогодні в умовах розвитку інформаційного суспільства в Україні, одним із актуальних завдань є вдосконалення роботи органів місцевого самоврядування. Діяльність органів влади за природою є управлінською, так як займає особливе місце у механізмі управління державою та являється сполучною ланкою між центральними органами та суспільством. Важливий елемент діяльності місцевих адміністрацій - це робота з документацією, тому від правильної організації служби документаційного забезпечення багато в чому залежить якісне виконання державною установою її управлінських функцій і завдань.

Важливим здобуттям у дослідженні діяльності служб документозабезпечення, на підставі яких, можлива правильна організація діловодства та документації в органах місцевого самоврядування, являються дослідження таких провідних науковців як І. Петрова [4], Палеха [3], Л. Скібіцька [5], М. Комова [2] та інші.

Організація роботи з документами служби документаційного забезпечення управління органів місцевого самоврядування здійснюється відповідно до Типової інструкції з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади[1]. На сьогодні існують три організаційні форми служб діловодства: централізована: (передбачає виконання усіх операцій з документами в спеціалізованих структурних підрозділах), децентралізована (передбачає виконання усіх операцій з документами в структурних підрозділах організацій, якщо вони територіально роз'єднані), змішана (частину операцій роботи з документами покладено на спеціалізовані службу, а решту операцій виконують структурні підрозділи).

Всі операції по обробці документів органах місцевого самоврядування зосереджуються в загальному відділі. Централізація дозволяє забезпечити оперативне виконання документаційних робіт, утворює чіткі взаємодії між структурним підрозділом, який входить в служби документаційного забезпечення управління органів, підвищує якість обробки документів[4, 192].

Служба документаційного забезпечення управління вирішує три основні комплекси завдань:

- забезпечення документування управлінської діяльності;
- організація роботи з документами в установі;
- вдосконалення форм і методів роботи з документами.

Завдання, які стоять перед службою документаційного забезпечення управління, визначають її функції. До основних відносяться такі:

- розробка і проектування бланків, забезпечення їх виготовлення;
- забезпечення виготовлення документів, копіювання і тиражування;
- контроль якості підготовки та оформлення документів, дотримання встановленої процедури погодження та й посвідчення документів.
- встановлення єдиного порядку проходження документів (документообігу установи);
- експедиційна обробка вхідних і вихідних документів (прийом, сортування кореспонденції, розподіл по структурним підрозділам установи; ведення кількісного обліку документів, відправка вихідної кореспонденції, доставка кореспонденції в структурні підрозділи та адресатам);
- реєстрація та облік вхідної та вихідної кореспонденції (ведення довідково-інформаційного апарату та пошук інформації, перевірка правильності вихідних і внутрішніх документів.);
- контроль за виконанням документів (контроль за своєчасним використанням документів, перевірка термінів виконання структурними підрозділами усних доручень керівника, інформування керівництва про хід виконання документа і доручення);
- систематизація документів, забезпечення їх зберігання та використання; організація роботи зі зверненнями громадян.
- забезпечення захисту інформації.
- розробку і переробку нормативних, інструктивних, методичних документів і доведення їх до відома працівників організації;
- методичне керівництво і контроль за дотриманням встановлених правил роботи з документами в структурних підрозділах організації;
- підвищення кваліфікації працівників організації та їх консультування з питань роботи з документами;
- розробку та впровадження нових форм і методів роботи з документами, удосконалення документообігу організації, підвищення виконавчої дисципліни;
- постановку задач розробки і удосконалення автоматизованих інформаційних систем і баз даних для роботи з документами [5, 189-191].

Підвищення якості та оперативності роботи спеціалістів в службах документаційного забезпечення управління в органах місцевого самоврядування можлива за рахунок:

- аналізу сучасної практики документаційного забезпечення управління в органах місцевого самоврядування та окреслення перспектив її вдосконалення;
- порівняння переваг і недоліків паперового та електронного документообігу в органах місцевого самоврядування.

Таким чином, документаційне забезпечення управління органів місцевого самоврядування відіграє важливу роль у виконанні апаратом управління своїх функцій. Удосконалення документаційного забезпечення передбачає впровадження суб'єктами перспективної електронної системи документаційного забезпечення управління, яка дозволяє перейти до нової інформаційної технології у вирішенні завдань управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження Типової інструкції з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади:

постанова Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 року № 1242//Офіційний вісник України. – 2011. –№ 94. – 3433 с.

2. Комова М. Діловодство: Навч. посібн. для студентів вищих навчальних закладів/ Марія Комова,; Мін-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Львівська політехніка". - Львів: Тріада плюс, 2006. - 217 с.
3. Палеха Ю. І. Організація загального діловодства : навч. посіб.для студ. ВНЗ / Ю. І. Палеха, Н. О. Леміш. - К. : Ліра-К, 2009. - 458 с.
4. Петрова І. О. Документаційне забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку: дис. на здобуття наук. ступеня канд. істор.наук: спец. 07.00.10 «Документознавство, архівознавство»/ І.О.Петрова. – К.: [б.в.], 2008. – 192 с.
5. Скібіцька, Л. І. Діловодство : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Л. І. Скібіцька. - К. : Кондор, 2009. - 220с. : іл. - Бібліогр.: с. 189-191.

УДК 007.001.11 (043)

О.І. Литвиненко
/м. Маріуполь/

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ТА ПІДХОДИ ДО ЙОГО ТРАКТУВАННЯ

В умовах постійного та динамічного зростання обсягів інформації, які примножуються з кожним роком, роль інформаційного забезпечення в процесах управління є досить значною. Будь-який процес управління вимагає надання своєчасної, достовірної та повної інформації, тобто кожному сучасному підприємству необхідне якісне інформаційне забезпечення. Звідси під інформаційним забезпеченням слід розуміти діяльність із надання своєчасної, достовірної та повної інформації суб'єкту керування (керівнику) з певною періодичністю. Тому розвиток інформаційного забезпечення є необхідною умовою успішного існування будь-якої організації. Проте вчені визначають певну різноплановість підходів до розуміння поняття інформаційного забезпечення.

До підходів трактування поняття інформаційного забезпечення як загальної категорії, можна віднести визначення цього поняття у нормативно-правових документах. ГОСТ 34.003-90 «Автоматизированные системы. Термины и определения» [1] розглядає інформаційне забезпечення як сукупність форм документів, нормативної бази та реалізованих рішень щодо обсягів, розміщення і форм існування інформації, яка використовується в інформаційній системі при її функціонуванні. ГОСТ 24.104-85 «Автоматизированные системы управления. Общие требования» [2] визначає певні вимоги до інформаційного забезпечення:

–інформаційне забезпечення має бути достатнім для використання всіх функцій інформаційної системи, які автоматизуються;

–для кодування інформації, що використовується як на об'єкті управління, так і на вищому рівні, необхідно використовувати погоджені класифікатори, які в них є;

–інформаційне забезпечення даної інформаційної системи має бути сумісним з інформаційним забезпеченням інших систем, з якими воно взаємодіє;

–форми документів і відеокadrів, які виводяться системою, мають відповідати вимогам стандартів, технічним характеристикам терміналів, а також погоджені з замовником;

–сукупність інформаційних масивів організовується у вигляді баз даних на машинних носіях [2].

В.М. Стефківський, аналізуючи певну кількість наукових праць з управління, теорії окремих функцій управління, визначив, що методологічне тлумачення сутності інформаційного забезпечення ґрунтується на уявленні поняття як синоніму поняття «система інформації» [3]. Інша група науковців, зазначає С.С. Кондрашова, ідентифікують

інформаційне забезпечення як динамічну систему одержання, оцінки, зберігання та перероблення даних [4].

Звідси одним з підходів до розуміння сутності інформаційного забезпечення є розгляд його як набору складових із інформаційної бази, технічного та програмного забезпечення, інформаційних технологій та ін., що формує певну систему. Центральним компонентом в цій системі виступає база даних через яку здійснюється обмін даними між різними задачами. База даних забезпечує інтегроване використання різних інформаційних об'єктів у функціональних підсистемах [5]. Звідси інформаційне забезпечення - це сукупність єдиної системи класифікації та кодування інформації, уніфікованих систем документації, схем інформаційних потоків, що циркулюють на підприємстві, методологія будівництва баз даних [6].

Інформаційне забезпечення можна також сприймати не тільки як систему, а й як процес. В.М. Стефківський зазначає, що з прикладної точки зору, тобто коли мова йде про інформаційне забезпечення будь-якої функції управління, доцільніше деталізувати за складовими саме процес інформаційної діяльності.

На думку С.П. Кулицького, поняття інформаційного забезпечення також пов'язане з процесом професійної діяльності, такої як інформаційна діяльність, тобто з'являється окрема сфера професійної діяльності. Особливий акцент зроблено на зв'язку поняття інформаційного забезпечення з інформаційними потребами користувачів. Об'єктивною передумовою формування такого об'єкта дослідження, як «інформаційні потреби» різних суб'єктів, є розподіл праці і поява та розвиток нових технологій збирання, передавання, оброблення та збереження інформації [7].

Ф.С. Воройский також співвідносить поняття інформаційного забезпечення з певним процесом та визначає його як сукупність процесів з підготовки та надання спеціально підготовленої інформації для вирішення управлінських, наукових, технічних та інших задач у відповідності з етапами їх розв'язування.

Взагалі саме поняття інформаційне забезпечення широко використовується у науковому та практичному обігу. Проте воно відноситься до складу дискусійних. Це підтверджує існування певних підходів до його трактування, а саме розуміння інформаційного забезпечення як «системи» та як «процесу». Слід вважати доцільним використання обох підходів, яке залежить від контексту використання поняття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Автоматизированные системы. Термины и определения: ГОСТ 34.003-90. – Дата введения 1992-01-01 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://it-gost.ru/content/view/22/39/>.
2. Автоматизированные системы управления. Общие требования ГОСТ 24.104-85. – Дата введения 1987-01-01 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.rugost.com/index.php?option=com_content&view=article&id=76:24104-85-3-34603-92&catid=21&Itemid=52.
3. Стефківський В.М. Інформаційне забезпечення контролю управлінських рішень: теоретичні аспекти / В. М. Стефківський // Вісник Донецького Національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського: науковий журнал. – 2011. – № 3. – С.164-169.
4. Кондрашова С.С. Інформаційні технології в управлінні / С.С. Кондрашова. – К.: МАУП, 2005. – 138 с.
5. Харченко В.В. Підходи до трактувань інформаційного забезпечення / В. В. Харченко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2011. – Вип. 168. ч.3. – С. 145-148.
6. Литвинов А.А. Автоматизированные системы обработки экономической информации управления средним предприятием [Электронный ресурс] /А.А. Литвинов. – Режим доступа: <http://kit-project.narod.ru/4.6.htm>.
7. Кулицький С.П. Основи організації інформаційної діяльності у сфері управління / С.П. Кулицький. – К.: МАУП, 2002. – 426с.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНО–ДОКУМЕНТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ОРГАНІЗАЦІЇ

Сьогодні є всі підстави вважати, що ми живемо в інформаційному суспільстві. Про це свідчить впровадження та наявність новітніх інформаційно–комунікаційних технологій, які поглинають усі сфери суспільного життя. Важливим чинником в організації є персонал – загальна сукупність людей, що перебувають у трудових відносинах з конкретною організацією, тобто утворюють дану організацію незалежно від виду трудового договору і строку, на який договір укладено. Здатність персоналу оперативної та ефективно реагувати на появу нової інформації щодо змін, які виникають в суспільстві, вміння працювати з інформаційними потоками та використовувати данні, що будуть впливати на процес підготовки та прийняття управлінських рішень є ефективною роботою персоналу. Саме тому ця тема є актуальною та містить велику значимість для сучасного суспільства.

Серед сучасних проблем персоналу організації можна виділити проблему, щодо не визначення єдиної роботи з документами. Хоча існує Державний стандарт України «4163–2003 Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно–розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів», на жаль не всі організації використовують цю стандартизовану форму документа, а сприймають її лише як методичну рекомендацію. Тобто, не має чіткого для всіх регламенту роботи з документами. Кожна організація має свою структуровану роботу з документами, свій окремий документообіг, що приводить до не ефективності роботи.

Значну роль у здійсненні ефективної інформаційно–аналітичної роботи в організації відіграє комп'ютерно–технологічна компетентність персоналу. Комп'ютерна компетентність, яка значною мірою визначається сталою внутрішньою мотивацією до освоєння інформаційних технологій, передбачає цілісну систему знань в галузі інформатики, пізнання себе як активного суб'єкта інформаційного суспільства [1,с.118]. Таким чином, комп'ютерно–технологічна компетентність – це здатність людини до освоєння та використання новітніх комп'ютерних технологій, завдяки інтелектуальним та технологічним умінням. Вміння ефективно використовувати інформаційні системи, мережі, ресурси та інформаційні технології, побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки – запорука успішної роботи організації. Але, на жаль, не всі сучасні організації мають у наявності усю необхідну сукупність оргтехніки або необхідну її кількість. Не має кваліфікованих кадрів, які б легко могли працювати з новітніми системами або спеціалістів, які могли б навчити старий кадровий склад як правильно працювати з оргтехнікою. Частіше за все це відбувається за брак коштів.

Найпоширенішою проблемою залишається відсутність методичного забезпечення для сучасного працівника. Ці посібники значно поліпшать роботу персоналу, а саме змістовно покажуть, що повинен вміти, на що звертати увагу, навчати як правильно використовувати свої професійні ресурси. Це б структурувало роботу організації в цілому.

Єдиним вирішенням зазначених проблем є їх усунення шляхом держави. По-перше необхідно влаштувати державний контроль за використанням державного стандарту, щодо правильного оформлення та використання документів в організації, по-друге – забезпечити кадровий склад новітньою технікою та навчити правильно використовувати і працювати з нею, по-третє – почати випускати методичне забезпечення для працівників організацій. Ці три підходи в комплексі дозволять вирішити зазначені проблеми та вдосконалити роботу персоналу та організації загалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Матвієнко О.В. Основи менеджменту інформаційних систем / О. В. Матвієнко, М. Н. Цивін// Навч. посібник.–К.: Центр навчальної літератури, 2005.– 176 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ АРХІВНИХ УСТАНОВ

Важко уявити сучасне життя без інформації. Всі сфери життя охоплені інтенсивним процесом впровадження інноваційних технологій та поширенням телекомунікаційних засобів передачі інформації. Це сприяє продуктивному ознайомленню українського суспільства зі змістом глобального інформаційного середовища.

На сьогоднішній день важливим елементом взаємодії між архівними установами і споживачами інформації може стати Інтернет. Сьогодні в Інтернеті зафіксовано понад п'ять тисяч архівних сайтів, тобто сайтів архівів, музеїв, бібліотек, що заявили про себе як сховища документальних джерел і писемних пам'яток. Інтенсивність пошукових процесів у невидимій сфері віртуального світу є на два порядки вищою, ніж у реальних читальних залах архівів. За спостереженнями спеціалістів, у світі пересічно на одного дослідника в читальному залі архіву припадає сто відвідувачів в Інтернеті [2].

Активне впровадження інформаційних технологій в архівній справі розширює доступ до документальної інформації, збільшує можливості наукового аналізу інформаційних ресурсів архівів, створює нові форми видання документів і довідників на нетрадиційних носіях. Все це сприяє удоступненню документної інформації державних архівів шляхом інформатизації архівної справи, яка передбачає створення умов для заміни новими інформаційними технологіями традиційних архівних технологій для того, щоб забезпечити повне, раціональне і своєчасне використання ретроспективних інформаційних ресурсів [5, с.321].

Як основну мету інформатизації можна визначити оптимізацію формування та зберігання документів Національного архівного фонду (НАФ), захист національних інтересів в архівній галузі, вирішення проблем повноцінного оперативного доступу до інформації, що міститься в архівних документах, актуалізацію та прискорення залучення документної архівної інформації до суспільного обігу, інтеграцію архівних документних ресурсів у міжнародні інформаційні мережі [3, с.5].

Не дивлячись на глобальні процеси інформатизації архівної справи, на наш погляд архівними установами не повною мірою використовуються можливості web для популяризації знань про матеріали, що зберігаються в конкретному архіві. Наприклад, Інтернет може бути дуже корисний для публікації путівників по архівах, описів окремих фондів архіву тощо.

Основні цілі присутності архівів в Інтернеті в самій стислій формі виглядають наступним чином:

- надання загальної довідкової інформації про архівні документи в архівах;
- постійне інформування про архівну діяльність;
- сприяння пошуку архівних документів та отримання архівних послуг;
- взаємне інформування архівістів та обговорення професійних архівних питань;
- популяризація архівної справи, формування позитивного іміджу архівів у громадян і суспільства.

За останні роки на архівних сайтах розміщений величезний і різноманітний матеріал, в цілому відповідний сформульованим цілям, отже зростає інтерактивна взаємодія архівів з користувачами сайтів.

Процес архівного сайтобудування тільки розгортається, причому в важких кадрових і фінансових умовах.

Веб-сайт архівної установи можна умовно назвати новим видом архівного довідника – комплексним електронним довідником оперативного характеру. Можливості такого довідника досить широкі: він може включати описову (повідомлення, хроніка, огляд тощо), бібліографічну та археографічну (каталоги, покажчики, списки, переліки), едиційно-текстову (публікація джерел та наукових ресурсів), зображувальну (в тому числі й кіно-, фоторесурси)

інформацію, бази даних (БД) тощо. Разом з тим, розв'язання питань організації раціональної структури зазначеного довідника, окреслення оптимального складу джерел його формування та засобів керування ресурсами довідника перебувають на стадії розбудови. Нагальним є також визначення таких архівознавчих аспектів, як види і зміст ресурсів, пошук інформації, система послуг для прискорення пошуку та, головне, методи управління інформацією, зокрема побудова сайту і його ресурсів [3, с.16].

Існування сайту архіву є неодмінною умовою подальшого розвитку засобів надання оперативної архівної інформації споживачам, науково-довідкового апарату архівних установ, теорії і практики архівної справи в умовах інформаційного суспільства в цілому.

Згідно з «Основними правилами роботи державних архівів України», представлення архівної інформації в мережі Інтернет виглядає наступним чином.

Для представлення інформації про систему архівних установ і національні архівні інформаційні ресурси Держкомархівом України, іншими архівними установами та архівами створюються і підтримуються відповідні веб-сайти або сторінки на сайтах (порталах) інших юридичних осіб. Авторські права на інформацію, подану на веб-сайтах, визначаються відповідно до законодавства про авторське право і суміжні права. Регламент веб-сайтів затверджується Держкомархівом України. обов'язковими елементами структури веб-сайту архіву є історична довідка, дані про склад і зміст фондів, перелік та характеристика основних фондів, інформація про унікальні та особливо цінні документи, характеристика довідкового апарату відомості про режим роботи архіву і читального залу та порядок доступу до документів [4].

Перспективи розвитку таких веб-сайтів архівів пов'язані із створенням належних умов для розвитку архівної справи в державі та формування інформаційного суспільства в Україні. Найбільш актуальними завданнями на найближчу перспективу є забезпечення своєчасної актуалізації інформаційної складової архівних ресурсів, розширення функціональних можливостей, вдосконалення їх інформаційного наповнення, збільшення переліку послуг, пропонуванних на порталах, розширення переліку надаваних їм послуг, популяризація архівних веб-ресурсів в Україні та за її межами [1].

Загалом же, огляд динаміки використання архівних ресурсів дає досить повне уявлення про інтереси й запити користувачів, що є, безумовно, надійним орієнтиром у подальшому вдосконаленні та поточному супроводі архівних веб-ресурсів України.

Таким чином, на сьогодні web-сайти є необхідною умовою успішного розвитку інформаційної діяльності архівних установ, які в майбутньому зможуть відкрити швидкий і якісний доступ до інформаційних ресурсів архіву.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архівознавство. / За заг. ред. Я.С. Калакури, І.Б. Матяш. – К.: Видавн. дім «КМ Академія», 2002. – 356 с.
2. Боряк Г.В. Десять років інформатизації архівної справи в Україні: Проблеми. Здобутки. Перспективи [Електронний ресурс] / Г.В. Боряк. – Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua/Publicat/Researches/Doslidz-Boryak.php>. – Загол. з екрану.
3. Кисельова А. А. Архівні ресурси України в глобальній інформаційній мережі: види, доступ, перспективи: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.10 / А.А. Кисельова; Держ. ком. арх. України, Укр. НДІ арх. справи та документознавства. – К., 2005. – 19 с.
4. Основні правила роботи державних архівів України / За заг. ред. Л.О. Драгомірової і К.Є. Новохатського; Державний комітет архівів України, Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства. – К., 2004. – 334 с.
5. Хрестоматія з архівознавства. / Упоряд. Г.В. Боряк. - К.: КМ Академія, 2003. – 408с

**ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОБОТИ ВІДДІЛУ ПО РОБОТІ ЗІ ЗВЕРНЕННЯМИ
ГРОМАДЯН В МАРІУПОЛЬСЬКІЙ МІСЬКІЙ РАДІ**

Роботу зі зверненнями громадян в Маріупольській міській раді здійснює відділ по роботі зі зверненнями громадян, який утворюється рішенням міської ради згідно з Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні». В своїй діяльності відділ керується Конституцією України, законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, розпорядженнями голови облдержадміністрації, рішеннями міської ради та виконкому міської ради, розпорядженнями міського голови, положеннями про відділ роботи зі зверненнями громадян та іншими нормативними актами. Діловодство відділу ведеться згідно з Інструкцією з діловодства за зверненнями громадян Відділ підзвітний у своїй роботі міському голові та керуючому справами виконкому міської ради. Відділ взаємодіє з виконавчими органами міської ради, житлово-комунальними та іншими підприємствами та організаціями міста. Робота відділу ведеться згідно плану, який складається на основі планів роботи міської ради, доручень керівництва, функцій відділу[1, с.3].

Як письмові звернення громадян, так і звернення особистого прийому реєструються, опрацьовуються відповідно до Інструкції, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 14.04.1997 р. №348 - усі пропозиції, заяви та скарги, що надходять до міської ради, приймаються та централізовано реєструються у день їх надходження відділом по роботі зі зверненнями громадян у реєстраційно-контрольних картках. Конверти, у яких надійшли звернення громадян також зберігаються разом з отриманим зверненням. Письмові пропозиції, заяви і скарги, подані громадянами на особистому прийомі, також централізовано реєструються на реєстраційно-контрольних картках, які ведуться згідно з Класифікатором звернень громадян, у якому встановлені порядки їх заповнення. Реєстраційний індекс зазначається у реєстраційному штампі міської ради, який ставиться при отриманні та реєстрації звернення на вільному від тексту місті.

При надходженні повторних звернень, їм надається той же реєстраційний номер, дата - день надходження, у відповідній графі реєстраційної картки зазначається, що звернення повторне. При поданні на розгляд керівництва повторного звернення, підбирається усе попереднє листування. Усі документи у відділі систематизують відповідно до номенклатури справ.

У роботі зі зверненнями громадян відділом використовується два види картотек: картотека загальна та картотека звернень, які надійшли на особистих прийомах. Реєстраційна картотека формується за розміщенням прізвищ громадян у алфавітному порядку.

Контроль за своєчасним розглядом звернень громадян здійснюється електронним шляхом через програми з обліку, контролю та аналізу звернень громадян. Відділом використовується програма «FomSoft Plus Контроль звернень громадян». Програма дозволяє здійснювати облік звернень громадян, формувати різні звіти, налаштовані користувачем.

З метою зменшення кількості звернень до органів вищого рівня, повторних та колективних звернень громадян, контроль за дотриманням термінів виконання таких звернень ведеться окремий, для чого відділом розроблено форму звітності, у яку заносяться усі відомості за цими зверненнями, такі як: категорія заявника; повторність звернення; причина питання, з яким громадянин звернувся; хто розглядав звернення; кому поручено виконання; результати розгляду звернення виконавцями; терміни вирішення питань, поставлених у зверненні; обгрунтоване чи не обгрунтоване звернення; чи бралось на додатковий контроль; терміни виконання тощо.

Розпорядженням міського голови, кожний рік розробляються та затверджуються графіки особистого прийому громадян.

Прийом громадян в приймальні міської ради здійснюється щоденно спеціалістами відділу по роботі зі зверненнями громадян міської ради. Вхід громадян до приймальні міської ради вільний і не потребує оформлення перепустки та пред'явлення документів, що посвідчують особу.

Виїзний прийом проводиться відповідно до затвердженого графіку прийому міським головою, заступниками міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради, керуючим справами виконкому, керівниками виконавчих органів міської ради у визначені ними терміни.

Відділ роботи зі зверненнями громадян є відповідальним і за організацію опрацювання розгляду отриманих звернень із Донецької облдержадміністрації, що надходять з урядової телефонної «гарячої лінії». За цими зверненнями відпрацьовуються реєстраційно–контрольні картки та вносяться відомості до електронного реєстру обліку звернень громадян урядової «гарячої лінії», в якому зазначаються відповідні відмітки та записи щодо розгляду та проходження звернення[2, с.2]. Враховуючи терміновість розгляду цієї категорії звернень і встановлені маленькі терміни їх розгляду, у разі відсутності заступників міського голови вони розглядаються начальником відділу роботи зі зверненнями громадян міської ради. Виконавці в межах повноважень ведуть окремий облік звернень громадян на урядову «гарячу лінію», забезпечують об'єктивний і своєчасний розгляд питань, надають заявникам роз'яснення про порядок оскарження прийнятих рішень, за два дні до терміну контролю передають проект відповіді із візою керівника-виконавця до відділу роботи із зверненнями громадян, де після перевірки тексту та усунення за ним зауважень, проект відповіді візується посадовою особою відділу, яка здійснювала перевірку, з проставленням штампу «Текст вичитано»[3, с.2]. Після підписання відповіді заступником міського голови згідно з розподілом обов'язків та проставлення вихідних реквізитів на листі (дати відправки, реєстраційного індексу та реєстраційного номеру реєстру зазначених у картках), у той же день направляють ці відповіді до облдержадміністрації в електронному вигляді одночасно з відправленням поштою відповіді заявникам. Наступного дня передають до відділу роботи зі зверненнями громадян 2 копії відповіді, в т.ч. завізовану, з підтвердженням електронної пошти про направлення листа до облдержадміністрації або його одержання. Відділ вносить до бази даних інформацію про результати розгляду звернень та направляє копію листа, яким поінформовано заявника, до облдержадміністрації. Матеріали розглянутих звернень зберігаються в секторі прийому громадян міської ради[3, с.3].

Керівники виконкомів міської ради повинні щонеділі ознайомлюватися з публікаціями звернень в засобах масової інформації та оперативно приймати рішення по усуненню причин цих звернень.

Система роботи зі зверненнями громадян відзеркалюється в планах роботи органів місцевого самоврядування м. Маріуполя, протоколах апаратних та оперативних нарад. Постійно аналізується характер звернень, що надійшли.

У міській раді проводиться робота не тільки зі зверненнями громадян, що надходили безпосередньо на її адресу. Відділ роботи зі зверненнями громадян міської ради тісно взаємодіє із засобами масової інформації. Відділом фіксуються усі заяви та скарги громадян, які висвітлюються у міських чи обласних друкованих та телевізійних засобах масової інформації (ЗМІ), а також надходять на «електронну приймальню» та блог міського голови. Ці звернення беруться на контроль і жоден критичний матеріал не залишається без відповідного реагування: надаються відповідні доручення щодо виправлення становища; їх виконання постійно контролюється і доповідається на щотижневих нарадах, як начальником відділу роботи зі зверненнями громадян міської ради, так і керівниками всіх виконавчих органів міської ради. Відповіді на звернення оприлюднюються також через ті засоби інформації, які надійшли.

Аналітична статистична інформація систематично розміщується на Web-сайті міської ради та на сторінках газет. На офіційному сайті Маріупольської міської ради розміщується електронна приймальня звернень громадян. Електронний лист не є офіційним зверненням і не підпадає під дію норм Закону України «Про звернення громадян». Однак, інформація в

електронній формі береться до відома і при необхідності про неї повідомляється відповідна служба міської ради.

Робота зі зверненнями громадян залишається у міській раді пріоритетним напрямком діяльності. Триває своєчасне вирішування питань соціально-економічного розвитку міста, районів, селищ; залучення до цього підприємств міста усіх форм власності. Керівниками міської ради і її виконавчих органів, житлово-комунальних підприємств міста вживаються різноманітні форми і методи роботи зі зверненнями громадян, зокрема з розвитку зворотнього зв'язку з населенням за місцем проживання. Ними проведені виїзні, сумісні прийоми громадян, виїзні зустрічі з авторами звернень. Продовжується робота зі зверненнями громадян, які надійшли через засоби масової інформації міста, результати їх виконання висвітлюються через ЗМІ в спеціальних рубриках.

Отже, основними напрямками роботи відділу по роботі зі зверненнями громадян в Маріупольській міській раді є забезпечення державної політики з питань роботи зі зверненнями громадян; забезпечення практичної реалізації громадянами України наданого їм права Конституцією України вносити до органів місцевого самоврядування пропозиції, скарги та заяви; контроль за станом роботи зі зверненнями громадян в міській раді та її виконавчих органах, на підприємствах, в організаціях; аналіз звернень громадян, вивчення причин, що породжують звернення, реагування на факти порушень законності, тяганини і бюрократизму роботі зі зверненнями громадян; організаційне забезпечення, надання методичної та практичної допомоги виконавчим органам міської ради з питань організації роботи зі зверненнями громадян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Положення про відділ роботи зі зверненнями громадян Маріупольської міської ради: рішення Маріупольської міської ради від 06 липня 2004р. № 727. – Маріуполь. – 4 арк.
2. Порядок організації проведення особистого прийому громадян у Маріупольській міській раді та її виконавчих органах: рішення Маріупольської міської ради від 17 вересня 2008р. № 316. – Маріуполь. – 12 арк.
3. Про організацію розгляду звернень, що надходять на урядову телефонну «гарячу лінію»: розпорядження Маріупольської міської ради від 26 жовтня 2009р. № 381р. – Маріуполь. – 3 арк.

СЕКЦІЯ УНІВЕРСИТЕТ ЯК КОМУНІКАТИВНА МОДЕЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕПОХИ

УДК 004:378(043)

А.В. Бондар

/м. Харків/

СТУДЕНТСТВО XXI СТОЛІТТЯ І ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР

На думку відомого українського фахівця з інформатики, доктора педагогічних наук, завідувача і професора кафедр соціальної інформатики Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля (м. Луганськ) М.М. Чурсіна «...до цього часу не існує загально прийнятого поняття і розуміння інформації, хоча «кількість інформації» чудово «працює» у багатьох теоретичних та прикладних галузях знань, але більше всього – у техніці зв'язку та в інформаційних технологіях» [3, с. 5], у т.ч. комп'ютерних, які за кількістю учасників набагато перевершують інші.

В інформаційному світі існує декілька поглядів на проблему «людина і комп'ютер», що визначають її соціально-психологічну сутність, це – психологія віртуальних реальностей, психологія спілкування в Інтернеті, психологічні особливості сприймання комп'ютера, психологічні особливості різних категорій програмістів, психологічний вплив комп'ютерних ігор та інших видів діяльності на ЕОМ. Вищезазначене підтверджує наукову і практичну актуальність досліджень різних аспектів проблеми «людина і комп'ютер», одним з яких є відношення різних вікових та соціальних груп до комп'ютерних технологій. Актуальність можна пояснити й тим, що самоставлення до новацій у даній сфері, багато в чому дозволяє прогнозувати наслідки комп'ютеризації для особистості.

Проаналізувавши результати її впливу на студентів спеціальності «Інформатика» у п'яти вузах Харкова, автор виявила позитивні і негативні типи оцінок. До перших належать ті, що вважають сприятливим вплив комп'ютерних технологій з метою набуття нових знань, їхні широкі можливості для доступу до необхідної інформації, формування нового світогляду, розвитку математичних і логічних здібностей тощо. Це стосується як тих, хто вміє професійно працювати на комп'ютері, так і тих, хто не має відповідних навичок, але прагне їх набути. У масовій свідомості молоді існує уявлення про комп'ютер як пристрій для роботи та відпочинку, який формує знання та вміння, корисні в професіях і різноманітних сферах життя. Відповідно, більшість молодих людей бажає мати власний комп'ютер і доступ до Інтернету.

До негативних оцінок використання персонального комп'ютера студенти найчастіше відносили великі втрати реального часу, деформацію писемних навичок, відсутність бажання читати книги та пресу, негативні соматичні відчуття (погіршення зору, порушення уваги, головний біль, перевтома). Разом з тим, всі без винятку респонденти вважають, що інформаційні технології вже давно перестали бути атрибутом лише науково-технічної сфери. Вони стали складовою побутової культури суспільства.

Збільшення кількості користувачів персональними комп'ютерами, зокрема тих, хто приєднався до Інтернету, призвело до появи нової проблеми – психофізіологічного та соціально-психологічного впливу нових інформаційних технологій на особистість людини та його здоров'я. У класифікації психічних розладів (DSM), що побачила світ у США в 1996 р., з'явився новий розділ – «кібернетичні розлади», а фахівці почали говорити про синдром «Інтернет-залежності». В цілому, як зораніше проблема «комп'ютер і людина» розглядалась переважно в межах інженерної психології, то нині її вивчають і спеціалісти з загальної, медичної, соціальної, вікової та педагогічної психології. Зокрема, ця проблема була однією з центральних, що обговорювалася на VII Європейському психологічному конгресі, який відбувся 2001 року у Великій Британії [4].

Переважна більшість, 92 % опитаних нами студентів харківських ВНЗ в 2009 р., впевнена, що персональний комп'ютер дає «знання та вміння, корисні для майбутніх професій та інших сфер життя»; 8 % вважають, що комп'ютер забезпечує лише «вузько спеціальні знання та вміння», і тільки 2 % стверджують, що комп'ютер людині «практично нічого не дає» [1, с. 42].

Профіль вищого навчального закладу, в якому навчаються опитані студенти, накладає певний відбиток на характер відповідей. З тим, що комп'ютер сприяє набуттю універсальних знань та умінь, погоджується 94 % студентів технічних спеціальностей і 88 % студентів гуманітарних спеціальностей; з позицією про «вузько спеціальні знання та вміння» погоджуються, відповідно, 4 % та 10 % опитаних. Аналогічна тенденція виявлена у відповідях респондентів, які вміють або не вміють працювати на персональному комп'ютері. Негативно оцінка впливу комп'ютера на розвиток людини досить слабо виражена в усіх групах (на рівні 1 – 2 %), переважна більшість студентів навіть децю переоцінює позитивні наслідки комп'ютеризації [2, с. 51].

Більше половини опитаних (53 %) заявили про позитивне ставлення до комп'ютера, 22 % респондентів вважають, що «комп'ютер – це лише знаряддя в руках людини, з його допомогою можна робити як добро, так і зло». Водночас 21 % надзвичайно позитивно оцінює комп'ютер, заявляючи, що не уявляє себе без персонального комп'ютера: «це мій помічник та друг», і вважає його «незамінним у роботі та особистому житті». Байдуже ставлення до комп'ютера виявили 2 % опитаних, а негативне – 3 % [1, с. 42].

Серед студентів Харківського національного технічного університету 74 % опитаних позитивно ставляться до персонального комп'ютера, опосередкована (нейтральна) оцінка складає 13 %, негативна – 3 %, а індивідуальної взагалі не зафіксовано. Щодо студентів Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди, то аналогічні показники тут складають, відповідно, 61 %, 31 %, 8 %, . Отже, технічна освіта є фактором більш позитивного ставлення до можливостей використання комп'ютерних технологій [2, с. 52].

Результати дослідження дозволяють створити орієнтовний соціально-психологічний портрет студента – користувача персональним комп'ютером. Це, хлопці і дівчата віком від 17 до 23 років, які вже мають власний прилад і використовують його переважно у двох напрямках – для виконання навчальних завдань та для ігор і розваг. Серед останньої категорії користувачів ПК хлопці складають 79 %. Перевагу вони віддають інтелектуально-логічним іграм (69 %), а також іграм з елементами суперництва й агресії (31 %). Дівчата у вільний від навчання час здебільшого відвідують сайти «однокласників» (83 %). Час роботи на комп'ютері може коливатися від 1-2 годин до 5-6 годин на добу.

Дослідження проблеми, на нашу думку, має всі підстави бути перспективним у подальшому вивченні психофізіологічних та соціально-психологічних впливів різних типів комп'ютерних програм на широку студентську аудиторію з урахуванням напрямків вищої освіти, спеціальностей та освітньо-кваліфікаційних рівнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар А.В. Персональний комп'ютер і сучасне студентство: соціально-психологічний аспект / А.В. Бондар // Антропологічні та інформаційні виміри культури: Зб. матеріалів міжрегіон. наук.-практ. конф. молодих вчених і студентів, Луганськ-Маріуполь, 8 жовтня 2010 р.: тези доповідей. – Луганськ: Вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля, 2010. – С. 41-43.
2. Головка О.В. Вплив комп'ютерних технологій на студентську молодь / О.В. Головка, А.В. Бондар // Проблеми формування інформаційної культури особистості: Зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., Маріуполь, 28 жовтня 2010 р. – Маріуполь: МДУ, 2010. – С. 50-52.
3. Чурсин Н.Н. Понятіе тезауруса в інформаційній картині мира: монографія / Н.Н. Чурсин. – Луганск: Изд-во «Ноулідж», 2010. – 305.

4. Матеріали VII Європейського психологічного конгресу, 1-6 липня 2001 р., Лондон, Велика Британія [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.bps.org.uk>. – Загол. з екрану.

УДК 659.3 (043)

О.Р. Велієва

/м. Маріуполь/

ВИСВІТЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВНЗ М.МАРІУПОЛЬ НА МІСЦЕВОМУ ТЕЛЕБАЧЕННІ ЯК ІМІДЖЕВИЙ ТА КОНКУРЕНТНИЙ ФАКТОР УСТАНОВИ

З розвитком телебачення люди стали більше проводити часу у телеекранів. Але в останні роки відбувається наступна спадаюча тенденція. За віковим фактором переважна більшість аудиторії складається з людей старшого віку. Серед найпопулярніших телепрограм є новини – для телеглядачів від 40 років [2, с. 278–279]. З розповсюдженням доступу до мережі Інтернет відбувається зменшення загальної аудиторії телеглядачів, і особливо серед молоді. Так, журналісти Кіровограда провели опитування серед населення з приводу перегляду українського телебачення, тобто які програми користуються зараз найбільшою популярністю. Як з'ясувалося, люди все менше дивляться українські новини, а воліють розважальні програми. Сучасна молодь України майже не дивиться телебачення [4].

PR-інформація, як засіб впливу на аудиторію, допомагає у діяльності кожної організації чи підприємства, оскільки здатна змінити суспільну думку і поведінку громадськості у бажану та послабити вплив конкурентів. Значущість PR-повідомлень для сучасних суб'єктів економічної діяльності постійно росте, адже він є одним із ключових факторів налагодження ефективної соціальної комунікації із зовнішнім середовищем.

В умовах демографічного спаду [1] посилюється конкуренція і серед ВНЗ України в боротьбі за абітурієнтів. Тому телебачення, як канал комунікації, стає інструментарієм для формування іміджу та посилення конкурентних позицій установи. У нашому випадку PR-повідомленнями є новини на телебаченні, в яких висвітлено діяльність освітніх установ.

Проаналізуємо рівень привабливості і ефективності PR-повідомлень про ВНЗ м. Маріуполя в новинах місцевого телебачення.

«Маріупольське телебачення» (МТБ) – український регіональний телевізійний канал. Зона впевненого прийому – Маріуполь, і прилеглі райони (Новоазовський, Володарський, Волноваський, Першотравневий, Тельманівський, частина Запорізької області). Тобто, можна казати, що потенційна аудиторія глядачів складатиме приблизно 715 тис. чоловік [3], включно за всіма віковими категоріями. Новини каналу виходять 5 разів на день, 5 днів на тиждень, а в неділю виходить тижневий блок новин. Середня тривалість новин – 30 хв., для тижневий блока – 55 хв.

Відносно часу виходу в ефір існують встановлені особливості.

Так, телеперегляд в робочі дні обумовлюється моделлю поведінки людей. Відповідно поведінки глядачів в процесі досліджень телеперегляду були виявлені три інтервали часу, які є локальними максимумами аудиторії:

- 7:00–7:45 – «1-й ранковий» пік (час сніданку йдуть по справах);
- 9:15–10:15 – «2-й ранковий» пік (час сніданку тих, хто залишаються вдома);
- 20:30–21:30 – «прайм-таймовий» (телевечер).

В останньому інтервалі аудиторія досягає найбільшого значення протягом доби. Цікаво, що «прайм-таймовий» максимум має своєрідну «розщеплену» вершину – два піки «прайм-тайму», що припадають на близько лежачі один до одного тайм-слоти:

- 20:30–20:45;
- 21:00–21:30 [2, с. 264–265].

Новини на МТБ виходять саме у період «1-й та 2-го ранкового» піку та у вечірній «прайм-тайм», не перетинаючись у трансляції з новинами каналів державного охоплення.

Тобто глядач може послідовно дивитися новини місцевого та державного характеру, не постаючи перед вибором лише одного.

Проаналізуємо кількісно-якісні показники повідомлень.

Як видно з графіку (Рис.1) найбільш активні і трансльовані у внз є періоди з вересня по листопад та з лютого по квітень. Це пояснюється початком навчального року та збільшення науково-освітньої діяльності (конференції, семінари тощо). Спад активності припадає на канікулярний період, – середина грудня – січень, – та з травня по серпень. Але і в цей низький період діяльність МДУ висвітлювалась на рівні середньорічних показників і найбільше серед усіх представлених внз. Це говорить не лише про активну наукову та громадську позицію МДУ, але й про злагоджену систему взаємодії служби зв'язків із громадськістю з місцевим телемедіа.

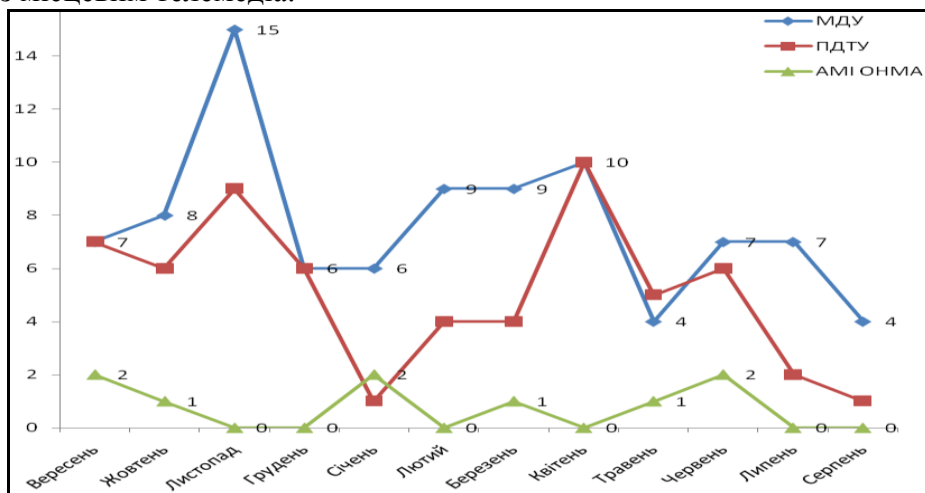

Рис. 1. Динаміка виходу в ефір повідомлень про діяльність внз м.Маріуполь за 2011-2012 рік.

Якісний аналіз повідомлень показав що висвітлені події про МДУ за весь період стосувалися на 36,3% наукової діяльності (конференції, семінари, лекції, вчені засідання) та на 63,7% – іншої суспільно-громадської діяльності (культурні, спортивні, участь у громадських заходах, благодійність). Для ПДТУ такі показники на 27,9% стосувалися наукової діяльності і на 72,1% – іншої суспільно-громадської діяльності. Діяльність АМІ ОНМА відображалась у новинах лише в аспекті суспільно-громадських відносин – 100%.

Отже, можна зробити наступні висновки. МДУ є лідером трансляцій у новинах місцевого телебачення, переважаючи за кількістю повідомлень ПДТУ у півтора рази, а АМІ ОНМА – у 10 разів. Враховуючи те, що переважною більшістю телеглядачів нині є покоління від 40 років, політика повідомлень наукової діяльності (36,3%) відносно суспільно-громадської (63,7) в МДУ є найліпшою, оскільки вона стане привабливішою для батьків майбутніх абітурієнтів, які мають значний вплив у остаточному виборі установи для одержання вищої освіти своїх дітей. Найменші обсяги ротації у АМІ ОНМА, до того ж, усі повідомлення стосувалися лише суспільно-громадських відносин інституту. Акцент на суспільно-громадську діяльність та студентське життя не можна означити як менш привабливий, але його іміджевий та конкурентний вплив мав би реалізовуватись за допомогою поширення цих повідомлень у соціальних мережах, які на сьогодні, збільшують кількість користувачів, та їх час, проведений у мережі Інтернет. Залучення соціальних мереж у поширенні цих «іміджево-конкурентних» повідомлень у новинах не тільки усуне проблему відсутності молодого покоління у рядах телеглядачів, але й слугуватиме інтерактивному розширенню інформації про внз на більші відстані і до більшої кількості реципієнтів, надаючи можливість отримувати миттєвий зворотній зв'язок, що є неможливим для трансляцій місцевого телебачення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маркова В.В. Украине пятый год подряд снижается количество студентов [Электронный ресурс] / В. Маркова. – Режим доступа: <http://www.bagnet.org/news/society/175725>. – Название с экрана.
2. Назайкин А. Медиапланирование на 100% / А. Незнайкин. – 3-е изд. – М.: Альпина Паблицерз, 2010. – 464 с.
3. Результаты Всеукраинской переписи населения 2011 года [Электронный ресурс] / Государственный комитет статистики Украины. – Режим доступа: http://2001.ukrcensus.gov.ua/rus/regions/reg_don/. – Название с экрана.
4. Украинская молодежь не смотрит телевизор [Электронный ресурс] / Киевский центр молодёжи. – Режим доступа: <http://www.youthcentre.kiev.ua/novosti-centra/ukrainskaya-molodezh-ne-smotrit-televizor.html>. – Название с экрана.

УДК 378.1:303.725.37(043)

Е.В Данченко
/м. Маріуполь/

ЛИЧНОСТЬ И ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ СТАНОВЛЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

В становящемся информационном обществе (т.е. в обществе, где информация является главным ресурсом его развития) особое внимание должно быть уделено совершенствованию системы образования. Эта система должна быть направлена на формирование разносторонне развитой творческой личности, обладающей основами информационной культуры. Последнее предполагает умение различать информацию и шум, умение систематизировать и анализировать информацию, успешно использовать ее в своей жизнедеятельности, постоянное стремление к получению новых знаний. Человеку, подготовленному к освоению новой информации, легче реализовывать возможности карьерного роста, осуществлять коммуникацию. Качество полученного образования во многом определяет положение человека в обществе. Во всяком случае, должно определять.

Образование является важнейшей составляющей процесса социализации индивида. Через образование от поколения к поколению передается социально значимый опыт. Жизнь человека динамично развивается, появляются новые сферы и новые способы деятельности, требующие своего осмысления, усвоения большого объема информации, что, в свою очередь, требует постоянного совершенствования учебных программ, их координации. Знания в информационном обществе устаревают гораздо быстрее, чем это было ранее. Поэтому возникает проблема интенсификации процесса обучения, повышения его эффективности.

Некоторые ученые обращают внимание на то, что в информационном обществе возникает опасность информационной зависимости, опасность стремления оценивать любое явление лишь с точки зрения утилитарной полезности его знания, а виртуальная реальность часто оказывается более важной и более “реальной”, чем сама жизнь. Кроме того, существует опасность ориентации образования на подготовку узкого специалиста, односторонне развитого. В последние десятилетия преподаватели школ, техникумов, вузов все чаще сталкиваются с проблемой отторжения учащимися сложных научных знаний, всего, что требует серьезной вдумчивой систематической самостоятельной работы, целостного рассмотрения предмета. В чем здесь дело?

Еще несколько десятилетий назад вершиной образовательного процесса было системное образование как упорядоченный процесс формирования как общих, так и специальных знаний (причем фундаментальных знаний) в их взаимосвязи. Системное образование было нацелено на формирование целостного научного мировоззрения, и немаловажная роль в нем по праву отводилась гуманитарной подготовке, изучению различных форм духовного опыта человечества. Такое образование было невозможно без

осмысления последних научных достижений в различных областях знания, как при помощи методологии частных наук, так и философской методологии. Однако процесс построения информационного общества внес свои коррективы. Сегодня энциклопедическая образованность становится практически невозможной из-за гигантского объема информации, накопленной человечеством, причем объем этот продолжает расти ускоренными темпами. Все это приводит к ориентации образования не на фундаментальную подготовку и междисциплинарный подход, а на узкую специализацию, к утрате целостности мировоззрения, к разделению учебных дисциплин на важные и не очень (с оглядкой на этот узкий профессионализм). Такой узкий специалист далеко не всегда может адекватно реагировать на быстро меняющиеся условия жизни, видеть перспективу, и чтобы как-то исправить положение, он прибегает к так называемому мозаичному образованию. Последнее являет собой неупорядоченный (хаотический) процесс освоения информации, полученной из разных источников, к тому же без особых интеллектуальных усилий. Итогом является получение частичного, поверхностного знания, включающего как научные идеи, так и ненаучные.

Каков выход? Совершенствовать процесс образования с тем, чтобы фрагментарность уступила место системности, “осколочное” мировоззрение – целостному, не допуская при этом перенасыщения учебных программ предметами, далекими от требований профессиональной компетентности. Целостное понимание человека и его взаимоотношений с природой и обществом, воспитание разносторонне развитой личности, формирование целостной научной и философской картины мира требуют диалектического подхода к процессу обучения, конструктивного диалога естественных, технических и социогуманитарных наук.

УДК 331.5 (043)

*Н.А. Кашипор
/м. Маріуполь/*

ПРОБЛЕМА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО ТА ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ» В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ.

Важливим кроком на шляху вирішення проблеми стає пошук ефективних методів вдосконалення інформаційно-аналітичної діяльності відділів, що сприятиме вирішенню існуючої проблеми. Означеними міркуваннями обумовлена актуальність обраної для дослідження теми. Проблема працевлаштування молоді сьогодні є однією з найбільш актуальних для дослідження, оскільки невідповідність попиту і пропозиції на ринку праці створює додаткові складності для розвитку економіки України в умовах економічної кризи, що унеможлиблює її інтегрування в європейське середовище.

Важливим кроком з боку держави у вирішенні вказаного питання є прагнення врегулювати проблему законодавчо. Так, право на працю гарантується Конституцією України, ст.52 Закону України «Про вищу освіту» забезпечує випускникам ВНЗ, які здобули освіту за кошти державного або місцевого бюджетів, направлення на роботу в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України [1]. На жаль, до сьогодні процедура працевлаштування регламентується «Порядком працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснюється за державним замовленням», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України ще від 22 серпня 1996 року, що в умовах кризового стану економіки не відповідає вимогам та майже не працює [2].

На сьогодні, Донецщина є урбанізованим регіоном, аналіз ситуації в якому є показовим для країни в цілому. Вирішення означеного питання потребувало комплексного дослідження на основі моніторингу регіонального ринку праці.

В Маріупольському державному університеті підготовка фахівців за напрямом «Культура», спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» здійснюється

на кафедрі культурології та інформаційної діяльності історичного факультету починаючи з 2003 року, відповідно перший випуск спеціалістів було здійснено у 2008 році, а перший випуск магістрів – в 2010 [3, с. 98-99].

Аналіз програми спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» засвідчив, що фахівці з дипломами магістрів є більш затребуваними на ринку праці. В несприятливій кризовій ситуації рівень їх працевлаштування на 22% перевищив рівень працевлаштування спеціалістів.

Стабілізація ринку праці в 2011 році, з одного боку, і вдосконалення фахової підготовки на основі впровадження спеціалізацій, з іншого, дало позитивну динаміку працевлаштування випускників 2011 року. Так, магістри випуску 2011 року працевлаштовані на 71% (причому 15 % працевлаштовані за межами м. Маріуполя і Донецької області). Отримання першого місця роботи в м. Києві в престижних установах (Сбербанк Росії, Сервісний центр ЕРС м. Київ) є ознакою конкурентоспроможності фахової підготовки магістрів в МДУ. На 29% підвищився порівняно з 2010 роком і рівень працевлаштування спеціалістів 2011 року випуску. Зважаючи на високі вимоги роботодавців на ринку праці попит на фахівців за ОКР «Магістр» значно вищий ніж на випускників ОКР «Спеціаліст». З метою більш об'єктивної оцінки ситуації доцільно співставити показники працевлаштування випускників всіх трьох спеціальностей історичного факультету [4, с. 15-16].

Отже, молодь на ринку праці знаходиться у гірших умовах щодо можливостей зайнятості порівняно з іншими віковими категоріями економічно активного населення. Молодь, яка закінчила або припинила навчання у середніх загальноосвітніх школах, професійно-технічних або вищих навчальних закладах; і знаходиться в пошуках першого робочого місця залишається найбільш неконкурентоспроможною групою на ринку праці. Згідно Закону України «Про зайнятість населення» ця категорія громадян віднесена до таких, що не здатні на рівних конкурувати на ринку праці і потребують соціального захисту. З метою працевлаштування молоді державою створені додаткові гарантії сприяння зайнятості:

- встановлено квоту щодо бронювання робочих місць для молоді (до 5 % загальної кількості робочих місць підприємств, установ і організацій із чисельністю працюючих понад 20 осіб, незалежно від форм власності), у тому числі з гнучкими формами зайнятості;

- передбачено надання дотацій роботодавцям для створення додаткових робочих місць для працевлаштування безробітної молоді;

- гарантовано забезпечення молодих спеціалістів першим робочим місцем;

- створено мережу молодіжних центрів праці, основними завданнями яких є забезпечення прав та інтересів молодих громадян на ринку праці; сприяння працевлаштуванню, підготовці, перепідготовці та підвищенню кваліфікації молоді; організація зайнятості молоді у позанавчальний час; залучення молоді до підприємництва, розвитку підприємницьких ініціатив молоді тощо;

- створено умови для професійної орієнтації та професійного навчання [2].

Таким чином, в умовах розвитку сучасного ринку праці та інформаційного суспільства випускники вищих навчальних закладів потребують підтримки як з боку держави так і з боку навчального закладу, щодо сприяння у працевлаштуванні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України: офіц. текст: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року із змінами, внесеними законом України від 08 грудня 2004 р.: станом на 01 січня 2006 року. – К.: Мін-во Юстиції України, 2006. – 124с.
2. Про затвердження Типового положення про підрозділ вищого навчального закладу щодо сприяння працевлаштуванню студентів і випускників: наказ// Відомості Верховної ради України. – 2011
3. Рожко О. Правові аспекти зайнятості молоді // Молодь та бізнес:
4. Взаємодія структур малого і середнього бізнесу державних інституцій та вищої школи: Зб. наук. ст. за матеріалами наук.-практ. конф. 25-26 листоп. 1998 р. – Рівне, 1998. – С. 98-100.

5.Спасенко Ю. Ринок праці кваліфікованої робочої сили: стан та умови ефективного розвитку/Ю.Спасенко.–К. – 2009. – № 4. – С. 15-21

УДК 378.141 (477.62-2) МДУ:008 (043)

А.О. Ковальова
/м. Маріуполь/

**ФОРМУВАННЯ КОНТИНГЕНТУ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
«ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО ТА ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ» В МДУ:
АНАЛІТИКО-ПРОГНОСТИЧНИЙ АСПЕКТ**

Сьогодні Україна розвивається в контексті становлення інформаційного суспільства. Така ситуація викликає потребу в фахівцях, які б володіли сучасним менталітетом і були здатні усвідомити роль організаційних систем у світі та країні з метою вирішення соціально-економічних проблем. Важливість підготовки таких спеціалістів викликана відповідальністю управлінських рішень; величезним обсягом інформації, яку необхідно опрацювати для ухвалення правильного рішення; відсутністю часу і професійних навичок у керівників, які не володіють багатьма прийомами збору, обробки та аналізу даних.

Актуальність підготовки фахівців-документознавців зумовлена нагальною потребою суспільства і держави у висококваліфікованих спеціалістах даного профілю; переході системи справочинства на державну мову; запровадженні інформаційних технологій з метою раціоналізації, упорядкування форм і засобів ведення справочинства в державних та суспільних установах, організаціях, трудових колективах; прискоренні документообігу між установами та організаціями по горизонталі і по вертикалі; запровадженні міжнародних стандартів організації системи справочинства та керування персоналом; сприянні реалізації принципів соціальної справедливості та правової захищеності особи, що може здійснюватися лише на засадах чіткого та чинного складання документів, ведення справочинства згідно законодавству; вимогах до мови та стилю ділових документів в сучасних умовах. Така ситуація викликає потребу в фахівцях за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність».[2, с.56-57].

В Маріупольському державному університеті підготовка фахівців за напрямом «Культура», спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» здійснюється на кафедрі культурології та інформаційної діяльності історичного факультету починаючи з 2003 року. Засновником спеціальності є кандидат наук з мистецтвознавства, доцент Батичко Галина Іванівна.

Починаючи з дня відкриття спеціальності і до 2005 року щорічний ліцензований набір студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» складав 30 осіб. Аналіз конкурсної ситуації протягом трьох років засвідчив конкурентоздатність означеного напряму підготовки. Діючий ліцензований обсяг не давав можливості задовольнити потреби молоді регіону, яка бажала здобути кваліфікацію бакалавра в галузі документознавства та інформаційної діяльності. Саме тому в 2006 році було здійснено розширення системи підготовки фахівців за рахунок збільшення ліцензованого обсягу до 55 осіб. У 2007 році відкрито заочне відділення спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» у МДУ [11].

У 2008 – 2011 роках значно розширилася географія вступників на ОКР «Бакалавр» і істотно збільшився конкурс. Свідченням престижності здобуття фахової документознавчої освіти в МДУ є високий щорічний конкурс, який у 2008 році становив 10 осіб на місце, у 2009 році 22,6 особи на місце, у 2010 році 12 осіб на місце та у 2011 році - 9,9 осіб, у зв'язку з тим, що порівняно з 2009 роком, кількість випускників шкіл зменшилася на 30%.

Важливість підготовки таких спеціалістів викликана відповідальністю управлінських рішень; величезним обсягом інформації, яку необхідно опрацювати для ухвалення правильного рішення; відсутністю часу і професійних навичок у керівників, які не володіють багатьма прийомами збору, обробки та аналізу даних [7, с.43-44].

Невід'ємною складовою інформатизації суспільства є інформатизація освіти, відображує загальні тенденції глобалізації світових процесів розвитку, виступає як визначний інформаційний і комунікаційний базис розвитку освіти, гармонійного розвитку особистості і соціально – економічних систем суспільства. Через масштабність змін, які відбулися в розвитку інформаційно – технологічної сфери, а також у логіці розвитку наукової дисципліни: «Документознавство», і зважаючи на множину чинників, які впливають на розвиток освітньої практики, актуальним є дослідження процесів розвитку професійної документознавчої освіти, визначення передумов, етапів та закономірностей її становлення як сфери педагогічної практики та напряду наукових досліджень [5, с.13-14].

Також значна кількість нормативно – правових актів, прийнятих в роки незалежності України щодо інформатизації суспільства, а також розвитку науки документознавство стали чинником введення в 1995 році спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність». Спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність» відповідає сучасним тенденціям інформаційного суспільства [8, с.31-32].

Найбільший конкурс на спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність» був зафіксований у 2009 році, який складав 22,6 осіб на місце. Це дає нам можливість констатувати ріст престижності спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» у МДУ [9].

Таким чином, сучасний стан розвитку спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» в Маріупольському державному університеті, з дня відкриття спеціальності і до сьогодні розвивається динамічно. З кожним роком розширюється географічне коло абітурієнтів та збільшується конкурс на спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність». Для подальшого розвитку спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» доцільно удосконалити науково-методичну базу, розширити спектр наукових проблем, вирішити проблему професіології.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Арістова І.В. Державна інформаційна політика: організаційно правові аспекти: монографія / І.В. Арістова. – Харків: Вид-во Ун-ту внутр. Справ, 2000. – 368 с.
- 2.Бездрабко В.В. Документознавча освіта в Україні: становлення, сучасний стан і перспективи / В.В. Бездрабко // «Гілея (науковий вісник)». – К. – 2009. – Випуск 20. – С. 56 – 66.
- 3.Віткін Л.М., Лаптев С.М., Хімичева Г.І. Концептуальна модель оцінювання якості підготовки випускника ВНЗ. Стандартизація, сертифікація, якість/ Л.М. Віткін, С.М. Лаптев, Г.І. Хімичева, 2003.-№3.- С. 69-73
- 4.Вилегжаніна Т. Україна в інформаційному просторі / Т. Вилегжаніна // Бібліотечна планета. – 2006. – №3. – С.4 – 6.
- 5.Власова Г. В. Проблеми і перспективи підготовки фахівців з документознавства та інформаційної діяльності / Г.В. Власова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2004. – № 1. – С. 13 – 15.
- 6.Галузевий стандарт вищої освіти України: Освітньо-кваліфікаційна характеристика «бакалавр» за спеціальністю 6.020100 «Документознавство та інформаційна діяльність» напряду підготовки 0201 «Культура»: Вид. офіц. / Мін-во освіти і науки України. Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. – К., 2004. – 70 с
- 7.Динаміка змін контингенту студентів за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність»// Матеріали акредитаційного самоаналізу зі спеціальності 8.020105 «Документознавство та інформаційна діяльність» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр». – Маріуполь, 2003. – С. 42 – 49
- 8.Дубова С.В. Документознавча професіологія: проблеми і перспективи / С.В. Дубова // Вісник Книжкової палати. – 2007. – № 5. – С.30 – 32.
- 9.Зміст підготовки фахівців зі спеціальності Документознавство та інформаційна діяльність // Матеріали акредитаційного самоаналізу зі спеціальності «Документознавство та

інформаційна діяльність» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр». – Маріуполь, 2003. – С. 50 – 75.

10. Морозюк І. Формування напрямів освіти документознавців / І. Морозюк // Вісник Книжкової палати. – 2003. – №10. – С.27 – 29.
11. Морозюк І. Формування напрямів освіти документознавців / І. Морозюк // Вісник Книжкової палати. – 2003. – №10. – С.27 – 29.

УДК 004.5:17.023.31(043)

І.П.Коришунова, А.С.Міносян

/м. Харків/

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

У світлі реалізації задачі підвищення ефективності освітнього процесу, велика роль надається дистанційним програмам, які засновані на сучасних інформаційних і комунікаційних технологіях навчання. Їх можна розглядати як природний етап еволюції традиційної системи освіти від дошки з крейдою до електронної дошки й комп'ютерних навчальних систем, від книжкової бібліотеки до електронної, від звичайної аудиторії до віртуальної.

Інформаційні технології, потенціал яких оцінюється високо, впроваджуються в наше повсякденне життя, за ними – майбутнє. Дистанційна освіта стала справжньою новацією ХХІ століття.

Для одних молодих людей така нова система навчання – єдиний доступний спосіб одержати вищу освіту, не обмежуючись можливістю навчатися й удосконалюватися в професійній діяльності під час роботи на підприємстві. Цей рівень освіти студенти вважають цілком достатнім і можливим для здійснення своїх життєвих планів. Багато хто з них вважає, що отримані знання відповідають успішній роботі.

Для інших – дистанційне навчання нівелює традиційний спосіб отримання знань. Більшість студентів сприймають університет не тільки як місце навчання, але й можливість особистого спілкування як із студентами, так із викладачами.

У зв'язку з цим, аналізуючи всі «за» і «проти» дистанційних технологій навчання, можна відзначити, що даний вид навчання підходить не для всіх. По-перше, сама система підготовки в українських школах недостатньо зорієнтована на формування самостійності учнів. До того ж, існують ще й психологічні моменти у дистанційному навчанні, які є негативними, і які не можна не враховувати: відсутність очного спілкування викладача й студента, а виходить, немає індивідуального підходу в навчанні й вихованні; студенти не завжди самодисципліновані, свідомі і самостійні, як необхідно при дистанційному навчанні; технічна оснащеність для постійного доступу до джерел інформації, яка не завжди відповідає належним сучасним характеристикам; нестача практичних занять і відсутність постійного контролю.

Тому, до можливої заміни традиційних технологій дистанційними треба ставитися обережно. У зв'язку з вищесказаним, витікає висновок: будь-якій людині необхідно надавати альтернативу й свободу вибору освітніх технологій.

Як свідчать практика й ряд досліджень, тенденція навчання чітко розвивається в напрямку змішаного: об'єднання формальних засобів навчання – роботи в аудиторіях, вивчення теоретичного матеріалу – з неформальними, наприклад, обговоренням за допомогою електронної пошти й інтернет-конференцій.

Змішане навчання складається із трьох етапів: дистанційне вивчення теоретичного матеріалу, освоєння практичних аспектів у формі денних занять, остання фаза – підсумковий контроль у традиційній формі. В цьому випадку дистанційне навчання практикується як елемент стаціонарного навчання при проведенні аудиторних занять і в самостійній роботі студентів. Тобто змішане навчання успадковує переваги дистанційного навчання й виключає його недоліки у вигляді складання заліку чи іспиту.

Одним з етапів переходу до дистанційного навчання – наполегливе впровадження в освітній процес електронних пакетів з дисциплін, в яких містяться всі заплановані форми роботи зі студентами, а саме: лекції (теоретичний матеріал у вигляді опорного конспекту лекцій з рекомендованою літературою), семінари (сформульована мета кожного заняття, запропоновані питання для обговорення, для практичних занять – контролюючі запитання, методичні рекомендації щодо виконання завдань), самостійна робота (надані завдання до кожної теми курсу з методичними поясненнями), індивідуальна робота (розроблені творчі завдання з методичними вказівками щодо їх виконань), і, нарешті, контроль (надається перелік залікових та екзаменаційних питань, зразки поточних та підсумкових завдань), робочі програми, які досконало відображують зміст дисципліни з метою і формами її опанування та переліком навичок, якими повинен оволодіти студент протягом вивчення курсу. Розроблені самим викладачем електронні навчальні пакети більш корисні й цікаві у використанні; вони доступні, прості і надають можливість колективної роботи із студентами. Такі електронні пакети однаково важливі і тим, хто систематично навчається (тобто студентам стаціонарного відділення), і тим, хто часто перебуває у відрядженнях, військовослужбовцям, територіально віддаленим слухачам, жінкам, що перебувають у декретній відпустці, людям з фізичними вадами, тим, хто поєднує навчання й роботу, співробітникам, що підвищують свою кваліфікацію тощо, тобто – студентам індивідуальної та заочної форми навчання.

Таким чином, цілі й методи навчання при змішаній формі залишаються попередніми, змінюються засоби й методи їх досягнення. Система контролю знань одержує нові можливості: використання контролюючих систем у поєднанні із традиційними методами. Змішане навчання використовує найрізноманітніші методи, як традиційні, так й інтерактивні: лекційні, лабораторні, семінарські та практичні заняття, комп'ютерні презентації, комп'ютерне навчання й навчання через Інтернет. Ці методи використовуються як окремо, так і в поєднанні один з одним. І звичайно, змішане навчання можна використовувати при підготовці будь-яких фахівців без винятку.

УДК 378.4(043)

В. О. Кудлай
/м. Маріуполь/

ЗАСТОСУВАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ В КОНТЕКСТІ НАВЧАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ У ВНЗ

На початок другої декади ХХІ ст. вітчизняними викладачами активно обговорюється положення про доцільність переорієнтації навчального процесу у ВНЗ на рішення професійних завдань, які виконуватиме студент після завершення навчання. Критерій «знання – для професійної діяльності» поступово стає визначальним при розробці стратегії підготовки фахівців [1].

З огляду на означену тенденцію, пріоритетними стають дисципліни практично-прикладного характеру. На спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» до них належить навчальна дисципліна «Інформаційно-аналітична діяльність», яка дозволяє розвинути у студентів навички створення інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень у будь-якій галузі.

Засобом наближення навчальної комунікації до реальної практики професійної діяльності є застосування кейс-методу або методу аналізу ситуацій, який добре себе зарекомендував як у вищій школі, так і в сфері підвищення кваліфікації [2]. Як відомо, основне завдання практичного кейсу полягає в тому, щоб детально та всебічно віддзеркалити реальну життєву ситуацію та запропонувати студентам самостійно та без будь-яких обмежень знайти рішення проблеми, здебільшого неоднозначне [3]. Оскільки реальність професійної сфери демонструє якраз безліч складних та неоднозначних ситуацій, цінність такого підходу є безперечною.

В умовах ускладнення сучасного інформаційного середовища будь-яка сфера суспільного життя потребує якісного інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень. Кваліфіковані інформаційні аналітики затребувані в сфері підприємництва, що має враховуватись в підготовці студентів-документознавців. Ключовим моментом в опануванні навичок бізнес-аналітики є виконання студентами серйозного аналітичного дослідження окремих напрямків ринку, результатом якого є написання аналітичного документу у вигляді звіту, довідки тощо. Напрямок дослідження студенти мають обирають згідно зі своїми схильностями, уподобаннями та наявністю власного досвіду (наприклад, якщо студент захоплюється кіномистецтвом, то він може обрати дослідження стану розвитку кіно-індустрії в своєму місті тощо).

Створення кінцевого аналітичного документу проходить наступні етапи: 1) вибір студентом індивідуального напрямку дослідження за бажанням; 2) первинна консультація з викладачем (на цьому етапі відбувається імітація постановки конкретного завдання перед аналітиком: підготувати інформаційно-аналітичне забезпечення майбутнього управлінського рішення, наприклад, доцільність відкриття нового центру, започаткування нового напрямку діяльності, організація масштабного заходу тощо); 3) проведення самостійного дослідження в декілька стадій з обов'язковими проміжними консультаціями між ними (збір інформації у відкритих джерелах; систематизація добутих документів та фактів; їх системний аналіз; формалізація даних у вигляді таблиць, графіків, діаграм; написання аналітичного документу з висновками та рекомендаціями для керівника, що має прийняти управлінське рішення); 4) захист результатів дослідження з представленням кінцевого аналітичного документу у вигляді комп'ютерної презентації з наступним колективним обговоренням.

Останній етап по суті є в повній мірі реалізацією кейс-методу, оскільки він передбачає оцінку студентською групою якості виконання поставленого завдання. В ході обговорення група має перш за все дати відповіді на такі запитання: «Наскільки підготовлений аналітичний документ дає змогу керівнику прийняти рішення?» та «Які варіанти рішення будуть у керівника?». Після цього студенти мають дати характеристику змістовій та формальній сторонам документу та оцінити в цілому рівень проведення дослідження.

Модифікація кейс-методу в цьому контексті полягає в тому, що на відміну від його класичного варіанту, який передбачає колективне аудиторне обговорення усієї проблеми від початку до кінця, тут обговоренню та оцінці підлягає лише її кінцевий результат – аналітичний документ. Саме він відображає якість проведеного аналітичного дослідження та рівень майбутнього фахівця у сфері інформаційно-аналітичної діяльності.

Перевагами впровадження такого методу є: а) максимальне наближення до реалій прийняття управлінських рішень; б) індивідуальний та особистісний характер постановки завдання; в) мотивація студентів до проведення цілком самостійного дослідження; г) набуття досвіду оперування широким колом інформаційних джерел та їх аналізу.

Основна проблема застосування кейс-методу полягає в тому, що, незважаючи на максимально можливе наближення навчальної ситуації до реальної професійної діяльності, вона все ж таки залишається в певній мірі умовною та штучною. Інші проблеми впливають з цієї основної та можуть бути зведені до: обмеженості доступу студентів при зборі інформації до усіх необхідних джерел; значної трудомісткості дослідження; необхідності значних часових витрат на його проведення; наявності в аудиторії значної кількості студентів, які зацікавлені у обговоренні дослідження за обраною лише ними темою, що заважає цим же студентам відчувати цінність та корисність колективного обговорення проблеми.

Слід зазначити, що попри усі вищеназвані проблеми, модифікований кейс-метод дає реальні практичні знання. Можна стверджувати, що, набуваючи індивідуальний досвід практичної аналітики, студенти усвідомлюють її перспективи застосування в усіх сферах професійної діяльності.

Отже, перспективним є запровадження розглянутого методу при викладанні навчальної дисципліни «Інформаційно-аналітична діяльність» на спеціальності «Документознавство та

інформаційна діяльність» у Маріупольському державному університеті, що дозволяє сформувати у студентів ті аналітичні вміння та навички, які здатні забезпечити їм конкурентоспроможність на ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://guonkh.gov.ua/content/documents/16/1517/Attaches/4455.pdf>
2. Социальные коммуникации (теория, методология, деятельность): слов.-справ. / Авт.-сост. В. А. Ильганаева. – Х. : КП «Городская типография», 2009. – 391 с.
3. Ситуационный анализ, или Анатомия Кейс-метода / под ред. Ю.П. Сурмина. – К. : Центр инноваций и развития, 2002. – 286 с.

УДК 378.1(477)(043)

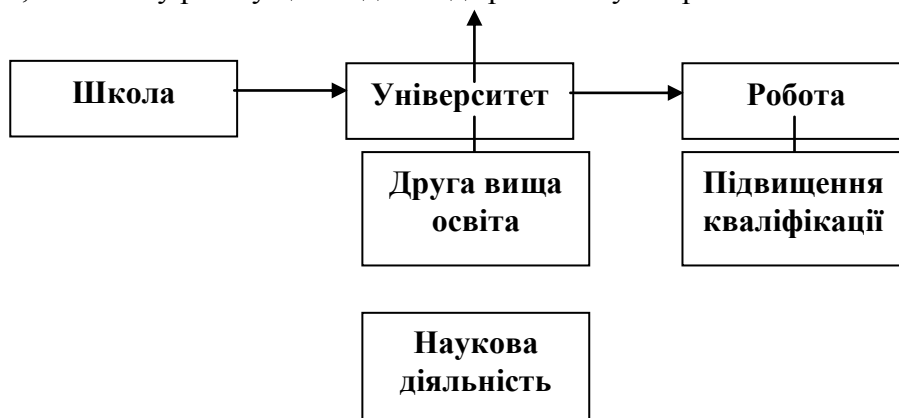
І.І.Кустов

/м. Маріуполь/

РОЛЬ УНІВЕРСИТЕТУ В КОМУНІКАЦІЙНІЙ МОДЕЛІ СУЧАСНОЇ ЕПОХИ

Людина є розумною істотою. За тисячі років свого існування, люди постійно накопичували різноманітні знання, які допомагали їм вижити та зробити своє життя комфортнішим. Інформація яку накопичували наші пращури передавалась від покоління до покоління, спершу у вигляді інстинктів та навичок, потім у усній формі і зрештою у письмовому вигляді. Саме знання є запорукою сучасного розвитку людини, саме їм ми завдячуємо нашим життям та добробутом. Якщо в декількох словах охарактеризувати це визначення, то можна сказати наступне, що знання – це своєрідна форма існування і систематизації результатів, які з'являються в процесі різноманітної діяльності, яку виконує людина.

Усе своє життя людина отримує та систематизує різноманітні данні про навколишній світ і саму себе. І спеціально для того щоб якомога ефективніше розвивати кожен особистість та суспільство в цілому були створені спеціальні заклади для навчання. Спочатку дитина ходить до школи, де вона отримує елементарні знання, які допоможуть їй розвиватися. Після цієї, першої ланки на шляху розвитку своєї особистості та свого розуму, наступною сходинкою на шляху становлення особистості є вищий навчальний заклад. Це місце спеціально створено для того щоб допомогти людям отримати максимальну кількість знань з вибраного ними напрямку та зробити з них справжніх знавців своєї справи. Саме тому від моменту свого виникнення, університети займають значну ланку у розвитку людства, яка на сьогоднішній день лише збільшується. Якщо у часи свого виникнення лише невелика частина людей могла мати вищу освіту, то у сучасному суспільстві вона стала невід'ємною частиною сучасного життя і все більше й більше людей хочуть закінчити університет. І ця тенденція стала початком масового використання нової комунікаційної моделі, і ключову роль у цій моделі відіграє саме університет:

Ця модель має чимало позитивних факторів. Завдяки цій тенденції значно підвищилась якість знань та навички молодих спеціалістів, і це є безперечним плюсом для майбутніх роботодавців, тому що вони зможуть заощадити час та гроші, які витрачалися на перепідготовку фахівців. Також постійне підвищення кількості випускників позитивно відображається на розвитку країни в цілому. Крім того, доволі часто для підвищення професійних навичок керівник відправляє людину на спеціальні курси, інколи виникає необхідність для отримання другої вищої освіти. У разі виявлення бажання, людина може стати науковцем, але у цьому випадку вона повинна постійно займатися своєю діяльністю, кожного дня. На мою думку, для плідної праці, науковець повинен постійно бути у матеріалі та накопичувати необхідні знання, тільки щоденна праця може зробити людину справжнім науковцем.

Велике значення у цьому бажанні отримати вищу освіту відіграє великий технічний прогрес людства, тому що для того щоб працювати у більшості сучасних сферах необхідні ті спеціальні навички які надають вищі навчальні заклади, і саме університети є запорукою існування та розвитку сучасного суспільства. Під час отримання вищої освіти людина починає знайомитися з сучасним станом речей, своєю професією, і стає дійсно інформаційно обізнаною та культурною особистістю. Університети виконують комунікаційну функцію між науковцями та студентами і все це здійснюється завдяки систематичному та своєчасному поданню знань.

Немаловажне значення у процесі комунікації займає згортання інформації. Саме завдяки цьому студенти можуть отримувати тільки найважливіші знання які є необхідними для них та допоможуть їм під час майбутнього розвитку. Кожен студент повинен проводити наукові дослідження, писати наукові роботи, для цього необхідними є навички реферування та анотування. Під час навчання студенти приймаючи активну участь у громадському житті, накопичуючи знання для майбутнього успіху. І це є життєво необхідним не лише для самої людини, а й для усієї країни в цілому. Усім відомо, що випускники вищих навчальних закладів є майбутньою елітою та гордістю нашої держави. У наш час університет є не лише складовою частиною інформаційної епохи, він є обличчям та майбутнім усієї нашої країни, протягом усієї своєї історії людство ворогувало між собою і завжди перемагав той, хто є розумнішим. Саме завдяки своєму розуму країна може стати заможною та могутньою, тому можна дійти висновку, що університет – це і є Країна.

Сучасний обсяг інформації настільки великий, що за все своє життя людина неспроможна пізнати й тисячну долю відсотка цих знань, однак саме їх використання є запорукою розвитку людства. Завдяки системі отримання та передачі знань ми знаходимось на такому високому рівні розвитку, і не дивлячись на їхню неосяжну кількість, продовжується отримання нових знань та розвиток. Використовуючи освіту, людина здатна рухати суспільство вперед і основну роль у цьому русі відіграє університет, бо він є ключових фактором розвитку сучасного суспільства інформації, і тому його можна назвати комунікаційною моделлю сучасної епохи.

УДК 371(477)(043)

Д.О. Машошина
/м. Маріуполь/

ВПЛИВ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ НА СУЧАСНУ СИСТЕМУ ОСВІТИ

В сучасній Україні інформатизація стає важливою сферою суспільного життя і одночасно найважливішою функцією держави, чинником забезпечення його безпеки і суверенітету.

Процес інформатизації сприяє забезпеченню національних інтересів, збагаченню духовного життя суспільства та подальшій його демократизації. Тому однією з найактуальніших проблем є визначення сутності інформатизації як глобального інноваційного процесу так і його впливу на освіту сучасної молоді.

Інформатизація - це складний соціальний процес, пов'язаний із значними змінами в образі життя населення. Він вимагає зусиль в багатьох напрямках, включаючи ліквідацію комп'ютерної неписьменності, формування культури використання нових інформаційних технологій.

Різним аспектам інформатизації освіти присвячені численні дослідження. Проте загальні методи і закономірності створення і використання засобів і систем інформатизації освіти та сучасного стану розвитку галузі інформаційних технологій в Україні досліджені недостатньо. До основних публікацій, у яких висвітлені деякі аспекти зазначених питань, можна віднести Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» [1], у якому, зокрема, дана оцінка нинішнього стану інформатизації освіти України і визначені основні напрямки її розвитку, статтю В.Г. Кременя [2], в якій наведені основні напрямки реформування освіти України, та пропонуються деякі загальні підходи до вирішення проблем інформатизації системи освіти.

На сьогодні, в Україні рівень інформатизації освіти та суспільства, в цілому є суттєво нижчий рівня інформатизації суспільства й освіти в розвинутих країнах.

Важливим кроком у створенні інформаційного суспільства в Україні є Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» [1]. У Законі констатується, що ступінь розбудови інформаційного суспільства в Україні порівняно із світовими тенденціями є недостатнім і не відповідає потенціалу та можливостям країни. Також в Законі зазначені причини відставання України від Європейських держав та основні стратегічні цілі розвитку українського інформаційного суспільства.

Основними напрямками розвитку інформаційного суспільства в Україні, визначені:

- надання кожній людині можливості для здобуття знань, умінь і навичок із використанням ІКТ під час навчання, виховання та професійної підготовки;

- створення умов для забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності всього населення, створення системи мотивацій щодо впровадження і використання ІКТ для формування широкого попиту на такі технології в усіх сферах життя суспільства.

- забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх ІКТ у формуванні всебічно розвиненої особистості;

- створення загальнодержавних інформаційних систем, насамперед у сферах охорони здоров'я, освіти, науки, культури, охорони довкілля.

Таким чином, інформатизація освіти, визначається, як один із пріоритетних державних завдань. Інформатизація системи освіти повинна бути невід'ємною складовою інформатизації українського суспільства та здійснюватися згідно з єдиними державними нормативами, враховуючи при цьому особливості системи освіти.

У статті В.Г. Кременя «Суспільство знань і якісна освіта» [2] визначені деякі проблеми, які необхідно вирішувати в процесі реформування освіти, щоб вона відповідала сучасним цивілізаційним змінам суспільства, а саме:

1. Зміна ідей, знань і технологій відбувається швидше, ніж зміна людського покоління. Тому слід змінювати функції навчального процесу в освітніх закладах. Поряд із засвоєнням базових знань необхідно навчати учнів самостійно оволодівати новими знаннями та інформацією.

2. Необхідність формування розвиненої, самодостатньої особистості, здатної приймати правильні рішення в умовах дії на неї різноманітних суперечливих і протилежних впливів. Ця проблема є породженням інформатизації суспільства в цілому і освіти зокрема.

3. Організація навчально-виховного процесу за принципом дитиноцентризму, де важливу роль повинні відігравати інформаційні технології.

4. Для виконання освітою її місії необхідно, щоб держава забезпечила максимально наближені стартові можливості дітей із різних сімей у здобутті освіти і здійсненні перших самостійних кроків у житті.

У вирішенні першої із зазначених проблем сучасні інформаційні технології, враховуючи можливості Інтернету, мають вирішальне значення. Вони надають можливість:

- здобути практично необмежені обсяги інформації з будь-яких галузей знань;
- доступу до інформаційних ресурсів у будь-який час і в будь-якому місці;
- ознайомлюватися в Інтернеті зі значною кількістю спеціальних навчальних курсів із різних дисциплін, яка постійно збільшується;
- дистанційного навчання.

Завдання інформатизації освіти у вирішенні другої проблеми – розробка з урахуванням досягнень психологічної науки спеціального програмного забезпечення, присвяченого формуванню особистості, а також врахування під час розробки програм з інших навчальних предметів фактору впливу їх майбутнього використання на формування особистості.

Завдання інформатизації освіти у вирішенні третьої проблеми – створення спільно з педагогами і психологами навчальних комп'ютерних систем, які дозволять максимально наблизити навчання і виховання кожної дитини до її сутності, здібностей та особливостей. Особлива увага повинна бути приділена створенню навчальних комп'ютерних систем для дітей з особливими потребами.

Вирішення четвертої проблеми можливе лише тоді, коли держава забезпечить для всіх дітей рівні можливості користуватися інформаційними технологіями. Тобто, всі навчальні заклади, що надають загальну середню освіту, повинні бути обладнані комп'ютерною технікою згідно з єдиними нормативами.

Отже, аналіз сучасних проблем системи освіти і можливостей застосування інформаційних технологій, дає підстави стверджувати, що вирішальним чинником досягнення основних цілей реформування освіти є її інформатизація. Ефективні системи інформатизації освіти можуть бути створені, якщо вони базуються на дослідженні видів діяльності, що здійснюються в системі освіти, і враховують сучасний стан і перспективи розвитку галузі інформаційних технологій навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» від 9 січня 2007 року № 537-V.– <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
2. Кремень В.Г. Суспільство знань і якісна освіта // Всеукраїнський громадсько-політичний тижневик «Освіта», № 13 – 14, 21–27 березня 2007 р.

УДК 316.62 : 378.14 (043)

Г.О. Нетудихатка
/м. Маріуполь/

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ВІЗ ЯК СПОСІБ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Корпоративна культура - це система матеріальних і духовних цінностей, проявів, взаємодіючих між собою, властивих цій компанії, що відображають її індивідуальність і сприйняття себе та інших в соціальному середовищі, що проявляється в поведінці, взаємодії, сприйняття себе і навколишнього середовища.

А простіше кажучи, це те, як сприймають компанію і споживачі і самі співробітники.

Корпоративна культура дає можливість визначати взаємини підприємства з навколишнім ринковим середовищем. Кожен працівник діє відповідно до власного сприйняття корпоративної культури, але вона в більшій мірі впливає на перспективи і поведінку співробітників, ніж це здається на перший погляд. Наприклад, плітки, пропаганда, шантаж чи інші нестандартні методи управління персоналом (які часто зустрічаються на практиці) теж приводять до визначеного результату і є частиною корпоративної культури на найнижчому рівні її розвитку [3, с. 147].

У зв'язку з цим слід зауважити, що будь-яку корпоративну культуру слід час від часу

коригувати. Однак перш, ніж змінити культуру, необхідно зрозуміти її недоліки. Культура є основною характеристикою членів цивілізації: вона визначає якість життя групи людей. Культура не з'являється зненацька, вона еволюціонує по мірі того, як люди здобувають нові знання й уміння.

Організація має культуру тоді, коли вона має історію, досить тривалу для формування колективних базових уявлень. Будучи сформованими і сприйнятими, вони стають визначальними особливостями організації. Ті організації, які характеризуються високою плинністю кадрів (як рядових працівників, так і керівних) або малозмістовною історією, можуть не виробити колективні уявлення і не сформують корпоративну культуру. Тому культуру будь-якої організації, зазвичай, розглядають на трьох рівнях; рівні артефактів, рівні цінностей і рівні базових уявлень [4, с. 81]. Рівні культури охоплюють різного роду колективні цінності, норми і правила поведінки, що використовуються носіями цієї культури для представлення як самим собі, так і іншим.

Її застосування надає можливості керівнику вищого навчального закладу своєчасно оцінювати результативність власних зусиль та підпорядкованого йому апарату щодо втілення у життя настанов власників відносно вдосконалення управління людським потенціалом через розвиток ділових здібностей співробітників, спираючись на визначені норми поведінки та організаційні цінності, які створюють орієнтири для конструктивних дій.

Невід'ємною частиною впровадження корпоративного управління у ВНЗ є реформування, а в деяких випадках й докорінна перебудова їхньої організаційної структури, яка б одночасно відповідала, крім іншого, критеріям децентралізації та доцентровості. Її головна мета — відокремити підрозділи, які безпосередньо причетні до одержання прибутку, від тих, що своєю діяльністю створюють відповідні умови для цього; персоніфікувати відповідальність керівників підрозділів за результати підпорядкованих їм колективів.

По відношенню до структурних підрозділів ВНЗ, особи, уповноважені власниками, мають використовувати методи управління, які відповідають технологіям здійснення основної діяльності. Проведений аналіз засвідчив, що вони складають дві важливі групи: процесів та проектів. Перші - довготривалі та циклічні, другі - обмежені у часі та спорадичні. Це, у свою чергу, обумовлює особливості відносин між їх учасниками та характер мотиваційних впливів, які здійснюються щодо кожного з них.

Власники ВНЗ можуть сподіватися на віддану роботу менеджменту, а керівник навчального закладу - на плідну роботу своїх підлеглих за умов, що кожен з них достатньою мірою вмотивований. Ознакою часу є розширення сфери мотивації за межі академічної та наукової роботи і заохочення завдяки її впливам підприємницької активності задля збільшення доходів від надання освітніх послуг.

Специфічним засобом підвищення творчої активності персоналу на шляху до досягнення мети, визначеної власниками, заохочення впровадження навчальних інновацій, протистояння відцентровим силам, які супроводжують реформи внутрішньої організації закладу освіти виступає корпоративна культура. Сприяючи його індивідуалізації, вона перетворюється в одну із визначальних складових конкурентоспроможності ВНЗ на ринку освітніх послуг, його популярності серед абітурієнтів.

Слід зважати на таку важливу складову корпоративної культури, як моральні цінності. Є усі підстави стверджувати, що вони складаються із дисциплінованості та сумлінного ставлення до виконання покладених обов'язків; готовності відгукнутися на заклик про допомогу або конструктивну ініціативу; оптимізму і здатності до самовдосконалення при наявності очевидно обмежених ресурсів; підприємливості та заповзятості; вимогливого та, водночас, шанобливого й доброзичливого ставлення до колег, замовників освітніх послуг; порядності, чесності.

Формулювання власниками, лідерами ВНЗ, членами їхньої команди, найбільш авторитетними співробітниками, особливо з числа професорсько-викладацького складу, важливих принципів, розповсюдження свідoctв про них за допомогою доступних комунікаційних засобів (багатотиражні та стінні газети, інформаційні бюлетені, листівки,

дошки оголошень, виступи на засіданнях вченої ради, ректорату, зборах і конференціях трудового колективу - інституціональних органах академічного самоврядування), створює в очах найманих працівників позитивний імідж навчального закладу, забезпечує їхню прихильність до пануючих в ньому ідеалів, формують єдність поглядів та дій.

Неможливо переоцінити значення, яке набуває з цього приводу офіційний веб-сайт ВНЗ (його окремих центрів доходів), розміщений в Інтернет. Лише розуміння того, що мільйони користувачів мережі отримують на моніторах своїх комп'ютерів свідоцтва уособлених здобутків навчальних колективів, надихає їх співробітників до плідної праці, мотивує до виявлення позитивної ініціативи, орієнтує працювати на загальний результат. Такий своєрідний PR підкреслює належність тієї чи іншої особи до відомого навчального закладу, причетність до діяльності якого підвищує її соціальний статус, визначає унікальну роль викладача або науковця у власних самооцінках та в очах громадських кіл [1].

Невід'ємну частину корпоративної культури складають корпоративний візуальний ряд, легенди, ритуали, атрибути. Саме з цими та іншими зовнішніми проявами її асоціюють. Так, наприклад, змістовна частина сказань розповідає про створення ВНЗ, його відокремлених підрозділів; про мотивацію засновників та їх найближчих соратників, діяльність керівництва в минулому. На фізичному рівні вони існують у формі міфів, бувальщин, що формують в уявленні не лише викладачів та співробітників, але й у студентів фундаментальні цінності та їхнє «крredo». В колективі Маріупольського державного університету закріпилось кредо: «Ми все робимо заради студентів та в ім'я студентів!!!».

В центрі легенд (із відповідним сюжетом, розв'язкою, підсумковою мораллю) знаходяться, зазвичай, героїчні особистості, яких можна віднести до наступних груп: інституціональні (засновники; керівники, або "рядові" співробітники, з ім'ям яких пов'язані видатні успіхи закладу), ситуативні (досягнення яких мають значення впродовж певного терміну). Особливе місце серед них займають випускники, успішні кар'єри, професійні досягнення яких стають додатковим яскравим підтвердженням якості освітніх технологій, майстерності роботи викладачів і, в решті решт, престижності навчання у навчальному закладі із бездоганною репутацією та іміджем. Розповіді про них, зустрічі з колишніми наставниками та теперішніми студентами суттєво сприяють формуванню почуття гордості та безпосередньої причетності кожного до важливої за своїми наслідками діяльності.

Звертає на себе увагу, що бувальщини, які розповсюджуються каналами неформальних комунікацій, у порівнянні із директивними впливами більш цікаві, виразні, природно асоціюються із власним досвідом, хоча, водночас, відбивають норми, цінності, культурні надбання ВНЗ. Не є таємницею, що у корпоративному просторі циркулюють і розповіді із негативним змістом. Завдання керівників усіх рівнів управління полягає у протиставленні їм, по-перше, зразків власної етичної поведінки та, по-друге, таких спогадів про історичне минуле навчального закладу, які б підтримували визначену місію та окреслену мету [2, с. 5].

Відтворення легендарності досягається за допомогою ритуалів: посвячення у першокурсники, шанування прапора навчального закладу, проведення наукових зібрань з приводу визначних дат або особистостей тощо. Як наслідок - створення внутрішнього ексклюзивного іміджу навчального закладу, підтримання на належному рівні його базових цінностей.

Особливість корпоративної культури будь-якого вищого навчального закладу полягає в залученні до неї студентів. Це природно, оскільки навчальний процес, виконання університетом свого призначення без них просто не можливі. Від так, знаходимо нові підтвердження висунутої попередньо гіпотези щодо необхідності переосмислення взаємин між особою, яка навчає, з одного боку, та тією, яка навчається-з іншого. їх стосунки все більше набувають ознак партнерства заради спільної мети: максимального розкриття інтелектуально-креативного потенціалу молоді, найскорішого працевлаштування випускників після закінчення ВНЗ, їх професійної адаптації та подальшого кар'єрного чи фахового зростання [5, с. 11].

Результати чисельних опитувань колишніх вихованців засвідчують: в повсякденному

житті вони відчують себе добре підготовленими теоретично, а от чого бракує, так це напрацьованих здібностей системно мислити; налаштованості на безперервне оволодіння сучасними знаннями, від чого безпосередньо залежать перспективи просування до омріяних злетів власної реалізації та відповідних ним розмірів оплати праці; адекватності самооцінок особистості як спеціаліста. Тож інтеграція студентства у корпоративну культуру ВНЗ, його активна участь у її формуванні закладає міцне підґрунтя для сприйняття у майбутньому корпоративної культури тих підприємств та установ, де продовжиться його трудове життя. Не виключно, що й з діяльною позицією, націленою на її покращення та гармонізацію з огляду на набутий корисний досвід.

Важливе місце серед складових системи мотиваційних впливів на співробітників ВНЗ посідає створена в ньому корпоративна культура. Вона може відігравати, в залежності від свого змісту та особливих рис головних носіїв, або позитивну, або негативну роль у долі організації та її окремих особистостей. З цього випливає, що пануючі цінності, норми, погляди, принципи академічного життя мають знаходитися під пильною увагою власників та уповноваженого ними топ-менеджменту. З цією метою йому необхідно якісно оцінювати стан корпоративної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Овчаренко А. О. Розвиток корпоративної культури в умовах інтернаціоналізації бізнесу : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.02 / Овчаренко Анна Олександрівна ; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». - К., 2009. - 317 арк.
2. Понарина Е. Ищите миссию! Успех вуза, как и любой современной компании, зависит от уровня корпоративной культуры / Е. Понарина // Поиск. - 2003. - № 41. - С. 5.
3. Спивак В. А. Корпоративная культура / В.А. Спивак. - СПб. : Питер, 2001.-352 с.
4. Щукин В. «Профиль корпоративной культуры» - инструмент диагностики организации // Человек и труд. - 2002. - № 4. - С. 81-83.
5. Яблонскене Н.Л. Корпоративная культура современного университета / Н.Л. Яблонскене. - К. : Университетское управление : практика и анализ, 2006-№2(42)-С. 7-25.

УДК 050.486 (477):002 (043)

Д.В. Овечкін
/м. Маріуполь /

ФАХОВІ ВИДАННЯ З ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА У СФЕРІ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІ В УКРАЇНІ

Передання і споживання наукової інформації через різні засоби комунікації набули особливого значення у безлічі контекстів (науковий, освітній, просвітницький, практичний і т. д.). Тоді ж з'явилися перші фахові видання, виразно орієнтовані суто на документознавчу проблематику дослідження.

Актуальність теми полягає у тому, що у вітчизняній науці документознавчої проблематики викликала зацікавленість в існуванні відповідних періодичних, серійних видань, здатних забезпечити галузеві й міжгалузеві зв'язки наукової спільноти. Зміцнення позицій документознавства в Україні як наукової та навчальної дисципліни супроводжується розширенням переліку фахових видань. Зміцнення позицій документознавства в Україні як наукової та навчальної дисципліни супроводжується розширенням переліку фахових видань.

Фахове видання - це журнал або інше періодичне видання, включене до затверджених ВАК України переліків видань, у яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора та кандидата наук і на які можна посилатися у наукових статтях та дисертаціях [1].

Наукове фахове видання є документом, а отже, за своїм походженням є одним із комунікаційних каналів фіксування та передачі знань, спілкування людей. У системі наукової комунікації фахове видання набуває статусу комуніката.

Фахові видання мають свої відмітні риси, які впливають на сферу виробничої та наукової комунікації. Серед них такі, як особливість соціального призначення, яка полягає в тому, що вони сприяють розвитку прогресу в науковій сфері; інтернаціональна природа видань визначається тим, що комунікація в науковій сфері пов'язана з передачею повідомлення, цінність якого не залежить від мовних, географічних, особистісних обмежень; особливості змісту та мови фахових видань детерміновані складністю самих об'єктів науки, методів та інструментарію їх вивчення, а також особливостями наукової мови (широким використанням формалізованих мов, таблиць, графіків, схем і спеціальної термінології).

На сьогодні в опублікованих джерелах немає єдиного підходу до визначення функцій документів у цілому й фахових видань зокрема. Більшість авторів поділяють функції документів на сутнісні, властиві всім документам, і ті, які присутні в документах вибірково.

Згідно із «Переліком наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук від 01.07.2010 р. № 1-05/5» фаховими виданнями за напрямом «Документознавство. Архівознавство» вважаються наступні видання: «Вісник книжкової палати», «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія», «Студії з архівної справи та документознавства», Виходячи з того, що число фахових видань постійно зростає і нові видання ще не мають великої кількості випусків, то для проведення моніторингового дослідження були обрані: науково-практичний журнал «Вісник книжкової палати», науковий журнал «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» та науковий щорічник «Студії з архівної справи та документознавства» [2, с. 165-166].

Аналіз періодичних фахових видань з документознавства дав змогу виявити особливості їх змістовності. В ході дослідження інформації, що містять ці періодичні видання було зроблено висновок, що серед загальної кількості статей, яку вони містять, переважне місце належить саме документознавству, так у науково-практичному журналу «Вісник книжкової палати» - це від 26% до 42% із 100%, у науковому журналі «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» - це близько 33% із 100%, а у науковому щорічнику «Студії з архівної справи та документознавства» - від 30% до 40% із загальної сукупності 100%. Порівняльний аналіз авторства публікацій, що містяться у даних журналах виявив найбільш авторитетні постаті в цій науковій галузі, такі як: Г.Швецова-Водка, С.Кулешов, Н.Кушнарченко та М.Слободяник

Отже, фахові видання є важливим аргументом у розвитку документознавства та наслідком плідної праці вчених, в яких відображається весь теоретичний і практичний доробок вітчизняних фахівців у галузі документознавства. Сучасний етап розвитку документознавства відбувається на основі вивчення цієї науки як фахової дисципліни, виокремлення її місця цієї дисципліни серед інших наукових дисциплін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Постанова президії ВАК України від 01.07.2010 р. № 1-05/5 про «Перелік наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» [Електронний ресурс] - 2010.- Режим доступу: www.vak.org.ua.
2. Бездрабко В. В. Сучасне документознавство в Україні: концепції, перспективи розвитку/ В.В. Бездрабко // Укр. іст. журн. - 2008. - № 6. - С. 165-182.

**ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НАУКОВИХ ПРАЦЬ ВЧЕНИХ-ГЕОЛОГІВ
ТА ГІРНИКІВ В КОНТЕКСТІ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
І ПІДВИЩЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ (ХІХ – початок ХХ ст.)**

У контексті сучасних процесів глобалізації стала очевидною необхідність осмислення проблем інформатизації всесвітнього середовища. Сьогодні найактуальнішою проблемою є всебічне використання інформації та підвищення інформаційної культури фахівців. Дослідження історії й аналіз розвитку інформаційних ресурсів з геології та гірництва України дає безпосередню можливість глибокого вивчення окремих регіонів країни, показує реальний інформаційний потенціал цих галузей знань, рівень бібліографічного забезпечення спеціалістів, допомагає визначити інформаційну культуру.

В фактографічному плані бібліографія з геології та гірництва України накопичила певний досвід та багатий джерельний матеріал, але окремі етапи її розвитку недостатньо висвітлено. Більшість дослідників лише фрагментарно торкалися цього питання. Деякі аспекти створення геолого-гірничих ресурсів отримали висвітлення в працях М.І. Ясинського, І.І. Корнейчука, Ф.П. Максименка, Е.Ю. Пеленського, І.О. Вовченко, Л.І. Філіпової, В.С. Пашкової, Н. Литвиненко, С. Гуч. Однак узагальнюючого дослідження щодо становлення та розвитку геолого-гірничих інформаційно-бібліографічних ресурсів протягом ХІХ – початку ХХ століття сьогодні немає. Дана публікація має на меті показати інформаційний потенціал наукових праць вчених - геологів та гірників середини ХІХ – на початку ХХ ст. в контексті бібліографічного забезпечення інформаційних потреб фахівців, а також проаналізувати рівень інформаційної культури.

Наукова комунікація становить ядро професійної діяльності вчених. Цінним джерелом наукової комунікації є наукові праці вчених. Специфічні особливості цих видань - відносно стабільний обсяг, регулярність виходу, наявність постійного кола читачів, чіткий профіль досліджуваних проблем, наявність посилань і можливість їх кількісного і якісного вивчення роблять їх об'єктом надійних наукометричних досліджень. Величезну інформаційну цінність наукових праць складає прикнижкова інформація, яка об'єднує інформацію наукового (основний текст) і бібліографічного (списки літератури) характеру і сприяє всебічному використанню знань і визначенню перспектив подальшого дослідження, часто стає ґрунтовним ретроспективним покажчиком літератури і дозволяє мати судження щодо інформаційної культури автора наукової праці.

Значний внесок у розвиток інформаційного забезпечення та інформаційної культури фахівців з геології та гірництва зробили вчені - геологи та гірники Харківського, Київського, Новоросійського, Львівського університетів, Львівського політехнічного інституту і Катеринославського вищого гірничого училища.

Наукові праці геологів Харківського університету були присвячені геології корисних копалин півдня Росії, гірництву та історії мінералогії. Н.Д. Борисяк дав першу схему геологічної будови Харківського артезіанського басейну, встановив кордони поширення чорнозему Європейської Росії, вивчав хімічний склад ґрунтів. Його наукові праці надавали ґрунтовну й цінну інформацію та заклали фундамент розвитку подальших регіональних геологічних досліджень.

Яскрава сторінка у розвиток геологічних видань України вписана І.Ф. Леваковським. По-перше, це видання підручника з геології, що стало визначною подією; по-друге, написання низки оригінальних, вкрай актуальних наукових праць. О.В. Гуков писав, що "як вчений і професор І.Ф. Леваковський представляв видатне явище: він мав розум сильний, проникливий, що легко схоплює сутність предмета і легко відкриває причину явищ: взагалі це була особистість багато обдарована духовними силами і при цьому найвищою мірою самостійна." [1, с.11]. Далі О.В. Гуков згадував про нього: "У працях своїх він відрізнявся фактичною точністю і великою літературною начитаністю. Як лектор дотримувався строго

наукового, історичного методу у викладі свого предмета і відрізнявся чудовою об'єктивністю. Мова у нього була проста, ясна. Лекції його завжди були ретельно оброблені. Всі наукові факти у нього були перевірені суворою критикою. Глибоке знайомство з обширною геологічною літературою робило його неповторним, а ґрунтовне його знайомство з геологією півдня Росії додавало його курсу оригінальний характер” [1, с.13].

Праці О.В. Гурова присвячені вивченню геологічної будови Донбасу, Полтавської, Харківської, Катеринославської та інших губерній. Це детальні геологічні розвідки, що мали значний науково - практичний інтерес. Характерною рисою цих видань було наведення значної при книжковій бібліографії, що свідчило про блискуче володіння інформаційно-бібліографічною культурою.

Серед плеяди визначних вчених – геологів Київського університету з точки зору інформативності наукових праць, слід відзначити перш за все К.М. Феофілактова, П.Я. Армашевського, П.А. Тутковського. К.М. Феофілактів – признаний засновник київської школи геологів, беззаперечний авторитет у дослідженні південно-західних губерній в геологічному відношенні. Феофілактів друкував звіти про результати геологічних досліджень і екскурсій по Київській, Полтавській, Волинській, Подільській, Чернігівській губерніях, проводив петрографічні, стратиграфічні і гідрогеологічні дослідження України. Видав першу карту Києва. Його праці і досі цитуються в геологічній літературі. Дисертація П.Я. Армашевського з геології Чернігівської губернії налічує значну кількість бібліографічних посилань і зберігає науково-історичний інтерес для нащадків. Наукові праці з широкого кола проблем геології, гідрогеології, мінералогії пов'язані з ім'ям видатного українського вченого-енциклопедиста Павла Аполлоновича Тутковського. Він один із перших, хто намагався впровадити бібліографічний пошук, складання бібліографічних покажчиків та забезпечення монографій, підручників та статей бібліографією як обов'язковим елементом кожної науково-дослідної праці. Головна заслуга вченого в тому, що він підняв бібліографію з різних питань геології на рівень вищих європейських досягнень. Крім того, він був один із перших, хто здійснював поточне геологічне інформування у німецькому геологічному журналі.

Чимало геологів Новоросійського університету внесли вагомий внесок у розвиток інформаційного забезпечення та підвищення інформаційної культури студентів. Найбільш яскравою постаттю серед них є В.Д. Ласкарев . Його наукові праці збагатили вітчизняну геологічну науку і отримали широке визнання. Заслуговує на увагу і науковий доробок Р.О. Пренделя. Це монографії, підручники, статті, дисертації, огляди, нотатки, відгуки, рецензії. Докторська дисертація Р.О. Пренделя мала значну бібліографію і була перекладена на німецьку мову [2].

Визначна роль у розвитку геологічних досліджень і становленню гірництва належить Катеринославському вищому гірничому училищу. Насамперед, це геологи М.Й. Лебедев, Л.Л. Іванов, петрограф І.І. Танатар, гірники О.М. Терпигорев, П.М. Леонтовський, В.О. Гуськов та інші. М.Й. Лебедевим надруковано понад 80 наукових праць, в тому числі підручники і навчальні посібники, монографії, статті. Привертають увагу його підручники, де багато малюнків, таблиць. Матеріал подано ґрунтовно і одночасно дуже зрозуміло. Є передмова, список літератури, зроблено огляд історії проблеми ,наведені примітки і таблиця допущених помилок. З науково-популярних робіт відзначимо статті Л.Л. Іванова щодо Бахмутських соляних копалень, які вийшли у світ в 1910 році у журналі "Природа". Прикладом інформативності є його навчальний посібник “Определитель минералов”.

Учебний посібник П.М. Леонтовського з питань руйнування гірських порід мав великий вплив на розвиток інформації з цієї проблеми і довгий час був для студентів добрим помічником у процесі оволодіння спеціальністю гірника. Фундаментальні праці з різних питань вуглевидобутку на шахтах Донбасу О.М. Терпигорева надали неоціненну допомогу студентам-гірникам. Це були перші вітчизняні детальні дослідження Донецького кам'яновугільного басейну з великою кількістю таблиць, графіків, малюнків. В.О. Гуськов

зробив вагомий внесок у справу збагачення корисних копалин. Найбільш відомі його підручники “ Об одноручном способе бурения шпуров” (1907), “Магнитное и электрическое обогащение полезных ископаемых” (1915). Ці видання забезпечені чудовим довідковим апаратом: формулами, таблицями, кресленнями.

Вчені-геологи та гірники, не тільки створили значний інформаційний потенціал в своїх наукових доробках, але й приймали активну участь у перекладацькій діяльності. Володіючи іноземними мовами, вони перекладали підручники зарубіжних авторів, в оглядах до своїх монографій, підручників, статей неодмінно коментували різні точки зору інших авторів на певну проблематику, робили значні примітки, намагалися популяризувати знання з геології і гірничої справи серед широких верств населення, були засновниками і активними учасниками створення різноманітних наукових товариств. Все це яскравий приклад володіння інформаційною культурою.

Отже, аналіз наукових праць вчених-геологів та гірників показав, що їх науковий доробок в середині ХІХ – на початку ХХ ст. мав певний інформаційний потенціал, забезпечував інформаційні потреби фахівців й сприяв підвищенню інформаційної культури студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуров А.В. Иван Федорович Леваковский (Некролог). - Харьков: Типография Зильберберга, 1894. – 14 с.
2. Осіння Н.В. Внесок геологів Новоросійського університету в розвиток бібліографічних ресурсів з питань геології України (середина ХІХ – початок ХХ ст.)/Українська культура та ментальність:самобутність в умовах глобалізації:матеріали ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції. –Сімферополь-Ялта,2012.- С.222-224.

УДК 378.661.016:51(043)

О.А. Сивак
/м. Маріуполь/

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ - УМОВА ФОРМУВАННЯ ЇХ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДИХ ФАХІВЦІВ

Сучасна інформаційна технологія за М. І. Жалдаком [4] – це сукупність засобів, методів і прийомів збирання, зберігання, опрацювання, подання та передавання повідомлень, що розширює знання людей та розвиває їхні можливості щодо управління технічними та соціальними процесами. Беручи за основу вищенаведене визначення, як базове, О.М. Спірін [6] його уточнює: інформаційно-комунікаційні технології – це сукупність методів, засобів і прийомів, що використовуються для розробки інформатичних систем та побудови комунікаційних мереж, а також технології формалізації і розв’язування задач у певних предметних галузях з використанням таких систем і мереж. Підтримуючи таку позицію, ми також погоджуємось з цим ученим у тому, що інформаційна компетентність (інформаційно-комунікаційна, інформаційно-комунікаційно-технологічна – ІКТ-компетентність) – підтверджена здатність особистості використовувати інформаційні технології для гарантованого донесення та опанування інформації з метою задоволення власних індивідуальних потреб і суспільних вимог щодо формування загальних та професійно-спеціалізованих компетентностей людини, а наявність термінів – синонімів, на наш погляд, свідчить про існування однакових функціональних характеристик означуваних понять.

Розглянемо точки зору тих учених, які досліджували проблему формування ІКТ - компетентностей майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у процесі навчання у вищому навчальному закладі. І.М. Баштанар [1] зазначає, що через уточнення сутності поняття «інформаційно-комунікативна компетентність» стосовно ІКТ-компетентності майбутніх фахівців-документознавців, ця компетентність є складним інтегративним утворенням, що сполучає в собі інформаційно-комунікативні знання і вміння,

а також особистісні якості, необхідні для повноцінної реалізації функцій, пов'язаних з професійною діяльністю документознавця. За І.М. Баштанар [1] структура ІКТ-компетентності фахівця-документознавця повинна включати:

- інформацію – уміння: збору, збереження, переробки, використання первинної і вторинної інформації;

- рівні інформаційних процесів: комплекс знань, вмінь, навиків інформаційної діяльності;

- процеси збору та передавання інформації; об'єкт зберігання, переробки і передачі інформації (знання, вміння, навички);

- комунікація – вербальна, невербальна та канали комунікації (усна, документна, електронна);

- соціально-психологічна складова: соціальний досвід (знання, вміння, досвід особистості), особистість (знання, вміння, досвід особистості, якості й властивості особистості).

Гайсинюк Н.А. [3], розкриваючи питання, пов'язані з дослідженням педагогічних засад підготовки документознавців в умовах інформатизації суспільства, наголошує на тому, що перед випускниками вищих навчальних закладів стоїть завдання модернізувати та освоїти новітні інформаційні технології, створити механізми удосконалення саморегуляції професійного інформаційного середовища: перетворити систему документних комунікацій на інтегровану цілісність і підвищити ефективність її соціального функціонування. При цьому, «оскільки інформаційна сфера є водночас сферою професійної діяльності документознавців, то такі фахівці повинні адекватно відображати явища, що в ній відбуваються, володіти певним набором знань і умінь, необхідних їм для формування й удосконалення їх професійної компетентності» [3].

Р.А. Коканова у [5] зазначає, що базову професійну компетенцію фахівця-документознавця складають задачі, пов'язані із забезпеченням повного «життєвого циклу» документа, що розв'язуються засобами систем електронного документообігу. Цією дослідницею запропонована така класифікація професійних компетенцій майбутніх фахівців-документознавців [5]:

- *інформаційно-методологічна* (володіння сучасною інформаційною картиною світу; знання, навички і вміння в області інформаційної педагогіки, сучасних уявлень щодо інформаційних технологій);

- *науково-технічна* (знання, навички і вміння в області документознавства);

- *інформаційно-технологічна* (інтегративний вид компетенцій, що включає знання в області інформатики та вміння їх використовувати в електронному документообігу);

- *рефлексивно-оцінна* (знання процесу супроводу документа на всіх стадіях його життєвого циклу; вміння проводити експертизу як самого документа, так документообігу в цілому, а також навички конфіденційного захисту ведення та захисту електронної інформації).

Однак ми вважаємо, що професійні компетентності фахівця з документознавства та інформаційної діяльності мають передбачати й виконання інформаційно-управлінських функцій. Ці функції полягають, по-перше, у здійсненні менеджерських дій: аналізу завдання; планування етапів його виконання; організації (вибору доцільних технологій, засобів, ресурсів), реалізації наміченого плану, контролю результатів, корекції (у разі необхідності), а за якістю самостійної, творчої реалізації цих дій можна достатньо точно охарактеризувати фахівця як виконавця. Але, у цілому інформаційно-управлінську діяльність фахівця-документознавця слід розглядати глибше. До структури цієї діяльності повинні включатися дії з управління інформацією, що, у свою чергу, передбачають аналіз інформаційних потреб користувачів інформації; ідентифікацію та отримання потрібної інформації; надання інформації, необхідної користувачам. Це напряму стосується праці фахівців-документознавців у таких установах як інформаційні центри, довідкові бюро, бюро науково-технічної інформації, бібліографічні відділи бібліотек, корпоративні інформаційні служби

тощо. Крім того, можна погодитись з О.С. Гайдамак [2] стосовно того, що в умовах інформатизації сучасного суспільства, в якому більшість працюючих зайнята виробленням, зберіганням, переробкою та реалізацією інформації (особливо найвищою її форми – знань), а основним продуктом, що виробляється, стає інформаційний продукт, до структури професійної компетентності фахівця будь-якого профілю повинна включатися інформаційно-аналітична діяльність, яка виступає необхідною умовою життя у такому суспільстві.

Тобто, розвиток професійних компетентностей майбутніх документознавців, їх інформаційної культури є умовою соціалізації молодих фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баштанар И.М. Формирование информационно-коммуникативной компетентности будущих специалистов-документоведов в высшей школе: автореф. дис. на получения науч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / И.М. Баштанар. – Челябинск, 2008. – 26 с.
2. Гайдамак Е.С. Информационно-аналитическая деятельность специалиста в области образования [Электронный ресурс] / Елена Сергеевна Гайдамак // Вестник Омского государственного педагогического университета. – 2006. – Режим доступа к журн.: <http://www.omsk.edu/article/vestnik-omgpu-83.pdf>.
3. Гайсинюк Н.А. Педагогічні засади підготовки документознавців в умовах інформатизації суспільства: дис. ... кандидата пед. наук: спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Наталія Анатоліївна Гайсинюк. – К., 2003. – 169 с.
4. Жалдак М. І. Про деякі методичні аспекти навчання інформатики в школі та педагогічному університеті / Мирослав Іванович Жалдак // Наукові записки Тернопільського національного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2005. – № 6. – С. 17–24.
5. Коканова Р.А. Дидактическая модель формирования профессиональной компетентности специалиста в области электронного документооборота в современном вузе: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.08 / Рауза Абдришевна Коканова – Великий Новгород, 2008. – 124 с.
6. Спірін О.М. Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики [Електронний ресурс] / Олег Михайлович Спірін // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2009. – №5 (13). – Режим доступу до журналу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>

УДК 004.738.5+004.01(043)

С.С. Федушко, Ю.О. Серов, К.О. Слобода
/м. Львів/

ОРГАНІЗАЦІЯ ВІРТУАЛЬНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА ВНЗ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Традиційна діяльність вищого навчального закладу (ВНЗ) полягає в націленості освітніх пропозицій до всіх споживачів освітніх послуг, які можуть ними скористатись. В умовах конкурентного середовища важливими є розгорнуте позиціонування університету у соціальних мережах. Оскільки організація віртуального представництва ВНЗ у соціальних мережах є актуальною задачею сьогодення, ми розглянемо доцільність і специфіку формування позитивного інформаційного образу ВНЗ у соціальних мережах на прикладі позиціонування у соціальних мережах Національного університету «Львівська політехніка».

Перманентне збільшення обсягів циркулюючої в соціумі інформації про НУ «Львівська політехніка» і зростання значущості інформаційних технологій та інноваційних каналів комунікації дозволяють охарактеризувати сучасний етап розвитку інформаційна кампанії НУ «Львівська політехніка» у соціальних мережах як такої, що не спрямована на формування цілісного інформаційного образу університету і не відповідає поставленим цілям для повноцінного позиціонування ВНЗ, оскільки інформація про Львівську політехніку у

соціальних мережах розміщена хаотично. Лиш та інформаційна кампанія буде ефективна, яка буде спрямованою на формування у соціальних мережах єдиного цілісного інформаційного образу університету і відповідатиме поставленим цілям для повноцінного позиціонування ВНЗ.

Створення індивідуального інформаційного образу Національного університету «Львівська політехніка» у сфері освітніх послуг полягає у використанні засобів та методів інформування (наприклад, наданні допомоги абітурієнтові у визначенні та сприйнятті переваг університету над іншими навчальними закладами) та зацікавлення споживача освітніх послуг, формування в його свідомості позитивного іміджу університету.

Інформування громадськості та відкрита політика у соціальних мережах стає пріоритетним напрямком в роботі над іміджем Національного університету «Львівська політехніка» та іміджем його викладачів. Важливу роль у процесах позиціонування університету відіграє вміння представити ВНЗ у соціальних мережах так, щоб на фоні університетів-конкурентів учасники віртуальних спільнот у найкращому світлі сприйняли ВНЗ у контексті затребуваних вимог до навчального закладу.

Для ефективного представництва Львівської політехніки у інформаційних ресурсах, а саме соціальних мережах, потрібен моніторинговий аналіз ситуації у віртуальному просторі [1] та дослідження вимог споживачів освітніх послуг і своєї конкурентоспроможності.

Представництво університету у віртуальному просторі здійснюється через інформаційні ресурси НУ «Львівська політехніка» (офіційні групи у соцмережах, заповнення електронної енциклопедії – Вікіпедія, веб-сайт університету тощо), що дозволяє йому виступати активним учасником процесу формування інформаційного образу університету з метою реалізації представницької функції, PR-функції, інформаційної, комунікаційної та інноваційної функції інформаційних ресурсів ВНЗ.

Потреба комунікації з аудиторією університету у мережі Інтернет стала поштовхом для формування робочої групи у Національному університеті «Львівська політехніка», яка з літа 2011 року займається питанням позиціонування університету у соціальних комунікаціях. А саме, забезпечує віртуальне представництво Львівської політехніки в найпопулярніших віртуальних спільнотах, які орієнтовані на різну цільову аудиторію – молодь шкільного та студентського віку (ВКонтакте), користувачів більш старшого віку (Однокласники), університетську аудиторію (Facebook), наукову спільноту (Українська Наукова Інтернет-Спільнота), професіоналів у різних галузях (LinkedIn), закордонних користувачів – система інтернет-телефонії (Skype) тощо. Через ці засоби ведеться систематичне інформування користувачів Інтернету про діяльність Львівської політехніки та діалог з цільовою аудиторією університету.

У названих вище веб-спільнотах створено сторінки користувачів (облікові записи) та тематичні групи Львівської політехніки, які налічують тисячі користувачів. Для прикладу наведено на рис.1 вигляд офіційної групи НУ «Львівська політехніка» у соціальній мережі «ВКонтакте». Облікові записи університету «Львівська політехніка» мають тисячі користувачів, тобто зареєстрованих учасників у соціальних мережах, які за допомогою інтернет-комунікації отримують ґрунтовні відповіді представників університету на всі запитання та вільно спілкуються між собою на дотичні теми до вступу та навчального процесу тощо.

Процес обміну інформацією у соціальних мережах, відбувається в так званому режимі «питання-відповідь»: коли один із учасників тематичної групи зіштовхнувся з деякою проблемою, він ставить запитання з описом проблеми всім учасникам спільноти; ті, кому є що відповісти на поставлене питання, висловлюють свої думки, також доступні всім учасникам спільноти; потім учасники спільноти можуть задати додаткові питання або висловити коментарі, як до вихідного питання, такі до кожного з відповідей на нього. У підсумку виникне дискусія, у процесі якої всі бажаючі можуть висловити свою думку [2]. Найбільш актуальні дискусії: "Вибір спеціальності", "Вступ-2012", "Хто буде поступати і куди?" тощо.

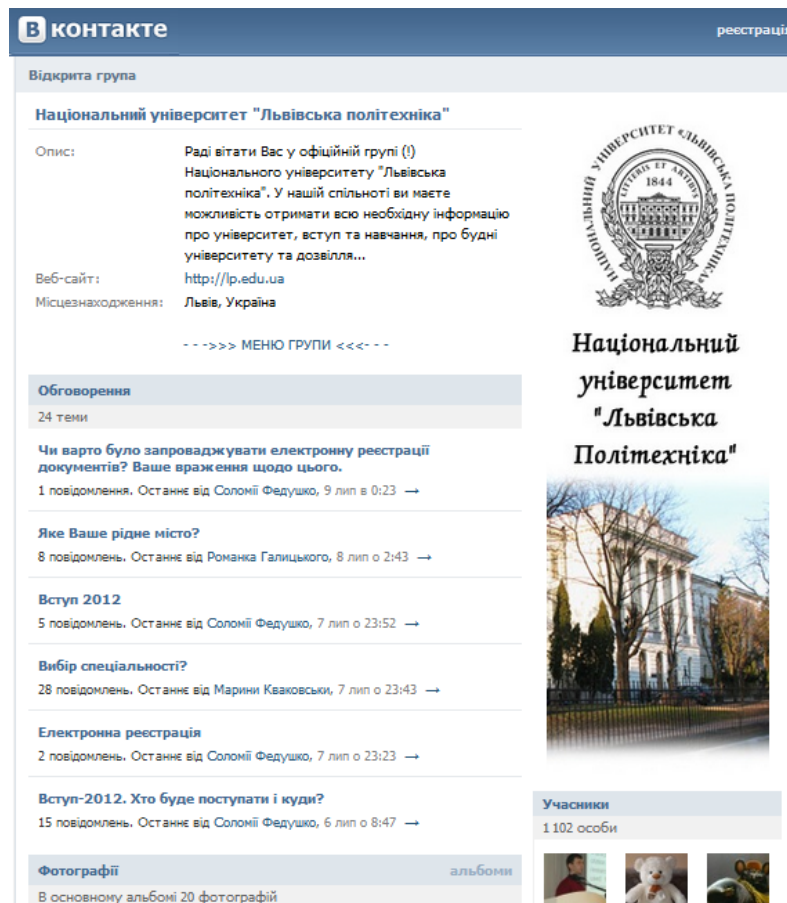

Рис. 1 Офіційна група Львівської політехніки у соціальній мережі «Вконтакте»

Усі учасники віртуальних товариств університету "Львівська політехніка" мають можливість додавати обговорення та заходи, спілкуватись як публічними в групі, так і приватними повідомленнями, додавати до свого облікового запису інших користувачів або ж офіційний обліковий запис університету. Такі облікові записи Національного університету «Львівська політехніка» створені у всіх популярних соціальних мережах.

Невід’ємним фактором функціонування інформаційних ресурсів університету у соціальних мережах є значний обсяг технічних робіт та робіт з їх адміністрування та модерування (видалення спаму, неофіційної та неправдивої інформації, зацікавлення користувачів тощо). Фільтрування інформаційного наповнення, підтримання активності груп та залучення нової цільової аудиторії є трудомістким, проте ефективним методом позиціонування навчального закладу серед категорії населення, яким НУ «ЛП» надає освітні послуги.

Як наслідок, функціонування широких каналів поширення інформації отримуємо інтенсивний зворотній зв’язок у формі запитань у тематичних групах, в обговореннях і значної кількості приватних повідомлень користувачам соціальні мережі. Відбувається активна комунікація модераторів з аудиторією веб-груп.

З метою уникнення на цьому етапі значної організаційної проблеми – відсутності систематичного зв’язку технічних працівників з адміністрацією Львівської політехніки, у робочій групі повин брати участь компетентний у всіх сферах діяльності університету представник адміністрації Львівської політехніки, який мав би доступ до необхідних даних для надання оперативної інформації на запити зацікавлених осіб у освітніх послугах. У таких соціальних комунікаціях є перевага в тому, що потенційні споживачі освітніх послуг в режимі реального часу отримують необхідну їм інформацію.

Отже, особливе значення має дослідження інноваційних методів реалізації інформаційного образу Львівської політехніки, серед яких провідне місце посідають спеціалізовані інтернет-ресурси. В умовах активізації інформаційних потоків особливої

значущості набуває представництво у віртуальному просторі університету в суспільстві нового типу – інформаційному суспільстві.

У період переходу до інформаційного суспільства образом Львівської політехніки у світовому інформаційному просторі є засоби інформування про діяльність університету та інтернет-комунікації з цільовою аудиторією (соціальні мережі, інтернет-енциклопедія Вікіпедія).

Представлення навчального закладу на віртуальному просторі стає настільки ж значущим, як представлення на реальному. Водночас, перспективи, що відкриваються у віртуальному просторі, є більш масштабними. В результаті такого позиціонування у університету створиться цілісний індивідуальний інформаційний образ з метою досягнення не лише національного, а й міжнародного визнання та непохитної репутації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Калашнікова Л. В. Інтернет-сайти вищих навчальних закладів як інноваційні канали комунікації в умовах формування інформаційного суспільства в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. соц. наук: спец. 22.00.04 "Галузеві соціології"/ Л. В. Калашнікова; ХНУВС.– Харків, 2005.– 20 с.
2. Светлорусова А.В. Роль віртуальних співтовариств у формуванні інформаційно-комунікаційної компетентності старшокласників. / А.В. Светлорусова // Звітна наукова конференція Інституту інформаційних технологій і засобів навчання АПН України: Матеріали наукової конференції. – Київ: ІТЗН НАПН України, 2011. – 30-32 с.

УДК 378.14(043)

М. В. Чекунов

/м. Луганськ/

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ОСВІТИ: ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Останнім часом в Україні відбувається процес інформатизації вищої освіти взагалі і зокрема фізкультурній, у якому інформація і знання, найважливіші факторів розвитку суспільства, що визначає розвиток не тільки матеріального виробництва, але і соціальних відносин, культури комунікації, практично всіх еволюційних процесів, радикально змінюючи зміст діяльності учителя фізичного виховання, та систему освіти. Сьогодні сукупність інформаційних потоків навколо кожного учителя фізичного виховання настільки велика, різноманітна і розгалужена, що вимагає від нього знання законів інформаційного середовища та вміння орієнтуватися в інформаційних потоках. Тому питання становлення інформатизації освіти все більш пов'язані з проблемою формування інформаційної культури особистості як передумови її розвитку.

В останні роки пильною увагою дослідників стали освітні аспекти формування інформаційного суспільства. Вони пов'язані, насамперед, з аналізом проблем інформаційного суспільства, як суспільства „в якому навчаються”, оскільки для всіх членів такого товариства, зростає потреба постійного підвищення кваліфікації, оновлення знань, освоєння нових видів діяльності, формування інформаційної культури [2]. В іншому випадку майбутній вчитель фізичного виховання, не зможе адаптуватися до життя в нових умовах, зокрема, до зміни соціальних структур, наслідком якого, буде значне збільшення числа працівників, зайнятих у сфері виробництва інформаційної продукції та послуг, що вимагає перегляду системи професійної підготовки у вищій фізкультурній освіті.

„Інформатизація вищої фізкультурної освіти” – складний і багатовекторний процес, що передбачає, перш за все, створення необхідної інформаційної інфраструктури, де існують інформаційно–технологічна і ресурсна підсистеми, що підтримує технології навчального процесу, вводить до обігу та використання у єдиній системі відповідні наукові, навчально-методичні, організаційно-розпорядницькі та інші потоки електронних документів. Як

наслідок, виникає певне електронне середовище, що змінює вимоги до поведінки користувачів, а також вимагає певних знань технології, правил, норм, прав та відповідальності за небажані кроки, або дії в цьому середовищі [1]. Впровадження інноваційних методів навчання, також передбачає необхідність оперативного реагування на зміни в ньому й включення нових завдань до підвищення інформаційної культури майбутніх учителів фізичного виховання в умовах інформатизації освіти, базовою технічною складовою якої є комп'ютери. Які за визначенням науковця Ю. Драгнєва істотно вплинули, на вивчення питань щодо вирішення проблеми підвищення рівня комп'ютерної грамотності та інформаційної культури майбутнього вчителя фізичної культури в інформаційному суспільстві, в умовах інформаційно-освітнього простору та інформатизації освіти [3]. Ми погоджуємося з Ю. Драгнєвим і вважаємо, що вирішенню зазначеної науковцем проблеми, буде сприяти, впровадження в професійну підготовку майбутнього вчителя фізичного виховання, наступних програм: програма сертифікації European Computer Driving Licence (ECDL – Європейські комп'ютерні права), програма Intel®, „Навчання для майбутнього”, а також навчальний курс Microsoft Digital Literacy, які мають велике значення для майбутніх вчителів фізичного виховання щодо підвищення рівня комп'ютерної грамотності та формування інформаційної культури в умовах інформатизації освіти.

Таким чином, метою інформатизації вищої фізкультурної освіти, повинні стати: підготовка майбутніх учителів фізичного виховання, з урахуванням специфіки професійної діяльності до активної і плідної життєдіяльності в інформаційному суспільстві [7]; формування високого рівня інформаційної культури вчителя фізичного виховання [5]; забезпечення підвищення якості, доступності та ефективності професійної підготовки, створення освітніх умов за рахунок широкого впровадження в освітню практику методів і засобів інформаційно-комунікаційних та комп'ютерно-орієнтованих технологій [4; 6]. Це вимагає розробки і впровадження в навчальний процес інститутів і факультетів фізичної виховання і спорту професійно орієнтованих програмних і програмно-педагогічних засобів, і курсів, спрямованих на оволодіння знаннями, необхідними для майбутньої професійної діяльності в інформаційному суспільстві.

У зв'язку з чим, в умовах інформатизації вищої фізкультурної освіти, в системі підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання і спорту необхідно вирішувати, два взаємопов'язаних завдання: перше завдання спрямовано на формування інформаційної культури студентів через систему інформаційної підготовки протягом усього періоду навчання у вищому навчальному закладі, друге – на створення та використання в навчальному процесі різних дидактичних матеріалів, на основі засобів сучасних інформаційних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апшай Н. І. Підвищення культури студентів в умовах інформатизації освіти // Педагогіка, психологія та медико-психологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. пр. за ред. Єрмакова С. С. – Х. – Донецьк: ХДАМД (ХХІІІ). – 2010. – № 5. – С. 3 – 5.
2. Гендина Н. И. Информационное образование и информационная культура личности как факторы развития информационного общества [Текст] / Н. И. Гендина // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества: Материалы VIII междунар. конф. „Крым-2001”, г. Судак, Автономная Республика Крым, Украина, 9–17 июня 2001. – Т.2. – С. 987 – 989.
3. Драгнев Ю. В. Використання інформаційних технологій в процесі фахової підготовки майбутнього вчителя фізичної культури як передумова професійного розвитку в умовах інформатизації вищої освіти / Ю. В. Драгнев // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. праць за ред. Єрмакова С. С. – Харків – Донецьк: ХДАМД (ХХІІІ). – 2011. – №4 – С. 65 – 67.
4. Драгнев Ю. В. Інформатизація і комп'ютеризація процесу фахової підготовки майбутнього вчителя фізичної культури – майбутнє вищої фізкультурної освіти в Україні / Ю. В. Драгнев // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного

- виховання і спорту: Зб. наук. праць за ред. Єрмакова С. С. – Харків – Донецьк: ХДАМД (ХХІІІ). – 2011, № 6 – С. 47 – 49.
5. Драгнев Ю. В. Інформаційна культура майбутнього вчителя фізичної культури у процесі професійного розвитку в умовах інформаційно-освітнього простору / Ю. В. Драгнев // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. праць за ред. Єрмакова С. С. – Харків – Донецьк: ХДАМД (ХХІІІ). – 2011, №7 – С. 22 – 24.
 6. Клопов Р. В. Інформатизація вищої фізкультурної освіти / Р. В. Клопов // Теорія та методика фізичного виховання. – Харків. – 2007, №4 (30). – С. 3 – 7.
 7. Петров П. К. Информационные технологии в физической культуре и спорте : учеб. пособие / П. К. Петров. – М.: Издательский центр „Академия”. – 2008. – 288 с.

УДК 007.001.7(043)

К.Ю. Шляхова
/ м. Маріуполь /

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ НАУКОВОЇ ГАЛУЗІ «СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ»

Сьогодні відмічається соціокультурними змінами, які виникають у суспільстві, та вимагають певного переосмислення у науковій сфері, в свою чергу яке повинне вплинути на збільшення ефективності та якості дисертаційних досліджень.

Якість докторських і кандидатських дисертацій залежить від багатьох об'єктивних і суб'єктивних чинників, одним з основних серед яких є чітке і вірне визначення наукової спеціальності, групи споріднених спеціальностей, їх місця в тій чи іншій галузі науки, а також галузі, за якою присуджується вчений ступінь [4].

Протягом довгого часу в Україні існувала проблема підготовки наукових кадрів з соціальних комунікацій, це було пов'язано з відсутністю значної кількості досліджень за проблемами соціальних комунікацій у Переліку, а також з відокремленістю споріднених спеціальностей. Ці та інші причини і не давали можливість розвитку нових напрямів наукових досліджень в Україні.

Початок вирішення даної проблеми був покладений у 2007 році, коли на виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 року № 1718 «Про доповнення переліку галузей науки, з яких може бути присуджений науковий ступінь» на шпальтах видання «Бюлетень ВАК України» було опубліковано проекти наукових паспортів спеціальностей, за якими пропонувалося проведення захистів дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата й доктора наук і присвоєння вчених звань у галузі «Соціальні комунікації» [5]. Публікація цих проектів посприяла виданню ВАК України наказу за № 846 «Про внесення змін і доповнень, що вносяться до переліку спеціальностей, за якими проводиться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань» від 14 грудня 2007 року. Завдяки цьому документу відбулось запровадження нової галузі науки «Соціальні комунікації» з шифром 27, яка в свою чергу об'єднала між собою такі наукові спеціальності, як: теорія історія соціальних комунікацій (27.00.01); документознавство, архівознавство (27.00.02); книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство (27.00.03); теорія і історія журналістики (27.00.04); теорія і історія видавничої справи та редагування (27.00.05); прикладні соціально-комунікаційні технології (27.00.06); соціальна інформатика (27.00.07).

Наступним важливим етапом становлення галузі стало визначення номенклатури спеціальностей, розробка їх паспортів, формул і напрямів досліджень. Під час розробки паспортів спеціальностей розробники спробували досягти таких стратегічних цілей:

– створення переліку спеціальностей з урахуванням процесів інтеграції і диференціації в науках соціально-комунікаційного циклу;

- збереження в трансформованому виді існуючих в Україні наукових спеціальностей, за якими тривалий час здійснювалася підготовка вітчизняних докторів і кандидатів наук цього профілю;
- збільшення кількості наукових спеціальностей з урахуванням сучасного системного розвитку соціально-комунікаційних наук;
- оптимальний облік національних досягнень, європейських і світових тенденцій у визначенні переліків наукових спеціальностей в цій області;
- орієнтація усіх наукових спеціальностей на базову галузь науки, за якою присуджується вчений ступінь кандидата і доктора наук – соціальні комунікації [3].

Важливим є те, що до визнання наукової галузі «Соціальні комунікації» такі наукові спеціальності як «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» та «Документознавство, архівознавство» розглядалися лише в системі історичних наук, віднесення їх до цієї галузі спричинило дискусії з боку науковців.

Так, на думку С. Кулешова доцільність приєднання документознавства і особливо архівознавства до наукової галузі «Соціальні комунікації» свідчить, що його ініціатори не розуміють сутності зазначених дисциплін. Він вважає що ні комунікаційні, ні навіть інформаційні аспекти не є головними для документознавства та архівознавства, незважаючи на певну їхню присутність у відповідних практичних сферах діяльності – діловодстві та архівній справі, де застосовують результати досліджень у цих дисциплінах [2].

Як зазначає, В. Бездрабко визначення місця документознавства й архівознавства в системі історичних наук є цілком логічним і зумовлено, передусім, не соціальними функціями документів, а історичністю їх народження та спільністю наукових проблем, зосереджених на «життєвому циклі документів», єдністю суспільної практики. Однак незважаючи на протистояння з боку науковців упорядниками програми кандидатського іспиту з документознавства, архівознавства виступили прибічники документології, переважно бібліотекознавці, бібліографознавці ХДАК – В. М. Шейко, Н. М. Кушнаренко, В. О. Ільганаєва, А. А. Соляник, І. О. Давидова [1, с. 73]. Це заздалегідь визначало підхід до змістового формування програми.

Основною рисою програми широке посилення на фундаментальні положення наукознавства, а саме: теорію теорії та теорію методології, історію науки.

До базової проблематики наукових досліджень упорядники віднесли:

- організацію діловодства, служб діловодства, удосконалення діловодних технологій, удосконалення нормативно-правового забезпечення функціонування діловодства, документаційного забезпечення управління й архівної справи;
- принципи побудови інформаційно-пошукових систем, класифікацію та пошук документів;
- розроблення наукових концепцій міжгалузевої уніфікації форм управлінських документів;
- проблеми оперативного функціонування й зберігання електронного документа, експертизи їх цінності, формування електронного документообігу, веб-ресурсів України в мережі Інтернет;
- запозичення зарубіжного досвіду у сфері керування документаційними процесами, модифікації міжнародних дескриптивних стандартів;
- міжнародне співробітництво в галузі інформатизації архівної справи;
- удосконалення спеціальної вищої освіти, підготовки науково-дослідницьких, науково-педагогічних кадрів [3].

Ця програма була піддана критиці, стосовно неприродності «введення» документознавства й архівознавства із документації П. Отле та інших представників документаційної науки [1, с. 74]. На сьогодні досі не досягнуто остаточної згоди серед документознавців різних шкіл, щодо правильності віднесення документознавчої та архівознавчої наук до галузі «Соціальні комунікації». Потребує вдосконалення паспорт спеціальності, недоліком якого є надмірна конкретизація напрямів дослідження, яка в свою чергу призвела до повторів позицій окремих із них. Однак, найважливішим залишається підготовка наукових кадрів з документознавчої та архівознавчої наук, але віднесення їх до

соціальних комунікацій створює певні проблеми у випадку слідкування науковцем класичних засад наук.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бездрабко В. В. «Соціальні комунікації»: чи прийнятне пропонуване? / В. В. Бездрабко // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2010. – № 21. – С. 70–75.
2. Кулешов С. Г. Деякі міркування щодо віднесення наукової спеціальності «Документознавство, архівознавство» до галузі науки «Соціальні комунікації» / С. Г. Кулешов // Архіви України. – 2008. – № 3–4. – С. 100.
3. Кушнарєнко Н. Н. Социальные коммуникации – новая отрасль научных исследований в Украине / Н. Н. Кушнарєнко, А. А. Соляник // Научные и технические библиотеки. – 2008. – № 8. – С. 41–48.
4. Різун В. В. Зі статті «Соціальнокомунікаційний підхід у науці та галузі соціальної інженерії» [Електронний ресурс] / В. В. Різун. – Режим доступу: http://journalib.univ.kiev.ua/Socialniy_pidhid.pdf. – Назва з екрану.
5. Про доповнення переліку галузей науки, з яких може бути присуджений науковий ступінь: постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 року № 1718 // Урядовий кур'єр від 10.01.2007. – № 3.

СЕКЦІЯ ІСТОРИЧНА ДИНАМІКА ІНФОРМАЦІЙНО-КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

УДК 94(477) «1557/1566 (043)

М.Ю. Анищук
/м.Маріуполь/

ПУБЛІЧНО-ПРАВОВІ АКТИ В УКРАЇНСЬКОМУ ДОКУМЕНТУВАННІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XVI СТ. НА ПРИКЛАДІ «УСТАВИ НА ВОЛОКИ» І ДРУГОГО ЛИТОВСЬКОГО СТАТУТУ

В період з другої половини XVI – початку XVII ст. українські землі були розділені між Польщею, Великим Князівством Литовським та Російською імперією. Король дістав необмежене право роздавати землі, і цим широко користувалися поляки. В Польщі давно вже вичерпано було вільні землі, а в зв'язку з загальною економічною кон'юктурою в Європі збільшився попит на збіжжя, і сільське господарство стало прибутковим. Інтенсивно зростало велике феодальне землеволодіння, утвердилося та зміцніло фільварково-панщинне господарство. Це викликало бажання побільшувати площу орної землі. Разом з тим виникла потреба закріплення такого поділу офіційним шляхом на папері. Саме такими документами, що регулюють господарські відносини осіб приватного права, стали публічно-правові акти.

У середині XVI ст. процес оформлення фільварково-панщинної системи в Великому Князівстві Литовському знайшов своє закінчене втілення в волочній реформі, що почала своє активне практичне втілення в державних маєтках Князівства в середині XVI ст. Загальні правила перерозподілу земельних наділів в державних маєтках викладені в 1557 р. в докладній інструкції, що отримала назву «Устава на волоки» Сигизмунда II Августа. За її зразком незабаром почалося перетворення структури повинностей у приватних маєтках Великого Князівства, яке в основному завершилося в 1590-ті - 1600-і рр. У тих частинах державних володінь, де була введена реформа, на всіх орних землях були проведені землемірні роботи, і ці землі були розбиті на квадратні ділянки, кожен з яких був рівний одній волоці. У кожній групі ділянок кращі з них залишалися для фільварку (тобто панської оранки). Деякі з ділянок були даровані несучим військову службу (кожен отримав по дві волоки), а більшість – селянам. Передбачалося, що велика селянська родина має право на одну волоку. Якщо виходити з трипільної системи збору врожаю, то земля в кожній волоці, або в кожній половині волоки, в тому випадку, коли на одній волоці було дві сім'ї, ділилася на три частини. Селянський будинок і гумна повинні були будуватися на центральному полі. Невеликі сім'ї наділялися половиною волоки. Однією з цілей реформи було скасувати плутанину в селянській черезсмузжю, так щоб кожна сім'я користувалася єдиним земельним наділом [1, с. 235].

Реформа, розпочата на великокнязівських землях, пізніше була продовжена шляхтою в своїх володіннях. Таким чином, дивлячись з географічної точки зору, нова земельна реформа поширювалася на території Литви, Жемайтії, Підляшшя, Полісся та Волині. У меншій мірі реформа торкнулася Подніпров'я.

Положення «Устави на волоки» були підтверджені в статтях Другого литовського статуту, який набув чинності лише 1566 р. Статут 1566 р., на високому рівні кодифікаторської техніки завершив розвиток Великого князівства Литовського як правової держави, підтвердивши цикл реформ, що передували оголошенню самого статуту. Згідно з новим адміністративним поділом, на теренах майбутньої України були встановлені такі воєводства: Київське, Волинське, Брацлавське, а також Підляське та Берестейське. Цей поділ, що з незначними змінами проіснував до кінця XVIII ст., безпосередньо торкався і політичних прав шляхти, бо лише володіння «осілістю», тобто маєтком, у конкретному повіті служило підставою для участі в місцевих сеймиках і надавало право голосу в земських самоврядних органах. У такий спосіб Другий Литовський Статут 1566 р. радикально зреформував усю систему органів влади й управління, остаточно утвердивши

ідею самоврядної і шляхетської держави, зближеної в типі основних політичних структур із Польським королівством [3, с. 77].

Оригінали «Устави на волоки» та Другого литовського статуту були написані з урахуванням традиційних зразків тодішньої «руською» канцелярської мови, що була сумішшю церковнослов'янської, української та білоруської мов. Оригінал «Устави на волоки» не зберігся. Але відомо, що редакція Другого литовського статуту появилась у рукописній формі, тож можна зробити припущення, що волочна поміра також була випущена у рукописному варіанті, матеріальним носієм якої був папір. Автори волочної реформи, мабуть, хотіли систематизувати статті по певним групам, але витримати цей принцип вони не змогли. Документ не містить вступу, цілі проведення реформи в ньому не зазначено, чого не можна сказати про Другий литовський статут, структура якого складалась з розділів, кожен з яких має перелік артикулів. [2].

Другий литовський статут підтвердив положення «Устави на волоки». У 1614 р. появилсь перший переклад Литовського статуту польською мовою у Вільні; 1811 р. його перекладено на російську мову (з польського тексту). Він був одним з джерел, що були використані при укладенні кодексу московського царя Олексія Михайловича («Соборное Уложение») в 1649 р. Цей документ був головним джерелом українського права на Гетьманщині і становив основне джерело кодексу «Права, по которым, судится Малороссийский народ».

На Правобережній Україні Литовський Статут діяв аж до скасування указом царя Миколи I 25 червня 1840 р. Другий литовський статут завершив розвиток Великого князівства Литовського як правової держави, підтвердивши цикл реформ, що передували оголошенню його самого. Також він передав високий рівень системної правничої думки.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Носевич В. Л. Традиционная белорусская деревня в европейской перспективе. Часть вторая. Волочная реформа – первак попутка вестеризации [Електронний ресурс] / В.Л. Носевич // Історія та гуманітарні дисципліни. Литовсько-Польська доба – 2008. –Режим доступу : <http://ukrhist.at.ua/publ/13-1-0-697>
- 2.Енциклопедія Українознавства [Електроний ресурс] – Режим доступа: <http://litopys.org.ua/rizne/pravdstat.htm#ruspravd>
- 3.Хрестоматія з історії України. Частина 1 (з найдавніших часів до середини XVII ст.). / ред. колегія: Добров П. В., Лях Р. Д., Задніпровський О. І. – Донецьк: Дон НУ., 2001. – С. 74-77.

УДК 329.7 (477) «1856//1900» (043)

Г.І. Біличенко
/м. Маріуполь/

АНТИУКРАЇНСЬКІ РОЗПОРЯДЧІ ДОКУМЕНТИ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ 60-70-х РОКІВ ХІХ СТ.

У середині ХІХ ст. Російська імперія, до складу якої входило 80% українських земель, переживала глибоку кризу, суть якої полягала в невідповідності існуючих феодальних структур та відносин провідним світовим тенденціям розвитку, що утверджували нове буржуазне суспільство.

Земельна реформа 1861 р. відкрила шлях до інших ліберальних перетворень 60-70 років ХІХ ст. (військова, фінансова, судова, шкільна, земська та міська реформи), які не тільки дозволили російській імперії скоротити відставання між нею та провідними державами світу насамперед в галузі економіки, а й сприяли розвитку національно-демократичних ідей в українському суспільстві.

Лібералізація суспільно-політичного життя сприяла проголошенню амністії членам Кирило-Мефодіївського братства, які в 1857 р. приїхали із заслання до Петербурга. Їм навіть дозволили працювати у державних та громадських структурах Російської держави: М. І. Костомаров став професором Петербурзького університету, Т. Г. Шевченко був обраний

академіком Академії мистецтв, В. М. Білозерський був призначений чиновником однієї зі столичних канцелярій. Новий міністр освіти Росії Є.П.Ковалевський дав дозвіл на друкування «Кобзаря» Т. Г. Шевченка, підтримав клопотання В. М. Білозерського про відкриття в Петербурзі журналу «Основа». У 60-ті рр. це було єдиним українським універсальним періодичним виданням, що прагнуло охопити всі загальноукраїнські проблеми – в культурі, економіці, політиці, освіті, науці, літературі, фольклорі, історії, міжнародних відносинах. Цим воно викликало до себе широкий інтерес і загальне визнання як провісника народного пробудження в Україні [3, с. 235].

Прагнучи якомога більше прислужитися своєму народові, українські діячі Петербурга 1859 р. створили першу українську громаду – культурно-просвітницьку організацію, що мала на меті популяризацію національної ідеї через видання книжок, журналів, проведення вечорів. Окрім колишніх кирило-мефодіївців, до громади увійшли: юрист О.Ф.Кістяківський, видавець популярних книжок Д.С.Каменецький, письменник М. Г. Стороженко, друзі Т. Г. Шевченка брати В. М. і І. М. Лазаревські. Громадівці збиралися на квартирі інженера Ф.І.Черненка або М. І. Костомарова. Ця неформальна спільнота стала прикладом до наслідування і до розгортання нового етапу українського культурно-національного руху. Вже в 1861 р. з'явилися громади в Києві, у Харкові, Полтаві, Чернігові та Одесі [1, с. 64]

У 1861 р. колишні діячі гуртка хлопоманів разом із викладачами та студентами Київського університету (серед них були Павло Чубинський, брати Синьогуби, Іван Касьяненко, Михайло Драгоманов) утворили нове культурно-просвітницьке товариство – Українську громаду. У 1862 р. вона налічувала близько 200 членів. Діяльність громади була легальною. Громада об'єднувала людей з різноманітними політичними поглядами і переконаннями, але всіх їх об'єднувало прагнення зробити щось корисне для власного народу [3, с. 239]

Активізація національно-культурного відродження у другій половині XIX ст. викликала негативну реакцію з боку імперської влади Росії.

Особливо занепокоїла російських урядовців поява перекладу Євангелія українською мовою, виконаного Пилипом Марочевським (1806–1879). В Україну для розслідування справи про український сепаратизм було надіслано флігель-ад'ютанта М.В.Мезенцева. За наслідками слідства міністр внутрішніх справ П.Валуєв 20 липня 1863 р. видав таємний циркуляр, який забороняв публічне вживання української мови в державних установах, школах, церквах, друкувати українською мовою науково-популярну й релігійну літературу, крім художніх творів, де вона розглядалась як екзотичне «наріччя». Проблема української мови розв'язувалася знаменитою фразою: «Ніякої окремої малоросійської мови не було, нема та бути не може» [2, с. 286].

Сутність Валуєвського циркуляра полягала в забороні не української мови, а її використання як мови культури, науки. Її можна було використовувати в контексті, де вона звучала як екзотична простонародна говірка – в етнографії, фольклористиці, літературі, театрі. Заборона ж видання навчальної та релігійної літератури українською мовою мала позбавити український рух можливості поширювати свої ідеї в народі та не дати йому усвідомити свою окремішність. Валуєвський циркуляр був логічним з огляду на офіційну політику щодо українців: українці не вважалися іноземцями (тобто місцевим елементом колонії), а проголошувалися складовою частиною єдиного руського народу, що зберігав етнографічну і діалектичну особливість.

Стараннями царської цензури українська література практично перестала існувати в межах Російської імперії. Після Валуєвського циркуляра громади було розпущено. Київська громада згорнула свою роботу восени 1864 р. Завершився перший етап громадівського руху. Проте українські діячі зосередили увагу на просвітницькій роботі в таких громадських організаціях, як товариства писемності, допомоги бідним учням та ін.

Ще болючіше вдарив по українській культурі і мові Емський указ 1876 року. Цей документ практично заборонив уживання української літературної мови в усіх сферах суспільного життя, крім художньої літератури. Додаток до Емського указу 1881 року зробив

деякі послаблення: було дозволено тексти до нот та театральні вистави українською мовою, словники.

Укази проти української мови в царській Росії були спричинені політичною метою – не допустити сепаратизму, відокремлення України від Російської імперії. Імперські антиукраїнські розпорядчі документи Російської імперії 60-70-х років XIX ст. щодо української мови ніколи не розглядалися Сенатом, не публікувалися офіційно, були конфіденційними. Проте вони все ж мали силу закону, оскільки розпорядження для цензурних відомств отримали монарше схвалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архівні документи Валуєвського циркуляра 1863 року та їх сприйняття / Публікація Василя Яременка та Оксани Сліпушко // Дніпро. – 2001. – № 1–2. – С. 64.
2. Білоцерківський В. Я. Історія України / В. Я. Білоцерківський. – 3-тє вид., випр. I доп. – Київ, 2007 – 306 с.
3. Кульчицький С. В., Мицик Ю. А., Власов В. С. Історія України: повний курс підгот. для вступу до ВНЗ / С. В. Кульчинський, Ю. А. Мицик, В. С. Власов. – Київ, 2008 – 246 с.

УДК 325.077.1 (477) «1861\1990»(049) (043)

К.К. Волкова
/м. Маріуполь/

РОЗВИТОК ЗЕМСЬКОГО ДІЛОВОДСТВА У ПІДРОСІЙСЬКІЙ УКРАЇНІ ХІХ-ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ

Розуміння сучасного стану організації діловодства в Україні, його традиційних форм та можливостей, впровадження у ньому інновацій має спиратися на науковий аналіз розвитку цієї сфери у попередній історичний період.

У середині XIX ст. було знищено залишки колишнього автономного устрою України. Визначальну роль для формування органів управління та самоуправління на місцях (їх реформування), тобто в губерніях та повітах, відіграли реформи, проведені в Російській імперії в другій половині XIX ст., зокрема земська реформа та реформа міського самоуправління у відповідність до якої важливу роль у культурно-господарському облаштуванні Лівобережної та Слобідської України. Питання внутрішнього устрою й організації управління в земствах «Положением о губернских и уездных земских учреждениях» (1864) докладно не регламентувалися. Їх розв'язання входило до компетенції самих земських установ. Тож перші кроки земств мали бути спрямовані на розробку й реалізацію нормативних документів, що регулювали організацію практичної діяльності земських управ як виконавчих органів у системі земського самоврядування. У цьому процесі кожне земство, як правило, рухалося самостійним шляхом. На фундаменті губернських управ, які мали більш-менш подібний складний устрій, значним розмаїттям відзначався склад підрозділів повітових управ. Це залежало від інтенсивності діяльності конкретного земства й масштабності відповідної інфраструктури. Наприклад, у 1912 р. в межах Полтавської губернії керівництво земським господарством Роменського повіту зосереджувалося лише у двох службових підрозділах управи – розпорядчому та рахунковому відділах, а сусіднього з ним Лохвицького повіту – у десяти (розпорядчому, бухгалтерському, окладному, економічному, технічному, страховому, телефонному, поштовому відділах, відділі народної освіти та відділі медицини, ветеринарії і громадського піклування) [4, с. 57].

Отже, розвиток системи управління земським господарством зумовлював децентралізаційні процеси в організації земського діловодства. При збереженні загального керівництва документаційним забезпеченням роботи управи в секретарському (розпорядчому) відділі суттєво розширилися діловодні функції інших підрозділів управи. Служба діловодства земської управи набула складної структури, а її посадовий склад розширився до десятків працівників. Забезпечення раціональної організації роботи служби діловодства в земських управах вимагало розробки відповідного нормативно-методичного

забезпечення, яке б закріпило обрані організаційні форми діловодства, структуру служби діловодства, її посадовий склад, правила документування, технологію роботи з документами. У цьому процесі земства орієнтувалися на законодавчі положення, які регулювали порядок документування управлінської діяльності в місцевих державних установах Російської імперії (передусім на «Учреждение губернских правлений» 1845 р.) [2, 50-52] .

З часом з'явилися «Руководства к наглядному изучению административного порядка течения бумаг в России [11], наслідком ухвали став вищий рівень підготовки управлінських документів й організація роботи з ними. Тоді ж відбувається чітка спеціалізація діловодства різних галузей державного управління (судова, військова, відомства духовних справ та ін.) [3, с. 23]. Це породжувало конституювання уніфікованих систем відомчої документації.

Реформи 1860–1870-х рр. сприяли появі нових діловодних процесів, масштабів і обсягів земського документотворення в українських землях [2, с. 53] . Документська база доповнюється новими актами, скерованими на впровадження конструктивних рішень нагальних проблем земств. Окрім цього, зростає потреба в оперативному інформаційному забезпеченні за земських територіях управління, що й зумовило модернізацію документування, відображену в його спрощенні.

Вивчення історії документальних зібрань земських установ в Україні доводить, що впродовж 1920-х рр. залишки земських бібліотек акумулювалися передусім у бібліотеках архівів. Тому «земські відділи» науково-довідкових бібліотек сучасних державних архівів України найбільш повно репрезентують друковану спадщину земств [1, с. 18] .

Отже, розглянутий нами процес видання й розповсюдження земських документальних матеріалів виступав необхідним атрибутом гарантування відкритості й прозорості земської діяльності, її контрольованості з боку місцевого населення. Упродовж 1865-1918 рр. систематично друкувалися матеріали роботи сесій губернських земських зібрань, земських управ та їх службових підрозділів, різних земських з'їздів і нарад. Серед них – журнали засідань зібрання, з'їздів, нарад, доповіді та звіти управи, річні кошториси земства, статистичні довідники тощо. Вищезазначене дає нам підставу визначити земське діловодство у губерніях в українських землях Російської імперії, як одна з розвитку сучасного українського діловодства.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Литвак Б.Г. Очерки источниковедения массовой документации XIX–XX в. / Б.Г. Литвак. – М.: Наука, 1999. – 292 с.
- 2.Абрамов В. Ф. Земские архивы / В. Ф. Абрамов // Вестник архивиста. – 1998. – № 4. –С. 59-66.
- 3.Кузнецов // Т.В. История профессии документоведов в XIX–XX вв. / Т.В. Кузнецов // Делопроизводство. – 2003. – № 1. – С. 65–77.
- 4.Огієнко О. Земства Правобережної України 1904-1917 років : досвід соціально-економічної та культурно-просвітницької діяльності / О. Огієнко. – Житомир, 2006.–144 с

УДК 94(477) «1917/1920»(043)

Г.І. Гімадієва
/м. Маріуполь/

УНІВЕРСАЛИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ, ГЕТЬМАНАТУ ТА ДИРЕКТОРІЇ УНР У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДОКУМЕНТНОЇ ТРАДИЦІЇ

Через відстань понад 90 років вітчизняні і зарубіжні дослідники продовжують аналізувати унікальні документальні джерела учасників Національно-демократичної революції в Україні 1917-1920 рр.: Центральної Ради, Гетьманату Павла Скоропадського і Директорії УНР, як складову української документної традиції.

Універсали, які проголосили національно-демократичні уряди України - це акти програмного характеру, більш політичні, ніж юридичні документи, в яких знайшли відображення найважливіші наміри, що згодом реалізувалися у конкретних законах. Назва

«універсал» підкреслювала правонаступництво нових органів врядування в Україні з гетьманськими грамотами XVII ст., тобто доби, коли Україна вперше отримала автономію від царського уряду Росії. Перший та Другий Універсали відображають багато в чому стан стосунків Центральної Ради з Росією, а Третій і Четвертий Універсали найкраще відображують стосунки Української Центральної Ради з Радою Народних Комісарів.

Перший Універсал, датований 10 червня 1917 року, проголошував автономію України і закликав народ до організації нового політичного ладу в Україні. В ньому висловлювалася надія на те, що неукраїнські народи, які живуть разом в Україні з українцями будуватимуть автономний устрій, здатний покінути з безладдям у краї [5].

У другому Універсалі, датованому 3 липня 1917 року, зазначалося, що Центральна Рада має поповнитися найближчим часом представниками інших народів, які живуть в Україні, після чого стане єдиним найвищим органом революційної демократії України [2].

Третій Універсал Української Центральної Ради від 7 листопада 1917р. проголошував, що Україна ставала частиною Федеративної Російської республіки, офіційно проголошеної 1 вересня 1917р., і одержувала найменування - Українська Народна Республіка. До її території входили Київська, Подільська, Волинська, Чернігівська, Полтавська, Харківська, Катеринославська, Херсонська, Таврійська (без Криму) губернії [3].

Четвертий Універсал Української Центральної Ради був прийнятий 1 січня 1918 року. Українська Центральна Рада проголошувала Українську Народну Республіку самостійною, ні від кого не залежною, суверенною державою українського народу, яка хоче жити у злагоді й приязні з усіма сусідами.

29 квітня 1918 р генерал П. Скоропадський взяв в Україні владу, усунувши від неї Центральну Раду. Уособлюючи верховну виконавчу владу, гетьман видавав Універсали та законодавчі акти. Як верховний військовий командувач керував армією і флотом, оголошував воєнний чи надзвичайний стан. В документі заявлялося також про те, що незабаром буде видано закон про вибори до Установчих Українських зборів (сейм). Закон поновлював право приватної власності, гарантував наділення землею малозабезпечених селян, забезпечення прав робітників. У «Законі про тимчасовий державний устрій України» накреслювалися головні напрями діяльності нового уряду щодо забезпечення політичних і соціальних прав населення, організації місцевого самоврядування. Генеральний суд мав здійснювати контроль за дотриманням законності в Україні [4,с.190].

26 грудня Директорія проголосила свій Універсал - заяву, а потім ряд законів. Директорія висловила за скасування усіх гетьманських законів, повертала назву Української Народної Республіки, відновлювала дію усіх законів Центральної Ради. Важливими були закони про землю, українську мову, як державну автокефалію православної церкви, скликання трудового конгресу [1].

Отже, проаналізувавши Універсали Центральної Ради, Гетьманату та Директорії УНР, умовно можна поділити на кілька груп. Першу складають документи політичного характеру, які дають можливість простежити зміни у ставленні різних політичних блоків та фракцій до поточного моменту. Вони також містять цікаву інформацію про взаємовідносини між місцевими органами влади у різні періоди національної революції. Друга група документів стосується економічних проблем і дає змогу оцінити стан промислових підприємств та використання праці військовополонених. Третя група охоплює питання соціально-культурного напрямку.

Універсали національно-демократичних урядів 1917-1920 рр. були документами, що закладали основу для майбутньої Конституційної та законотворчої діяльності у незалежній Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Литвин М., Науменко К. Історія ЗУНР. / М. Литвин, К. Науменко.— Л., 1995.
2. Мироненко О. М. Другий Універсал Української Центральної Ради. Юридична енциклопедія: в 6 т. / О. М. Мироненко. - К.: "Укр. Енцикл.", 1998.

3. Мироненко О. М. Третій Універсал Української Центральної Ради / Юридична енциклопедія: в 6 т. / О. М. Мироненко. - К.: "Укр. Енцикл.", 1998.
4. Слюсаренко А. Новітня історія України (1900 – 200): Підручник / А. Слюсаренко, В. Гусев, В. Литвин. – К.: Вища шк., 2002. – 719 с.
5. Ярош Д. В. Універсали Української Центральної Ради - Конституційні акти Української державності 1917-1918 рр.: Їх Зміни та історичне значення / Д. В. Ярош // Університетські Наукові записки. - 2006. - № 3-4 (19-20). - С. 36-43.

УДК 929:130.2(043)

Л.Г.Дабло
/м. Маріуполь/

ХАРКІВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ Д. М. ОВСЯНИКО-КУЛИКОВСЬКОГО

Д.М.Овсянико-Куликовський – видатний представник української культурологічної та історичної науки. Творчий шлях ученого охоплює майже півстоліття, постать вченого настільки багатогранна, що в кожній галузі своїх досліджень він залишив вагомий внесок, поклав початок та сприяв розвитку нових наукових напрямів які розробляються і в наші часи.

Д.М. Овсянико-Куликовський в 1888 році отримав запрошення на посаду професора Харківського університету, де пропрацював до 1906 року[1, с 58]. З Харковом він був пов'язаний не лише науковою діяльністю, а й з суспільною-політичною роботою. Вчений був першим журнальним редактором «Записок імператорського Харківського університету», членом Харківського Товариства грамотності та Громадської бібліотеки, де багато разів виступав з публічними лекціями, кошти від яких були одним з джерел для будівництва міської бібліотеки. Слід зазначити, що на той час вже працювало Історико-філологічне товариство на чолі з провідним харківським професором О.О. Потебнею. За час роботи Харківського історико-філологічного товариства до його складу ввійшло понад 300 членів. За своїм науковим цензом це товариство можна було вважати малою Академією наук на громадських засадах, бо в його складі було понад 30 осіб з академічними званнями, які представляли Академії наук усіх слов'янських держав. Це були відомі історики та філологи, філософи, мистецтвознавці, економісти та етнографи, фольклористи та історики культури серед них був і Д.М. Овсянико-Куликовський, який входив до складу лекційного комітету при педагогічному відділі Історико-філологічного товариства. У 1894 році на одному з засідань за пропозицією М.Ф. Сумцова Товариство постановило влаштувати загальнодоступні наукові читання для харківських вчительок. Для читання курсу лекцій з мовознавства, загальної літератури, загальної історії, російської літератури та історії було виділено групу членів Харківського історико-філологічного товариства до якої Д.М. Овсянико-Куликовський. Він проводив наукові читання, виступав з докладами - «До історії думки», «Про синів Адіті», «Про філософський елемент в працях Потебні», « Про Ізраїльського змія» Сковороди, «Про космологічні ідеї давнини», «Пам'яті Лермонтова».

Під час роботи у Харківському університеті вчений мав великий вплив на філологів Харківського гуртка, та брав активну участь у виданні збірників "Питання теорії і психології творчості". З позиції своєї психологічної доктрини Овсянико-Куликовський пише статті, книги, монографії про творчість О. Пушкіна, М. Гоголя, І. Тургенєва, Л. Толстого, А. Чехова, розглядає такі класичні твори, як «Горе від розуму», «Євгеній Онегін», «Дворянське гніздо», «Мертві душі», «Обломов». Він став одним із фундаторів психологічної школи у літературознавстві. Фундаментальною працею вченого є багатотомне соціально-психологічне дослідження «Історія руської інтелігенції» (1903-1910)[2]. Це був «...генезис ваших нових інтересів та робіт в галузі психології художнього мистецтва, критики та історії руської літератури» таку характеристику надав вченому його сучасник Д.І. Багалій[1, с. 59] Слухаючи лекції О.О.Потебні, використовуючи його психологічні принципи аналізу мови,

художньої творчості, вірувань та образів, Д.М.Овсянико-Куликовський з початку 90-х ХІХ століття почав застосовувати психологічний метод у своїх дослідженнях.

Звернувшись до ідей нової французької психологічної школи Рибо, методології українського вченого О.Потебні, він глибше почав розуміти процеси мовної діяльності людини, міфології. Вчений використовував їх метод у аналізі першоджерел [3, с.47-66]. Поступово психологія, її експериментальні прийоми і методика, перетворювались у його науковій діяльності з предмета вивчення в знаряддя пізнання, в метод дослідження спочатку явищ мови і міфології, а потім історії давніх цивілізацій, історії російської інтелігенції [4, с. 27].

Сутність психологічного методу Д.М.Овсянико-Куликовського зводилась до наступного: творцем наукових, філософських, морально-етичних, художньо-естетичних та інших духовних цінностей була особистість; творчість завжди індивідуальна; наука з'ясовує, в силу яких ідейних спонукань і вольових мотивів, з якою метою, створювались ті чи інші духовні цінності.

Але вагомим недоліком психологічного методу було те, що мотиви творчості, її зміст і цілі дослідники бачили в особистості самого творця, в рисах і особливостях його психології, ізольовуючи таким чином, політичного діяча або царя, який видає закони, або вченого, від навколишнього середовища, від умов сучасної їм суспільно-політичної ситуації [5, с. 16-18]. Правда, Д.М.Овсянико-Куликовський, будучи еkleктиком за своїм світоглядом, у своїх критичних етюдах і історичних статтях, а також в «Історії руської інтелігенції», намагався вийти за рамки особистості “творця”, зачиненого в самому собі, і пояснити його психологію національними особливостями і впливом на “творця” класової ідеології.

Плідно працюючи в галузі психології професор продовжує приділяти увагу й індологічним дослідженням і продовжує себе проявляти як сходознавець та знавець стародавньої індійської культури. У харківський період діяльності вчений видав кілька робіт з ведаїстики: «Ведійські етюди: Индра-вакваршані», «Ведійські етюди: Сини Адіті» (1891 і 1892 рр.), «Релігія індійців в епоху Вед» (1892 р.) та інші. Але «Рігведа» була для нього не лише прекрасною пам'яткою, а й твором, що викликав «психологічний» внутрішній інтерес. Своїзнання та надбання Д.М. Овсянико-Куликовський прагнув передати харківським студентам. Серед його курсів були санскрит, ведійська, авестійська та давньоіранська мови, історія релігії і культури давніх індійців та іранців, історія індійської літератури, це була основа для подальших лінгвістичних, літературознавчих пошуків Овсянико-Куликовського, поступово вчений повертається від індологічної тематики до проблем російського мовознавства [6, с.17].

На початку ХХ ст. Д.М.Овсянико-Куликовський цілком присвятивши себе теоретичній лінгвістиці та російському літературознавству.

Сам вчений підсумовує науковий період своєї творчості кінця ХІХ – початку ХХ століття так «Дуже стало мені у нагоді моє колишнє вивчення релігії, міфу, давніх культур Сходу. Виникали питання психологічних взаємозалежностей мови та світу природи, сутності та всесвітньо-історичного значення релігії. Виникало і питання психології національності, розробку якого мені вдалося розпочати значно пізніше (1905-1907 г.)» [7, с. 340].

Саме цей період наукової діяльності Овсянико-Куликовського, на думку дослідників, без сумніву мав важливе значення як для наших вчених так і для розвитку світової науки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сумцов Н.Ф. Д.Н. Овсянико-Куликовский. 35-летие научно литературной деятельности // Вестник Харьковского историко филологического общества. – 1913. – Выпуск 3. – С.56-60.
2. Овсянико-Куликовский Дмитро Миколайович [Електронний ресурс] Режим доступу <http://krai.lib.kherson.ua/o1-peopl-1.htm>.
3. Плотников П.Г. Потебнианство как научное наследие// Известия Воронеж. Пед. ин-та. – 1989. – Т.6.- Кн.1. – С.47-66.

4. Осьмаков Н.В. Д.Н.Овсяннико-Куликовский // Академические школы в русском литературоведении. - М., 1975. - С.27.
5. Илюхин И.Г. Д.Н.Овсяннико-Куликовский – историк и критик русской литературы 1853 – 1890 гг. // Учені записки. – Харківський державний університет ім. О.М.Горького. – Т.LXX. – Труды філологічного факультету. – Т.3. – Харків, 1956. – С. 16-18.
6. Чувпило Л.О. Сходознавство в Харківському університеті (1805-1917 рр.) Автореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.02 /; Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. — Х., 2002. — 19 с.
7. Овсяннико-Куликовский Д.Н. Литературно-критические работы. В 2-х томах. – М.: Худож.лит., 1989. – Т.2. – 524 с.

УДК 903'5(477.62) «10/14» (043)

О.О. Демідко
/м. Маріуполь/

КАМ'ЯНА ПОЛОВЕЦЬКА СКУЛЬПТУРА ПІВНІЧНОГО ПРИАЗОВ'Я У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СТАРОУКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Глибоке розуміння процесів становлення й розвитку староукраїнської культури неможливе без вивчення половецької культури, яка справила величезний вплив на всі сторони економічного, соціально-політичного і, безумовно, культурного життя Київської Русі. Історія половців та Київської Русі була так тісно взаємопов'язана, що багато процесів їх розвитку вплинуло на подальше формування староукраїнської культури. Відомості щодо половців, які містяться у писемних джерелах, уривчасті та неповні, а іноді й суперечливі. Тому головним джерелом для вивчення історії, побуту, культури цього народу були і залишаються археологічні пам'ятки. Вони представлені в своїй основі похованнями та монументальною скульптурою, якій належить особливе місце серед пам'яток давнини кочовиків. Половецька скульптура – це безцінне джерело як для історика, археолога, так і для етнографа, культуролога, яке допоможе пізнати зовнішність, вірування, традиції давно вже неіснуючого народу.

Ще в 1773 р. академік Гильденштедт, проїжджаючи через Приазов'я, бачив давні кам'яні статуї на курганах в Приазов'ї, зокрема на території сучасного Іллічівського району м. Маріуполя: дві на насипі в двох верстах західніше селища Сартана і ще одну на сусідній. У XVIII ст., як і в середньовіччі, ще можна було спостерігати давні статуї в їх первинному положенні. Пізніше, з заснуванням степів переселенцями – носіями християнських традицій, ситуація кардинально змінилася. Зняті з первинних місць установки статуї використовувалися в XIX – XX ст. як будівельний матеріал, опора для воріт в селах, аж до верстових стовпів упродовж доріг. В наші дні статуї стали предметом торгівлі. І якщо раніше селяни ставили статуї біля своїх будинків, то зараз половецьку статую з с. Куликовий Новоазовського району можна побачити в м. Маріуполі на пр. Перемоги біля приватного готелю «Приазов'я» [1, с. 7].

На півдні Донецької області відомо до 200 кам'яних статуй – пам'ятників мистецтва, релігії, кам'яної майстерності пізніх кочівників, а в Північному Приазов'ї їх число може наближатися до 600. На частині з них можна виявити певні етнографічні межі і, відповідно, приналежність до конкретного народу. Половецькі статуї виготовлені майстрами в місцевих кар'єрах з граніту, піщанику, вапняку. У с. Серебрянка Артемівського району знайдений кар'єр, де такі статуї виготовляли з піщанику. Судячи по великій кількості знахідок, подібні «майстерні» могли знаходитися на південно-західній околиці Приазовської піднесеності – у Володарському районі, де є виходи граніту, інших порід і знайдена досить велика серія статуй [1, с. 12].

У колекції Маріупольського краєзнавчого музею знаходиться 28 половецьких фігур: 14 чоловічих і стільки ж жіночих, переважають цілі. Чоловічі - № 1001, 1004-1006, 1009-1113, 1015, 1045, 1046, 1048, 264, й жіночі - № 992, 993, 998, 1000, 1007, 1008, 1016, 1041-1044, 1047, 2215а, і 9872 [2, с. 86-88]. Вони знайдені в селах: Грігорівка, Богоявленка,

Сартана, Урзуф, хут. Первомайський (по одній), Ялта (7), Малий Янісоль (4), смт. Мангуш (4). Статуї встановлені перед входом в музей і во дворі музею, а одна скульптура – у розділі експозиції «Пізні кочівники».

Багато статуй пошкоджено, в частини відбиті голови, що може бути пов'язано з практикою «звільнення душі» померлого. Окремі кам'яні фігури знайдені безпосередньо в курганах в межі Маріуполя: у селищах Сартана, Талаковка. А в с. Старченково Володарського району знайдено 19 кам'яних баб (10 жіночих, 4 чоловічих, 1 стела, в чотирьох визначити стать важко) [2, с. 86].

У Північному Приазов'ї збереглося безліч половецьких кам'яних статуй XI – XIV ст. Ці яскраві пам'ятники мистецтва і вірувань половців найбільш виразні і різноманітні зі всієї серії кочівницької скульптури. Статуї були досить величними, щоб пропорційно виглядати на тлі курганів в безкрайньому степу. Їх пропорції, деталі були досить архаїчні і стабільні, що робить їх монументальними. Вони об'ємні і добре передають деталі зовнішнього вигляду степових мешканців – монголоїдів. Фігури (що стоять або сидять) відтворюють канонізований образ чоловіків і жінок з певним набором прикмет: головним убором, зачіскою, одягом, взуттям, прикрасами, зброєю. У Маріуполі переважають стоячі статуї. На голові у чоловіків – воїнів, одягнутих в каптан, півсферичний шлем, а жіночі фігури увінчані капелюхом. Цікаво, що не лише у жінок, а деколи і у чоловіків підкреслені голі груди (символ сили) [3, с. 163]. Всі статуї обов'язково «тримають» біля живота судину в руках. Виходячи з вірувань половців, він наповнений священним напоєм. Судина символізувала і присутність духа померлого. З точки зору анімістичних уявлень тюрок, шаман міг укласти душу померлого в кам'яну статую. Етнографічні дані дозволяють збудувати сценарій давніх обрядів «за участю» статуй. Виготовлена до дня поминань, статуя встановлювалася біля дерев'яного житла, що стоїть на кам'яній опорі (огорожі), яка будувалася в першу чергу. Статуя була уособленням померлого, який немов був присутнім серед учасників тризни на власних поминаннях. Пізніше владнували повторні поминання, після яких статую розбивали, звільняючи душу померлого, а житло спалювали. Після нього залишалася огорожа, яку закидали камінням [4, с. 79-81]. Так була використана частина статуй і в Приазов'ї, багато хто з них має значні дефекти: втрачена голова, пошкоджені руки, ноги.

Святилище – це комплекс, в який входять статуї або 2-3 фігури разом з майданчиком для жертвопринесень. Їх споруджували на піднесених ділянках, на курганах, щоб вони служили як прикметні дорожні жервенники. Причому часто використовували раніші і найвищі кургани - епохи бронзи, скіфські і т. д. Святилища половців в Приазов'ї продовжували традицію їх сибірських попередників - кимаків і кипчаків. По опису Г. Рубрука (1253 р.) половці – «комани насипають великий пагорб над померлим і споруджують йому статую, обернену лицем на схід, яка тримала у себе перед пупком чашу» [5, с. 102]. Половецькі святилища за матеріалами розкопок можна розділити на дві основні групи: статуї, які встановлені на поверхні кургану або в ямах в насипі. При розкопках кургану № 204 в районі сучасного парку ім. Петровського в Іллічівському районі Н. Е. Бранденбург виявив в насипі кургану уламки кам'яної баби, а поблизу – 2 кам'яних плити, 2 судини, залишки поховання. Три кам'яні статуї виявлено в кургані в у с. Шевченко, тут же - бронзовий казан і кістки тварин. Найкрупнішими спорудами на вершинах курганів були святилища в у с. Новоселівка Тельмановського району. Це були дві трапецевидні кам'яні викладення, вписані одна в іншу і зорієнтовані короткою стороною на схід. У їх центрі стояли статуї. Можливо, святилища були на курганах у селах Хомутовий і Бессарабка Новоазовського району, а також на двох курганах в районі селища Волонтерівка м. Маріуполя, де на курганах в кінці XVIII ст. стояли кам'яні баби. По повідомленню Г. Рубрука половці будували для померлих піраміди або прямокутні в плані «будиночки». Можливо, це були святилища [6, с. 12].

У половецьких статуях збережені портрети конкретних вождів, одночасно і їх обожнюваний образ, що пов'язано з культом предків. Зображення жінок несли різне

семантичне навантаження: мати, знатна пані і навіть воїтельниця. Фігури чоловіків, що стоять, із зброєю і військовим спорядженням – це зображення вождів, а сидячі статуї відображують старійшин родів. У половців був свій пантеон божеств, який також відбивався в статуях. Наприклад, жіночу статую половці пов'язували з богинею Умай, чоловіча фігура ототожнювалася з верховним божеством Кам.

Сьогодні гостро стоїть проблема збереження половецьких скульптур, час руйнує безцінні пам'ятки минулого, якими територія Північного Приазов'я багата. Необхідно прийняти всі міри для подальшого збереження половецької культури, яка уособлює звичаї, релігійні уявлення та неповторне мистецтво вже неіснуючого народу і значно вплинула на формування староукраїнської культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кучугура Л.И. Научная справка. Каменные статуи Северного Приазовья и их назначение / Кучугура Л. И. – Мариуполь, - 2006, 2010. Научный архив №11, NM – 7/2006.
2. Плетнева С.А. Половецкие каменные изваяния. Археология СССР. [Свод археологических источников]. Выпуск Б4-2. / Плетнева С.А. – М.: Наука, 1974. – 200 с.
3. Плетнева С.А. Печенеги, торки и половцы в Южнорусских степях / С. А. Плетнева // Материалы и исследования по археологии СССР № 62. Труды Волго-Донской археологической экспедиции. Том 1. – М.: Академия наук СССР, 1958. – С. 151-226.
4. Кубарев В. Д. Древнетюркские изваяния Алтая / В. Д. Кубарев. – Новосибирск: Наука, 1984. – 232 с.
5. Путешествия в восточные страны Плато Карпини и Рубрука. [Электронный ресурс] – М.: Гос. изд. геогр. лит-ры, 1957. – 207 с. – Режим доступа: <http://www.vostlit.info/Texts/rus3/Rubruk/frames1.htm>
6. Швецов М. Л. Святые места степного населения восточно-европейских степей эпохи средневековья. [Электронный ресурс] / М. Л. Швецов. – Режим доступа: http://members.tripod.com/oriental_studies/Shvetsov/Shvetsov3.html

УДК 94(477)«1649/1659»(043)

Ю.М. Демків
/м. Мариуполь/

ГЕТЬМАНЩИНА 1649-1659 РОКІВ У ДОКУМЕНТАХ

Особливості сучасного розвитку Української держави знаходяться в прямій залежності від історичного минулого українського народу в різні періоди та в значній мірі безпосередньо в період існування Гетьманщини у другій половині XVII ст. Саме у цей період значного поширення набуває процес становлення і розвитку українського документування, дослідженню якого присвятили свої праці Ю.А. Ящук, Ю.І. Палеха, В.М. Горобець, Н.О. Леміш, І.Л. Синяк та інші.

Початком існування Гетьманщини, як державного утворення, можна вважати Зборівський договір, укладений Б.Хмельницьким з польським королем Яном-Казимиром у 1649 році. Цей документ юридично заклав підвалини Української козацької держави. Договір юридично визнав Українську козацьку державу чіткою територією (Київське, Чернігівське і Брацлавське воєводства) з військом (40-тисячний козацький реєстр) і системою управління. Відповідно до статей цього договору: король підтверджував вольності Війська Запорозького; встановлювався 40-тисячний козацький реєстр; під козацьке управління переходили Київське, Брацлавське та Чернігівське воєводства; польське військо не мало права вступати на цю територію; урядовці на ній мали призначатися тільки з православної шляхти; польська шляхта мала повертатися до своїх маєтків та ін. [2, с. 64].

На тій базі, яку забезпечував Зборівський договір, Україна, що отримала офіційну назву Гетьманщина, мала всі основні ознаки державності - населення, територію, органи влади і управління, військо, право та ін. Водночас гетьман стає визнаним як всередині країни, так і за її межами главою держави. Юридичну основу влади гетьмана склали норми усного

звичаєвого права - «давні права та вольності», пристосовані до державного статусу України, і законодавчі акти, санкціоновані державою. Так, у червні 1648 р. загальна військова рада прийняла «Статті про устрій Війська Запорозького», що по своїй суті стали тим конституційним актом, спираючись на який гетьман видавав універсали, скликав раду, вершив суд та ін. [4].

Але перемир'я було тимчасовим і на початку 1651 року національно-визвольна боротьба відновилася. Важливим етапом стало підписання 28 вересня 1651 року Білоцерківського миру. Цього разу документ затверджував наступний стан існування Гетьманщини. Влада гетьмана обмежувалася тільки Київським воєводством, і йому заборонялося самостійно вступати в зовнішні стосунки. У Брацлавське і Чернігівське воєводства поверталась польська адміністрація, а магнатам і шляхті віддавалися їхні маєтки. Козацький реєстр скорочувався до 20 тис. чоловік. Польська шляхта поверталася до України, а селяни і козаки повинні були повернутися в кріпосний стан. Підтверджувалися права православної церкви та української шляхти. Невдоволення народних мас і запорозьких козаків Білоцерківським миром призвело до відновлення воєнних дій [2, с. 67].

Наступне стратегічне рішення було прийнято на Переяславській раді 8 січня 1654 про перехід Гетьманщини під протекторат Російської держави. Але усний договір не міг задовольнити Б. Хмельницького і старшину ні формою, ні змістом. Адже такий договір не був закріплений на матеріальному носії, тобто його існування не було фізично закріплено та не мало юридичної сили. Та він стосувався тільки загальних положень входження України у підданство до Росії, не конкретизуючи їх. Тому під керівництвом Б. Хмельницького були вироблені письмові умови договору з Московською державою – «Просительні статті» з 23 пунктів. В результаті переговорів українського посольства було затвердження так званих Березневих статей (або Переяславсько-Московського договору, або «Статей Богдана Хмельницького»). Ці «Статті» встановлювали: підтвердження прав, привілеїв та вільностей Війська Запорозького, української шляхти та міщан; укладення реєстру у 60 тис. осіб; збереження місцевої адміністрації та збирання нею податків, які повинні були надходити до царської казни під контролем московських урядовців; обрання Військом Запорозьким гетьмана; право гетьмана зноситися з іноземними державами за умови повідомлення царя та заборону зносин з Річчю Посполитою та Туреччиною без царського дозволу; боротьбу Московської держави проти Речі Посполитої та татар; збереження прав київського митрополита [1, с. 175-176]. «Статті» привели до юридичного розриву Гетьманщини з Річчю Посполитою. Україна здобувала сильного союзника в боротьбі з Польщею.

Після смерті Хмельницького, у серпні 1657 року в Чигирині старшинська рада обрала гетьманом генерального писаря Івана Виговського. В Москві правлячі кола ця кандидатура не задовольняла. Розуміючи, що збройне зіткнення з Московською державою неминуче, І. Виговський починає шукати союзників. Виговський розпочинає переговори з Польщею. 16 вересня 1658 р. між Україною і Річчю Посполитою було укладено Гадяцький договір, який передбачав: Україна у складі Київського; Чернігівського та Брацлавського воєводств під назвою Князівства Руського об'єднувалася з королівством Польським і Великим князівством Литовським персональною унією, тобто особою спільного короля; найвища законодавча влада належала Національним зборам депутатів від усіх земель Князівства Руського; на чолі виконавчої влади мав стояти гетьман, який обирався по життєво і затверджувався королем; князівство Руське повинно було мати свій суд, скарбницю, грошову одиницю, 40-тисячне військо, українське діловодство; перебування польських та литовських частин на українській території заборонялося, а при нагальній потребі вони підпорядковувалися українському гетьманові; загальна свобода віри, слова, друку тощо. Укладаючи Гадяцький договір, І. Виговський прагнув, щоб Україна ввійшла до Речі Посполитої як рівноправний суб'єкт федерації [3].

Однак Польща у принципових питаннях виявила непоступливість. Було відкинуто домагання українців про включення до складу Князівства Руського західноукраїнських земель; обмежувалися його права на міжнародні відносини; фактично ліквідувалася

створена під час революції нова модель соціально-економічних відносин; відкривалися можливості доступу в Україну польської шляхти тощо. Цим фактично було започатковано розкол в українському суспільстві на прихильників Росії і прихильників Польщі. Тобто фактично Гетьманщина проіснувала з підписання Зборівської угоди до підписання Гадяцької угоди з Польщею, що не задовольняла державні інтереси козацької держави та призвела до розподілу українського суспільства на про-московське і анти-московське. Почала знищуватися й українська козацька держава. Таким чином розпочався наступний етап в історії України - Руїна.

Отже завдяки вищеназваним документам можна прослідити розвиток Гетьманщини від її виникнення, що фактично закріплювалось Зборівською угодою 1649 року, до розколу в українському суспільстві, який спричинило підписання Гадяцької угоди з Польщею 1658 року. Документи, що створювались в період існування Гетьманщини свідчили про пріоритети Гетьманщини у зовнішній політиці, затверджували основні положення щодо внутрішньополітичної діяльності та устрою держави.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Багацький В.В. Історія України [Текст]: підручник /Багацький, В.В., Кормич Л.І. – К.: Алерта, 2010. – 412 с.
- 2.Гарін В. Б. Історія України [Текст]: навч. посіб. / В. Б. Гарін, І. А. Кіпцар, О. В. Кондратенко. - К.: ЦУЛ, 2012. - 240 с.
- 3.Литвин В. М. Історія України [Електронний ресурс] : підручник / В. М. Литвин. – Київ, 2007. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15840720/istoriya/istoriya_ukrayini_-_litvin_vm.
- 4.Макаренко О.В. Державне правління Б.Хмельницького та його вплив на формування джерел права / О.В. Макаренко // Вісник АПСВ. – 2010. - №4. – С. 47-50.

УДК 002(477) «165/177» (043)

Ю.М. Кочина

/м. Маріуполь/

ДІЛОВОДНІ СТРУКТУРИ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА (друга пол. XVI– остання чверть XVIII ст.)

Традиції українського діловодства і документування сягають своїми коріннями у героїчну історію козацтва. Необхідно зауважити, що процес їхнього становлення і розвитку був поступальним й ефективним. Він охоплював увесь період існування Запорозької Січі від другої пол. XVI до останньої чверті XVIII століть, коли формується суто українська система адміністративного апарату, що має власні діловодні традиції. Держава, яка виникла в роки Національно-визвольної війни 1648-1658 рр., мала територію, військо, свої органи влади, правові норми й власну діловодну систему [3, с.5-6].

Генеральна військова канцелярія (ГВК), як центральна діловодна установа гетьманського уряду, була сформована у 50-х рр. XVII ст. на досвіді установ Запорізької Січі, польсько-шляхетського та литовського управління. ГВК виконувала функції подвійного характеру: з одного боку, була урядовою установою й здійснювала керівництво полковим канцеляріями, з іншого, - була канцелярією у вузькому значенні слова й готувала документи з різних питань державного та судового характеру. ГВК виконувала функції й архівних установ з відповідною системою упорядкування та збереження документів [2, с. 120].

Наприкінці XVII ст. ГВК набула значення особливого адміністративного колегіального органу з правом розгляду й вирішення важливих питань поточного державного управління, видання указів та розпоряджень нарівні з гетьманом, надання старшині чинів тощо. Саме на ці часи припадає формування кваліфікованого штату канцеляристів, які організовували роботу з документами, що забезпечували життєдіяльність усіх верств населення козацької держави. Високі вимоги висувалися до підбору штату «військових служителів» ГВК, серед яких були: генеральний та військові писарі; старші військові канцеляристи; молодші

канцеляристи або підканцеляристи, які називалися: підписки, протоколісти, регістратори, копіїсти, товмачі, перекладачі тощо [4, с. 136].

Загальне керівництво всім діловодством здійснював генеральний писар. Зважаючи на те, що ГВК вела справи внутрішнього і міжнародного характеру, то і його роль в політичному житті України була значною. Його називали «міністром внутрішніх справ» та «гетьманським канцлером» [5, с. 25].

Також були інші канцелярії, кожна з яких виконувала свої діловодні функції. Розглядаючи похідну генеральну військову канцелярію, можна зазначити, що вона створювалася на час військових походів й вирішувала організаційні питання щодо забезпечення війська, зокрема вирішення питань щодо постачання, комплектування, медичного обслуговування полків тощо.

Найвищим фінансовим органом гетьманської адміністрації була Генеральна скарбова канцелярія, яка виникла у 1723 р. На неї поклалися обов'язки зі збирання податків з населення. Водночас ця канцелярія відала прибутками й видатками, військовими та ранговими маєтностями тощо.

Судова канцелярія була створена в роки Національно-визвольної війни 1648-1658 рр. Її очолював писар Генерального військового суду, який підпорядковувався безпосередньо генеральному судді. Кандидат на цю посаду окрім уміння вести діловодство, писати каліграфічним почерком, повинен був володіти знаннями з юриспруденції на одному рівні з суддею [1, с. 558].

Полкові канцелярії функціонували безпосередньо на місцях й відали військовими, адміністративними і судовими справами на території кожного полку. Полкові канцелярії посвідчували договори купівлі-продажу майна, заповіти, втручались у справи спадщини, складали компоти – списки козаків полку з відомостями про їхнє майнове становище та проходження військової служби тощо. У полкових канцеляріях велися різноманітні записи, для яких існувало кілька книг. У «Книзі декретовій» записували вхідні та вихідні папери, ухвали, прийняті щодо різних справ. У «Книзі протестів» велася попередня реєстрація різних протестів і позовів. Була ще «Книга справ поточних», в якій реєструвалися справи, що розслідувалися, і справи закінчені. Кожний полк поділявся на сотні з осередками в невеличких містечках, розташованих на полковій території. Діловодством у сотнях відали сотенні канцелярії, які вважалися військовими, адміністративними та судовими органами на території сотні як військово-адміністративної одиниці. Сотенне управління очолював сотник, а канцелярією – писар, який мав у своєму розпорядженні помічників-підписків [5, с. 29-30].

Канцелярські установи Запоріжжя доби Нового Коша представлені Військовою, Похідною військовою та паланковими канцеляріями. Відсутність в Коші, на противагу Гетьманщині спеціалізованих канцелярій призвела до зосередження в компетенції Військової та паланкових канцелярій усіх спеціалізованих функцій.

З'ясовано, що документація Запоріжжя оформлялася в чернетках, відпусках, оригіналах. При потребі робилися діловодні копії та переклади. З нумерації вихідних документів випливає, що з 1759 р. річний обіг документації Військової канцелярії становив в середньому близько 4 тисяч документів, в Похідній канцелярії близько 1-2,5 тисяч документів. По окремих паланках: Самарська – на початку 60-х рр. близько 500-600 документів, в 70-х рр. – понад тисячу; Кодацька в 70-х рр. – близько 600 документів; Протовчанська та Орільська (70-ті рр.) відповідно 500 та 600 документів. З'ясовано особливості архівування справ, в основу якого було покладено хронологічно-тематичний принцип. Не виключено, що існували курінні архіви. Похідна Військова канцелярія теж впорядковувала свій архів. Його складали так звані „делапоходные”, до яких за хронологічно-тематичною ознакою підшивалася вихідна та вхідна документація [6, с. 9].

Паланкові канцелярії в узагальнених рисах на своєму рівні мали ті ж функції, що зосереджувалися у Військовій канцелярії. Крім суто діловодних, ця канцелярія виконувала судові та військові функції. Зокрема, судові повноваження включали прийом позовів та свідчень, військові – допит полонених. Та на відміну від Військової, у паланкових

канцеляріях штат був сталим: писар та підписар. Аналогічним з паланковим був штат на перевозах. Головне завдання писаря та підписаря на перевозах полягало у веденні книг прибутків та видатків з мит, що знімалися з подорожніх до військового скарбу [4,с.140-141].

Отже, щодо організації діловодства за часи козацької доби можна визначити, що кожна канцелярська установа була спрямована на власні діловодні функції. Також повноваження кожного канцеляриста, писаря та інших служителів були чітко визначені, що свідчить про розвинену форму організації діловодства.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Історія українського козацтва: Нариси у 2 т. / Редкол.: В. Смолій та ін. / Історія українського козацтва. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія». – Т.2. – 2007. – 724 с.
- 2.Костенко Ю. М. Організація діловодства в адміністративних структурах українського козацтва (XVII-XVIII ст.) / Ю. М. Костенко // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, Маріуполь: МДУ, 2011. – С. 120 -121.
- 3.Нікольченко Ю. М. Битва під Берестечком у контексті розвитку документної традиції українського козацтва / Ю. М. Нікольченко // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. – 2012. – № 56 (1). – С. 5-10.
- 4.Палеха Ю. Історія діловодства (документознавчий аспект): навч. посібник / Ю. Палеха, Н. Леміш. – К.: Вид-во Ліра – К, 2011. – 328 с.
- 5.Панашенко В. В. Палеографія українського скоропису другої пол. XVII ст. (на матеріалах Лівобережної України) / В. В. Панашенко. – К.: Наук. думка, 1974. –111 с.
- 6.Синяк І. Л. Джерела з історії діловодства запорозького козацтва доби Нової Січі (1731-1775): Автореф. дис. канд. іст. наук / І. Л. Синяк. – К., 2006. – 21 с.

УДК 792.2(477)=82-2(043)

О.М. Мельничук

/м. Рівне/

ІСТОРИЧНА ДИНАМІКА СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОДЕРНІСТСЬКОЇ ДРАМАТУРГІЇ У КОНТЕКСТІ РОМАНТИЧНОЇ ТА МОДЕРНІСТСЬКОЇ КУЛЬТУР

Кожна культурна доба має свої прикметні особливості, продиктовані часом, соціальними та політичними чинниками. Це відрізняє її від попередньої чи наступної. Але, будучи ланкою одного історичного ланцюга, вона закономірно продовжує попередню, отримавши у спадок, в тій чи іншій мірі, спільні риси, процеси та явища.

Сучасна вітчизняна наукова думка засвідчує посилений інтерес до проблем становлення та розвитку української модерністської драматургії кінця XIX – початку XX століття. Почасти це можна пояснити “типовим для кінця кожного віку світовідчуттям, яке передбачає погляд у минулі сто років, їх оцінку, а часто й переоцінку... Фінал українського XX століття здається не менш болісним і драматичним за своєю інтелектуальною проблематикою, ніж фінал попереднього XIX-го. І, крім того, два *fin de siècle* мають принаймні одну спільну проблему: модерність нації й модерність культури”, – стверджує С. Павличко [4, с. 10].

Дослідженням української драматургії кінця XIX – початку XX ст. безпосередньо займалося чимало науковців. Серед них: П. Хропко, Н. Кузякіна, Л. Дем’янівська, Г. Семенюк, Л. Мороз, Н. Мірошніченко, О. Левченко та ін.

Український модернізм розвивався під дією внутрішніх чинників, літературних впливів з Західної Європи і Росії. Та мав, як відомо, свою прикметну особливість – національну проблематику. А тому був соціально заангажованим. Це часто негативно впливало на художній та естетичний рівень творів. Та, разом з тим, можемо говорити і про певний позитив, “оскільки драматичні акорди визвольних потуг, божественна музика національного воскресіння у поєднанні, скажімо, з елементами символічної поезики давали самобутній стильовий синтез” [6, с. 183], що забезпечувало певну винятковість українського модерного мистецтва.

Українська історія – це історія боротьби народу за свою незалежність. Це завжди мало величезний вплив на розвиток культури та мистецтва. “Як кафедру, як просвітницьку установу й zarazом як засіб збереження й піднесення духу нації, гнобленої потрібно (національно, соціально й духовно), розуміли театр і свою роботу в ньому всі без винятку класики української драматургії й театру...” [3, с. 97]. Жоден митець не міг оминати теми національно-визвольної боротьби, творче втілення якої цілковито залежало від особливостей тієї чи іншої культурно-мистецької епохи, від того, завдяки яким художнім методам, засобам, прийомам та формам воно здійснювалось. Переконаємось у цьому, аналізуючи творчий доробок представників різних поколінь – М. Костомарова (1817 – 1885) та Я. Мамонтова (1888 – 1940).

“Різноманітність у єдності і єдність в різноманітності” – так пояснював М.Костомаров зміст історії і нашого життя [5, с. 4]. Він відомий світові як видатний український історик, фольклорист і етнограф, критик і публіцист, педагог, письменник, поет та драматург.

Широке коло творчих інтересів і Я. Мамонтова: поет і новеліст, драматург і театральний критик, педагог, історик театру і теоретик драми. Свою першу драматичну спробу він здійснив у віці 30 років.

М. Костомаров робив перші творчі кроки в царині драматургії будучи двадцятилітнім юнаком. Попри те, що інтерес молодого хлопця до історії перевищив усі інші, він створив чимало високохудожніх творів.

На початку ХХ ст. здавалося, що нові художні відкриття цілком заперечують попередні. Та з відстані часу очевидними є успадковані модерністською драматургією художньо-тематичні категорії романтичної традиції.

Відтак, наприклад, драми М. Костомарова “Переяславська ніч” та Я. Мамонтова “Коли народ визволяється” мають певні паралелі на ідейному рівні, порушують одну і ту ж проблематику національно-визвольної боротьби. Щоправда в різний спосіб, відповідаючи вимогам своєї культурної доби, тим суттєво і відрізняються.

Початок ХІХ століття ознаменувався пробудженням національної свідомості, зверненням до історії свого народу. Історизм став особливістю романтичної філософії та літератури. А щоб його осягнути, необхідно було знати фольклорний епос, вивчати історичні матеріали. Це захопило насамперед університетську молодь. “М. Костомаров, як і його однодумці, жадібно вбирав ідеї романтичної німецької філософії Гердера, Шеллінга, естетику сієнських романтиків, які вчили, що “дух” народу, його історіософія найвиразніше виявилися в його героїчному епосі. Історик-початківець творчо сприйняв це вчення, і воно позначилося на його ранніх поезіях, а особливо на драматургії” [7, с. 11].

Якщо на початку ХІХ ст. історизм був особливістю романтичної філософії та літератури, то на початку ХХ ст. уже модерністська філософія та література від нього відійшли. На рубежі віків, за свідченнями дослідників, відбувається зміна мистецьких генерацій.

Творча енергія, що протистояла руйнівним силам кінця ХІХ – початку ХХ ст. створила потужну хвилю оновлення, зачепила різні форми суспільної свідомості, в тому числі й художню. Жага очищення, вдосконалення – вітчизни, суспільства, людини – поєднувалась з неухильним прагненням до світопізнання. На новому етапі театр, здавалось, став не тільки головним серед мистецтв, але й ніби центром життя, установою, де людина повинна очищуватись, переживати найяскравіші почуття. Він ніс особливу відповідальність. До нього прислухались, очікували відповіді на питання часу. Прагнення пізнання світу через мистецтво з особливою силою вплинуло на драматичні пошуки.

Драматургія кінця ХІХ – початку ХХ ст., “внаслідок колоніального становища України, мусила брати на себе тягар політики, філософії та інших гуманітарних наук. Адресована переважно “більшості”, вона в своїй основі була реалістичною – й водночас справно володіла мистецькими нюансами всіх художніх напрямів, що з’являлися в європейській культурі, – від сентименталізму до неоромантизму...” [3, с. 187].

“Європейський модернізм одним зі своїх завдань мав ревізію й розвінчання романтичних ідеалів, романтичної естетики. Неоднозначність зображуваних вчинків і ситуацій, релятивність цінностей акцентується саме в модернізмі” [1, с. 235].

Разом із тим, шукаючи нові зображувальні засоби, коригуючи свої ідейні позиції, учасники того мистецького процесу пильно стежили за доробками як своїх сучасників, так і попередників. Збагачували культурну скарбницю своєї нації, до долі якої не були байдужі.

Відтак аналіз драматичних творів М. Костомарова та Я. Мамонтова в національно-культурному аспекті засвідчує наявність національної проблематики, яка у модерністській драмі Я. Мамонтова “Коли народ визволяється” художньо втілюється засобами абстрактної символіки. У цьому творі знайшли відображення мотиви, порушені М. Костомаровим в історичній трагедії “Переяславська ніч”. У драмах обох авторів простежується функціонування “мотиву ціни фанатизму”, де в центрі уваги герой-подвижник, біблійних образів та ремінісценцій, антитези “людське – звіряче”. На історичну ситуацію перших пореволюційних років виразно проектується й романтична колізія “народження ідеалу – сумніви в ньому – крах ідеалу”. Можемо стверджувати, що українській драматургії кінця XIX – початку XX століття були властиві романтичні засади в аспекті синкретизації філософської, психологічної та знаково-символістської сфер.

У пореволюційні часи вітчизняний театр прискорено проходить етапи європейського модернізму. Нова українська драма перебуває в процесі становлення драматургічної техніки. І вже середина 20-х років породжує новий синтез “автор – театр” і цілу плеяду імен драматургів, органічно поєднаних із театром свого часу, серед яких О. Олесь, В. Винниченко, С. Черкасенко, І. Кочерга, Я. Мамонтов та ін. [2, с. 18]. З іменами цих митців пов’язаний не тільки розвиток вітчизняної драматургії, але й виникнення модерного українського театрального мистецтва, типологічно близького до європейського.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Агеева В. П. Поетеса зламу століть. Творчість Лесі Українки в постмодерній інтерпретації: Монографія / В. Агеева. – К.: Либідь, 2001. – 264 с.
2. Мірошніченко Н. Модернізм в українській драматургії початку XX століття / Н. Мірошніченко // Український театр XX століття. – К.: ЛДЛ, 2003. – С. 4 – 35.
3. Мороз Л. Про символізм в українській літературі / Л. Мороз // Сучасність. – 1993. – №4. – С. 94 – 106.
4. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі / С. Павличко. – К.: Либідь, 1999. – С. 9 – 51.
5. Пінчук Ю. А. Микола Іванович Костомаров / Ю. Пінчук. – К.: Наукова думка, 1992. – С. 4.
6. Піхманець Р. За золотий вінець України / Р. Піхманець // Хроніка 2000. Український культурологічний альманах. – К.: Довіра, 1993 – №5(7). – С. 175 – 183.
7. Смілянська В. Літературна творчість Миколи Костомарова / В. Смілянська // Костомаров М. І. Твори в двох томах. – К.: Дніпро, 1990. – Т. 2. – С. 11.

УДК [82-56+82-991.1] :801.8(091)(043)

О.В. Мендрін
/м. Маріуполь/

ЗБІРНИКИ ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИХ МАНІФЕСТІВ: ОСОБЛИВОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ІСТОРІЇ ВИДАННЯ

Видання збірників літературно-мистецьких маніфестів – важлива характеристика культурного розвитку. Такі збірники виступають показником сталої культурної рефлексії, сприяють поглибленню наукового вивчення явищ культури, дозволяють розглянути їх у широкому контексті споріднених процесів та феноменів, адже «витвори, що зроблені людьми певної епохи (країни, середовища, культури) в момент їхнього виникнення та наступного функціонування, співвіднесені між собою. Кожен з них може бути інтерпретований лише з урахуванням цих системних зв’язків» [1, с. 26].

У той же час, вони дозволяють простежити еволюцію літературно-мистецьких течій та рухів; виявити характерні особливості маніфесту як джерела з історії культурного розвитку; здійснити компаративний аналіз текстів маніфестів літературно-мистецьких напрямів, що відлежать одне від одного як географічно так і хронологічно; осягнути особливості маніфестографії як форми культуротворчого процесу. Суто науково-дослідницька складова збірників маніфестарних текстів не вичерпує увесь обсяг їхнього культурного значення: вони стають запорукою продовження діалогу культур, уможлиблюють сталість культурного репродукування.

Нажаль, історія видання різного типу збірників літературно-мистецьких маніфестів не отримала належної уваги науковців як вітчизняних, так і зарубіжних, що, на думку автора, може бути обумовлене, з одного боку порівняно не значним віком самого явища, з іншого, - особливостями дослідження власне літературно-мистецької маніфестографії.

У вітчизняній (до якої ми будемо відносити як російську, так і українську) практиці чи не найпершою збіркою стала добірка перекладів маніфестів італійських футуристів, виконана В. Шершеневичем до візиту Ф. Т. Марінетті в Росію у січні 1914 р. [8] Протягом тривалого часу ця невеличка за обсягом збірка, яка вміщувала дванадцять текстів різних авторів, залишалась єдиним виданням маніфестів італійського футуризму російською мовою.

У той самий час, бурхливий розвиток вітчизняної культури, спонукав до появи велику кількість маніфестарних текстів численних мистецьких груп, об'єднань і союзів. Необхідність їхнього окремого видання була осягнута дуже скоро: у 1924 році Н. Л. Бродський, та Н. П. Сидоров видають збірку «Литературные манифесты. I. Россия. От символизма до «Октября» [5]. У ній маніфестарні тексти були розділені на п'ятнадцять глав за напрямками та групами, які їх продукували: загалом представлено шістдесят сім текстів, що їх автори вважали за маніфестарні. Збірка була піддана суворій критиці у провладній пресі [11] і вже у другому виданні 1929 р. «Литературные манифесты. От символизма к «Октябрю» [7] суттєво змінений був як склад представлених текстів так і власне компоновка матеріалу. Порівнюючи збірки 1924 та 1929 років можна побачити як змінювались інтерпретації мистецького розвитку, адже деформації, що їх зазнав текст збірки відображають деформації як власне культурного розвитку країни, так і викривлення уявлення про її минуле. Замість розташованих у хронологічному порядку «рівноправних» глав, був зроблений поділ на два великих розділи, другий з яких вміщував маніфести виключно пролетарських літературних об'єднань. Натомість у збірнику 1924 року їм відводилась лише остання глава. Суттєво звужений був перелік представлених авангардистських рухів: з чотирнадцяти, їх лишилось тільки чотири. Так само, майже вдвічі, зменшилась і кількість їхніх маніфестів. Цікавою, у цьому контексті, видається й незначна, проте суттєва зміна у назві збірника: прийменник «до» було змінено на «к», - що створювало відчуття наявності певного вектору у розвитку, та відповідної заданості історичного процесу.

Зазначена тенденція до виключення з культурного досвіду та наукового розгляду як власне літературно-мистецьких об'єднань кінця XIX – поч. XX ст., так і вироблених ними маніфестарних текстів, позначилась на виданні збірок: до початку 80-х рр. XX ст. не з'явилося жодного збірника чи антології. Лише 1980 року видавництво Московського державного університету представило відразу два збірники маніфестів. Видання «Литературные манифесты западноевропейских романтиков» [3], укладачем та редактором якого був О. С. Дмитрієв містило у собі більше ста фрагментів теоретичних текстів, що були згруповані за географічною ознакою. Збірка «Литературные манифесты западноевропейских классицистов» [2] за редакцією Н. П. Козлової, подібно до попередньої, вміщувала фрагменти текстів, що представляли теорію літератури та мистецтва вироблену в межах національних шкіл провідних країн Європи. Хоча представлені у цих роботах тексти навряд чи можна беззаперечно визнати маніфестами, значення публікації важко переоцінити: вона не тільки сприяє кращому розумінню історично-культурного розвитку, а й надає важливий матеріал для дослідження еволюції розвитку теоретичних літературно-мистецьких творів.

Певну спробу надолужити втрачене у вивченні маніфестографії ХХ століття, можна побачити у виданні 1986 року збірки «Называть вещи своими именами» [9]. Серед поставлених перед виданням завдань було, як зазначав у вступній статті головний редактор та автор передмови Л. Г. Андреев, «дослухатися до голосу маніфестів, найбільш представницького виду літературної публіцистики» аби почути «голос століття... аби осягнути його пориви та його пошуки» [9, с. 3]. Із зрозумілих обставин, упорядникам не вдалося повною мірою відтворити добіркою представленого матеріалу здобутки межі століть: запропоновані маніфести та інші теоретичні, публіцистичні фрагменти лише почасти відображали те різнобарв'я текстів та ідей, що продукувалось у той час. У самій передмові зазначалось: «Співставлення маніфестів – не на користь модернізму, воно модернізму не вигідне. Складається враження, що біля потужного потоку реальності ХХ століття прихилилися численні кустарні майстерні... які від цього потоку відводять струмки по своїх руслах», у той саме час «Немодерністські маніфести, маніфести реалізму – це саме ХХ століття у його цілісності...» [9, с. 12-13].

Треба визнати, що зміна обставин культурного розвитку у наш час не надто вплинула на ситуацію з виданням маніфестарних текстів. 2000 року С. Джимбінов упорядкував та видав збірник «Литературные манифесты от символизма до наших дней» [4], в якому представлені маніфести вітчизняних об'єднань та груп, впорядковані за напрямом, що вони представляли. У 2001 році видавництво «Аграф» перевидало збірник «Литературные манифесты. I. Россия. От символизма до «Октября» [6]. Перелік сучасних видань збірок маніфестів можна поповнити й зовсім невеличкою за обсягом хрестоматією, виданою у 2007 році у Воронежі «От эстетики к идеологии» [10], упорядник якої, нажаль, обмежилась лише незначною кількістю маніфестів вітчизняних літературних об'єднань першої чверті ХХ ст.

Як можемо побачити, в історії публікації збірок маніфестарних текстів можна вирізнити три періоди активності: перший – 1910-1920-і роки, що стали часом започаткування підготовки та видання, появи перших збірок; другий, - припадає на початок 1980-х рр., для нього притаманною була спроба наздогнати втрачений час, а серед виданих теоретичних текстів переважали ті, що розкривали особливості європейського культурного розвитку. Третій період може бути датований 2000-ми роками, провідною тенденцією тут стає спроба встановити втрачений зв'язок з традиціями як культурними, так і академічними, початку попереднього століття. Незважаючи на це, справа видання літературно-мистецьких маніфестів для вітчизняної науки не втрачає своєї актуальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Источниковедение: Теория. История. Метод. Источники российской истории: учеб. пособие / И. Н. Данилевский, В. В. Кабанов, О. М. Медушевская, М. Ф. Румянцева. – М.: Российск. гос. гуманит. ун-т, 1998. – 702 с.
2. Литературные манифесты западноевропейских классицистов / Ред. Н. П. Козлова. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – 624 с.
3. Литературные манифесты западноевропейских романтиков / Под ред. А. С. Дмитриева. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1980. – 639 с.
4. Литературные манифесты от символизма до наших дней / Сост. С. Джимбинов. – М.: Согласие, 2000. – 608 с.
5. Литературные манифесты. I. Россия. От символизма до «Октября» / Сост. Н. Л. Бродский, Н. П. Сидоров. – М.: Новая Москва, 1924. – 303 с.
6. Литературные манифесты. От символизма до «Октября» / Сост. Н. Л. Бродский, Н. П. Сидоров. – Переиздание 1924-го года. – М.: Аграф, 2001. – 374 с.
7. Литературные манифесты. От символизма к «Октябрю»: сборник материалов / Подгот. к печати: Н. Л. Бродский, В. Львов-Рогачевский, Н. П. Сидоров. – М.: Федерация, 1929. – 301 с.
8. Манифесты итальянского футуризма. Собрание манифестов Маринетти, Боччьони, Карра, Руссоло, Балла, Северини, Прателла, Сен-Пуан / перевод В. Шершеневича. – Москва: Типография Русского Товарищества, 1914. – 77 с.

9. Называть вещи своими именами: программные выступления крупнейших западноевропейских писателей XX века / Сост., предисл., общ. ред. Л. Г. Андреева. – М.: Прогресс, 1986. – 640 с.
10. От эстетики к идеологии: художественные декларации и литературно-политические документы, 1990-1920-х гг.: хрестоматия для вузов / Сост. Е. Г. Серебрякова. – Воронеж: 2007. – 79 с.
11. Силлов В. Профессорская халтура / Вл. Силлов // Леф. – 1924. – № 1. – С. 153-154. – Рец. на Литературные манифесты. I. Россия. От символизма до «Октября». Изд. «Новая Москва». Составили Н. Л. Бродский и Н. П. Сидоров. Тираж 3000 экз. Стр. 303. Цена 2 р. 30 к. 1924 г.

УДК 72. 03 (043)

М.А. Онищенко
/м. Мариуполь/

СТАЛИНСКАЯ АРХИТЕКТУРА В СССР СЕРЕДИНЫ 30-Х – СЕРЕДИНЫ 50-Х ГГ. XX В.

Невозможно изучать историю советской архитектуры, не зная историю породившего ее советского общества, не замечая множественных фактов воздействия власти на архитекторов. Без изучения механизмов партийно-государственного управления советской архитектурой невозможно понять особенности трансформации и характер изменений ее художественного и социального содержания.

Задачей нашего исследования является не только изучение композиций и декора сталинской архитектуры, но и учет породивших их политического, экономического, хозяйственно-производственного и прочих контекстов.

Архитектура сталинской эпохи – явление сложное, противоречивое и на сегодняшний день по-настоящему далеко не изученное. Архитектура в СССР с середины 30-х до середины 50-х гг., получившая название «сталинской», оставила после себя ансамблевые застройки узнаваемого стиля, но до сих пор этот стиль не имеет одного общепринятого названия. Самыми распространёнными вариантами названия этого направления являются «сталинский ампи́р» («псевдоампи́р»), «советский монументальный классицизм», «советский архитектурный ретроспективизм» [2, с.56]. В средствах массовой информации эти названия используются как обозначение всего многообразия сталинской эклектики.

Это направление пришло на смену рационализму и конструктивизму первых годов советской власти. Великие конструктивисты Веснины, Константин Мельников, Иван Леонидов, Моисей Гинзбург, Георгий Гольц строили фабрики, дома-коммуны для коллективного быта, дома культуры, фабрики-кухни в аскетическом, но полном зажигательной фантазии стиле [7, с.214].

До середины 1930-х гг. в СССР, как и в большей части западной Европы, стремительно развивался архитектурный авангард. Архитектура была лишь одним из ответвлений единого художественного процесса, происходившего в СССР мощно и самобытно. Политические изменения, совместное построение новой жизни, стремление к новым прогрессивным идеалам – всё это сделало советский авангард первой трети XX века очень насыщенным и богатым на таланты.

Здания до середины 1930-х гг., хотя и построены во время сталинского режима, не обладают тем специфическим стилем, отличающих «сталинские» здания от других. Отличительной чертой нового подхода к работе было то, что создание и воплощение этих проектов должно было происходить коллективно. Это стало началом перехода к новой архитектуре. До создания Союза Архитекторов (1934 г.) проекты были авторскими. После – они стали коллективными – продуктом крупных творческих мастерских под руководством лидеров-архитекторов.

Павильоны СССР на Всемирных выставках 1937 и 1939 годов окончательно утвердили существование нового стиля. Довоенная архитектура сталинского периода имела ряд отличительных черт – в ней прослеживалась переработка стиля ар деко, отголоски конструктивизма, встречались элементы венецианского и средиземноморского стиля – вытянутые арки, фрески [3, с.14-17].

Вторая мировая война, затормозив архитектурные (как и прочие) процессы, подтолкнула архитекторов к созданию проектов послевоенного восстановления городов и создания мемориальных сооружений для увековечивания памяти героев войны. Эти проекты активно разрабатывались уже с 1943 года, что позволило построить их после окончания войны в короткие сроки.

«Сталинский ампи́р» или «стиль триумф» (от фр. *empire* – «империя» и по аналогии с ампи́ром) наиболее ярко проявился после Великой Отечественной войны. Он соединил в себе элементы барокко, ампира эпохи Наполеона, позднего классицизма и ар-деко, сочетание помпезности, роскоши, величественность и монументальность [9, с.88].

После победы в ВОВ этот стиль целюно воплощал идею национальной гордости и силы, торжества победившего социализма. В этом смысле монументальность сталинской архитектуры стала средством пропаганды, внушения оптимизма и уверенности в скорейшем восстановлении страны.

На IV сессии Академии архитектуры СССР в 1944 г. говорилось о великих традициях градостроительства, великих ценностях классической архитектуры и народного зодчества. [1, с.178-179].

С этого времени началось «исправление» архитектурной традиции СССР. Первой реконструкции подверглась Москва. Еще в 1931 г. Л.М. Каганович, который впоследствии курировал изменение внешнего облика Москвы, заявлял, что от московских переулков и закоулков создается впечатление, что эти улочки прокладывает пьяный строитель [2, с.83]. Главный город страны нуждался в главном центре, а главный центр – в главном здании. Оно должно было стать символом не только столицы, не только страны, но и мира. Величие миссии, которое возлагалось на Москву, воплощалось в идее строительства Дворца Советов. Для этого был взорван самый большой храм Москвы, посвященный победе России в Отечественной войне 1812 г., – храм Христа Спасителя. Конкурс на лучший проект Дворца Советов был объявлен еще в начале первой пятилетки. На конкурс прислали 160 проектов, в том числе 24 – из-за рубежа. В 1933 г. лучшим был признан проект Б.М. Иофана. Недовольный выбором, французский архитектор Ле Корбюзье (его проект отвергли, как образец голого индустриализма) писал Сталину, что проект Иофана – самое буржуазное воплощение академизма [4, с.365-368]. Но вождь был доволен: Дворец Советов планировался выше не только Эйфелевой башни, но и Импайр Стейт билдинга – самого высокого в те годы здания мира. На верху башни здания высотой 415 метров должны были воздвигнуть статую Ленина высотой 100 метров. В голове статуи предполагалось построить зал заседаний на 21 тыс. мест. 24 июля 1938 г. макет Дворца Советов был провезен по Красной площади во время парада. На месте взорванного храма вырыли огромный котлован. Газеты начали с восторгом рассказывать о тысячах квадратных метров масляной живописи, фресок, мозаик, барельефов и скульптурных групп, которыми планировалось украсить храм идеи [5, с.185].

Но великому проекту не суждено было осуществиться из-за войны. После Великой Отечественной войны все средства и силы снова были брошены на осуществление нового плана Генеральной реконструкции Москвы. Так называемые «высотки» Москвы, построенные на протяжении 1948 – 1952 гг., – странное соединение американских небоскребов с пародийными элементами готики, барокко, перегруженные реалистической скульптурой, мозаикой, псевдонародным натуралистическим декором и ампи́рной орнаментикой. Массивные резные карнизы, крупные статуи, шпили, картуши и колонны, применение мрамора для отделки фасадов и светлого отделочного камня – эти детали делают сталинские здания узнаваемыми. По замыслу их создателей, «семь сестёр» должны были оживить силуэт Москвы, в котором не хватало вертикалей после разрушения многих

церквей и колоколен [8, с.36-38]. Одновременно они должны были ответить на вызов мирового высотного строительства и продемонстрировать мощь государства-победителя.

Типичными для этого периода стали архитектурные постройки в других городах СССР. В Киеве в стиле «сталинский ампир» были построены Дом Кабинета Министров, Крещатик, станции первой очереди Киевского метрополитена, Речной Вокзал, Цирк. Достопримечательностью Одессы 40 – 50-х гг. XX в. был железнодорожный вокзал; Днепропетровска – Проспект Карла Маркса; Львова – арка у входа в парк им.Б.Хмельницкого; Харькова – Аэровокзал. В нашем родном городе сталинская архитектура представлена двумя домами со шпилем на ул. Артёма и просп. Ленина, зданиями Драмтеатра, ДОСААФа, Детского Мира (современное здание ПУМБ) и другими.

Архитектурные сооружения сталинской эпохи стали частью пространства архитектуры социалистического реализма, но предназначались они вовсе не для того народа от имени которого возводились. Народу тех лет достались зрелищные сооружения, а не обширное строительство жилого фонда. Единственные попытки создания дешёвого жилья, нашедшие своё оформление в реально построенных зданиях, принадлежали архитекторам, впоследствии разрабатывавшим хрущёвские пятиэтажки. Например, здания рядом с метро Полежаевская (г. Москва, ул. Куусинена, 7) выглядят «сталинскими», но реально являются панельными, а не кирпичными. Однако, эти здания разрабатывались как экспериментальные, одноразовые, не поточные проекты [10, с.278].

Таким образом, в послевоенное десятилетие в архитектуре СССР сосуществовали две тенденции. Одна – это поиски триумфальных и помпезных архитектурных решений. Вторая тенденция предполагала скромную, деловую работу над новыми методами проектирования и массовое строительство жилых зданий. Благодаря всему этому была подготовлена научная и практическая база для перехода к массовому индустриальному жилищному строительству в период «хрущёвской оттепели».

ЛИТЕРАТУРА

1. Архитектура гражданских и промышленных зданий. История архитектуры / Учебник для вузов. - Т. 1. – М.: БАСТЕТ, 2007. – 336с.
2. Брумфилд У. Жилище в России: век XX: архитектура и социальная история. – М.: Три квадрата, 2001. – 191с.
3. Васькин А. А. Сталинские небоскребы: от Дворца советов к высотным зданиям. – М.: Спутник+, 2009. – 236с.
4. Косенкова Ю.Л. Архитектура сталинской эпохи: Опыт исторического осмысления. – М.: Ком Книга, 2010. – 496с.
5. Культурология. Курс лекций. / Под ред. А. А. Радугина. М., 1996. – 325с.
6. Культурология. Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. М.: Феникс, 1995. – 576с.
7. Меерович М. Наказание жилищем: жилищная политика в СССР как средство управления людьми (1917 – 1937 гг.). – М.: РОССПЭН, 2008. – 303с.
8. Степанов А.В. Иванова Г.И. Архитектура и психология: Учеб. пособие. – М.: Стройиздат, 1993. – 295с.
9. Хмельницкий Д. Архитектура Сталина. Психология и стиль. – М.: Прогресс-Традиция, 2007. – 560с.
10. Хмельницкий Д. Зодчий Сталин. – М.: НЛЮ, 2007. – 310с.

ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ІДЕЙ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСВІТНИЦТВА НА КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКЕ ЖИТТЯ ВОЛИНИ КІНЦЯ ХVІІІ – ПОЧАТКУ ХІХ СТ.

Просвітництво – це широкий інтелектуальний або ідейно-культурний рух ХVІІІ ст. у Західній Європі, спрямований на ліквідацію соціальних, економічних, ідеологічних, культурних інститутів феодалізму. Він заклав сприятливі умови для формування національних культур та обміну духовними цінностями між народами Західної й Східної Європи. З цього приводу М. Попович зауважує: «Звертаючись до гуманізму античного мистецтва та продовжуючи традиції попереднього (ХVІІ) століття, у ХVІІІ ст. було сформульовано чітку й послідовну моральну, правову і політичну концепцію лібералізму, що не тільки не була забута історією, але й покладена сьогодні людством в основу найважливіших міжнародних документів щодо прав людини. Головним принципом лібералізму була свобода особистості» [12, с.214-215]. Таку позицію займали більшість західноєвропейських філософів-просвітителів ХVІІІ ст., зокрема, Д. Дідро, Ж.-Ж. Руссо, Г.В. Лейбніц. Їх однодумцями на Волині були польські просвітителі, реформатори навчальної справи – члени Едукаційної комісії: Г. Коллонтай, Т. Чацький, Я. Снядецький, А. Чарторийський, які активізували свої зусилля на розвиток просвіти народів Правобережної України, зокрема і Волині.

Французька революція продемонструвала всю складність і суперечливість історичного процесу, велич людини, яка прагне перетворити світ й обмеженість сил. Саме у ній прогресивні романтики справедливо вбачали початок всієї культури ХІХ ст. [6, с.7]. «Вона – зауважує М. Євтух, – була тією силою, яка визначила початок нової історичної ери в світі, справивши великий вплив на наступний розвиток усіх без винятку галузей знань» [3]. Д. Дорошенко зазначав, що під впливом діяльності плеяди французьких просвітників (Вольтера, Гольбаха, Гельвеція, Дідро та ін.) на Правобережжя України наприкінці ХVІІІ – початку ХІХ ст. проникали ідеї народності, політичної свободи, соціальної рівності та справедливості, а також атеїстичні тенденції щодо церкви і релігії. Він також зауважував: «У цих західноєвропейських ідейних впливах, у їх прищепленні та акомодатії на українському ґрунті треба шукати зародок духовних течій, що хвиля за хвилею постають в Україні з кінця ХVІІІ ст. й заповнюють собою зміст українського культурно-національного розвитку аж по нинішній день» [2, с.5-6].

Значення культурних взаємовпливів між Україною та країнами Західної Європи було великим. І. Крип'якевич з цього приводу зазначав: «Чужосторонні впливи підштовхували культуру на вищий ступінь, проте чужі надбання не приймалися невільниче і стоплювалися з місцевою творчістю в органічну цілість»; «Сила України була в тому, що вона завжди була в зв'язках з Західною Європою і звідти переймала всі живі культурні течії. Для Європи її значення було в тому, що Україна творила найдалше на Схід висунутий бастион європейської культури...» [8, с.297-298]. А Д. Чижевський указував, що «інтелектуальні впливи на українців мали західноєвропейські мислителі, які «викликали і розвивали у слов'ян власну і самостійну творчість, що була часто не лише відгуком, але і відповіддю Заходу» [17, с.108]. Цікавою є думка відомого вітчизняного історика О. Єфименко: «До шляхетського середовища мали доступ французькі ідеї, що були ферментом для життя і думки всієї Європи, ... маючи повний доступ вони не мали ніякого впливу», «справжній гуманний смисл французьких ідей був абсолютно чужим для українського шляхтича» [4, с.152].

Як стверджує сучасний дослідник В. Мартинюк, прагнучи щастя, «людина епохи Просвітництва виховує в собі титанічні якості в універсальному пізнанні світу...» [9]. Важливою передумовою проникнення просвітницьких ідей на Волинь були європейські мандрівки аристократів. Основна модель таких подорожей, що увійшла до моди в Росії в

другій половині XVIII ст., як зауважує сучасний російський дослідник С. Козлов, отримала назву «гранд тур» [7]. Це був засіб активного пізнання світової спадщини, практика особистого освоєння європейського культурного простору. Тому, як зазначає дослідник М. Стефко, в епоху Просвітництва запроваджується практика особистого освоєння цього культурного простору, заснованого на класичних зразках освітньої подорожі, яка водночас відповідала особистим інтересам і перевагам мандрівників. Подорожі сприяли глибшому розумінню культури, особливостей розвитку європейських країн, вдач і звичаїв їх жителів, що, у свою чергу, не могло не відбитися на світогляді самих мандрівників [15]. Повертаючись із подорожей країнами Західної та Південної Європи, магнати привозили на батьківщину популярну літературу, наприклад, філософські трактати, численні живописні полотна, предмети антикваріату, гравюри, архітектурні проекти [10, с.66].

Під впливом прогресивних просвітницьких ідей у цей період відбувався поступовий перехід від церковної освіти до світської, на основі якої формувалися новий світогляд, нова система цінностей у суспільстві. Світська освіта на початок XIX ст. набула величезної популярності. Це було пов'язано з поширенням у суспільстві просвітницьких тенденцій і, відповідно, зі зміною життєвого суспільного устрою. Зміст світської освіти першої чверті XIX ст. характеризувався оновленням, осучасненням, відходом від схоластичних обмежень, розширенням та поглибленням вивчення гуманітарних, точних і природничих наук, здобуття енциклопедичних знань. Вважаючи освіту головним засобом розсіяння п'єтети, пересудів і невігластва, що було причиною всіх негараздів, просвітники дотримувалися тієї думки, що «в державі всі верстви мають бути освічені» [13]. Цей погляд на початку XIX ст. був головним та прогресивним. Український історик XIX ст. В.Б. Антонович із цього приводу зазначав, що «лише послідовна просвіта й піднесення свідомості народу є єдино правильним шляхом», «лише високий рівень освіти народу може сприяти найкращому втіленню провідної ідеї...» та «історичні знання розвивають людність, сприяють піднесенню культурного рівня і свідомості» [1, с.14, 70]. Висуваючи ідею залежності суспільного прогресу від поширення освіти та наукових знань, просвітники також акцентували на громадянському і моральному вихованні.

Завдяки діяльності вищезазначених провідних польських діячів-просвітителів Волині були визначені нові пріоритети у розвитку освітньо-виховної системи на теренах волинського краю, що сприяло відходу від богобоязливості, вірнопідданості місцевого населення, тобто переходу до світськості. На Волині у цей період значного розвитку набуло піднесення освітнього рівня та наукових досліджень. Для забезпечення належного рівня викладання до навчальних закладів Волині запрошувалися іноземні педагоги та митці, більшість із яких перед тим закінчили або викладали у відомих європейських вищих навчальних закладах: Ягеллонському університеті в Кракові, Дублінській академії у Лондоні, Віленському університеті, Віденській, Празькій, Краківській музичних академіях, Неаполітанській консерваторії тощо. Запроваджуючи до навчального процесу власні навчально-методичні розробки, новітні прогресивні методики викладання, технології, втілюючи популярні у Європі мистецькі стилі та напрями, вони переносили європейські сучасні тенденції на волинську землю. Завдяки просвітницько-педагогічній діяльності запрошених іноземних педагогів та митців відбувався процес масового просвітництва місцевого населення, формування інтелігенції, виховання власних педагогічних кадрів та професіоналізації вітчизняного мистецтва.

Водночас усвідомлювалася та утверджувалася важлива суспільна роль культури і мистецтва, можливість використання їх потенціалу у розв'язанні соціальних, суспільних завдань, за допомогою виховної функції. Вона могла спрямовувати рушійні сили суспільства, регулювати соціальні процеси, вчити ціле суспільство та кожного члена окремо. Цій функції культури просвітники навіть віддавали перевагу перед естетичною. Не лише мистецтво, але і саме життя були оголошені школою: «світло є величезне училище, відкрите для всіх охочих навчитися» [16, с.43]. Розвиток культурно-мистецького життя на території Волині відбувався в умовах співіснування двох великих епох у польській культурі – Просвітництва і

Романтизму [14, с.6-7]. За висловом Д. Дорошенка, «зародившись на Заході й торуючи собі шлях на Україну через слов'янські землі й безпосередньо, романтизм здобув для себе на Україні особливо вдячний ґрунт», що проявилось на порозі XVIII і XIX ст. в «інтересі до своєї народності, до народного життя, побуту, мови й поезії» [2, с.7]. У мистецтві Волині зазначеного періоду, як і мистецтві загальноєвропейському, відбувався поступовий перехід від релігійності до світськості. Ці процеси були характерними для всіх жанрів мистецтва – архітектури, скульптури, живопису, літератури, музики та театру. Під впливом ідей епохи Просвітництва на Волині посилювався значний інтерес до культури та мистецтва західноєвропейських країн. Це спонукало до необхідності виховання національних митців. Впливи прогресивного на той час західноєвропейського мистецтва були об'єктивно позитивними. Так, О. Ніколенко стверджує, що «літературу і мистецтво, у тому числі й музику, просвітники розглядали як засоби поширення ідей, здатних змінити світ і людину» [11, с.126]. Утім вони сприймалися й засвоювалися в різних соціальних середовищах неоднаково. «Волинь, – зауважує П. Жолтовський, – була одним з тих регіонів, де мали місце широкі і безпосередні контакти із західноєвропейським мистецтвом» [5, с.320].

Таким чином, через призму суспільних процесів відбувалося проникнення просвітницьких ідей на культурно-мистецьку галузь Волині кінця XVIII – початку XIX ст., що у подальшому спричиняло до активізації культурного розвитку цього регіону.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович В.Б. Моя сповідь: Вибрані історичні та публіцистичні твори / В.Б. Антонович; Упорядники: О. Тодійчук, В. Ульяновський. - К. : Либідь, 1995. - 816 с. («Пам'ятки історичної думки України»).
2. Дорошенко Д. І. Нарис історії України [Текст] : в 2 т. / Д. І. Дорошенко. - К. : Глобус, 1992. - Т. 1 : До половини XVII століття. - [Б. м.] : [б.в.], 1992. – 232 с.
3. Євтух М.Б. Розвиток освіти і педагогічної думки в Україні (кінець XVIII - перша половина XIX ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / М.Б. Євтух ; Київ. ун-т ім. Тараса Шевченка. - К., 1996. - 70 с. – Бібліогр.: с.58-68.
4. Ефименко А. Очерки истории Правобережной Украины / Александра Ефименко. – К., 1895. - 174 с. (Оттиск из журнала «Киевская старина»).
5. Жолтовський П.М. Український живопис XVII-XVIII ст. / П.М. Жолтовський. – К. : Наукова думка, 1978. - 328 с.
6. История зарубежной литературы XIX в. : учебник для филологических факультетов педагогических институтов. - М. : Просвещение, 1972. - 623 с.
7. Козлов С.А. Русский путешественник эпохи Просвещения: в 3т. / С.А. Козлов. - Т.1. - Спб. : Историческая иллюстрация, 2003. - 496 с.
8. Крип'якевич І.П. Історія України / І.П. Крип'якевич ; Відпов. редактори Ф.П. Шевченко, Б.З. Якимович. – Львів : Світ, 1990. - 520 с. / («Пам'ятки історичної думки України»).
9. Мартинюк В.М. Особливості розвитку української психології у XVIII ст. (Феноменологія психічного у науковій, науково-прикладній, філософській та художній творчості в епоху Просвітництва) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психолог. наук : спец. 19.00.01 «Загальна психологія. Історія психології» / В.М. Мартинюк ; Київ. ун-т ім. Тараса Шевченка. - К., 1997. - 26 с. – Бібліогр.: с.25.
10. Михайлишин О.Л. Палацово-паркові ансамблі Волині 2-ї половини XVIII - XIX століть / О.Л. Михайлишин. – К., Б.и., 2000. - 236 с.
11. Ніколенко О.М. Бароко, Класицизм, Просвітництво. Література XVII - XVIII ст. : посібник для вчителя / О.М. Ніколенко. – Харків : Ранок, Веста, 2003. - 224 с.
12. Попович М.В. Нарис історії культури України / М.В. Попович. – К. : АртЕк, 1999. - 728 с.
13. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні (X - поч. XX ст.): Нариси / Під ред. Н.Д. Ярмаченко. - К. : Рад. шк., 1991. - 236 с.
14. Свирида И.И. Польская художественная жизнь конца XVIII - первой трети XIX века / И.И. Свирида. – М. : Наука, 1978. - 268 с.

15. Стефко М.С. Европейское путешествие как феномен русской дворянской культуры конца XVIII - первой четверти XIX веков : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. ист. наук : спец. 07.00.02 «Отечественная история» / М.С. Стефко ; Ин-т российской истории РАН. - М., 2010. - 30 с. – Библиогр.: с.28.
16. Софронова Л.А. Польская театральная культура эпохи Просвещения / Л.А. Софронова; отв. ред. Б.Ф. Стахеев. – М. : Наука, 1985. – 272 с.
17. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні / Дмитро Чижевський. - Нью-Йорк, 1991. - С.108.

УДК 316.7(477):929Перетц(043)

Н. В. Стахівца
/м. Маріуполь/

ВНЕСОК В.М. ПЕРЕТЦА У ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

На сучасному етапі розвитку українського суспільства актуальним постає питання вивчення ролі окремих діячів у збереженні та залученні до наукового обігу національних культурних цінностей, формуванні наукових осередків в Україні та передачі інтелектуальних надбань.

Вагомий внесок у відродження української культури зробив відомий вчений, літературознавець, фольклорист, філолог, мистецтвознавець, педагог, що виховав цілу плеяду фахівців філологічного спрямування – Володимир Миколайович Перетц. Він – один з найактивніших діячів, які сприяли формуванню національної спільноти українських вчених, становленню її перших професійних об'єднань.

В. М. Перетц (1870 - 1935 рр.) закінчив Санкт-Петербурзький університет, де пізніше обіймав посаду приват-доцента історико-філологічного факультету (1891). У 1902–1903 рр. працював на кафедрі палеографії в Археологічному інституті; з 1903 р. – професор Київського університету на кафедрі російської мови та словесності; організатор семінарію російської та української філології в Києві (1907) та Петрограді (1914), з якого вийшло багато дослідників і викладачів історії української літератури (В. П. Адрианова-Перетц, М. П. Гудзій, А. М. Лобода, М. К. Зеров, І. І. Огієнко, О. В. Багрій, С. О. Бугославський, О. С. Грузинський, О. К. Дорошкевич, М. О. Драй-Хмара, І. П. Єрьомін, С. І. Маслов, К. О. Копержинський, О. А. Назаревський, Т. П. Сушицький, П. П. Филипович, С. О. Щеглова та ін.); дійсний член Петербурзької академії наук (1914); голова підвідділу охорони культурних цінностей при відділі народної освіти (1918); учасник процесу заснування Української Академії наук (1919); організатор і голова Товариства прихильників української історії, письменства і мови (1921 р.); штатний академік Академії наук УРСР (1926); голова академічної Комісії давнього українського письменства (1927).

В. М. Перетц досліджував українську літературу, що стало надійним підґрунтям для подальшого розвитку українського літературознавства. В 1900 р. В. М. Перетц захистив магістерську [1], а в 1902 р. докторську дисертацію [2]. В обох працях багато уваги приділено вивченню української літератури XVII-XIX ст., особливо української ліричної поезії: досліджено вплив української віршової поезії на російську у XVII-XVIII ст., опубліковано українські пісенні тексти в російських записках та зі збірників II пол. XVIII ст., а також українські пісні, що побутували в російському народному репертуарі.

В Києві, на посаді професора Київського університету, велике значення мала педагогічна й організаторська праця вченого. В. М. Перетц читав в університеті курси з історії літератури, церковнослов'янську мову та історію давньоруської мови з діалектологією, слов'янську палеографію, історію українського письменства. Будучи фундатором філологічної школи, яка дістала назву «школи Перетца», вчений започаткував семінарські заняття з групою студентів-філологів, більшість яких звернулася до вивчення старовинної української літератури. У статті «Матеріали до історії української літературної мови» В. М. Перетц наголосив на необхідність створення джерельної бази для дослідження

історії української мови. «Історія української мови, – пише вчений – вимагає ще не мало матеріалів й розслідувань. Не кажучи вже про давніший період, не видається нам досить виясненим питання про долю української мови в XIV-XVI ст., а матеріали не тільки не оброблені, але й настільки не зібрані, щоби роз'яснити деталі. Справді, крім статті проф. Владімірова, ми не маємо навіть систематичного огляду старих рукописів, написаних в границях України-Руси. Звідти наслідок: праці над історією української й білоруської мови в XIV-XVI ст. ведуться напощаки, по матеріалам, що випадково попали під руки» [3, с.34-35]. У зв'язку з цим, вчений закликав учнів виявляти якомога більше самостійності в роботі й мисленні, розшукувати і опрацьовувати першоджерела, рукописи.

У 1906 р. дослідник виступив в газеті «Київські відгуки» та у часописі «Київська старовина» з проектом відкриття в університетах кафедр української історії, літератури, мови, етнографії, звичаєвого права, опублікувавши статтю «До питання про заснування українських кафедр в університеті», склав і підписав доповідну записку про скасування заборони української мови [4]. Наголошуючи на самобутності української літератури, В. М. Перетц зазначав, що ця література значна і є потреба готувати вчених, здатних досліджувати науковий український історико-літературний матеріал.

З 1907 р. В. М. Перетц вів «Семінарії російської філології» - неофіційне добровільне товариство, яке готувало молодих науковців, що досліджували російську, українську мови та літературу. В курсі семінарію вперше вивчались життя та діяльність видатних українських діячів науки і культури: І. П. Котляревського, В. Б. Антоновича, О. Я. Кониського, Ф. М. Колесси, О. О. Потебні, П. Г. Житецького, Л. Українки, Т. Г. Шевченка, І. Я. Франка. Згодом семінарії став центром філологічної науки в Києві.

В 1908 р., став на чолі філологічної секції Українського наукового товариства і в «Записках» цього товариства опублікував програмну статтю «Найближчі завдання вивчення історії української літератури», що окреслювала першорядні проблеми, намічала завдання і перспективи: скласти джерельну базу й ретельно проаналізувати всі філологічні матеріали, виявлені в рукописних сховищах [5]. Вчений заклав важливі передумови для успішної роботи філологічної секції українського наукового товариства: залучив до співпраці відомих філологів, організував всебічну розробку питань української філології: уніфікації граматики, складання історичних, термінологічних і тлумачних словників, дослідження генези української мови.

З 1910 – 1916 рр. під керівництвом В. М. Перетца було організовано дев'ять екскурсій учасників семінарію до Петербурга (чотири рази), Москви, Полтави, Катеринослава, Житомира, Ніжина, а також (після переїзду В. М. Перетца до Петрограда) у Київ. Звіти про роботу учасників екскурсій публікувалися у київських «Університетських відомостях», які склалися не лише з опису рукописів та публікації невиданих текстів, а й з історико-літературних досліджень. Семінарії В. М. Перетца перетворився на школу першовідкривачів – ні до неї, ні після неї ніхто не вніс стільки нового й невідомого матеріалу в історію російського і особливо українського письменництва, насамперед давньої доби [6, с.55]. Впродовж семи років (1907-1914 р.) В. М. Перетц підготував двадцять магістрантів зі свого фаху, серед них – М. П. Гудзій, А. М. Лобода, С. І. Маслов, О. К. Дорошкевич, Т. П. Сушицький, П. П. Филипович, М. О. Драй-Хмара, В. П. Адріанова, О. А. Назаревський, І. І. Огієнко та ін. За цей час В. М. Перетц накопичив величезний документальний матеріал з історії української літератури, мови, мистецтва, поезії, який відкривав нові відомості щодо соціального устрою і життя українського народу. У Києві вчений надрукував понад 100 досліджень про духовне життя, історію української і російської літератури та театру.

Навесні 1914 р. за видатні досягнення в галузі вивчення російської та української літератур і народної словесності В. М. Перетц був обраний академіком Академії наук і повернувся до Петрограда. Він активно включився в роботу Відділення російської мови та словесності Академії наук, читав курси історії давньої руської, російської, української, білоруської літератур на історико-філологічному факультеті Петроградського університету, викладав на Вищих жіночих курсах та на Вищих педагогічних курсах, переніс діяльність

свого Семінарію. Вчений розпочав роботу по створенню бібліографії давньої руської літератури, написав низку праць з історії театру та давньої української літератури.

В 1919 р. В. М. Перетца було обрано позаштатним академіком Української Академії наук. В 1921 р. вчений організував Ленінградське товариство дослідників української історії, письменства та мови, яке згодом видало наукові збірники з важливими українознавчими працями, побудованими на новітніх матеріалах. У 1923 р. В. М. Перетц подавав неодноразово записки до Наркомосу УРСР про створення науково-дослідного інституту або кафедри українознавства в Петрограді і просив допомоги у здійсненні цього проекту. У листі до віце-президента Академії наук Дмитра Багалія він писав, що Товариство прихильників української історії, письменства та мови вже два роки розробляє першокласні джерела з усіх галузей українознавства, які є в Петрограді [3, с.37]. Однак задум вченого щодо створення Інституту українознавства в Петрограді так і не здійснився.

Ставши у 1926 році штатним академіком ВУАН, В. М. Перетц у 1927 р. звернувся до історично-філологічного відділу з доповідною запискою про заснування Комісії давнього українського письменства, наголошуючи на тому, що історія давнього українського письменства дуже широка, пам'ятки її сягають майже восьми віків та відбивають на собі хід культурної і художньої думки українського народу. В 1927 р. він очолив створену Комісію, що об'єднувала фахівців Києва, Ленінграда, Москви, які займалися вивченням пам'яток українського письменства з найдавніших часів. Семінарії та Комісія давнього українського письменства, яку до 1931 р. очолював В. Перетц, заклали підґрунтя для створення Київської української філологічної школи. З 1933 р., склавши з себе обов'язки голови Комісії давнього українського письменства за станом здоров'я, В. М. Перетц продовжував працювати в галузі українського літературознавства. В цілому науковий доробок В. М. Перетца становить 318 праць, з яких історія давньої української писемності посідає одне з головних місць. Починаючи з 90-х років XIX ст., вчений проводив пошуки в різних архівних сховищах українських за походженням рукописних книг. Велика археографічна робота проведена ним у Києві, де він описав рукописи зібрання Всенародної бібліотеки України, рукописи бібліотеки Києво-Печерської лаври, бібліотек Софійського собору, Михайлівського монастиря та університетської бібліотеки. В. М. Перетц знайшов чимало українських рукописів у збірнях Москви, Ленінграда, Харкова, Мінська. Віднайшовши велику кількість рукописних текстів, які до нього не вивчалися та не публікувалися, вчений збагатив уявлення про пам'ятки слов'янської літератури.

Таким чином, В. М. Перетц став першим теоретиком наукового опису рукописних книг, створив методичну основу науково-джерелознавчого описування книжкової пам'ятки. Завдяки невтомній діяльності В. М. Перетца та його учнів українська літературознавча медієвістика досягла справжнього розквіту. Вийшла друком ціла серія наукових праць, які досі становлять неабиякий науковий інтерес. Діяльність відомого філолога, українознавця В. М. Перетца є, безцінним внеском у збереження самобутності та унікальності вітчизняної культури, етнічної ідентичності, національної окремішності в світовому культурно-інформаційному просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Перетц В. Н. Историко-литературные исследования и материалы / В. Н. Перетц. – СПб.: Типо-Литография Ф. Вайсберга и П. Гершунина, 1900. – Т. I. Из истории русской песни. – Ч. 1, 2.: Приложения. – 212 с.
2. Перетц В. Н. Историко-литературные исследования и материалы / В. Н. Перетц. – СПб – 1902. – Т. III. Из истории развития русской поэзии XVIII в. – 188 с.
3. Матвеева Л.В. Доля видатного славіста-українознавця Володимира Перетца / Л. В. Матвеева // Східний світ. – К., 2007. – № 2. – С. 32 – 44.
4. Перетц В.Н. К вопросу об учреждении украинских кафедр в университете / В. Н. Перетц // Киевская старина. – 1906. – № 5-6. – С. 45.
5. Перетц В. Найближчі завдання вивчення історії української літератури / В. М. Перетц // ЗНТШ у Києві. – 1908. – Кн. 1. – С. 16-24.

6.Махновець Л. Володимир Перетц: (До 100-річчя з дня народження) / Л. Махновець // Радянське літературознавство. – 1970. – № 1. – С. 52 – 60.

**СЕКЦІЯ
ЕТНОКУЛЬТУРНІ ПРОЦЕСИ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ
СУСПІЛЬСТВІ**

УДК 94(477+075.8)(043)

О.В. Головка

/м. Харків/

МАСОВА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ЗДІЙСНЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Інформація завжди впливала на оновлення, зміну застарілих стереотипів, у тому числі на політичне життя, обумовлюючи пошук нових підходів, рішень. Наприклад, під час заколоту в серпні 1991 р. у Москві Президент США Дж. Буш довго не наважувався визначити своє ставлення до нього, і лише побачивши на екрані телевізора Б. Єльцина на танку, остаточно підтримав демократичні сили. Так, невелика за обсягом, але виразна інформація відіграла визначну роль у перебудові радянсько-американських відносин.

Тож, стає зрозумілим, що масові комунікації є невід'ємною складовою частиною політики. Політика як вид суспільної діяльності, потребує забезпечення специфічними засобами інформаційного обміну. Це зумовлено природою політики як колективної, складно організованої цілеспрямованої діяльності, спеціалізованої форми спілкування людей для реалізації спільної мети та інтересів, що стосуються усього суспільства. Все це потребує використання специфічних засобів передачі інформації, що забезпечують цілісність та спрямованість дій одночасно великої кількості людей. Цими засобами є ЗМІ.

ЗМІ також сприяють становленню громадської думки, яка зазвичай розглядають як колективні судження людей, вияв буденної свідомості, що формується у процесі руху інформації у суспільстві. Громадська думка може бути єдиною, монолітною, але частіше вона має плюралістичний характер. Тоді постає питання про формування громадської думки більшості на основі узгоджених поглядів, досягнення консенсусу між різними верствами населення. Особливо велику роль ЗМІ відіграє у формуванні думки людей з питань, що не знаходять безпосереднього відображення у їх щоденному побуті.

Тож, ЗМІ, з одного боку акумулюють досвід та волю мільйонів, а з іншого – впливають не лише на свідомість, але й на вчинки, колективні дії людей. На відміну від тоталітарного режиму, що не враховує громадську думку, у демократичних суспільствах керування соціальними процесами не можливе без вивчення суспільної свідомості та можливості впливу на неї, і колосальна роль у цьому належить засобам масової комунікації.

Сфера суспільно-політичної активності ЗМІ має особливу інформаційну форму, тому гостро постає питання їх ролі у політичній діяльності держав. Основними функціями ЗМІ з погляду здійснення державної політики є:

- використання технології лобіювання державних інтересів;
- соціологізація особистості (допомога адаптування до соціальної дійсності);
- мобілізаційна - підтримання політичної активності громадян держави;
- інтерпретація інформації що надходить у вигідному для здійснюваної політики світлі.

Оскільки головним завданням влади є підкорення людей своїй волі, а ЗМІ володіють потужними можливостями впливу на їх свідомість і поведінку, у політичній системі суспільства засоби масової інформації посідають особливе місце, йдучи безпосередньо за офіційними гілками влади. Тому ЗМІ все частіше називають «четвертою владою». Важливо, що адресатом діяльності ЗМІ може бути як суспільство в цілому, так і окремі його частини, тобто реалізується один з найефективніших різновидів комунікацій – віч-на-вічі з споживачем політичної інформації. Це дає змогу спрямовано формувати суспільну думку, вести діалог, здійснювати безпосередній політичний контакт, зумовлюючи його «наповнення» та «акцентуацію» З цього виникає, що «четверта влада» за певних обставин має перевагу над іншими. Відомо достатньо багато історичних прикладів, коли під впливом

поширеної ЗМІ інформації (дезинформації) владні структури, відповідальні посадові особи змінювали свої позиції, приймали серйозні політичні рішення. Але поширенішим і значущішим є їх опосередкований вплив на погляди, настрої, переконання широкого загалу громадян, на формування громадської думки.

Особливостями ЗМІ, що виокремлює важливість їх використання у політичній діяльності держави, є:

- оперативність – здатність фіксувати те, що відбувається прямо зараз, швидко аналізувати та складати прогноз подальшого розвитку та наслідків;
- цілеспрямованість – здійснення діяльності задля досягнення чітко визначеної мети та певного результату;
- емоційність – використання емоції як засобу посилення впливу поданої інформації.

Таким чином, засоби масової комунікації є важливим інструментом соціального управління держави. Виконуючи свою роль у формуванні суспільної думки ЗМІ не обмежується лише цим. Однак, однією з основних функцій їх діяльності у політичній сфері є підготування громадської думки для проведення державою певної політики.

ЗМІ - це частина політичної системи, без якої не можливо уявити сучасного суспільства. Їх сутність, характер та функції у значній мірі дефінують соціально-політичний устрій держави. Тому, для кращого розуміння та оцінки механізму їх діяльності у межах певної держави ми маємо розглянути основні засади функціонування національних систем ЗМІ.

В епоху інформаційного споживання відбувається бурхливий розвиток і системи ЗМІ. При цьому її ядро все ще складають газетні і журнальні редакції, видавництва, студії радіо і телебачення з їх різноманітною продукцією. У зв'язку з інформаційними потребами суспільства стрімко розширюється мережа рекламних компаній, прес-служб при державних, комерційних, громадських, конфесійних організаціях. Все більше утверджується нова галузь інформаційної діяльності – паблік рилейшнз (зв'язки з громадськістю). У межах національних систем ЗМІ набувають значення клуби та асоціації журналістів, які сприяють обміну і поширенню важливих повідомлень, соціальної інформації.

Згідно з нормами ЮНЕСКО для цивілізованої країни мінімальна кількість джерел інформації на тисячу чоловік населення повинно нараховувати сто примірників газет, сто радіоприймачиків, сто телевізорів. Цим стандартам повністю відповідають 25 країн Європи, 4 країни Північної та Південної Америки, в Азії – Японія. Разом з тим у більшості країнах Азії, Африки, Латинської Америки наповненість ЗМІ є надзвичайно низькою. Наприклад, в 9 з країн американського континенту взагалі немає своїх газет, а більшість країн африканського континенту не мають національної системи засобів масової інформації.

У тоталітарній і інших диктаторських державах ЗМІ з одного боку стають жертвою режиму, втрачають всі переваги вільної діяльності та інформування населення, а з іншого – вони самі є засобом здійснення антидемократичного режиму. Широко використовуються можливість емоційного впливу ЗМІ на особистість. Політична пропаганда збагачується емоційним змістом та використовуються технології політичного маніпулювання, що впливають на розум людини.

У демократичних державах перевагу надають моделі масових комунікацій заснованої на раціональному поданні матеріалу. Вона розрахована на переконання людей з допомогою інформування та аргументації. Ця модель передбачає конкурування різноманітних ЗМІ за увагу та довіру аудиторії.

У ліберально-демократичних державах західного світу ЗМІ намагаються максимально розширити автономність свого статусу. Основні фактори, що сприяють цьому процесу :

- відсутність офіційної цензури, що відкриває необмежене поле діяльності. Зокрема, можливість вільного розкриття та поширення серед людей різнобічних поглядів на ту чи іншу ситуацію, подію сприяє збагаченню політичної тематики;

- розширення мережі незалежних ЗМІ, які визначають власний погляд на політику держави, що вимагає посилення впливу офіційних ЗМІ, спрямованих на підтримку політичної діяльності держави;

- зростання значення інформації, важливості володіння нею та її використання. Результатом цього є необхідність використання прогресивних технологічних засобів поширення політичної інформації.

У демократично-правовому суспільстві кожний громадянин має забезпечене законом право знати про все, що відбувається в країні та світі. Основна мета ЗМІ у демократичному суспільстві - це досягнення згоди. Тому національні системи ЗМІ в них мають переважно вільний характер, є незалежними від влади та досить активно захищають свої права.

УДК 81'276.5:050(043)

І.Ю. Гончарова

/м. Харків/

СЛЕНГІЗМИ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ

Сьогодні не можна уявити інформаційний простір без активної ролі засобів масової інформації, зокрема періодичних видань. Такий факт зумовлює необхідність розгляду цього феномену в лінгвістичному аспекті. Мовна тканина публіцистичного твору являє собою складну систему різнорівневих (фонетичних, лексико-фразеологічних, морфологічних, синтаксичних) та різностильових (стилістично нейтральних, книжних розмовних) одиниць. Специфіка їхнього добору в періодичних виданнях створює своєрідну індивідуальну мовну манеру, активний процес демократизації інформаційного простору в суспільному житті позначився і на газетному мовленні, яке сьогодні стало більш розкутим, відкритим, живим. Особливе місце тут посідають сленгові найменування.

Метою нашого дослідження є розгляд сленгової лексики в мові сучасних українських газет у функціональному аспекті як засобу формування та віддзеркалення індивідуального стилю окремого друкованого засобу масової інформації. З метою розкриття ідіостилетворчих функцій сленгу у публіцистиці доречним вважаємо проведення порівняльного аналізу сленгового матеріалу, що функціонує в мові типологічно схожих видань. Адже охоплюючи один і той же просторово-часовий зріз, маючи однакові спрямування, територію поширення, періодичність, кожна газета є репрезентантом індивідуального, несхожого з іншими виданнями стилю. Саме тому об'єктом зацікавлення стали видання "Голос України", "День", "Молодь України" та "Україна молода", що окреслюються простором України, виходять із однаковою періодичністю, а за основним спрямуванням є виданнями суспільно-публіцистичного характеру.

Погляди лінгвістів на використання в газетних текстах сленгізмів з позицій культури мовлення є неоднозначними. Більшість учених вбачають у залученні до публіцистичного тексту таких одиниць негативний ефект, апелюючи до того, що сленг справляє враження вседозволеності, надмірної розкутості, а головне призводить до розмивання міжстильових меж. Узагальнюючи зазначимо, у науковому світі під сленгом розуміють: слова та вирази, що використовуються у спілкуванні людей різних вікових груп, професій, соціальних прошарків, який виник як емоційно забарвлена лексика низького фамільярного стилю, поширена серед соціальних низів. Сленгова лексика є стилістично маркованою. Такі слова знижено-грубуваті, вульгарні, фамільярні передбачають експресію в іронічному ключі. Дослідники розглядають цей шар ненормативної лексики як інструмент очуднення. Сленг, – пишуть вони, – виник тому і для того, щоб створювати ефект подвійного відчуття.

До використання сленгізмів у газетних текстах автори статей головним чином підходять свідомо, зважаючи на власні уподобання та смаки свого читача. Вживання їх відбувається з урахуванням політематичності статей і рубрик. Варто зазначити, що сленгові слова є невід'ємним атрибутом усіх аналізованих періодичних видань. Так, широко використовують сленгізми автори газети "Україна молода", висвітлюючи у своїх публікаціях

різноманітні соціальні проблеми. Проілюструємо: “Хоча нерідко саме ці "доходяги" щоранку тягнуть до найближчого речового ринку величезні сумки чи їдуть на кількатижневу будівельну "вахту" до нашої столиці, в російське Підмосков'я або навіть у далеке зарубіжжя”; “Рогатий" страйк (заголовок)”; “Що ж до листа, якого писав Володя своїй коханій, пан Волянський вважає, що хлопець просто хотів похизуватися перед дівчиною, мовляв "ось як круто я служу". Та мені здається, що навряд чи солдат може "замалюватися" перед дівчиною рядками: "Замерз як суслик. Мені б гарячого чаю!!!"...Цікаво, хлопця з "венерою" ще з"гражданки" загребли чи це "добро" він уже під час служби "підхопив"?”; “Отже, своє право кататися в громадському транспорті "на шару" митарі й люди з "органів" ще мають відробити.”; “Наразі в Антимонопольному комітеті України це питання не розглядається, але, якщо надійде запит від ображених скороченням "халяви" абонентів, цілком можливо, що його доведеться аналізувати”[6, с.2].

Часто вживаними у виданнях є сленгові заголовки кримінальної тематики: "Наркота", "Небо в клітинку", "Розбір польотів", "Шухер!"[6, с.2]. Стилїстика самих статей відзначається надмірною насиченістю сленгових найменувань. На наш погляд, використання авторами сленгізмів у публікаціях на теми криміналу допомагає авторам якомога точніше та з більшою експресією відтворити сумні реалії сьогодення, пов'язані з різного роду злочинами. Наприклад: “45-річного "елемента" розстріляли впритул неподалік київського будинку його знайомі”; “Згодьмося, для просто хуліганської "розборки" мала б бути якась зачіпка. Якщо ж розглядати версію "битовухи", то в таких ситуаціях, навпаки, переважно схильні пояснювати, за що б'ють, аби не кортіло у майбутньому: вчити так вчити.” “Як повідомив кореспондентові "УМ" старший інспектор центру громадських зв'язків УМВС у Хмельницькій області Ігор Байдак, останнім часом подільська міліція суттєво "прополола" ряди "металістів".[5, с.2]

Висвітлення кримінальної проблематики містить нерідко і тему шахрайства, подання якої в газетах зазвичай не обходиться без використання сленгу. Яскравим дослідницьким матеріалом є стаття з назвою "Я "кину" вас на десятки тисяч гривень – лише довірте мені гроші співвласника житла". Тексту характеризуються конотативною насиченістю сленгової лексики: Здавалося б, люди поважні, інтелігентні, вміють гроші заробити, а попутав же їх нечистий: взяли вони на роботу такого собі фінансового управителя, котрий за лічені місяці "обмахляв" їх на 30 тисяч гривень і досі "махляє", а вони не можуть ніяк його спекатися. Виганяють у двері, а він лізе у вікно і так настирливо, що став фактичним господарем "висотки", “Паспортний збір у 15 гривень "з носа" взагалі сприйнявся як дріб'язковий”, “Загалом крізь його руки "наліво" пройшло майже 30 тисяч гривень об'єднання співвласників”[6, с.3]. Значна кількість сленгізмів кримінальної сфери, відзначається розгорнутими синонімічними рядами конотативного характеру на позначення наркотичної речовини фенциклідину, зокрема в матеріалах статті "Ангельський пил": “На Полтавщині співробітники СБУ "накрили" велику накролабораторію, що виготовляла надзвичайно небезпечну психотропну речовину – фенциклідін... Лейтенанта міліції затримали під час спроби збуту 110 грамів фенциклідину, вперше "запеленгованого" на території України. Серед наркоманів фенциклідін відомий під назвою "ангельський пил", "ракетне паливо" або "слонячий транквілізатор; Наркоділка затримали на гарячому – той саме намагався "штовхнути" 170 грамів “фенциклідину”[4, с.2]. Аналізована рубрика "Кримінал" репрезентована також у газеті "День". Висвітлення тем, пов'язаних із порушенням правопорядку в цьому виданні також відбувається із використанням сленгізмів. Наприклад: “Двох слідчих і оперуповноваженого відділу боротьби з економічною злочинністю Хмельницького міськвідділу внутрішніх справ "узяли" за хабар”[5, с.2]; “Наступного ж дня, на 300 гривнях "згорів" оперуповноважений кримінальної міліції у справах неповнолітніх Лейпетівського міскрайвідділу внутрішніх справ” [6, с.6]. Рубрика "Щоденник", містить сленгові суспільно-побутові вирази, оскільки тексти інформують про найрізноманітніші сучасні події суспільного життя: “Знаєте, що роблять влітку, коли риба псується особливо швидко, з "підгулялим" оселедцем продавці на базарі?. Активно використовуються

сленгізмами автори інших аналізованих видань: Всього вдалося "засікти" 13 іноземців, які мешкають в Японії, з котрими Дюмон підтримував тісні контакти[2, с.6]. Хіба що "верхи" сфальсифікують вибори, а вони навчені це робити". Усі видання оперують також значною кількістю конотативних найменувань на позначення грошових одиниць: "Залишається лише поспівчувати нещасній жінці, якій неприродна краса обійдеться у 170 тисяч "зелених". Бо ж за операцію вона сплатила рівно 100 "штук"; "Але "зелені" в кишені приємно зігрівали руку, і життя раптом стало таке прекрасне!; "Оце прикольчик!" – вже зовсім іншим голосом вигукнув чоловік" "Мовляв, банківського рахунку, шановні, у нас ще немає, а тому давайте мені "шуршики" з рук у руки"[1, с.1].

Специфіка віддзеркалена усіма аналізованими виданнями, що репрезентують рубрики розваг. У газеті "День" – це рубрика "Тайм-аут", мова якої досить насичена "модними" словами з шоу-бізнесової сфери: "А щоб не мучити з величезною масовкою, пропонують батальні сцени робити методом комп'ютерної графіки"; Це спільна українсько-аглійська робота (інтернаціональний студентський "екіпаж" і режисери з двох сторін – Стівен Медкаф і Василь Вовкун)... Але, швидше за все йдеться "про зрив даху"... Бо без цієї інструкції "в'їхати" в це "сценічне божевілля" буде непросто". У рубриці розваг чимало одиниць молодіжного сленгу: "а концертні костюми" вражають своєю яскравістю й виключністю і здебільшого мало відрізняються від первозданного "прикиду" Адама і Єви. А за кадром, на жаль, залишалася публік-рафінований бомонд і "н а в к о л о м о д н а тусовка"; З'їжджаємось з різних міст України і йдемо на концерт "відриватись"; "Ще недавно слово гендер, гендерна рівність було знайомим лише особливо "просунутим "міським мешканцем" [3, с.1].

При зіставленні ідіостилів окреслених видань в мовному аспекті помітною стає неоднакова насиченість газет сленговою лексикою. Так, наприклад, зважаючи на інформаційну спрямованість представлених жанрів, найвища частотність вживання сленгу спостерігається у виданні "Україна молода" – приблизно 50% від загальної кількості цих слів у всіх газетах; приблизно по 20% сленгізмів репрезентовані виданнями "Молодь України" та "День"; 10% – "Голосом України". На нашу думку, така висока частотність використання сленгових одиниць в аналізованих виданнях мотивується такими позамовними чинниками: залежність використання сленгізмів від рубрикаційно-тематичної добірки видання; залежить від аудиторії, якій адресується інформація; залежить від власних мовних смаків та уподобань авторсько-редакторського колективу; обсягу газетної статті.

В урядових та законодавчих матеріалах, що розміщені на шпальтах газети "Голос України" сленгові засоби є недопустимими. Сленгізми в цьому виданні є малофункціональними, на обмежене їхнє вживання вказує й той факт, що "Голос України" – це газета, яка є органом Верховної Ради України. Отже видання має тяжіти до стриманості, офіційності викладу. Важливо врахувати також і те, що газета "Україна молода" спочатку задумувалась як видання молодіжне, це так чи інакше позначилося на її мовностильових особливостях. Проте, соціальні, політичні, економічні процеси нашого часу впливають на періодичні видання взагалі і на мову зокрема не тільки позитивно, але й негативно. Свобода слова сприймається як вседозволеність, зняті всі бар'єри й фільтри на шляху проникнення в літературну мову грубої, навіть вульгарної лексики, значної кількості сленгізмів.

Матеріал, представлений сленговою лексикою, яка функціонує в мові сучасної преси, дає підстави зробити такі узагальнення: сленгізми є засобом віддзеркалення не тільки ідіостилу газети; використання сленгу як ідіостилетворчого засобу періодичного видання виявляється у частотному зверненні до цього шару лексики для розв'язання переважно одних і тих же завдань: створення емоційно-експресивного ефекту, невимушеності викладу з метою максимальної передачі найтонших смислових відтінків (іронії, фамільярності, несхвалення чогось).

ЛІТЕРАТУРА

1. День №55 (31.03.05).-С.1
2. Голос України №117 (31.03.05).–С.6

3. Молодь України №104 (27.05.04).-С.1
4. Україна Молода №102 (29.05.04).-С.2
5. Україна Молода №102 (28.05.04).-С.2
6. Україна Молода №48 (01.03.03).-С.2-6

УДК 002:008(043)

І.В. Грищенко
/м. Київ/

INTERNET-РЕСУРСИ У ПРОЦЕСІ ДОСЛІДЖЕНЬ МІЖЕТНІЧНОГО ПОЛІЛОГУ В НАРОДНІЙ ПРОЗІ УКРАЇНИ

З появою нових інформаційних технологій і розширенням доступу до його ресурсів розв'язалися численні дискусії між його прихильниками і противниками. Проте існують як позитивні, так і негативні моменти у процесі використання Internet-ресурсів.

Пригадується меморат моєї наукової наставниці – д. філол. наук, проф. Дунаєвської Лідії Францівни (нині покійної) – про розмову, яка відбулася на початку 1990-х рр., із закордонною колегою (на жаль, прізвища не пам'ятаю. – Приміт. Грищенко І.В.). Колега розповіла, що має змогу з власного комп'ютеру скористатися ресурсами бібліотек світу. Уявіть її здивування, коли проф. Дунаєвська Л.Ф. сказала, що в Україні немає такої можливості. То ж іноземка сказала, що підготувати і написати наукове дослідження в українських умовах дуже складно. Доволі складно з нею не погодитися.

Часи змінилися і, на наш погляд, стан розвитку новітніх інформаційних технологій дозволяють внести позитивні корективи до проведення сучасного наукового дослідження.

Питання ролі і впливу Internet-мережі на сучасне суспільство входить у коло наукового зацікавлення науковців. Дослідження впливу нових інформаційних технологій на молодь (Красницька О., Вібке В. та ін.) науковці відзначають більшу довіру цим джерелам, аніж представникам старших поколінь. звичайно, не варто звинувачувати молодь у тому, що не хочуть слухати старших, мудріших, досвідченіших, оскільки проблема між поколінного взаєморозуміння існувала в усі часи.

Значення мережі у професійній діяльності педагогічних працівників нині є доволі актуальною. Сучасному вчителю, викладачеві доводиться застосовувати набутки науково-технічного прогресу для оптимізації засвоєння навчального матеріалу, зацікавити молоде покоління навчальною дисципліною. Ареф'єв В., Кульчицька Н., Морзе Н., Веліховська А., Лаврентьєва Г., Сисоєнко Н., Самойленко О. та ін. у своїх наукових розвідках та розробках досліджують цю проблему та намагаються надати корисні поради для педагогів.

Загалом використання сучасних інформаційних технологій, Internet зокрема, підвищують ефективність у процесі проведення наукового дослідження. Ця наукова проблема отримує ширше застосування в умовах сьогодення. Гончаренко С., Грітченко А., Кучма І. та інші досліджують можливості підвищення ефективності дослідницької роботи, дозволяє активізувати та осучаснити.

Сучасна гуманітаристика характеризується міждисциплінарністю, що дозволяє розширювати межі застосування наукових методів та підходів, виходити за рамки, сформовані і закріплені, обмежуючи таким чином когнітивних процесів. Актуальними є Internet-джерела для сучасної фольклористики, відкриваючи нові горизонти у процесі проведення наукового дослідження. Так, відкриваються можливості до своєчасного залучення наукового доробку закордонних дослідників, ознайомитися з оригіналом їхніх праць, зробити власні висновки з наукової проблематики (звичайно, за умови володіння іноземною мовою. Проте і тут приходиться на допомогу досягнення науково-технічної революції – розроблено і широко використовується в Internet автоматичні перекладачі, нехай і не ідеальний переклад, проте є доволі популярним серед користувачів).

Також робляться певні кроки у напрямку збереження та використання стародруків та рідкісних книг, поступово вони стають доступнішими для ознайомлення. Прикладом є

Інститут високих технологій Київського національного університету імені Тараса Шевченка з метою розширення можливостей підготовки учених нового покоління, провів масштабну роботу створивши віртуальну бібліотеку, в якій будь-хто з бажаючих може ознайомитися з електронною підшивкою стародруків “Киевской старины”, “Руського Вестника”, “Вестника Юго-Западной и Западной России” та ін. Думаю, науковці філологічної галузі погодяться зі мною, наскільки складно “дістатися” до видань такого типу.

Можливості мережі Internet дозволяють взяти участь у роботі конференцій як в Україні, так і за її межами, а також долучитися до нового формату проведення апробації результатів дослідження – Internet-конференцій.

Динаміка взаємин між окремими індивідами, етносами, народами вимагає пошуку нових форм і методів налагодження взаємин між людьми, які б враховували інтереси усіх сторін у побудові повноцінного міжетнічного полілогу. Нині є актуальним дослідження міжетнічного полілогу. Міжетнічний полілог у народній прозі можна визначити як вербалізована ретрансляція будь-якої складової інокультури з позицій та кризь призму власної культури. Звичайно, у процесі дослідження треба враховувати як історично сформовані, так і сучасні реалії спілкування між представниками різних етносів. Цінним джерелом для проведення таких досліджень є фольклор, в якому збережено когнітивні патерни, стереотипи та інші вербалізована ментальні утворення, що стало б у нагоді наступним поколінням. Internet-ресурси у процесі дослідження міжетнічного полілогу в народній прозі України надає можливість окрім традиційного фольклору залучити і сучасний фольклор (постфольклор). Існує множина сайтів, які популяризують власну етнічну культуру, фольклор зокрема. На їхніх сторінках зазвичай розміщують й анекдотичні оповіді, які репрезентують народне бачення життєвих ситуацій, а також взаємодію з іноетнічними сусідами, бачення способу життя, культури іноетнічного сусіда з позицій власного народу.

Значення мережі Internet для людства ще довго буде відкритим питанням, проте для наукових кіл будь-якої наукової галузі становить цінність і дозволяє вивести наукові висновки на якісно новий рівень.

УДК 014.5(043)

Г.Р. Іванова
/м. Маріуполь/

ІНФОРМАЦІЙНА ПРОДУКЦІЯ НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК: БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОСІБНИК

Наукові бібліотеки – потужний інформаційний та культурно-освітній центр, який бачить свою основну задачу в сприянні інноваційним освітнім та науковим процесам нашого університету. Будучи провідним підрозділом вищого навчального закладу (ВНЗ), бібліотека відображає рівень його розвитку, й одним з критеріїв для отримання ВНЗ ліцензії є відповідність фонду бібліотеки завданням вузу, насамперед навчальним.

Питанню інформаційної продукції наукових бібліотек присвятили свої праці дослідники В. Бабич [2], В. В.Брежнева [3], Г. М. Швецова-Водка [8], Кузенкова [7] та інші. У своїх працях вчені активно досліджують бібліографічний посібник як один з видів інформаційної продукції, який створюють бібліотеки. Зокрема, вони досліджують та розмежовують види бібліографічних посібників в залежності від суспільних функцій, а потім складають у певний перелік.

Вимоги до бібліотеки з боку суспільства відображені в Законі України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», де бібліотека визначена як «інформаційний, культурний, освітній заклад (установа, організація) або структурний підрозділ, що має упорядкований фонд документів, доступ до інших джерел інформації та головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки» [1]. Виходячи з цього, бібліотека є об'єктом культурного призначення, якому відводиться особлива роль у задоволенні інформаційних та культурних потреб суспільства.

Бібліотечна діяльність, яка завжди вважалася лише галуззю культури, нині формується як виробнича галузь, що на етапі формування інформаційного суспільства виконує виробничі, культурні, виховні й освітні функції. В цьому контексті бібліотека розглядається як «складний виробничий комплекс, що об'єднує інформаційні ресурси, які надходять на вхід системи; безпосередньо виробничий процес, який дає змогу перетворювати інформаційний ресурс у нову якість: інформаційні продукти та послуги, що є результатом функціонування системи» [2, с. 18]. Така тенденція особливо простежується серед бібліотек вищих навчальних закладів, які готують майбутніх фахівців з різних областей знань та галузей науки, вони накопичують та формують науковий потенціал студентів забезпечуючи при цьому навчально-методичний процес усієї роботи. Тож, у процесі виробництва наукова бібліотека ВНЗ виступає як активний виробник і поширювач інформації та знань, центр глобальних інформаційних і наукових комунікацій.

Ключовою ланкою між інформацією та користувачами є бібліотекар. Бібліотекар – це спеціаліст, який має спеціальну бібліотечну освіту, який займається організацією бібліотечних фондів та бібліотечним обслуговуванням користувачів. Однак на нього покладено багато інших функцій, яких він раніше не виконував і які не входили до його обов'язків. Функції сучасного бібліотечного працівника, який працює в умовах інформаційно-насиченого суспільства у тому, щоб створити умови, та організувати інформаційне середовище бібліотеки з метою мінімізації розумових сил та часу користувачів, читачів і щоб за короткий термін вони змогли глибинно засвоїти знайдений матеріал. Перш за все, вони повинні направити користувача у великому масиві інформаційних ресурсів та професійно відповісти на чисельні запитання, які є свідченням високої кваліфікації та професійної культури.

Основним результатом діяльності бібліотек та інформаційних служб є створення ними інформаційної продукції. Згідно ДСТУ 7.0-99 «Информационно-библиотечная деятельность, библиография. Термины и определения», інформаційна продукція – це документи, інформаційні масиви, бази даних, інформаційні послуги, що є результатом функціонування інформаційних систем [3].

«Інформаційна продукція може бути представлена в матеріальній формі і для її позначення використовують термін «інформаційний продукт» або «інформаційний товар». У якості інформаційних продуктів можуть виступати дайджести, аналітичні огляди, бібліографічні покажчики тощо». [4, с. 26].

Бібліографічна продукція – це перш за все різноманітні бібліографічні посібники і з розвитком обслуговування (підвищенням вимог до комфортності послуг, що надаються) бібліографічні посібники все частіше перетворюються на проміжний, а не остаточний результат роботи фахівців інформаційної сфери. Прагнучи задовольнити цю вимогу, співробітники бібліотек в ході бібліографічного пошуку складають тематичні списки, картотеки, формують бібліографічні бази даних. І вже на їх основі створюють тематичні добірки, дайджести, фактографічні довідки, аналітичні огляди, які і надають користувачам.

Бібліографічні посібники є також проміжним етапом підготовки виставок літератури, днів фахівців та інших заходів.

«Бібліографічні посібники поділяються на види згідно таким ознакам: зміст твору, що в них відображається, часом їх створення, повнота обхвату, способами характеристики та інші. Але, головна їх ознака – цільове та читацьке призначення посібника» [5, с. 2]. У відповідності з основними суспільними функціями виділяють види бібліографії, які відображають її значення.

Необхідно відзначити те, що єдиного принципу, за яким здійснюється поділ видів бібліографічного посібника не існує. Одні джерела наголошують на такому поділі: «державні, науково-допоміжні, рекомендаційні та професійно-виробничі бібліографічні посібники» [5, с. 3], інші на такому: «національну, державну, науково-допоміжну та професійно-виробничу, рекомендаційну, краєзнавчу (регіональну), видавничо-торговельну та бібліографія бібліографії» [6, с. 25], треті на: «національну, у тому числі державні, спеціальні бібліографічні посібники – науково-допоміжні, професійно-видавничі, видавничі та книготорговельні бібліографічні посібники, бібліографічні публікації, прикнижні бібліографічні посібники,

пристатейні бібліографічні посібники» [7, с. 6]. Однак, найбільш розгорнутий та повний аналіз дала Г. М. Швецова-Водка у своєму навчальному посібнику «Вступ до бібліографознавства».

«Класифікація бібліотечних посібників за суспільним призначенням має чимале значення, тому що вона відображає істотні для бібліографічних посібників ознаки» [8, с. 97]. Якщо виходити із визначення поняття «суспільне призначення», яке складається із сукупності його цільового та читацького призначення, то виділяють наступні види бібліографічних посібників: державні, науково-допоміжні, рекомендаційні (популярні), професійно-виробничі, видавничо-торговельні, бібліотечно-каталожні.

Державний вид бібліографічного посібника – це «бібліографічний посібник, який інформує про видані в країні документи на підставі їх державного обліку» [9, с. 98]. Як синонім до терміна «державний» Галина Миколаївна вважає можливим вживати термін «обліковий», бо раніше, бібліографічні посібники такого виду звалися «обліково-реєстраційними», однак цей термін визнали невдалим через те, що реєстраційними називають бібліографічні посібники, які виділяються за іншою ознакою.

Наступний вид науково-допоміжний – бібліографічний посібник, призначенням якого є допомога науково-дослідній діяльності. Цільове призначення виду вказане у визначенні; читацьке призначення, відповідно, є таким: науковцям, спеціалістам різних галузей знань та виробництва.

Рекомендаційний вид бібліографічного посібника – це бібліографічний посібник, призначенням якого є допомога загальній та професійній освіті, самоосвіті, вихованню та пропаганді знань. Цільове призначення вказане у визначенні; читацьке тісно пов'язане з ним: для певних груп читачів, що займаються освітою та самоосвітою, вихованням та пропагандою знань. Останнім часом все ширше визнання знаходить пропозиція називати такі посібники «популярними». За ГОСТом 7.0-99 рекомендаційний бібліографічний посібник – це бібліографічний посібник, що відображає документи, які пропонуються певним категоріям читачів і відбираються за відповідними змістовими та якісними критеріями, а популярний бібліографічний посібник – бібліографічний посібник, призначений для забезпечення пізнавальних інтересів широкого загалу читачів [3].

Далі йде професійно-виробничий вид – бібліографічний посібник, призначенням якого є допомога професійно-виробничій діяльності спеціалістам різних галузей практичної діяльності. Цільове призначення такого посібника вказане у визначенні; читацьке призначення – фахівцям різного рівня підготовки з усіх сфер суспільної практичної діяльності.

Видавничо-книготорговельний вид бібліографічного посібника – «бібліографічний посібник, призначенням якого є допомога книгообігу, для інформування про продукцію видавництва та асортимент книгарень. Цільове призначення вказане у визначенні; читацьке – покупцям, книгопродавцям, широкому загалу споживачів інформації» [8, с. 108].

Останній вид бібліографічного посібника, бібліотечно-каталожний – це «бібліографічний посібник, що відображає склад певного фонду документів, які зберігаються в одній або кількох бібліотеках. Цільове призначення таких посібників інформування про склад бібліотечного фонду та забезпечення бібліографічного пошуку документів у цьому фонді» [8, с. 109]. Читацьке призначення – абонентам (користувачам) бібліотек.

Як вже зазначалося, існують й інші назви видів бібліографічних посібників за суспільним призначенням, інші поділи бібліографічних посібників за цією ознакою. Однак, вони здебільшого вкладаються у перелічені вище основні види бібліографічних посібників. Але «проблема класифікування бібліографічних посібників за суспільним призначенням залишається дискусійною» [8, с. 110]

У зв'язку з цим можна стверджувати, що види бібліографічної продукції мають свою структуру поділу, у відповідності з якою йде розмежування на окремі її частинні. Крім того, існує поділ, який визначає в документах їхню тематичну направленість. Сукупність цих елементів дає змогу зорієнтуватися, ідентифікувати та використати бібліографічну інформацію для задоволення бібліотечно-інформаційних потреб користувачів.

Таким чином, класифікація бібліографічної продукції має велике значення. Вона

дозволяє, з наукової точки зору, обґрунтовувати необхідність підготовки різноманітних бібліографічних посібників та принципів їх систематизації, без чого просто неможливо ефективно використовувати їх на практиці. В основі класифікації бібліографічних посібників лежить сукупність ознак, завдання яких – навчитися побачити їх у взаємозв'язку, а не окремо кожного. У майбутньому це допоможе добре орієнтуватися у всьому різноманітті бібліографічних посібників та вдало застосовувати їх в обслуговуванні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про бібліотеки і бібліотечну справу: закон України: від 27 січня 1995 р. № 32/95/ВР // Відомості Верховної Ради. – 1995. – № 39. – Ст. 557.
2. Бабич В. Роль бібліотек в інформатизації суспільства і підвищенні інформаційної культури / В. Бабич // Бібліотечна планета. – 1998. – № 1. – С. 17–20.
3. ГОСТ 7.0. – 99. Информационно-библиотечная деятельность, библиография. Термины и определения. – Изд. офиц. – Введ. 2000-07-01. – Минск: Межгосударственный совет по стандартизации, метрологии и сертификации, 1999. – 23 с. – (Межгосуд. стандарт. система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу).
4. Брежнева В. В. Информационное обслуживание: учеб. пособие / В. В. Брежнева. – СПб.: ГУКИ, 2002. – 48 с.
5. Библиографическая продукция [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://yandex.ua/yandsearch?text>.
6. Справочник библиографа / Науч. ред. А. Н. Ванеев, В. А. Минкина. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб: Профессия, 2003. – 560 с.
7. Кузенкова М. О. Типы и виды библиографических пособий / М. О. Кузенкова; науч. руковод. М. Э. Бавольская [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://student.zoomru.ru/jurnalist/tipy-i-vidy-bibliograficheskikh-posobij/2707.28681.s1.html>
8. Швецова-Водка Г. М. Вступ до бібліографознавства: навч. посіб. / Г. М. Швецова-Водка. – К.: Кондор, 2004. – 216 с.

УДК 026.07(043)

С. С. Казека

/м. Маріуполь/

МІСЦЕ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ НЕТЕКСТОВИХ ВИДАНЬ В СИСТЕМІ СУЧАСНОГО ДОКУМЕНТУВАННЯ

З розвитком науково-технічної бази людства, розвивається й система аналітико-синтетичної переробки інформації. Фіксування і передача інформації вимагає все новіших засобів і носіїв. В результаті методи документування змінюються, відповідно до технологій та видів документів. Документи, які містять у зафіксованому вигляді інформацію, видозмінюються, спричиняючи таким чином нові методи опрацювання. Одним із таких видів є бібліографічний опис, який є процесом і результатом складання по визначеним правилам переліку відомостей про який-небудь документ, які ідентифікують цей документ і дозволяють знаходити його серед багатьох інших. Яке ж місце посідає бібліографічний опис в ідентифікації документів?

Бібліографічний опис виникає у 19 столітті за необхідності ідентифікації документа, яка якісно зберігає час на пошук, дає краще розуміння документа. Виходячи з цього, ідентифікація є головною керуючою функцією бібліографічного опису. Бібліографічні дані є конкретними відомостями про назву твору, його автора та інших. Тому бібліографічний опис дає уявлення про призначення та зміст документу.

Окрім ідентифікації кожен бібліографічний опис виконує інші певні функції, допомагаючи в системі документації. Завдяки бібліографічному опису, можна розшукати документ за тими ознаками, які притаманні лише йому. Тому перша функція є кроком для наступної, пошукової функції, яка пов'язана з функцією вибору, так як сукупність

відомостей, наведених у бібліографічному описі, дає уявлення про документ і тим самим допомагає вибрати той, що найбільше відповідає потребам користувача.

Не менш важливою є функція інформаційна що інформує про твір, його зміст, призначення. Окремим її випадком є сигнальна функція, так як бібліографічний опис повідомляє про новий документ, про надходження книги до бібліотеки.

Обліково-реєстраційна функція полягає в тому, що опис дає змогу здійснювати облік і реєстрацію документів як на загальнодержавному рівні, так і на рівні тієї чи іншої установи.

Організаційна функція вміщає формальні ознаки документу, які можуть бути основою для групування записів у конкретному пошуковому масиві.

У новий час документи швидко видозмінюються, тому бібліографічний опис є невід'ємною частиною сучасної переробки інформації і він видозмінюється разом із документами. Найчастіше об'єктами бібліографічного опису становляться все більше нетекстових видань, котрі також потребують опрацювання. Тому, при складанні бібліографічного опису завжди мають бути чіткі вимоги: 1 - точність (всі бібліографічні відомості мають відповідати даним документу); 2 – повнота (повний набір даних, що допомагають встановити відмінність документа від інших подібних); 3 – єдність опису (склад відомостей, форма і послідовність мають бути стабільними); 4 – стислість (оскільки бібліографічні описи вміщують на невеликій площі); 5 - зрозумілість і чіткість.

Важливою складовою бібліографічного опису є бібліографічний запис, в якому бібліографічний опис доповнений тими чи іншими елементами: заголовком, анотацією чи рефератом, класифікаційними індексами, предметними рубриками, бібліотечними шифрами зберігання тощо.

Бібліографічний опис нетекстових видань по суті мало чим відрізняється від класичного бібліографічного опису. Він має ті самі зони, як зона назви, зона видання, зона серії, зона специфічних даних. Але залежно від видів документів, це можуть бути картографічні, нотні, електронні видання, бібліографічний опис нетекстових видань має більше специфічної інформації, може не мати автора та місця видання. Інформаційне суспільство керується все більшим об'ємом інформації, та все меншим часом на його опрацювання. Тому бібліографічний опис нетекстових видань має значну актуальність на сьогоднішній день.

З розвитком документу, розвивається і бібліографічний опис. Бібліографічний опис нетекстових видань є важливою ланкою в системі сучасного документування, тому що даний вид обробки інформації має все більший потенціал. Виходячи із сучасних тенденцій обробки інформації, ми можемо встигати за розвитком інформаційного світу, виокремлюючи все новіші методи та розуміння тих чи інших проблем. Бібліографічний опис нетекстових видань є тим самим комплексом знань і процесів, без яких неможливо опрацювати сучасний документ.

УДК 002:050(043)

Ю.М. Кузьменко
/м. Маріуполь/

ПЕРІОДИЧНЕ ВИДАННЯ ЯК ВИД ДОКУМЕНТА

Одним з головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя.

Масова комунікація забезпечує цілісність людської думки. Вона є усестороннім зв'язком між людьми, державами, народами, яка являє собою інформаційне суспільство. І

виражається вона саме за допомогою періодичних видань. Періодичне видання є одним із основних засобів системи масової комунікації.

Бурхливий розвиток засобів масової комунікації, зумовлений демократичними змінами в нашій країні, лібералізацією суспільних процесів, відсутністю політичної цензури, висуває загальну потребу більш глибокого теоретичного осмислення місця, ролі, фахового рівня, тематичної спрямованості та багатьох інших чинників періодики.

Грецьке слово «періодос», що означає «круглий шлях, обертання, чергування», дало назву надзвичайно поширеній формі друкованого слова у вигляді газет, журналів, кварталників, щорічників під певними назвами, які залежно від виду видання повторюються через день, тиждень, місяць тощо. Періодичне видання – це видання, що виходить через певні проміжки часу, має заздалегідь визначену постійну щорічну кількість і назву нумерованих чи датованих, однотипово оформлених випусків, які не повторюються за змістом [1]. Для означення такого типу видань вживається також слово преса.

Преса є елементом національного життя, одним із найважливіших знарядь пропаганди політичних ідей, формування і вираження громадської думки, поширення наукових знань, інформації про внутрішні та зовнішні проблеми держави, а особливо, засобом масової комунікації.

З-поміж історичних джерел періодика належить до таких, що з'явилися відносно пізно, тобто вже після винайдення друку. Хоч відомі також рукописні листки, "відомості", інформації, які періодично готувалися і вивішувалися на стінах чи дошках різних установ, починаючи від царського двору і закінчуючи студентською групою. Причому така рукописна періодика («стінна преса») існувала не тільки тоді, коли ще не було друку, але має місце і в наш час [3, 58].

У джерельній базі нової та новітньої історії України провідне місце займають періодичні видання, основними різновидами яких є газети і журнали. Їх специфічною рисою, як джерела, є комплексний, синтетичний характер: у них представлено багато форм інформації (документальна, поточно-хронікальна, особового характеру тощо).

Преса характеризується також оперативністю подання інформації про події, безпосередністю відображення останніх, що підвищує її джерельну цінність. Практика публікації на сторінках газет і журналів офіційних матеріалів — постанов органів державної влади, документів політичних партій та громадських організацій — перетворює пресу на своєрідну скарбницю джерел епохи, які різнопланово висвітлюють події [3, 58].

Періодичне видання виходить через проміжки часу постійним для кожного року числом випусків (номерів), що не повторюються змістом, типово (однотипно) оформлені, нумерованими та/або датованими випусками, які мають загальну назву [2, с. 331,365].

Класифікація періодичних видань до кінця ще не розроблена. Але цією проблемою займаються багато відомих вчених – документознавців, таких як Ю.І. Палеха, Н.Н. Кушнарєнко, Г.М. Швецова-Водка та ін.

Періодичне видання виходить через проміжки часу постійним для кожного року числом випусків (номерів), що не повторюються змістом, типово (однотипно) оформлені, нумерованими та/або датованими випусками, які мають загальну назву. Класифікацію періодичних видань за регулярністю виходу у світ, місцем випуску та сферою розповсюдження: за регулярністю виходу у світ: щоденні, щотижневі, щомісячні, щоквартальні, щорічні тощо. За місцем випуску та сферою розповсюдження: місцеві, регіональні, загальнодержавні, закордонні [4, с.366].

Можна відокремити такі види періодичних видань, як:

— газети — це «газетні видання» за матеріальною конструкцією, тобто видання у вигляді одного чи декількох аркушів установленого формату, що виходить через певні короткі проміжки часу і містить оперативну інформацію з актуальних питань громадсько-політичного життя. В основному в газеті публікують літературні твори: правові та політичні першоджерела, публіцистичні, масово-інформаційні, рекламні, науково-популярні, літературно-художні тощо, а також фотографії, малюнки та інші образотворчі матеріали

[3,с.360-361.]. Замовником першої газети був французький лікар і філантроп Теофраст Ренодо (1586 – 1653 рр.). Традиційно газетне видання випускається у вигляді одного або декількох аркушів друкованого матеріалу визначеного формату, видавничо-пристосоване до певної специфіки [2,с.366-367].

— журнали — це «журнальні видання» за матеріальною конструкцією, тобто «видання у вигляді блока скріплених у корінці аркушів друкованого матеріалу встановленого формату», що містить статті, реферати та інші жанри літературних творів різних типів літератури, а також образотворчі матеріали (ілюстрації, фотографії, малюнки і т. ін.). Кожний випуск журналу виходить приблизно однакового обсягу, під однією, затвердженою офіційно, назвою (принаймні протягом одного року) і має постійні рубрики (розділи) всередині журналу, де традиційно публікуються твори певних типів літератури та жанрів [3,с.360-361]. Перші журнальні видання з'явилися в Західній Європі (у Відні та у Франкфурті-на-Майні) в 1615 р. Ідея створення першого літературного журналу належала знову ж таки французу Теофрасту Ренодо, який опублікував у своєму «Bureau d'Adresse» реферати з літературних і наукових тем. Традиційно журнальне видання виходить у вигляді блоку скріплених палітуркою аркушів друкованого матеріалу визначеного формату в обкладинці та з палітуркою.

Крім цього, періодичні видання можуть класифікуватись за такими ознаками, як місце видання (тобто на столичні, регіональні, губерніальні, обласні, районні, міські), їх мова (україномовні, англійськомовні, російськомовні та ін.), належність до власників чи видавців (урядові, партійні, окремих власників — профспілок, громадських чи культурних товариств), їх зміст (політичний, науково-історичний, науково-фізичний, лісогосподарський, медичний тощо).

Поширена класифікація періодики також за її ідейно-політичним спрямуванням на прогресивну, консервативну, клерикальну, реакційну, ліберальну, прокомуністичну, профашистську та ін.

Звичайно, такий поділ періодики умовний, бо в багатьох випадках їх видові та змістові грані не є чіткими, а кожний номер видання сам по собі кожного разу становить продукти творчості й наступний номер може в багатьох відношеннях відрізнитися від попереднього.

За допомогою періодичних видань в країні створюється інформаційне суспільство, яке повинно розвиватися. Тематика інформаційного суспільства, розвитку світового ринку телекомунікацій, інтернету не сходить зі сторінок провідних ділових вітчизняних і зарубіжних журналів.

Отже, періодичні видання у всі часи були і є найголовнішою ланкою розповсюдження інформації різноманітного характеру між осередками людей, найважливішим знаряддям пропаганди політичних ідей, поширенням наукових знань, інформації про різні проблеми держави. Саме періодика намагається допомогти створити інформаційне суспільство, яке буде виконувати головну роль у збереженні та формуванні інформації.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.ДСТУ 3017 – 95. Видання. Основні види. Терміни та визначення. – Чинний від 1996-01-01. – К.: Держстандарт України,1996. – 47 с.
- 2.Закон України «Про друковані засоби масової інформації(пресу) в Україні.» від 16.11.1992р. №2782 – XII зі змінами та доп. [Електронний ресурс] // Інформаційний центр Міністерства Юстиції України.
- 3.Калакура Я.С. Історичне джерелознавство: підручник для студентів істор.спец. ВНЗ. / Я. С. Калакура – К.:Либідь, 2002. – 488 с.
- 4.Палеха Ю.Г. Загальне документознавство / Ю.Г. Палеха, Н.О. Леміш – К.: Ліра, 2009. – 434 с.
- 5.Швецова-Водка Г.М. Документознавство / Г.М. Швецова-Водка – К.: Знання, 2007. – 398 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРОДУКТИ В КОНТЕКСТІ АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АРХІВНИХ УСТАНОВ

На сучасному етапі розвитку документознавства та архівознавства питання використання інформаційних ресурсів архівних установ України набули надзвичайної актуальності. Необхідність їх дослідження зумовлена посиленням значення архівної інформації в інформаційному суспільстві. Вимогою сьогодення є аналіз удосконалення українського досвіду у застосуванні традиційних форм використання аналітико-синтетичної переробки документної інформації в архівах. Під поняттям «інформаційні ресурси архівів» ми розуміємо інформацію документів. У сучасному українському документознавстві та архівознавстві бракує праць, спеціально присвячених саме теоретичним і прикладним проблемам використання аналітико-синтетичної переробки інформаційних ресурсів архівних установ. Недостатньо висвітлені у фаховій літературі й практичні аспекти діяльності державних архівів щодо організації користування архівними документами їх обробки, переробки та використання. Не дослідженими залишаються питання взаємодії архівів з бібліотеками як великими сховищами документів.

Отже, актуальність даного дослідження зумовлена теоретичною і практичною вагою питання та недостатнім рівнем вивчення проблеми здійснення аналітико-синтетичної переробки інформації в архівних установах.

Архівні установи України у своїй діяльності займаються обліком і збереженням документів з особового складу, створення науково-довідкового апарату по фондах архіву. Для початку потрібно в'ясувати, що таке архівна установа. В Законі України про «Про Національний архівний фонд і архівні установи», це поняття визначено таким чином : «архівна установа» – це спеціалізований заклад чи структурний підрозділ, що забезпечує збирання, зберігання архівних документів та організацію використання їхньої інформації або здійснює управління, науково-дослідну та інформаційну діяльність в галузі архівної справи» [4].

Основним результатом діяльності архівних установ є створювання ними інформаційної продукції, під інформаційної продукцією мається на увазі вторинні документи, які створюються під час діяльності архівних установ.

Архівні установи у своїй діяльності керуються Основами законодавства України про культуру, Законом України «Про Національний архівний фонд і архівні установи», іншими законодавчими актами, постановами Верховної Ради України, указами Президента України, постановами та розпорядженнями Кабінету Міністрів України, розпорядженнями голів місцевих державних адміністрацій[4].

Державні архіви складають фундамент галузі і виконують її основні функції: збирають, ідентифікують, описують та класифікують документи, забезпечують їхнє зберігання, реставрацію і організують користування документами. Як уже зазначалося у розділі 3 «Архівна система та мережа архівних установ», архіви поділяються на архіви для постійного зберігання документів (центральні, галузеві, обласні, самоврядних наукових установ, державних музеїв та бібліотек) та архіви для тимчасового зберігання документів (архівні підрозділи державних органів, підприємств, установ та організацій)[1, с. 186].

Термін "довідковий апарат до документів НАФ України" введено до наукового і практичного обігу новою редакцією Закону України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» у 2001 р. До найсуттєвіших ознак довідкового апарату належать вторинність по відношенню до архівних документів, оскільки в елементах довідкового апарату міститься інформація, отримана в результаті аналітико-синтетичного опрацювання первинної документної інформації. Довідковому апарату притаманна ієрархічність, пов'язана з взаємопідпорядкованістю та взаємозалежністю всіх його елементів, та динамічність - здатність до якісних та кількісних змін. Дореволюційні архіви мали описи, покажчики,

каталоги, але всі довідники не були єдиною системою. Кожен довідник існував лише в одній "функціональній площині". Усвідомлення зв'язків розвитку описання з розвитком архівної справи сприяло розвитку довідкового апарату архівів[24, 2, с. 51-55].

Послідовно побудовані елементи довідкового апарату забезпечують багатоаспектний інформаційний пошук. Його створення та функціонування прямо залежить від організаційно - методичного забезпечення, наявності фінансування, інтенсивності користування документами. Основні вимоги до довідкового апарату полягають у забезпеченні багатоаспектного пошуку інформації на всіх рівнях НАФ, придатності для документів з різними носіями, застосуванні уніфікованої методики складання архівних довідників[3, с. 167].

Нині в державних архівах України наявні майже всі обов'язкові елементи довідкового апарату: описи, каталоги, путівники, огляди, покажчики тощо, які відповідно до ієрархії комплексів документів архіву поділяються на міжархівні (забезпечують пошук інформації на рівні НАФ України), міжфондові (на рівні архіву) та фондові (на рівні документів конкретного фонду)[1, с. 145].

Широке оприлюднення, ефективне використання документної інформації, і взагалі – актуалізація інформаційних ресурсів Національного архівного фонду України реалізуються через систему довідкового апарату до документів державних архівів, тобто комплексу взаємопов'язаних, створених на єдиних методологічних і методичних засадах архівних довідників, зокрема електронних[7,с.345].

Систему довідкового апарату побудовано відповідно до структури Національного архівного фонду. Архівні довідники містять відомості про склад і зміст документів на рівні:

- НАФ України в цілому (центральный фондový каталог, загальнодержавні міжархівні довідники про склад і зміст документів НАФ);
- державного архіву (путівник, фондový каталог, систематичний каталог, міжфондовий покажчик, тематичний огляд);
- архівного фонду (опис, огляд фонду, каталог);
- одиниці зберігання (каталог)[6, с. 315].

Кожен тип довідника має свої види й різновиди відповідно до цільового призначення, об'єкта, аспекту описування й міри деталізації інформації.

Державні архіви України ведуть роботу щодо створення принципово нових архівних документів, які служить система довідкового апарату: електронна версія фондového каталогу, система каталогів (іменного, географічного, систематичного), каталогу метричних книг, що зберігаються у держархіві області; покажчики, описи, путівник, довідкові картотеки[4].

Одним з основних напрямків діяльності архіву є створення ефективної системи інформаційного пошуку. Враховуючи постійне зростання інформаційних потреб суспільства на документи Національного архівного фонду України архівом провадиться глибока розробка фондів та відбирання і відтворення таких характеристик архівних документів, які б сприяли користувачеві у ідентифікації матеріалу серед інших, визначенню його місцезнаходження та використання архівної інформації. Таким чином науково-довідковий апарат призначений для розкриття складу і змісту архівних документів, пошуку необхідної документної інформації і складається з описів, списків фондів, каталогів (в тому числі тематичний, географічний та іменний) та оглядів, автоматизованих пошукових систем[5, 4, 6].

Останнім часом державні архіви України намагаються удосконалити довідковий апарат архівів. Архівні установи у своїй діяльності займаються створенням ефективної системи інформаційного пошуку. Знаючи про те, що зростають інформаційні потреби суспільства на документи архівних фондів України провадиться глибока розробка фондів та відбирання і відтворення таких характеристик архівних документів, які сприяли б користувачеві у ідентифікації матеріалу серед інших, визначенню його місцезнаходження та використання архівної інформації. Таким чином науково – довідковий апарат призначений

для розкриття складу і змісту архівних документів. Головними вимоги до довідкового апарату є: забезпечення багатоаспектного пошуку інформації на всіх рівнях Національного архівного фонду, придатність для документів з різними носіями, застосування уніфікованої методики складання архівних довідників[1].

Формування структури довідкового апарату конкретного архіву передусім зумовлене складом і змістом його фондів, інтенсивністю використання документної інформації, матеріально-технічними можливостями архіву. Під типовидовою структурою довідкового апарату розуміють організований комплекс архівних довідників, відповідно до виконуваних ними функцій (горизонтальний рівень), ієрархією комплексів документів (вертикальний рівень). Тип архівного довідника визначається його цільовим призначенням. Розрізняють такі типи архівних довідників: центральний фондний каталог, фондний каталог архіву, архівний опис, архівний каталог, путівник по фондах архіву (архівів), покажчик, огляд документів, анотований реєстр описів[4,5].

На даному етапі розвитку архівні установи, намагаються удосконалити довідковий апарат для полегшення роботи з ним. Як відомо довідковий апарат утворюється кожною архівною установою. Його побудова відбувається відповідно до структури Національного архівного фонду. Архівні довідники містять відомості про склад і зміст документів на рівні: НАФ у цілому; державного архіву; архівного фонду; одиниці зберігання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архівознавство: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. України / Редкол.: Я.С.Калакура (гол. ред.) та ін. – К., 1998. – 316 с.
2. Меньківська Н.С. Інформаційна діяльність державних архівів: сутність та визначення / Н.С. Меньківська // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2009.-№3.-С.51- 55
3. Основні правила роботи державних архівів України / Державний комітет архівів України, Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства. - К., 2004. - 334 с.
4. Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон України від 13 грудня 2001 р. [зі змінами] // Відомості ВР України - 2002,- № 11.- Ст. 81.
5. Теория и практика архивного дела в СССР / Под ред. Ф.И. Долгих, К.И. Рудельсон. – 2-ге изд., перераб. и доп. – М.:Высшая школа, 1980.-343с.
6. Хрестоматія з архівознавства: Навч. посіб. для студ. іст. спец,вищ. навч. закл. / Упоряд.: Г. В. Боряк та ін,- К.: Вид. дім «КМ Академія», 2003.- 408 с.
7. Электронные документы: создание и использование в публичных библиотеках: справочник [Текст] / Науч. ред. проф. Р.С. Гиляревский, проф. Г.Ф. Гордукалова. - СПб.: Профессия, 2007. - 664 с. - . - ISBN 978-5-93913-134-6.

УДК 659.133 (477.6)(043)

Х.С. Кондаурова

/м. Маріуполь/

ЗОВНІШНЯ КОМЕРЦІЙНА РЕКЛАМА У М. МАРІУПОЛІ (ТЕКСТОВО – ДИЗАЙНЕРСЬКИЙ АСПЕКТ)

У наш час реклама є основою в розвитку фактично будь-якого бізнесу. Під самим поняттям реклама розуміється інформація про особу чи товар, розповсюджена в будь-якій формі та в будь-який спосіб і призначена сформуванню або підтриманню обізнаності споживачів реклами та їх інтерес щодо таких особи чи товару [3, 1]. Виходячи з цього поняття, можна стверджувати, що комерційна реклама – це реклама, що розповсюджується з метою отримання прибутку.

Одним з найефективніших видів реклами є зовнішня реклама (зовнішня або «наружка»). Цей вид реклами з'явився більше 100 років тому в Америці, коли компанії й фірми почали орендувати простір на дошках оголошень для своєї реклами [1, 3]. У колишньому Радянському Союзі ця область початку розвиватися років десять назад:

з'явилися перші щити (білборди) із плакатами, які розміщалися, як правило, на самих жвавих трасах і магістралях. У даний момент охоплення місць для зовнішньої реклами значно розширився. Її можна побачити на стінах і дахах будинків, на ліхтарних стовпах, на спеціальних тумбах і в павільйонах очікування транспорту. Яскраві, світні плакати стали невід'ємною частиною міських пейзажів.

Згідно із Законом України «Про рекламу» зовнішня реклама - це реклама, що розміщується на спеціальних тимчасових і стаціонарних конструкціях, розташованих на відкритій місцевості, а також на зовнішніх поверхнях будинків, споруд, на елементах вуличного обладнання, над проїжджою частиною вулиць і доріг [3, 2].

Характерними рисами такого рекламного засобу, як зовнішня реклама являються:

1. Розмір та помітність. Завдяки своїм розмірам плакат панує над місцем розташування [4, 430];

2. Колір. Більшість плакатів є повнокольоровими і містять реалістичні сцени та зображення товарів [4, 430].

3. Короткий рекламний текст. Оскільки плакат є орієнтованим на людей, що перебувають у русі, і на нього дивляться з певної відстані, то рекламний текст, як правило, обмежується рекламним лозунгом та назвою, набраною великими літерами [4, 430].

4. Розподіл за зонами. Рекламні кампанії можна організувати в певних регіонах або певних містах, але загальнонаціональну кампанію слід спланувати таким чином, щоб розташувати в кожному місті мінімальну кількість плакатів, водночас забезпечивши їм максимальну увагу. Стратегічно правильно розміщений плакат може забезпечити високу ефективність витрат на рекламну кампанію [2, 46].

5. Мабуть, найважливішою характеристикою плакатів є їхня здатність (завдяки розмірам, постійній дії, застосуванню кольорів та великих літер) фіксувати образ торговельної марки у свідомості споживача [4, 431].

Для аналізу комерційної реклами мною була обрана зовнішня комерційна реклама м. Маріуполя за період з березня до травня 2011 року.

У місті на кожному кроці можна побачити рекламу комерційного характеру про будь-який товар, організацію, послуги тощо. Зовнішня реклама м. Маріуполя розміщена на таких носіях, як:

- білборди (реklamні щити) – що встановлюються вздовж трас, вулиць;
- призматрон - щит, рекламна площина, яка складається із наборних трьохгранних сегментів;
- дорожні розтяжки – рекламні носії, які розміщуються над проїзною частиною та знаходяться в полі зору пасажирів та автомобілістів.
- сітілайт – об'ємна рекламна конструкція, що представляє з себе світловий короб на опорі;
- ролер — рекламна установка, призначенням якої є динамічний показ рекламних плакатів та деякими іншими.

Характер зовнішньої комерційної реклами представлений такими типами рекламних вивісок як:

- тютюнові вироби;
- алкогольні та безалкогольні напої;
- одяг та взуття;
- продовольчі та кондитерські компанії;
- автомобільні компанії
- розваги/відпочинок та ін..

Мною були взяті 3 об'єкта зовнішньої комерційної реклами м. Маріуполя:

- 1) сітілайт ювелірного дому «Злата»;
- 2) білборд «Купецький торговий двір»;
- 3) рекламний щит магазину «Інтертоп».

Сітілайти з рекламою ювелірного дому «Злата» розташовані на усій центральній вулиці міста. Реклама містить у собі інформацію про діючу акцію. Складається із назви організації яка рекламується «Ювелірний дім «Злата»», заголовка «Більше золота - краща знижка», містить основний текст, де подається інформація про те скільки нараховується відсотків за придбання однієї прикраси, двох та трьох, надається адреса місця знаходження цього ювелірного дому м. Маріуполі, його телефон та електронна адреса. На рекламі також присутній образ дівчини, колір волосся і макіяжу якої нагадує нам про можливе придбання у цьому ювелірному домі саме золота. Багато прикрас вдягнутих на її шию та зап'ястя ще раз акцентує нашу увагу на діючу акцію, яка закликає нас придбати більше золота та отримати кращу знижку. Позитивним моментом цієї реклами є те, що на ній зображена уся необхідна інформація про «Ювелірний дім «Злата»», адже це являється корисним при звертанні уваги людей на цей сітілайт. Мінусом, на нашу думку, можна назвати те, що деякі з цих рекламних конструкцій загородженні деревами і це не дає змоги помітити всієї інформації водіям, які швидко рухаються дорогою уздовж сітілайтів з цією рекламою.

Білборд «Купецького торгового двору» являється великою та яскравою спорудою, яку неможливо не помітити. Ця реклама виконана у правильному контрасті – темно червоний колір на білому, що дає змогу вільно та легко прочитати її. Складається з таких елементів, як: назва «Купецький торговий двір», лозунг «Погребок наш винний, вибір просто дивний» та «Усе що вашій душеньці завгодно», основний текст, де подається перелік послуг, які надає «Купецький торговий двір» та адреса цього ринку. На першому плані рекламного щита зображена гарна дівчина, яка являється символом Купецького двору та ласкаво запрошує до нього. Плюсом такої зовнішньої реклами можна назвати вибір правильного образу дівчини, яка легко запам'ятовується та асоціюється з «Купецьким торговим двором», правильний вибір кольорів у яких виконана реклама та правильне розташування білборда вздовж дороги, яке свідчить про швидке сприймання реклами. Недолік цієї реклами являється малим, але помітним. Показчик в бік місця знаходження «Купецького торгового двору», виконаний у поганих для розпізнання кольорах – темно жовтий колір на темно червоному, а текст цього показчику надрукований курсивом, який майже не видно та який погано сприймається на відстані.

Рекламний щит магазину «Інтертоп» можна назвати скромною зовнішньою рекламою. Цей магазин займається продажем жіночого та чоловічого взуття. Його реклама складається з таких елементів, як назва «Інтертоп», лозунг фірми «Комфорт за будь-яких умов», зображенням товару на першому плані – тобто взуттєвою новинкою, та ціною на цей товар. Вся реклама цього магазину завжди виконується в однакових спокійних кольорах – світло-зелених та синіх. Шрифт яким виконаний текст є розбірливим та зрозумілим навіть здалеку, адже виконаний звичайним шрифтом, друкованими літерами без курсиву. Позитивним моментом, на мою думку, являється те, що в цій реклам представлені головна інформація без додаткових елементів, ілюстрацій, що не відволікає людину від основного – зображеного товару. Мінусом цієї реклами є те, що на ній не представлена інформація про адресу та телефон фірми, що суттєво допомогло б людині при вирішенні питання про покупку взуття в цьому магазині.

Якщо аналізувати всю зовнішню комерційну рекламу м. Маріуполя, то, можна сказати, що переваги зовнішніх засобів реклами численні.

Важливою перевагою стендової реклами м. Маріуполя є те, що вона може бути спрямована на певну аудиторію при вигідному розміщенні. Зовнішня реклама навіть може знаходити свою аудиторію по виду діяльності - домогосподарок на шляху в універмаг за покупками, бізнесменів, що їдуть на роботу або назад, туристів на шляху в аеропорт і т.п.

Крім цього, у такій рекламі можна використати анімацію і чудові фарби.

Таким чином, зовнішня реклама – це реклама, розміщена на вулицях (щити, перетяжки тощо), на фасаді будівлі фірми-рекламодавця (вітрина, тощо), а також на транспорті. При порівняно низьких витратах рекламний продукт піднімає свій рейтинг до дуже високого рівня, охоплюючи свою аудиторію багато разів за короткий період часу. Тоді як інші засоби

реклами повинні шукати свій шлях до споживача, зовнішня реклама впливає на людей при походах в магазини, на роботі і на відпочинку, день і ніч, збільшуючи прибуток від продажу рекламованих товарів. У засобів такої реклами у м. Маріуполі є свої недоліки. Плакати на щитах замінюються дуже швидко, тому, щоб бути ефективною, зовнішня реклама повинна буквально уриватися у свідомість споживачів. Дизайн реклами повинен робити заклик чітким і вражаючою, крім цього, реклама повинна сприяти збільшенню збуту. Тому вдало застосована технологія створення та використання комерційної реклами є запорукою її комерційного успіху.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Лященко А. В. Реклама як соціокультурне явище в системі масової комунікації: Автореферат / А. В. Лященко. – К. – 2009. – 16 с.
- 2.Мінуо Е. Реклама – філософський феномен сучасності / Е. Мінуо, О. Ковшун, О. Брюховецька // Телекритика. – 2009. – №6. – С. 44 – 49.
- 3.Про рекламу: закон України від 3 липня 1996 року № 270/96-ВР // Відомості Верховної ради України. – 1996. – № 39. – 14 с.
- 4.Уеллс У. Реклама: принципы и практика / У. Уэллс, Дж. Берист, С. Мориати. – 3-е изд., испр. и доп. – СПб. : Питер. – 2001. – 800 с.

УДК 02:004.738.5(043)

А.М. Скоблякова
/м. Маріуполь/

ЕЛЕКТРОННІ БІБЛІОТЕКИ В УКРАЇНІ

Зпокон віку бібліотеки були одним з основних місць зберігання документованої інформації. Перші бібліотеки відносять до часів Стародавньої Месопотамії, такі бібліотеки були місцем зберігання глиняних табличок з нанесеними на них написами. З плином часу змінювалися технології запису інформації та носії інформації. Відтак більш пізні бібліотеки, в залежності від свого місця розташування та часу існування містили в своїх фондах як таблички, так і сувої та книги. Матеріалом для фіксування інформації в різних частинах світу виступали папірус, береста, папір. Наступним кроком у розвитку бібліотек стали електронні бібліотеки. Одним із перших проєктів створення зібрання електронних версій книг був проєкт «Гутенберг», започаткований 1971 р. М.Хартом у Лабораторії дослідження матеріалів Іллінойського університету(США) [1]. Поштовхом до розвитку та популяризації електронних бібліотек стало широке розповсюдження Інтернет, стрімке зростання ємності запам'ятовуючих пристроїв , а також значні досягнення в області Web-технологій, в технологіях баз даних і документальних систем [2]. Сьогодні електронні форми документів стають все більш популярними. Це ґрунтується не тільки на тому, що великі об'єми інформації наявні на сьогодні потребують багато місця для зберігання, а й на тому, що освіта є загальнодоступною, відтак матеріали для вивчення, підручники та методична література теж мають бути доступні, в межах дії авторського права, та зручними у використанні і реалізацією цього твердження є електронні бібліотеки.

Найвідоміша та найбільша цифрова (електронна) бібліотека є частиною бібліотеки конгресу Сполучених штатів Америки. World Digital Library (Світова цифрова бібліотека) забезпечує доступ до унікальних творів літератури і культури та архівів усього світу. Світова цифрова бібліотека працює на семи мовах - англійській, арабській, іспанській, китайській, португальській, російській та французькій. Віртуальні експонати в ній представлені на 40 мовах [2]. Для першої фази проєкту оцифровано близько 1200 документів, в тому числі рукописні й друковані книги, журнали, фотографії, аудіозаписи, старі кінохроніки. Документи можна дивитися посторінково, збільшувати і зменшувати зображення; деякі об'єкти доступні для скачування Рис.1 [1].

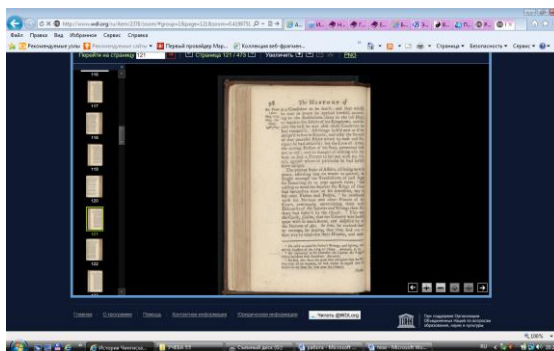

Рис.1 Сторінка оцифрованої книги
History of Chenghizcan

В Україні найвідомішою електронною бібліотекою є бібліотека В.І. Вернадського. В фондах електронної бібліотеки можна не тільки знайти електронні наукові праці та періодичні видання, а й ознайомитися з останніми новинами бібліотеки та скористатися інформаційною службою онлайн. Сервіс «Віртуальна бібліографічна довідка» – це інтерактивна послуга, яка надає відповіді на разові запити дистантних (індивідуальних та колективних) користувачів, пов'язані з пошуком інформації з усіх галузей знань. Скористатися послугами сервісу може кожен бажаючий незалежно від того, записаний він до Бібліотеки або ні. Прийом запитів від користувачів відбувається автоматично і цілодобово. Виконання запитів здійснюється у режимі роботи Бібліотеки. Запити виконуються у порядку їх надходження упродовж від кількох годин до 2 робочих днів у залежності від їх специфіки та складності. Складні запити та підготовка фахових консультацій можуть виконуватися до 5 робочих днів [5].

Бібліотека представляє можливість пошуку архівних запитів. Для цього необхідно перейти по посиланню в «Архів довідок» і обравши місяць ознайомитися з виконаними запитами.

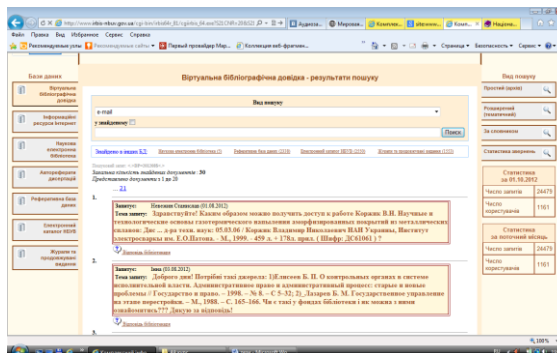

Рис. 2 Архів запитів

Якщо ж серед виконаних запитів немає потрібного, то необхідно створити новий. Для цього необхідно натиснути кнопку "Задати питання" і заповнити відповідну форму. При цьому важливо якомога повніше і точніше сформулювати свій запит, використовуючи додаткові поля. Це прискорить роботу бібліографів і зробить відповідь на запит максимально коректною [5].

Велика кількість електронних бібліотек України дозволяє ознайомитися з текстами книг, але вся інформація представлена у незручній формі, крім того пошукові системи є найпростішими, що не дозволяє здійснити коректний пошук інформації.

Аналізуючи роботу електронних бібліотек України можна сказати, що пошукові системи та інтерфейс більшості з них потребують доопрацювання. Бібліотека Вернадського може бути прикладом для інших бібліотек України, як та, що найбільш відповідає світовим стандартам. Для вдосконалення роботи електронних бібліотек потрібно по-перше зробити розширені пошукові системи, які б дозволяли здійснити пошук інформації по декільком

параметрам одночасно. По-друге стандартизувати формат представлення тексту, що полегшить сприйняття інформації. По-третє важливо звернути увагу на захист авторських прав, бо це питання є відкритим при роботі з інформацією в мережі Інтернет.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вітенко В. І. Технологія створення електронної бібліотеки: підходи та перспективи [Електронний ресурс] / В.І.Вітенко // Всеукраїнська науково-практична конференція ОУНБ, Кіровоград, 2003. - <http://library.kr.ua/conference/vitenko.html>
2. Електронні бібліотеки як спеціальний клас інформаційних систем [Електронний ресурс]. - nimality.org.ua/elektronni-biblioteki-yak-specialnij-klas.htm
3. Открылась Мировая цифровая библиотека [Електронний ресурс] / под. ред. К. Ремчукова // Независимая газета. - http://www.ng.ru/newsng/2009-04-21/100_wdl.html
4. Мировая цифровая библиотека. - <http://www.wdl.org/ru/>
5. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського - <http://www.nbuv.gov.ua/>

УДК 108. 522 (477.8) (043)

Т.І. Черніговець, О.М. Черніговець
/м. Рівне, м. Київ/

ПРОБЛЕМА ФУНКЦІОНУВАННЯ ІГРОВИХ ФОРМ ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ (на матеріалі Північно-Західного регіону України)

В сучасних етнокультурних процесах в Україні особливо актуальною є проблема функціонування ігрових форм традиційної культури. Це обумовлено глобалізаційними впливами на всі сфери життя суспільства, формуванням уніфікованого політичного, економічного, інформаційного та культурного простору, що в значній мірі обумовило трансформаційні явища у сфері культури. Названі фактори ведуть до втрати етнографічної розмаїтості регіонів (як урбанізованих, так і тих, де збереглися пласти традиційної культури), змін у системі життєдіяльності та вільного часу населення, функціонуванні свят, обрядів, звичаїв, фольклору, декоративно-ужиткового мистецтва, ігрових традицій.

Актуальність піднятої проблеми підтверджують наукові дослідження в галузі філософії (В.Біблер, Й.Гейзінга, Д.Белл), культурології (М.Бахтін, А.Мазаєв), соціології (Б.Нагорний, Н.Цимбалюк), мистецтвознавства (Л.Івлєва, С.Грица), етнографії та фолькло-ристиці (Е.Маркарян, А.Токареєв, А.Ляшко), педагогіки (В.Григор'єв) та актуалізують студіювання ігрових форм традиційної культури в етнорегіональному аспекті.

Наше дослідження проведене в самотньому регіоні України - Північно-Західному, що охоплює територію історичної Волині та Західного Полісся. Історико-культурні, економічні та географічні фактори вплинули на формування своєрідного типу життєдіяльності, матеріальної та духовної культури населення, що фактично збережена до нашого часу. В них синтезувались вірування в сили природи, солярні символи, а з прийняттям християнства їх доповнили основи його віровчення з пантеоном святих і відповідними культами. Ці фактори й визначили розмаїття та духовно-змістовне наповнення свят, обрядів, звичаїв, традицій, художньої творчості, дозвілля, народного етикету, моралі, педагогіки та форм ігрової діяльності населення регіону [2, 3-5]. Їх місце у традиційній культурі визначила Л. Івлєва, назвавши «специфічним способом моделювання світу та імітації дійсності, що визначає архаїчний тип людської поведінки» [1, 3].

Проаналізуємо стан побутування ігрових форм традиційної культури регіону на основі історичних паралелей. На початку ХХ ст. систему ігрових форм традиційної культури регіону складала: а) *художньо-масові*: святкові народні дійства (гуляння) (весільні, різдвяні, новорічні, великодні, купальські), ярмаркові розваги; б) *обрядово-ігрові*: обряди водіння Кози, Коня, Маланки, Плуга, вертеп, волочєбні, молодіжна великодня «вулиця», «Куст», купальські гуляння, посвіт, святкові вечорниці; в) *розважально-ігрові*: дитячі та молодіжні ігри, розваги (в досліджуваному регіоні вони мали локальні назви: а) в сільському

середовищі: «вулиця» (весняно-літні розваги молоді), «вечурки» (зібрання молоді осінньо-зимового періоду), забави (ігри дітей до 10-річного віку), гості, вденки, посиденьки (для сімейних людей різного віку); б) у побуті міської молоді були «гулі» та «забави»; ярмаркові розваги називали «комедіями», «веселощами», «потішними ігрищами»).

Характерними рисами ігрових форм традиційної культури є: ігрова дія, художня основа, карнавальність, прив'язаність до святкового календаря, побуту та господарської діяльності населення. Ігрова дія відбувається на основі різних видів ігор (рухливих, обрядових, творчих, комунікативних, розважальних), а художню канву дійства забезпечують жанри народного мистецтва (музика, пісні, танці, драма, усна народна творчість).

Аналізуючи стан побутування ігрових форм традиційної культури досліджуваного регіону на початок 90-х рр. ХХ ст., відзначаємо, що на них мали впливи суспільні, економічні, культурні та ідеологічні чинники минулого століття (перебування регіону під владою Польщі, світові війни, ідеологізація суспільного життя та нові економічні засади розвитку сільського господарства у радянський період, поширення кіно і телебачення, молодіжні субкультурні рухи та ініціативи у сфері пізнавального та розважального дозвілля). Тому культурологи, етнографи та фольклористи краю виявили значні проблеми у стані функціонування традиційної ігрової культури, а саме:

- зникла певна частина ігрових дійств традиційного весілля (забави ряжених);
- у провідних святкових циклах (новорічно-різдвяному, великодному, троїцькому, купальському), не побутують молодіжні дійства «Плуг», «Горбата баба», волочесні обходи дворів на Великдень, в багатьох з них втрачений сакральний зміст і вони перетворились на розваги (купальські гуляння);
- ігрові дійства в традиційній трудовій обрядовості не побутують фактично з 30-х років минулого століття (перша оранка землі, перший вигін худоби на пасовище, толока), за виключенням обжинків;
- в дитячому середовищі з року в рік зменшується ігровий репертуар (обізнаність з народними іграми краю та їх використання в розвагах і забавах);
- в молодіжному середовищі залишились в минулому традиційні форми спілкування та дозвілля (вечорниці та «вулиця»).

Новий етап у розвитку ігрових форм традиційної культури в Північно-Західному регіоні розпочався з початком державної незалежності України в руслі національно-культурного відродження. З метою успадкування, збереження, та розвитку традиційної культури (і в тому числі – її ігрових форм) в регіоні проведена значна робота науковцями, працівниками закладів культури та освіти при підтримці органів державної влади. Важливість роботи полягала не лише у збереженні автентичної моделі ігрових форм, але перш за все їх фольклорного змісту. Цей факт обумовив вибір ефективних форм популяризації традиційної культури і народного мистецтва – фестивалів. Так в регіоні появились «Коляда» і «Древлянські джерела» (м.Рівне), «Поліське літо з фольклором», «Різдвяна містерія» фестивалі сала і меду (м. Луцьк), фестиваль дитячого ігрового фольклору «Котилася торба» (м. Кузнецовськ – м. Дубно), «Веселики Полісся» (сmt. Зарічне Рівненської обл.), свята народної творчості «Музейні гостини» та «Творче жниво» (м. Рівне), обласне свято народної пісні «Пісні над Горинню» (Рівненська обл.).

Функціонують численні фольклорно-етнографічні колективи (найбільш відомі з них є «Криниченька» (Кричильський СБК Сарненського р-ну Рівненської обл.), «Джерело» (Ківерцівський РБК Волинської обл.), «Горина» (колектив кафедри музичного фольклору РДГУ) та любительські об'єднання («Спадщина» Межирицького СБК Гошанського р-ну Рівненської обл.), які відтворюють традиційні ігрові дійства. В закладах культури, освіти та позашкільної роботи проводяться дозвіллі та виховні заходи, приурочені до свят народного календаря, історії та культури краю, ігрові програми, театралізовані дійства.

Незважаючи на результативність проведеної роботи, необхідні подальші пошуки шляхів успадкування та впровадження в сучасний культурний простір регіону ігрових форм традиційної культури. Ефективною видається розробка проектів відродження локальних

комплексів ігрової культури (сіл, районів) та багатофункціональних ігрових програм за моделлю культурно-етнографічних реконструкцій, які можуть використовуватись у сфері дозвілля, стати туристичними об'єктами, зайняти місце у віртуальних технологіях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зрелищно-ігрові форми народної культури /Сб. статей [Отв. ред. и сост. Л.М. Ивлева]. – Л.: Искусство, 1990. – 236 с.
2. Общественный семейный быт и духовная культура населения Полесья [Отв. ред. В.К. Бондарчик, Р.Ф. Кирчив]. – Минск.: Наука и техника, 1987. – 375 с.
3. Українське народознавство [За ред. С. Павлюка, Г. Горинь, Р. Кирчіва]. – Львів.: Фенікс, 1994. – 608 с.

УДК 659.4 (043)

І.А. Черніченко

/м. Маріуполь/

РОЛЬ І МІСЦЕ ПАБЛІК РІЛЕЙШНЗ В СИСТЕМІ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ (НА ПРИКЛАДІ PR-ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «МЕДИПРОФ ПЛЮС»)

На сучасному етапі розвитку товарно-грошових відносин помітно посилилося значення громадської репутації виробників товарів і послуг. Покупець став приділяти більше уваги якості, надійності, оперативності, обслуговування та іншим нематеріальним чинникам, що формують престиж постачальника. Зростаючий динамізм, мінливість і невизначеність ділового середовища визначають необхідність формування ефективних комунікацій з партнерами, споживачами та представниками мас-медіа. [1, 18] Тому управління ринковими відносинами неможливо без участі PR як мистецтва встановлювати результативні комунікації в суспільстві, побудовані на взаємній довірі. Саме інструменти Паблік рілейшнз дозволяють передбачити численні зміни ринкового середовища і успішно управляти ними. Зв'язки з громадськістю - інструмент маркетингових комунікацій, що представляє собою діяльність по встановленню і підтримці взаємовигідних відносин між організацією та громадськістю, від настроїв, думок і поведінки якої залежать успіх чи невдача цієї організації. Паблік рілейшнз, як необхідна складова частина маркетингу, допомагає вирішувати більшість задач, що стоять перед ним. Особливе значення має дослідження запитів і переваг споживачів і налагодження між компанією і покупцями взаємовигідних відносин, що істотно впливає на стабільність збуту продукції і послуг [2, 79].

Для вивчення практичного використання форм і методів паблік рілейшнз в Україні, базою дослідження було вибрано ТОВ «Медипроф +», що працює в місті Маріуполі. Товариство з обмеженою відповідальністю ТОВ «Медипроф +» є комерційною організацією. Товариство є юридичною особою, може від свого імені укладати договори, набувати і здійснювати майнові та особисті немайнові права, нести обов'язки, бути позивачем і відповідачем у суді. Товариство має фірмовий знак, печатку, штампи та бланки із своїм найменуванням і фірмовим знаком, торговою марку.

Проаналізувавши рекламні інструменти ТОВ «Медипроф +», ми можемо говорити про те, що воно використовує наступні інструменти реклами:

1. Реклама у пресі. Рекламні об'яви та публікації рекламного характеру, до яких відносяться статті, репортажі, огляди про діяльність фірми.
2. Реклама на телебаченні. ТОВ «Медипроф +» періодично представляє на телебаченні міста результати своєї діяльності, особливості, дає можливість потенційним та вже існуючим клієнтам ознайомитись з новими технологіями, що присутні в роботі фірми.
3. Зовнішня реклама. Представлена у формі біл-бордів.
4. Ще одним потужним джерелом отримання рекламної інформації для потенційного клієнта є інтернет-сайт компанії (<http://mediprofplus.com.ua>). Крім всіх незаперечних переваг (сервіс, послуги, продукція), тут же розташовується прайс-лист з

цінами, надрукований в зручній формі. Сайт як інструмент продажів швидше використовується для знайомства з новими послугами. Сама ж фірма не здійснює ні банерну рекламу, ні посилання з інших сайтів, ні рекламні розсилки.

Для того, щоб проаналізувати діяльність підприємства ТОВ «Медипроф +» і застосування ним інструментів внутрішнього і зовнішнього PR, ми провели невелике анкетування клієнтів фірми, щоб зрозуміти в якому стані знаходиться зовнішній PR фірми і опитали співробітників фірми, щоб дати характеристику внутрішньому PR. В анкетуванні прийняло участь 92 клієнта фірми різної вікової категорії. Анкета складалась з 13 питань. Аналіз анкет показує, що більшість людей (57%) вважають, що реклама впливає на вибір того чи іншого товару/послуги, це підкреслює важливість PR та реклами в маркетинговій комунікації підприємства, а виходячи з цього дають можливість підприємству отримувати більший прибуток, а також залучати нових клієнтів.

Найбільшу роль у формуванні уявлення про якість товару/послуги у споживачів є все-таки престиж фірми (45%), а не реклама в ЗМІ, але на питання «Як Ви вважаєте, чи впливає успішна реклама на формування позитивного іміджу підприємства?» переважна більшість (73%) , відповіли, що так, тому ми можемо говорити про те, що реклама, як один з інструментів PR відіграє важливу роль у формуванні уявлення споживачів про якість товару.

Оцінюючи ефективність різних засобів реклами, було поставлене питання клієнтам про джерело інформації. Значна частина клієнтів (34%) керувалася у виборі клініки рекомендацією лікаря. Необхідно зазначити, що це також один із інструментів PR, якими користується ТОВ «Медипроф +», оскільки час від часу фірма влаштовує показові презентації для місцевих лікарів, розповідаючи про нововведення та зміни у клініці, акції та знижки для пільгових категорій населення. Найпопулярнішим видом реклами: є наружна реклама, що зустрічається на вулицях міста. Найменш ефективний канал реклами - мережа Інтернет.

Важливе значення в PR - діяльності відводиться спілкуванню. Торговий персонал в безпосередньому спілкуванні створює підприємству імідж. Розуміючи це, фірма ТОВ «Медипроф +» приділяє цій стороні роботи зі споживачами велику увагу. У ТОВ «Медипроф +» велика увага приділяється професійній етиці, яка виступає частиною іміджу підприємства. Як ми бачимо, що це дієво, адже 25% клієнтів обрали ТОВ «Медипроф +» завдяки саме професійному обслуговуванню.

Що стосується думки клієнтів щодо PR кампаній, що проводяться ТОВ «Медипроф +», то більшість (55 %) оцінюють їх, як добре проведені, 25% - відмінно. Клієнти вважають рекламу ТОВ «Медипроф +» привабливою, адже 54% респондентів відповіло, що реклама звертає на себе увагу і зустрічається досить часто в різних джерелах реклами, а найчастіше це – наружна реклама та реклама на телебаченні. Слід зазначити, що останнім часом ТОВ «Медипроф +» досить часто проводять на телеканалах міста відео-презентації, що стосуються діяльності підприємства.

Важливим є те, що майже усі (92%) респонденти, вважають, що ТОВ «Медипроф +» має позитивний імідж, а це свідчить про те, що PR-діяльність підприємства впливає на громадську думку щодо нього.

Ми проаналізували зовнішній PR, але для комплексної оцінки PR-діяльності нам необхідно охарактеризувати внутрішній PR. З метою оцінки внутрішнього іміджу підприємства, проведено анкетне опитування серед співробітників з метою з'ясування їх ставлення до свого підприємства. В опитуванні взяли участь 47 співробітників (64% від загального числа співробітників). Більшість довіряє керівникові фірми і підтримує його нововведення, якщо виникають конфлікти, то вони улагоджуються досить швидко, багато хто згоден, що їхня праця оплачується справедливо, практично всіх влаштовує їхнє робоче місце, компанія заохочує успіхи співробітників і пропагує корпоративний стиль, при цьому переважна більшість відчуває гордість за свою компанію і своїх товаришів по службі. Результати свідчать, що внутрішній PR знаходиться на хорошому рівні розвитку.

Таким чином, розглядаючи PR - діяльності ТОВ «Медипроф +» можна зробити наступні висновки:

- Внутрішній PR знаходиться на хорошому рівні;
- Зовнішній PR розвивається слабо. Компанія багато зробила для того, щоб завоювати репутацію у вже наявних клієнтів, але в даний час не задіяні такі інструменти PR, як формування громадської думки в мережі Інтернет, участь у спеціалізованих виставках для розширення популярності і партнерських зв'язків, не формується думка широкої громадськості про ТОВ «Медипроф +».

ЛІТЕРАТУРА

1. Барабаш С. Паблік рілейшнз як інструмент маркетингових комунікацій / С. Барабаш // Вісник книжкової палати. – 2010. - №8. – С. 30-32.
2. Варакута С.А. Связи с общественностью / С.А. Варакута. - М. : ИНФРА-М. – 2003. – 125 с.

УДК 002.2(477)(043)

А.В. Шейгус
/м. Маріуполь/

СПОЖИВАЦЬКІ УПОДОБАННЯ НА РИНКУ ДРУКОВАНИХ ВИДАНЬ

Інформаційне суспільство визначається зростанням ролі інформації у соціальних відносинах, швидкістю її опрацювання за рахунок електронно-обчислювальної техніки та впровадженням заснованих на ній нових інформаційних технологій у всі сфери суспільного життя. На сучасному етапі розвитку суспільства спостерігається дуже швидке циркулювання інформації в усіх галузях суспільного життя, бурхливий розвиток засобів масової комунікації. Постає потреба у глибокому осмисленні місця, ролі, видів та необхідності друкованих видань. Актуальності набувають дослідження, які допоможуть виявити уподобання споживачів щодо друкованих видань.

Метою публікації є визначення основних напрямів споживацьких уподобання на ринку друкованих видань в Україні.

Проблему споживацьких уподобань на ринку друкованих видань в своїх працях розглядали такі науковці, як, І.Е. Баренбаум [1], А.И. Борсук, Л. Бумели, А.А. Гречихін, З.Григорова, Т.В. Кузнякова, І.С. Паримський, М.С. Тимошик [2].

Аналізуючи стан розвитку даної галузі слід відзначити ряд значних проблем, які стримують розвиток книговидання, зокрема недостатній рівень державної підтримки даної галузі, низька конкурентоздатність, низький рівень попиту українців на книжкову продукцію, зумовлений зростанням цін на книжкову продукцію, зменшення реальних доходів населення і відсутністю інтересу до книжкової продукції.

Згідно даним, представленими Державним комітетом статистики України, [3] за останні 20 років в Україні збільшилось кількість друкованих видань книг і брошур, але їх представлено в меншому обсязі. Що стосується журналів, газет та інших друкованих видань, то тут відмічається збільшення не тільки їх кількості, але збільшення тиражу випускаємої продукції. Це означає, що незважаючи на активне використання користувачами мережі Інтернет, в Україні збільшується кількість друкованих видань.

За даними книжкової палати України [4] станом на 17.04.2012, у порівнянні з аналогічним періодом 2011 року випущено книг і брошур більше на 704 друк. од., тиражі збільшились на 1806,0 тис. примірників. Спостерігається підвищення випуску книжкової продукції. Кількість авторефератів дисертацій залишилась незмінною, це свідчить про стабільність в науковій діяльності українських вчених. Що стосується мови видань, то особливої різниці у підвищенні кількості видань немає. Що стосується випуску книг і брошур за укрупненими тематичними розділами, то в Україні в найбільшій кількості видань випускається політична і соціально – економічна література. За територіальною ознакою лідером випуску друкованих видань є Київська область. За цільовим призначенням в найбільшій кількості випускаються навчальні та методичні видання.

Для виявлення проблеми споживацьких уподобань на ринку друкованих видань було проведено соціологічне дослідження, в якому респондентам, які приймали участь (32 чоловіка та 32 жінки віком з 17 до 60 років, різного рівня освіти) в опитування було запропоновано відповісти на декілька питань.

За результатами соціологічного дослідження, можна відзначити, що мариупольці втрачають інтерес до книжкової продукції. Друковані видання в Маріуполі купує 82 %, серед яких переважна кількість людей віком 36-60 років. Які не купують друкованих видань аргументують свої дії високою вартістю - 19%, нестачею зайвих коштів – 25%, однак найважливішою причиною малого попиту на друковані видання серед опитаних є відсутність потреби в них взагалі – 56%. Це обумовлено наявністю у мережі Інтернет багатьох видів видань. Електронні видання частіш за все є безкоштовними, швидкими у доступі та зручними у користуванні. Розвиток електронного книговидання – це одна з провідних світових тенденцій. Значна кількість провідних бібліотек світу реалізують проекти по створенню електронних копій своїх фондів [5].

Що стосується окремих видів друкованих видань, то книжки купує 53%, з яких 50% купує лише 1-2 рази на рік, 38 - 1-2 рази в квартал та, лише 12% 1 раз на місяць. На це не впливає стать та вік, значну роль тут відіграє рівень освіти, так лише 2 % людей з середньою освітою купують книжки, в той час, як з вищою та незакінченою вищою – 80%. Це свідчить про вплив рівня освіти на уподобання споживачів.

Газети та журнали в нашому місті користуються більшою популярністю, їх купують 86% опитаних. Новини більш цікавлять наших споживачів ніж література.

За результатами дослідження, книги українською мовою програють за популярністю російськомовним виданням. Лише 14% респондентів були написані українською мовою, 78% – російською, а 8% – іншими мовами.

Характеризуючи споживацьки уподобання на українському ринку друкованих видань, слід відзначити його тісну залежність від російсько: більшість громадян України сьогодні віддають перевагу російськомовним журналам і газетам. Наприклад, із 135 журналів, що виходять в Україні загальним накладом понад 6,5 млн примірників на місяць, тільки 48 — україномовні (їх загальний наклад, враховуючи двомовні — англійсько– та російсько–українські, — у сумі становить близько 750000 примірників, тобто 11,5% загального накладу видань). Цей феномен активно використовують російські засоби масової інформації, які нині з успіхом заповнюють більшість з наявних на українському ринку прогалін. Серед нових видань українського походження також переважна більшість є російськомовними. Ще одна риса українського ринку друкованих видань, яка вповільнює його розвиток — накладки видань, що розповсюджуються за передплатою, суттєво знижуються, що пов'язано, безперечно, зі зниженням платоспроможності населення — більшість людей не може дозволити собі передплатувати хоча б одне видання [2].

Аналіз споживацьких уподобання на українському ринку друкованих видань свідчить про те, що в нащій державі існує ряд аспектів, які впливають на вибір споживачів. По–перше, це фінансовий аспект, якісні видання коштують не дешево, через це не всі бажаючі можуть дозволити собі їх придбання. По–друге, мовний аспект, так в деяких регіона де домінуючою є російська мова україномовні книжки не користуються попитом. По–третє, дуже важливе значення відіграє віковий фактор та освітній.

Таким чином, усі вищезазначені фактори впливають на формування сучасного споживацького ринку друкованих вдань. Для того, щоб покращити попит на продукцію чи змінити вподобання покупців необхідно здійснювати моніторинг заданого питання, аналізувати отримані дані та впроваджувати необхідні зміни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баренбаум И.Е. Книга и ее элементы / И.Е. Баренбаум. – Спб., 1996. – 52 с.
2. Тимошик М. С. Видавнича справа в Україні на сучасному етапі: тенденції, проблеми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=345>.

3. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Книжкова палата України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrbook.net/>.
5. Чуприй Л. Українське книговидання. Стан і проблеми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [\[http://sd.net.ua/2010/07/16/print:page,1,ukrayinske-knigovidannya-stand-i-problemi.html\]](http://sd.net.ua/2010/07/16/print:page,1,ukrayinske-knigovidannya-stand-i-problemi.html).

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

- Александрова С.О.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Анищук М.Ю.** студентка 3 курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ м. Маріуполь
- Бардаков Г.В.** студент 2 курсу «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології», ПДТУ м. Маріуполь
- Басюр І.О.** студентка 5 курсу Інституту підготовки слідчих кадрів для органів МВС України НУ «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» м. Харків
- Батичко Г.І** кандидат наук з мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ м. Маріуполь
- Біличенко Г.І.** студентка 2 курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ м. Маріуполь
- Бондар А.В.** студентка ОКР «Магістр» ХДУХТ м. Харків
- Варламова К.В** студентка 5 курсу ОКР "Магістр" спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Велієва О.Р.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Вінтонів Х.М.** асистент кафедри документознавства та інформаційної діяльності Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, здобувач Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства м. Івано-Франківськ
- Волкова К.К.** студентка 2 курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ м. Маріуполь
- Гімадієва Г.І.** студентка 2 курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ м. Маріуполь
- Глок А.В.** студентка 2 курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ м. Маріуполь
- Головко О.В.** кандидат історичних наук, доцент. Харківський державний університет харчування та торгівлі м. Харків
- Гончарова І.Ю.** доцент, кандидат філологічних наук. Харківський державний університет харчування та торгівлі м. Харків
- Грищенко І.В.** кандидат філологічних наук, докторант кафедри фольклористики, кафедра фольклористики, Інститут філології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка м. Київ
- Гуровська І.В.** асистент кафедри документознавства та інформаційної діяльності, аспірант Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства м. Івано-Франківськ
- Дабло Л.Г.** аспірант кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ м. Маріуполь
- Данченко Є.В.** студент факультету інформаційних технологій, група МА-11, ПДТУ м. Маріуполь
- Демідко О.О.** студентка 5 курсу, ОКР «Магістр», кафедра історичних дисциплін МДУ м. Маріуполь
- Демків Ю.М.** студентка 3 курсу , спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ м. Маріуполь
- Доскоч М.В.** студент 4 курсу спеціальності «Соціальна педагогіка» Педагогічний коледж Львівського національного університету імені Івана Франка м. Львів
- Жиляєва О.В.** студентка ОКР «Спеціаліст» спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Іванова Г.Р.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Кабанчук Ю.В.** студентка 3 курсу спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Казека С.С.** студент 3 курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ м. Маріуполь

- Караберова З.М.** студентка 3 курсу спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Кармадонова Т.М.** аспірантка кафедри філософії Національного технічного університету України м. Київ
- Кашпор Н.А.** студентка ОКР «Спеціаліст» спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Кірова О.В.** студентка 3 курсу спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Коваль О.Ф.** студент першого курсу спеціальності "Інформатика", Харківський національний університет радіоелектроніки м. Харків
- Ковальова А.О.** студентка ОКР «Спеціаліст» спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Кондаурова Х.С.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Коршунова І.П.** доцент Харківського державного університету харчування та торгівлі м. Харків
- Кочина Ю.М.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Кошелюк О.В.** кандидат філологічних наук, доцент кафедри видавничої справи та редагування і журналістики. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки м. Луцьк
- Красницька О.А.** студентка 4 курсу спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Кудлай В.О.** асистент кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ м. Маріуполь
- Кузенкова К.І.** студент 3 курсу , спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ м. Маріуполь
- Кузьменко Ю.М.** студентка 2 курсу, спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ м. Маріуполь
- Курган Є.А.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Кустов І.І.** студент 3 курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ м. Маріуполь
- Латик І.Р.** студентка 4 курсу, спеціальності «Соціальна педагогіка» Педагогічний коледж Львівського національного університету імені Івана Франка м. Львів
- Левченко Л.Л.** кандидат історичних наук, доцент, директор Державного архіву Миколаївської області м. Миколаїв
- Литвиненко О.І.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Літовченко В.В.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Любченко Н.Г.** студентка 4 курсу, спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Марченко С.О.** студентка 3 курсу спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Машошина Д.О.** студентка 3 курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ м. Маріуполь
- Мельничук О.М.** здобувач кафедри мистецтвознавства та експертної діяльності Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне
- Мендрін О.В.** старший викладач кафедри «Культурологія та інформаційна діяльність», МДУ м. Маріуполь
- Міносян А.С.** кандидат історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних та гуманітарних дисциплін ХДУХТ м. Харків
- Морозова О.О.** аспірант Київського національного університету імені Тараса Шевченка Інститут журналістики м. Київ

- Нетудихатка А.О.** студентка ОКР «Спеціаліст» спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Носаченко Б.П.** студент 1 курсу спеціальності "Інформатика" Харківський національний університет радіоелектроніки" м. Харків
- Овечкін Д.В.** студент ОКР «Спеціаліст» спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Онищенко М.А.** студентка 1 курсу, Азовський морський інститут Одеської національної морської академії м. Маріуполь
- Орехова С.Є.** кандидат історичних наук, доцент кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ начальник відділу маркетингу та продажу послуг Донецької дирекції УДППЗ «Укрпошта» м. Донецьк
- Осіння Н.В.** молодший науковий співробітник Інституту геотехнічної механіки НАН України м. Дніпропетровськ
- Охоцька А.В.** студентка 3 курсу спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Панков Є.А.** студент 4 курсу спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Пеліпас В.І.** студент 3 курсу спеціальності " Організація міжнародних перевезень" ПДТУ м. Маріуполь
- Петрухно Ю.Є.** кандидат наук з соціальних комунікацій, завідувач сектором обслуговування наукової бібліотеки НУ «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого» м. Харків
- Пономаренко М.Ю.** студентка 4 курсу , спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Сабадаш Ю.С.** аспірант кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ м. Маріуполь
- Семенко Л.А.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Серов Ю.О** кандидат технічних наук, ст. викладач кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності НУ «Львівська політехніка» м. Львів
- Сивак О. А.** старший викладач кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ м. Маріуполь
- Скоблякова А.М.** студентка 4 курсу спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Слобода К.О.** асистент кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності НУ «Львівська політехніка» м. Львів
- Смирнова Т.В.** кандидат історичних наук, старший викладач кафедри музичного мистецтва, Рівненський державний гуманітарний університет м. Рівне
- Соколова К.І.** студентка 3 курсу , спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Стахієва Н.В.** ст. лаборант кафедри історичних дисциплін, МДУ м. Маріуполь
- Федушко С.С.** асистент кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності НУ «Львівська політехніка» м. Львів
- Феоктістова Х.О.** студентка 3 курсу спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Чекунов М.В.** аспірант кафедри теорії та методики фізичного виховання ЛНУ імені Т. Шевченка м. Луганськ
- Черніговець Т.І.** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри культурології, Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра культурології м. Рівне
- Черніговець О.М.** аспірант спеціальності «Теорія та історія культури», Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв м. Київ
- Черніченко І.А.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Шейгус А.В.** студентка 4 курсу спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь
- Шляховая К.Ю.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" МДУ м. Маріуполь

ЗМІСТ

Батичко Г. І. ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ.....	4
Левченко Л. Л. ЕРНСТ ПОЗНЕР ТА ІНШІ АМЕРИКАНСЬКІ ВЧЕНІ: ПЕРСОНАЛЬНИЙ ВНЕСОК У ЗАСНУВАННЯ ПРОФЕСІЇ МЕНЕДЖЕРА З УПРАВЛІННЯ ДОКУМЕНТАЦІЄЮ.....	6

СЕКЦІЯ ОСОБИСТІТЬ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Бардаков Г.В. ЧЕЛОВЕК В СЕТЕВОМ ОБЩЕСТВЕ: ПРОБЛЕМА ИДЕНТИЧНОСТИ.....	12
Варламова К.В. ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СКЛАДОВА КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ.....	13
Караберова З.М. ВІРТУАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК НОВИЙ ВИД СПІЛКУВАННЯ.....	15
Кармадонова Т.М. СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	18
Кошелюк О.В. МАРГІНАЛЬНА ОСОБИСТІТЬ ЯК ВИКЛИК ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВУ.....	21
Красницька О.А. РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В АДАПТАЦІЇ НОВИХ СПІВРОБІТНИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	23
Латик І.Р. СТАНОВЛЕННЯ САМООЦІНКИ ОСОБИСТОСТІ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	25
Марченко С.О. ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА НА ЛЮДИНУ.....	27
Орехова С.Є. ІНФОРМАЦІЙНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ЯК СЕРВІСНА ДІЯЛЬНІСТЬ.....	29
Охоцька А.В. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ В АСПЕКТІ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ.....	30
Пеліпас В.І. ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК СПОСІБ ВХОДЖЕННЯ В ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО.....	33
Петрухно Ю.Є. ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ.....	34
Сабадаш Ю.С. СОВРЕМЕННЫЕ ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ И КУЛЬТУРНОЕ РАЗВИТИЕ ЧЕЛОВЕКА.....	36

СЕКЦІЯ ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

Доскоч М. В. СТАТЕВО-РОЛЬОВА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ.....	38
Кірова О.В. СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК ТРАСФОРМАЦІЙ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ РЕАЛЬНОСТІ.....	39
Морозова О.О. ІНТЕРТЕЙМЕНТ ЯК МЕТОДИКА ВПЛИВУ НА АУДИТОРІЮ: СОЦІАЛЬНО – ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	41

Носаченко Б.П., Коваль О.Ф. ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ.....	42
Пономаренко М.Ю. СУТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	44
Соколова К.І. ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ТА МОЛОДЬ. ВПЛИВ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ НА ПІДЛІТКІВ.....	47
Феоктістова Х.О. ФОРМУВАННЯ САМОСТАВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ПІД ВПЛИВОМ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ І КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ.....	48

**СЕКЦІЯ
ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ УСТАНОВ В
УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ**

Александрова С.О. ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ГАЛУЗІ ПОШТОВОГО ЗВ'ЯЗКУ	50
Басюр І.О. КУЛЬТУРА ЮРИСТА В АСПЕКТІ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	51
Вінтонів Х.М. УКРАЇНСЬКА СПІЛЬНОТА У ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ КАНАДИ: КЛАСИФІКАЦІЯ ТА КОНТЕНТ ВЕБ-САЙТІВ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	52
Глок А.В. НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЛОВОДСТВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	54
Гуровська І.В. ПРОФІЛЬНЕ ДОКУМЕНТАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УСТАНОВ НАФТО- ТА ГАЗОДОБУВНОЇ ГАЛУЗІ.....	55
Жиляєва О. В. ІНФОРМАЦІЙНА ТА ТЕХНОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СПЕЦІАЛІСТІВ ЗАГАЛЬНОГО ВІДДІЛУ МАРІУПОЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ.....	57
Кабанчук Ю. В. ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ: ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ.....	59
Курган Є. А. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ МАРІУПОЛЬСЬКОГО МІСЬКОГО ЦЕНТРУ ЗАЙНЯТОСТІ.....	61
Літовченко В. В. СЛУЖБА ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ФУНКЦІЇ, ВИДИ, НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ.....	63
Литвиненко О. І. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ТА ПІДХОДИ ДО ЙОГО ТРАКТУВАННЯ.....	65
Любченко Н. Г. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНО-ДОКУМЕНТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	67
Панков Є. А. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ АРХІВНИХ УСТАНОВ	68
Семенко Л. А. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОБОТИ ВІДДІЛУ ПО РОБОТІ ЗІ ЗВЕРНЕННЯМИ ГРОМАДЯН В МАРІУПОЛЬСЬКІЙ МІСЬКІЙ РАДІ.....	70

**СЕКЦІЯ
УНІВЕРСИТЕТ ЯК КОМУНІКАТИВНА МОДЕЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕПОХИ**

Бондар А. В. СТУДЕНТСТВО ХХІ СТОЛІТТЯ І ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР.....	73
---	----

Велієва О. Р. ВИСВІТЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВНЗ М.МАРИУПОЛЬ НА МІСЦЕВОМУ ТЕЛЕБАЧЕННІ ЯК ІМІДЖЕВИЙ ТА КОНКУРЕНТНИЙ ФАКТОР УСТАНОВИ	75
Данченко Е. В. ЛИЧНОСТЬ И ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ СТАНОВЛЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА.....	77
Кашпор Н. А. ПРОБЛЕМА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО ТА ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ» В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ.....	78
Ковальова А. О. ФОРМУВАННЯ КОНТИНГЕНТУ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО ТА ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ» В МДУ: АНАЛІТИКО-ПРОГНОСТИЧНИЙ АСПЕКТ	80
Коршунова І. П., Міносян А. С. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ.....	82
Кудлай В. О.. ЗАСТОСУВАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ В КОНТЕКСТІ НАВЧАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ У ВНЗ.....	83
Кустов І. І. РОЛЬ УНІВЕРСИТЕТУ В КОМУНІКАЦІЙНІЙ МОДЕЛІ СУЧАСНОЇ ЕПОХИ.....	85
Машошина Д. О. ВПЛИВ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ НА СУЧАСНУ СИСТЕМУ ОСВІТИ.....	86
Негудихатка Г. О. КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ВНЗ ЯК СПОСІБ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ.....	88
Овечкін Д. В. ФАХОВІ ВИДАННЯ З ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА У СФЕРІ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІ В УКРАЇНІ.....	91
Осіння Н.В./ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НАУКОВИХ ПРАЦЬ ВЧЕНИХ-ГЕОЛОГІВ ТА ГІРНИКІВ В КОНТЕКСТІ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДВИЩЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ (ХІХ – початок ХХ ст.).....	93
Сивак О. А. РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ - УМОВА ФОРМУВАННЯ ЇХ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДИХ ФАХІВЦІВ.....	95
Федушко С. С., Серов Ю. О., Слобода К. О. ОРГАНІЗАЦІЯ ВІРТУАЛЬНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА ВНЗ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ.....	97
Чекунов М. В. ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ОСВІТИ: ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....	100
Шляховая К. Ю.. ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ НАУКОВОЇ ГАЛУЗІ «СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ».....	102

СЕКЦІЯ ІСТОРИЧНА ДИНАМІКА ІНФОРМАЦІЙНО-КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

Анищук М. Ю. ПУБЛІЧНО-ПРАВОВІ АКТИ В УКРАЇНСЬКОМУ ДОКУМЕНТУВАННІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХVІ СТ. НА ПРИКЛАДІ «УСТАВИ НА ВОЛОКИ» І ДРУГОГО ЛИТОВСЬКОГО СТАТУТУ.....	105
Біличенко Г. І. АНТИУКРАЇНСЬКІ РОЗПОРЯДЧІ ДОКУМЕНТИ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ 60-70-х РОКІВ ХІХ СТ.....	106

Волкова К. К. РОЗВИТОК ЗЕМСЬКОГО ДІЛОВОДСТВА У ПІДРОСІЙСЬКІЙ УКРАЇНІ ХІХ-ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ.....	108
Гімадієва Г. І. УНІВЕРСАЛИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ, ГЕТЬМАНАТУ ТА ДИРЕКТОРІЇ УНР У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДОКУМЕНТНОЇ ТРАДИЦІЇ.....	109
Дабло Л. Г. ХАРКІВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ Д. М. ОВСЯНИКО-КУЛИКОВСЬКОГО.....	111
Демідко О. О. КАМ'ЯНА ПОЛОВЕЦЬКА СКУЛЬПТУРА ПІВНІЧНОГО ПРИАЗОВ'Я У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СТАРОУКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ.....	113
Демків Ю. М. ГЕТЬМАНЩИНА 1649-1659 РОКІВ У ДОКУМЕНТАХ.....	115
Кочина Ю. М. ДІЛОВОДНІ СТРУКТУРИ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА (друга пол. ХVІ– остання чверть ХVІІІ ст.).....	117
Мельничук О. М. ІСТОРИЧНА ДИНАМІКА СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОДЕРНІСТСЬКОЇ ДРАМАТУРГІЇ У КОНТЕКСТІ РОМАНТИЧНОЇ ТА МОДЕРНІСТСЬКОЇ КУЛЬТУРИ.....	119
Мендрін О. В. ЗБІРНИКИ ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИХ МАНІФЕСТІВ: ОСОБЛИВОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ІСТОРІЇ ВИДАННЯ.....	121
Онищенко М. А. СТАЛИНСКАЯ АРХИТЕКТУРА В СССР СЕРЕДИНИ 30-Х – СЕРЕДИНИ 50-Х ГГ. ХХ В.....	124
Смирнова Т. В. ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ІДЕЙ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСВІТНИЦТВА НА КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКЕ ЖИТТЯ ВОЛИНИ КІНЦЯ ХVІІІ – ПОЧАТКУ ХІХ СТ.....	127
Стахієва Н. В. ВНЕСОК В.М. ПЕРЕТЦА У ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ.....	130

СЕКЦІЯ

ЕТНОКУЛЬТУРНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Головко О. В. МАСОВА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ЗДІЙСНЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	134
Гончарова І. Ю. СЛЕНГІЗМИ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ.....	136
Грищенко І. В. ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ У ПРОЦЕСІ ДОСЛІДЖЕНЬ МІЖЕТНІЧНОГО ПОЛІЛОГУ В НАРОДНІЙ ПРОЗІ УКРАЇНИ.....	139
Іванова Г. Р. ІНФОРМАЦІЙНА ПРОДУКЦІЯ НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК: БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОСІБНИК.....	140
Казека С. С. МІСЦЕ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ НЕТЕКСТОВИХ ВИДАНЬ В СИСТЕМІ СУЧАСНОГО ДОКУМЕНТУВАННЯ.....	143
Кузьменко Ю. М. ПЕРІОДИЧНЕ ВИДАННЯ ЯК ВИД ДОКУМЕНТА.....	144
Кузенкова К. І. ІНФОРМАЦІЙНІ ПРОДУКТИ В КОНТЕКСТІ АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АРХІВНИХ УСТАНОВ.....	147
Кондаурова Х. С. ЗОВНІШНЯ КОМЕРЦІЙНА РЕКЛАМА У М. МАРІУПОЛІ (ТЕКСТОВО – ДИЗАЙНЕРСЬКИЙ АСПЕКТ).....	149

Скоблякова А. М.	
ЕЛЕКТРОННІ БІБЛІОТЕКИ В УКРАЇНІ.....	152
Черніговець Т. І., Черніговець О. М.	
ПРОБЛЕМА ФУНКЦІОНУВАННЯ ІГРОВИХ ФОРМ ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ (на матеріалі Північно-Західного регіону України).....	154
Черніченко І. А.	
РОЛЬ І МІСЦЕ ПАБЛІК РІЛЕЙШНЗ В СИСТЕМІ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ.....	156
Шейгус А. В.	
СПОЖИВАЦЬКІ УПОДОБАННЯ НА РИНКУ ДРУКОВАНИХ ВИДАНЬ.....	158
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	161